

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

Ertan AKBAS

NECÂTİ BEG DİVANINDAKİ
KASİDELERİN DİL ÖZELLİKLERİ VE SÖZLÜĞÜ

709383

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd.Doç.Dr. Avni GÖZÜTOK

T/109383

ERZURUM - 2001

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalının Türk Dili Bilim Dalında jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman/Jüri
Yrd.Doç.Dr. Ayşe GÖZÜTOK

Jüri
Prof.Dr.Efraz GEMALMAZ

Jüri
Yrd.Doç.Dr.Muhsine BÖREKÇİ

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

Yukarıdaki imzalar, adı geçen öğretim üyelerine aittir./...../.....

B. Seyidoğlu
Prof. Dr. Bilge SEYİDOĞLU
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	II
ÖNSÖZ.....	III
KISALTMALAR.....	V
00.GİRİŞ	
0.1.TÜR OLARAK KASİDE.....	VII
0.2. NECATİ BEG'İN HAYATI.....	VIII
0.2. NECATİ BEG'İN ESERLERİ.....	VIII

I. BÖLÜM:

1.NECATİ BEG DİVANINDAKİ KASİDELERİN DİL ÖZELLİKLERİ

1.1. Türkçe arkaik kelimeler.....	IX
1.2. Türkçe halk söyleyişleri ve deyimler.....	X
1.3. Bugün kullanılmayan Türkçe ekler.....	X
1.4. Farsça ekler.....	XI
1.5. Arapça çoğul olan kelimeler.....	XIII
1.6. Özel isimler.....	XIV
1.6.1 Kişi isimleri.....	XIV
1.6.2 Yer isimleri.....	XIV-XV

2. BÖLÜM:

NECATİ BEG DİVANINDAKİ KASİDELERİN SÖZLÜĞÜ 1-225

Sonuç.....	226
Kaynakça.....	227
Özgeçmiş.....	228

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NECATİ BEG DİVANINDAKİ KASİDELERİN DİL ÖZELLİKLERİ VE SÖZLÜĞÜ

Ertan AKBAŞ

Danışman: Yrd.Doç.Dr.Avni GÖZÜTOK

2001-Sayfa:

Jüri : Yrd.Doç.Dr.Avni GÖZÜTOK

:.....
:

Bu çalışma Ali Nihad TARLAN'ın MEB tarafından yayımlanan "Necati Beg Divanı"adlı eser (İst.1997 s.22-96) üzerinde kasidelerin kelimelerini fişlemek, kelimelerin dil özelliklerini belirtmek ve sözlüğünün hazırlanması suretiyle oluşturulmuştur.

Çalışma,giriş ve iki bölümden oluşmaktadır

Giriş bölümünde kaside türü hakkında bilgi verildi ve Necati Beg'in hayatına ve eserlerine değinildi.

I. Bölümde kasidelerin dil özelliklerine yer verildi.Dil özellikleri kısmında,Türkçe arkaik kelimeler,bugün kullanılmayan Türkçe ekler,Türkçe halk söyleyişleri,ve deyimler,Arapça çokluklar ve Farsça ekler,kişi ve yer adları ortaya çıkarıldı,bunlar kaside ve tanığın numarasıyla birlikte verildi .

II. Bölümde "Kasidelerin Sözlüğü" adlı çalışmaya geçildi.Burada madde başı olan kelimeler alfabetik sıraya göre dizildi.Madde başı olan kelimenin anlamı verildikten sonra,tanık ve tanığın numarası yazıldı.Arapça ve Farsça tamlamalar kasidedeki şekliyle verilmiştir.

Necati Beg Divanındaki 25 kaside üzerinde bu çalışma yapıldı.

Sonuç kısmında çalışmanın değerlendirilmesiyle beraber çalışmalarımız sırasında bize kaynaklık eden kitapların listesi verilmiştir.

ABSTRACT
MASTER THESIS
THE LANGUAGE CHARACTERISTIC OF ODES IN NECATİ
BEG'S COLLECTED POEMS AND HIS DICTIONARY

Ertan AKBAŞ

Supervisor: Yrd.Doc.Dr. Avni GÖZÜTOK

2001-Page:

Jury: Yrd.Doc.Dr. Avni GÖZÜTOK

.....
.....

This study is about a dictionary which is prepared by the words and language styles of Kasides of "Necati Beg Divanı" by Ali Nihat Tarlan (published by M.E.B., Ist. 1997 page 22-96)

The study is compered of an introduction and two other parts

In the introduction part, information about Kasides and the life of Necati Beg and his works are given.

In the first part, we paid more attention to the language styles of the Kasides. In this part, Turkish originated words, Turkish suffixes which are no longer used, Turkish folk songs and proverbs. Arabic plurals and Farsian suffixes and personal and locational names are revealed; and all these are given by the individual names and their sources.

In the second part, "The dictionary of Kasides" is studied. The titles are prepared in alphabetic order. After giving the titles of the subjects, the names and the numbers of the sources are written. The Arabic and Farsian sentence patterns are given as they were in the Kasides. This study is based on the twenty-five Kasides in the "Necati Beg Divanı"

In the conlussion part, with the evaluation of the study, the list of the sources which helped us during the study are given.

ÖN SÖZ

15.asrın Ahmet Paşa'dan sonra en büyük şairi Necati'dir. Uslûbundaki tabiiîlik, hislerinin samimiliği ve derinliği, şiirlerinde kullandığı atasözleri, halk deyişleri, yalınlık çabası onun yaşadığı yüzyıldaki şairlerden farklı bir yer edinmesini sağlamıştır. Necati'nin oluşturduğu divan 15.yüzyılda Türkçe'nin gerilemeye yüz tuttuğu, Türk şairlerinin önemini yitirerek yabancı şairlerin, Arapça ve Farsça eserlerin örneklik etmeye başladığı bu devirde yeni bir çığır açmış, kendisinden sonra gelen şairlere kılavuzluk etmiş.

Bu çalışmamızda Necati'nin bu yönünü alarak onun kasidelerindeki yalınlığı atasözlerini, deyimleri, halk söyleyişlerini, bugün kullanılmayan Türkçe arkaik kelimeleri, yer adlarını ve özel isimleri ortaya çıkarıp bu sahada çalışacak kişilere yol göstermeye çalıştık.

Ali Nihad Tarlan'ın MEB tarafından yayımlanan Necati Bey Divanı adlı eser (İstanbul, 1997 s.22-96) baş materyal olarak kullanıldı.

Necati Divanındaki 25 kaside de adı geçen kelimeler fişlendi.

'aba (a.i.): Kumaş

Kul olmaya kapuna geyer ak – seher

9/43

kelimelerin yeri kaside numarası/beyit numarası şeklinde gösterildi. Yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi fişlemede sözlüğe, kelimenin anlamlı kökü, (sözlükte madde başı olacak kısmı) alındı.

al-(t.f): Al-

Ayagın___mag için geldi hasma yan başı

7/14, 14/11

Tanıkların gösterimde anlam bütünlüğünün bozulmamasına dikkat edilmiştir.

bang eyle-(tbf): Seslen-haykır

Hüddüfla kadüfi yâdına....se bülbül

1/2

Birleşik kelimeler madde başı olarak verildi. Arapça, Farsça tamlamalar da madde başı olarak alındı.

Hıdmet-i Şâh-ı cihân (f.i.t): Cihan padişahının yardım,

Bel bağlayalı_____a tığ

11/19

IV

Çalışmamızın ikinci bölümünde, sözlükte fişleri bilgisayar ortamına geçirirken boş bıraktığımız yerleri bu defa yazma yoluna gittik.

Hıdmet-i şāh-ı cihān (f.i.t.): Cihan padişahının yardım,

Bel bağlayal, hıdmet-i şāh-ı cihāna tig

11/19

Madde başı kelimeler sözlükte alfabetik sıraya göre düzenlendi. Madde başları ve açıklamaları 12 punto, tanıklar ve numaraları 10 punto ile yazıldı. Osmanlıca-Türkçe sözlüklerde rastlayamadığımız **kürte (f.i): Gömlek 22/1** adlı kelimenin de böylelikle manasını bulduk. Çalışmamızın sonunda (Necati'nin kasidelerinde) 1040 Arapça, 1098 Farsça, 370 tane de Türkçe kelime olduğu tespit edildi.

Tezin giriş kısmında Necati'nin hayatı ve eserleri hakkında bilgi verildi. Şekil ve dil özellikleri kısmında Türkçe arkaik kelimeler, kullanılmayan Türkçe ekler, Arapça çokluklar, Farsça ekler, kişi ve yer isimleri verilmiştir.

Çalışmalarım sırasında beni sabırla denetleyen, çalışmalarımıza rehberlik eden değerli hocalarım, başta danışmam hocam **Yrd.Doç.Dr. Avni GÖZÜTOK'a**, **Prof. Dr. Efrasiyap GEMALMAZ'a** ve **Yrd.Doç.Dr.Kazım KÖKTEKİN'e** bilgisayar yazımında desteklerini gördüğüm değerli meslektaşlarım **Hakan GÜVENÇ'e**, **Akın SALİH'e** desteklerini benden esirgemeyen değerli meslektaşlarım **Ertuğrul ÖZDEN'e**, **Turgut TÜRKMEN'e**, **Nuri Cihan YILDIRIM'a** ve **Sait ÖZTÜRK'e** teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Erzurum 2001

Ertan AKBAŞ

KISALTMALAR

a.e	:Arapça edat
a.b.e	:Arapça bağlama edatı
a.f.b.i	:Arapça – Farsça birleşik isim
a.f.b.s	:Arapça – Farsça birleşik sıfat
a.i	:Arapça isim
a.i.t	:Arapça isim tamlaması
a.öz.i	:Arapça özel isim
a.s	:Arapça sıfat
a.t.b.f	:Arapça – Türkçe birleşik fiil
a.ünl.	:Arapça ünlem
a.zf.	:Arapça zarf
a.zm.	:Arapça zamir
bkz.	:Bakınız
f.a.b.s	:Farsça – Arapça birleşik sıfat
f.a.i.t	:Farsça – Arapça isim tamlaması
f.b.e	:Farsça bağlama edatı
f.b.i	:Farsça birleşik isim
f.b.s	:Farsça birleşik sıfat
f.e	:Farsça edat
f.i.t	:Farsça isim tamlaması
f.öz.i	:Farsça özel isim
f.s	:Farsça sıfat
f.s.t	:Farsça sıfat tamlaması
f.t.b.f	:Farsça – Türkçe birleşik fiil
f.ünl.	:Farsça ünlem
f.zf.	:Farsça zarf
t.bağ.	:Türkçe bağlaç
t.b.f	:Türkçe birleşik fiil
t.e	:Türkçe edat
t.d	:Türkçe deyim

t.f	:Türkçe fiil
t.hlk.söyl.	:Türkçe halk söyleyişi
t.i.t	:Türkçe isim tamlaması
t.öz.i	:Türkçe özel isim
t.s	:Türkçe sıfat
t.ünl.	:Türkçe ünlem
t.zm.	:Türkçe zamir
t.zf.	:Türkçe zarf

GİRİŞ

01. TÜR OLARAK KASİDE

Kaside, belli bir amaçla yazılmış şiir demektir. Divan edebiyatı nazım şekillerinden olup din ve devlet büyüklerini övmek amacıyla kaleme alınır. Kaside Arap edebiyatının ilk dönemlerinde doğmuş ve cahiliye devrinde en parlak dönemini yaşamıştır. Türk şiirinde kaside XV.yüzyılda kendini gösterir. Şeyhi ve Ahmet Paşa'nın kasideleri ünlüdür.

Kaside beyitler halinde yazılır. İlk beyit kendi arasında,sonraki beyitler ilk beyitin ikinci dizesiyle kafiyeli (a-a, b-a, c-a, d-a gibi) olur. Beyit sayısı 31 ile 99 arasında değişir. Kaside nazmı şekli altı bölümden oluşur. İlk bölüm **nesib (teşbih)** 15-20 beyit kadar olur. Şiirin giriş bölümüdür. Değişik tasvirlerle doludur.

İkinci bölüm, **girizgâh** yahut **giriz** adını alır. Genellikle tek beyit olur. Bu beyitle şair methiyeye geçeceğini bildirir.

Üçüncü bölüm **methiyedir**. Asıl konunun anlatıldığı bölümdür. Kasidenin sunulacağı kişinin övgüsüne ayrılmıştır.

Dördüncü bölüm, **tegazzül** adıyla anılır. Tegazzül bazen kasidenin başında veya sonunda da bulunabilir. Kaside içinde gazel söylemektedir.

Beşinci bölümün adı **fahriye**dir. Şairin kendini övdüğü bölümdür. İçerik yönünden methiyeye benzer.

Kasidenin son bölümüne **dua** denir. Önceki beyitlerde övgüsü yapılan kişi için dua edildiğinden dolayı bu adla anılmıştır. Birkaç beyitten ibarettir.

Kasideler değişik şekillerde adlandırılabilir. Bunların ilk nesibde ele alınan konuyu esas alır. Bahariye, Şitâiye, Idiyye, Hammamiye vs. bu türdendir.

İkinci adlama redife göredir. Sözelimi kasidenin redifi güneş ise Şemsiye adını alır. Kasidenin son adlama şekli kafiye harfine göredir. Mesela, kasidenin kafiye harfi "rı" ise Raiyye, "tı" ise Taiyye gibi.

0.2. NECĀTĪ BEG'İN HAYATI:

Necāti (Ö.914-1509):

Necāti hakkında elde mevcut bilgi azdır. Necati'nin asıl adı konusunda da tezkiyelerde iki rivayetle karşılaşırız. Sehī, Lâtīfī, Āşık Çelebi ve Riyāzī adının İsa olduğunu ileri sürerek Hasan Çelebi Kaamusu'l-Ālām ve Sicilli-i Osmānī Nuh olduğunu kaydetmektedir.¹

Necāti'nin doğum yeri de kaynaklardan anlaşıldığına göre Edirne'dir. Sāili adlı bir şair tarafından yetiştirilmiştir. Gençliğinde Kastamonu'da yaşayan ve hattatlıkla geçinen Necāti'nin şiirdeki şöhreti İstanbul'a erişince, Fatih Sultan Mehmet onu İstanbul'a aldirtmış ve divan kâtipliğine tayin etmiştir. Sonra Sultan İkinci Beyazıt tarafından himaye edilen şair, Şehzade Abdullah'ın divan kâtibi olarak Karaman'a ve Manisa'ya sancak beyi olarak gönderilen Şehzade Mahmut'un nişancısı olarak Manisa'da bulunmuştur. 1509 yılında ölen Necāti, Vefa semtine gömülmüştür.²

Sade ve tabii bir dille yazan şair, Türkçe deyimleri ve atasözlerini bolca kullanmıştır. Necāti devrinde büyük şöhret kazanmış "Hüsrev-i Rüm" diye vasıflandırılmış üstat telakki edilmiştir.

1.2. NECATİ BEG'İN ESERLERİ

1.Divân: Manzum-mensur uzun bir girişten sonra 25 kaside, ölen katırı için 25 beyitlik mesnevi tarzında bir mersiye, Sultan Abdullah için bir terci-i bend ve bir mersiye, Mustafa Paşa'ya bir kaside, Şehzade Mahmut'a bir mersiye, bir murabba, bir tarih, 94 kıta ve müfred, 650 Türkçe gazel, 5 Farsça gazel, bir Farsça kıta ve 3 Farsça tarih vardır.³

2.Leylā vü Mecnūn: Yalnızca Kâtip Çelebi'nin Keşfü'z-Zünūn adlı eserinde kayıtlıdır.

3.Mihr ü Māh: Bu eser bugün elde yoktur.

4.Münazara-i Gül ü Hüsrev: Bu eser hakkında bilgi yoktur.

5.Kimya-i Saadet: Yalnızca Kâtip Çelebi'de kayıtlıdır.

6.Camiü'l-Hikāyāt: Yine Kâtip Çelebi'de kayıtlıdır. Fakat ele geçmiş değildir.

¹ KUDRET, Cevdet, Örnekleriyle Edebiyat Bilgileri, s.383

² Ötügen Türk Klasikleri, Cilt:2, s.88

³ Ötügen, a.g.e. s.89

1. BÖLÜM

1. NECATİ BEG DİVANINDAKİ KASİDELERİN DİL ÖZELLİKLERİ

XV. Yüzyılda devletin gelişmesi ve güçlenmesi ile ülkede zenginliğin, bilgi seviyesinin artmasıyla orantılı olarak şiirdeki gelişme daha da hızlanmış ve bu yüzyılda İran şairlerinin etkileri sürmekle birlikte artık Şeyhi ve Ahmet Paşa ve Necati gibi şiire yön veren ve Türk şairlerine örnek alınacak şiir ustaları yetişmiştir. Fars şiirinden alınan mazmunlar dikkat ve itina ile işlenmiş kelimeler arasında sıkı ve girift bağlantılar kurulmuştur. Necati Bey bu mazmunların tamamen taklidi olan bir şiirden ziyade daha yerli ve klasik bir Türk şiiri yaratmıştır.⁴

Bunun en bariz örneğini (divan şiirini halk söyleyişine yaklaştırma) divanında ve özellikle de kasidelerinde görürüz. Biz kasidelerin dil özellikleri olarak Türkçe arkaik (bugün kullanılmayan) kelimeler, yine kullanılmayan Türkçe ekler, özel ve yer isimleri, Farsça ekler, Arapça çokluklar, Türkçe atasözlerini ve halk söyleyişlerini incelemeye çalıştık. Bu inceleme Necati Beg divanındaki 25 kaside üzerinde gerçekleşmiştir.

1.1. Türkçe Arkaik Kelimeler:

Bizim tespit ettiğimiz yaklaşık 30 kadar arkaik kelime bulunmaktadır. Kelimelerin yanlarına kelimenin geçtiği kaside ve beyit numarası verilmiştir.

Akçe (para) 24/11, **arık** (zayıf) 24/15, **anda** (o anda) 6/17, **ata** (baba) 13/7, **ayd-** (söyle-) 3/39, **ayrug** (başka) 3/48, **beg** (bey) 2/6, 3/42, 8/26, 11/32, **bit** (mektup, yazı) 21.1/5 **böyl**(böyle, şu şekilde) 21.1/38, **çizgin-**(dön-) 25/23, **depret-**(sars-) 21/49, **di-**(de-, söyle-) 8/14, **düriş-**(çalış-) 19/45, **göger-** (yeşer-) 22/13, **gök** (yeşil) 6/12, **ir-** (ulaş-) 11/14, **işig** (eşik, Kapı) 2/11, 4/2, 4/8, 5/22, 18/9, 22/27, **kaçan ki** (ne zaman ki) 5/4, 7/36, 10/13 **kamu** (herkes) 6/18, 12/9, 17/26, **kande** (nerede) 4/25, 5/15, **ko-** (bırak-) 2/8, 2/31, 2/25, 4/23, 8/28, 11/53, 14/14, **kohu** (koku) 15/34, **ol** (o işte) 1/6, **öykün-**(özen) 2/22, 19/38, 22/40, **söy-**(sön-) 9/24, 18/24, **şol** (şu) 6/31, **tapu** (huzur, nezd) 2/30, 4/8, 5/16, 7/21, **tük-** (yüksel-) 20/13, **yalunuz** (yalnız) 14/34, **yek** (üstün) 18/1, 20/50

⁴ KUDRET, Cevdet, örnekleriyle edebiyat bilgileri, s. 323

1.2. Türkçe Halk Söyleyişleri ve Deyimler

Necati Bey divanındaki kasidelerde diğer divan şairlerinin şiirlerinden farklı olarak divanında çok sayıda atasözleri, halk söyleyişleri ve deyimler kullanarak divan edebiyatının adeta halk edebiyatına yakınlaştırmıştır. Kasidelerde tespit ettiğimiz halk söyleyişleri ve deyimler kaside ve beyit numarası ile verilmiştir.

Agzunu ara- (haber kopar-) 19/28, **ağzı var dili yok** (çok suskun) 7/8, **akçe arslan agzında** (para kazanmanın zorluğu) 4/20, **avucuna al-** (ele geçir-) 19/12, **ayaklarına kara sular in-** (yürümekten yorul-) 10/12 **aza çoğa bak-** (bir nesneyi gör-) 11/33, **bağrına bas-** (ilgi göster-) 7/17, 7/31, **bağrını ezdi eritti** (gönlünü erit-, sıkıntı çek-) 11/42, **başına cana kıy-** (hayatına son ver-) 11/33, **baş eğ-** (boyun eğ-) 21.2/43, **baş üzre** (hemen) 14/34, **baştan çıkar-** (tahrik et-) 3/38, **başın alır gider** (bir yeri terk et-) 7/27, **bir içim su** (güzel ve hoş şeyler) 7/17, **bir karış dilin çıkar-** (saygısızlık et-) 7/34, **çok başlu** (birden fazla kişinin söz sahibi olması) 1/6, **dar it-** (sıkıntı ver-) 13/33, **devlet eli** (devletin desteği) 19/19, **dil uzat-**(hakaret et-) 11/11, **dili çal-** (konuşma-) 7/29, **dilim dolaş-**(söyleyeceğini unut-) 22/46, **el aç-**(dua et-, yalvar-) 21.2/49, **el çek-** (vaz geç-) 9/50, 12/11, **el kavşur-**(elleri bağla-) 21.2/45, **elden al-**(yabancıdan al-) 12/18, **elinden düş-** (bırak-) 15/4, **göz bebeği** (gözde) 22/31, **horoslan-** (kabadayılık yap-) 11/41, **kana kana iç-** (doya doya iç-) 11/18, **murad bul-**(isteğine kavuş-) 12/27, **ömr ipini uzat-** (hayat yaşantısını uzat-) 3/45, **serçe parmak** (serçe parmak) 19/40, **su sızmaz aramuza** (iyi ol-, güzel geçinebil-) 11/54, **suya ilte susuz getüre** (menfaat uğruna her şeyi göze alma) 1/6, **yetmiş iki dil** (bütün dünya lisanı) 7/29, **yüzü yerlere sür-** (utan-) 22/33.

1.3. Bugün Kullanılmayan Türkçe Ekler

Bugün Türkçede kullanılmayan bir çok ek Necati Bey divanında rastlanır. Eklerin geçtiği kaside ve beyit numarası aşağıda verilmiştir.

bakmayup 11/33: **-up** zarf fiili bugün dar vokalli olarak karşımıza çıkmaktadır. (ıp, ip)

bencileyin 22/25: Benim gibi anlamına gelen bir kelimedir.

kendüye 3/11: kendine. Kendü dönüşlülük zamiri bugün dar vokalli olarak “kendi” şeklinde kullanılmaktadır.

karardur 25/23, **çizgindürür** 25/23: Eski Anadolu Türkçesinde “-durur”, “-turur” şekilleri olan bu ek günümüzde “-tır, -tir, -dır, -dir” kuvvetlendirme eki olarak kullanılmaktadır.

bilürsüz 21.2/44. Bugün “-ür, -süz” eklerinin dar vokallisi tercih edilmektedir.

idüben 12/21, **kalduruban** 22/36: “üben, -uben” zarf fiili günümüzde pek kullanılmamaktadır. Onun yerine kısaltılmış olan “-ıp, -ip, -up, -üp” şekli tercih edilmektedir.

komagıl 14/4, **bilgil** 14/24, 18/3, **olgil** 6/37, 20/11, 12/4: “-gıl, -gil” emir ikinci tekil şahıs bugün Türkiye Türkçesinde tamamen terkedilmiş durumdadır.

diyü 11/34, 7/31, 19/21: Buradaki “u” zarf fiilinin yerine “e” zarf fiili kullanıla gelmektedir.

virdügi 15/5, 23/18: Eski Anadolu Türkçesinde “dügi” şeklinde kullanımı olan sıfat fiil, bugün “-diği” şeklini almıştır.

alığör 8/8: Emir kipinin bu hali pek kullanılmamaktadır.

saçılısar 12/2: Gelecek zaman eki olan “-isek, -ısar” pek kullanılmamakta, onun yerine gelecek zamanın bugünkü şekli olan “-ecek, -acak” kullanılmaktadır.

1.4- Farsça Ekler

Farsça birleşik kelimeler yapan ekler siyah punto ile gösterilmiştir. Birleşik kelime oluşturan eklerin kaside ve beyit numarası birlikte verilmiştir.

‘adu-**bend** 6/30: “bağlayan” anlamında birleşik sıfatlar yapar.

āfitāb 3/11, 3/7, 5/19, 6/34, 20/22: “parlayan, parlatan” anlamında yanındaki isimleri ulanarak birleşik kelimeler yapar.

āteşin 11/50: “in” benzetme edatı olarak kullanılır, “gibi” manasına gelir.

‘ālem-**ārā** 23/14: “süsleyen, donatan” anlamına gelerek yanındaki isme ulanır. Birleşik sıfatlar yapar.

‘anber-**fişān** 11/54: “saçan, dağıtan” anlamında yanındaki isimlere ulanarak birleşik sıfatlar yapar.

‘anber**in** 3/1, 3/39: “-lı, -li, -lu” eklerinin karşılığı olarak kullanılır.

bī 20/22, 3/38, 2/5, 22/24, 7/16, 5/18, 13/12, 5/25, 4/25, 21.2/38, 3/25, 21.2/3, 9/50, 4/24, 9/24, 9/42, 14/37, 6/38, 9/42, 15/22: İsimlerin önüne gelerek onlara olumsuzluk anlamı katan Farsça olumsuzluk edatıdır.

can-bahş 2/1: “bahş veren” anlamında birleşik kelimeler yapar.

cāvidāne 11/27: “bahş veren” anlamında birleşik kelimeler yapar.

cefā-gār 2/31: “yapan, eden” anlamında sözcükler ulanır.

cihān-gīr 15/24: “geçiren, zapteden” anlamında isimlere ulanır.

dād-ger 21.1/15, 15/18, **füsün-ger** 19/35, **tüvān-ger** 10/25, 19/43, **zer-ger** 19/13:

Adları sıfat haline koyar. “-ci,-cı” ekinin karşılığıdır.

der-bān 18/13: Farsça “-ci,-cı” anlamına gelen türemiş bir ektir.

der-dā 3/44: “-ā” nida edatıdır.

der-kenār 6/22: Sözcükleri “-de” haline koyar ya da “içinde” anlamı katar.

destān-serā: 23/28: “seyleyen, terennüm eden” anlamıyla sözcüklere ulanır.

dil-āviz 22/44: “asılan, çeken” anlamında birleşik kelimeler yapar.

dil-efrūz 2/2: “parlatan, tutuşturan” anlamıyla sözcüklere ulanır.

dil-firīb 22.2/14: “aldatan, kandıran” anlamında sözcüklere ulanır.

dil-keş 2/1, 20/19: “çeken, çekici” anlamında sözcüklere ulanır.

dil-pezir 21.1/48: “kabul eden, edilebilir” anlamında sözcüklere ulanır.

dil-sitān 7/3: “alan, alıcı” anlamında sözcüklere ulanır.

dil-sūz 14/13: “yakan, yakıcı” anlamında sözcüklere ulanır.

dolab-āsā 23/29: “gibi, benzeyen” anlamında Farsça benzetme edatıdır.

dür-pāş 13/32: “saçan, dağıtan” anlamında birleşik kelimeler yapar.

gam-gīn 3/13, 7/1: Farsça edattır. Adları sıfat yapar.

gevher-zā 23/15: “doğuran” anlamında birleşik sözcükler oluşturur.

güher-bār 11/59, 8/15: “yağdıran, saçan, serpen, döken” anlamıyla birleşik sözcükler yapmada kullanılır.

hem-dem 7/9, **hem-nefes** 5/24: Farsça ve Arapça sözcüklerin başına gelen bir ön ektir.

‘ışk-perdāz 10/16: “düzeltici, düzenleyen” anlamında birleşik sözcükler yapar.

kej-rev 10/2 “giden, yürüyen” anlamında sözcüklere ulanır.

lāle-zār 6/9, 8/39: Ad olan sözcüklere gelerek yer bildirir.

medīne-vār 21/9, 8/2, 11/8, 22/43, 15/16: Benzetme edatı olup “gibi” anlamı katar.

müşteri-fer 20/22: “saçan, dağıtan” anlamında birleşik kelimeler yapar.

nā-be-dīd 3/6, nā-be-kār 22.2/23, nā-çār 1/9, 15/39, nā-dān 13/4, nā-münāsib 20/14, nā-müstaķīm 20/47, nā-savāb 4/6, 4/21, nā-tüvān 7/1, 8/10, 11/40: İsimlerin önüne gelerek onları olumsuzlaştıran bir olumsuzluk edatıdır.

sīm-sā 9/37 “gibi” anlamına gelen benzetme edatıdır.

1.5- Arapça Çoğul Olan Kelimeler

Necati Bey divanında tespit ettiğimiz Arapça çoğul kelimeler aşağıya çıkarılmıştır. Kelimenin hangi kelimenin çoğulu olduğu belirtilerek kaside ve beyit numarası verilmiştir.

āfāk 9/10: “ufk” kelimesinin çoğulu olup, “ufuklar manasına gelir.

ālām 8/10: “elem” kelimesinin çoğunu olup, “eziyetler” manasına gelir.

āmāl 16/28: “emel” kelimesinin çoğulu olup, “umutlar” manasına gelir.

āsār 20/13: “eser” kelimesinin çoğulu olup, “eserler” manasına gelir.

āyāt 2/11: “āyet” kelimesinin çoğulu olup, “belirtiler” manasına gelir.

e’ādi 7/39: “adū” kelimesinin çoğulu olup, “düşmanlar” manasına gelir.

eflāk 9/37: “felek” kelimesinin çoğulu olup, “semalar, gökler” manasına gelir.

elfāz 21.1/48: “lafz” kelimesinin çoğulu olup, “sözler” anlamına gelir.

eltāf 2/20, 14/17: “lütף” kelimesinin çoğulu olup, “lütuflar, iyilikler” manasına gelir.

erkān 13/31: “rükñ” kelimesinin çoğulu olup, “esaslar” manasına gelir.

eşkāl 21.1/13: “şekl” kelimesinin çoğulu olup, “suretler” manasına gelir.

esrār 17/26, 23/13: “sır” kelimesinin çoğulu olup, “sırlar” manasına gelir.

evrāk 20/17: “varak” kelimesinin çoğulu olup, “yapraklar” manasına gelir.

evlād 20/19: “veled” kelimesinin çoğulu olup, “çocuklar” manasına gelir.

ezhār 6/12: “zehra” kelimesinin çoğulu olup, “çiçekler” manasına gelir.

fiten 20/37: “fitne” kelimesinin çoğulu olup, “fitneler” manasına gelir.

hısāl 16/15: “haslet” kelimesinin çoğulu olup, “ahlaklar, huylar” manasına gelir.

işārāt 21.1/27 “işāret” kelimesinin çoğulu olup, “işaretler” manasına gelir.

malākāt 19/36: “makale” kelimesinin çoğulu olup, “sözler, yazılar” manasına gelir.

memālik 7/20, 11/49: “memleke” kelimesinin çoğulu olup, “ülkeler, memleketler” manasına gelir.

mevālīd 13/39: “mevlide” kelimesinin çoğulu olup, “mevcutlar” manasına gelir.

nebātāt 6/6: “nebāt” kelimesinin çoğulu olup, “bitkiler” manasına gelir.

reyāhīn 16/35: “reyhane” kelimesinin çoğulu olup, “fesleğenler” manasına gelir.

sahā’if 8/3 “sahife” kelimesinin çoğulu olup “sayfalar” manasına gelir.

te’lifāt 4/18: “te’lif” kelimesinin çoğulu olup, “eserler” manasına gelir.

1.6 - Özel İsimler

1.6.1 Kişi İsimleri

Necati Bey divanındaki kasidelerde bizim tespit ettiğimiz 23 adet kişi ismi vardır. Kasidelerdeki kişi isimlerinin bir çoğu divan şiirine yiğitliğiyle, adaletiyle, efsanevi kişilikleriyle divan edebiyatına konu olan kişilerdir. Kişi isimleri siyah punto ile belirtilerek kaside ve beyit numarası ile birlikte verilmiştir.

Hazreti ‘Alī 21.1/33, **Aristo** 9/22, **Āsaf** 19/6, **Bāyezid-i Osmāni** 25/1, **Belks-i Cihān** 18/12, 21.1/31, **Cemşīd-Fer** 16/4, **Cibrīl-i Emīn** 20/4, **Dahhāk** 7/15, **Feridun-Fer** 21.1/20, **Çāh-ı Bijen** 7/28, **Han Muhammed** 14/18, **Hārūt** 10/4, **Hatem-i Tayy** 18/5, **Hızr** 11/18, 20/2, **Husrev-i Cemşid** 6/15, **İsa** 1/1, **İskender** 9/22, **Keyhusrev** 14/18, **Leylī** 22/20, **Rüstem-i Zal** 16/18, **Sam** 13/24, **Selman** 16/40, **Zülfican** 7/4

1.6.2 Yer İsimleri

Kasidelerde tespit ettiğimiz 16 adet yer ismi vardır.

Bağ-ı İrem 6/17, **Bağ-ı Na’īm** 14/12, **Bağdad-ı Cemen** 22/2, **Bazar-ı Şam** 3/4, **Cennet-i Me’va** 17/1, **Diyar-ı Engürüs** 13/21, **Hıta** 8/29, **Çin** 8/29, **Hint** 10/6,

**Huten 21.2/2, Ka'be 9/33, Kara Buğdan 25/1, Medine 15/2, Memleket-i Şam
9/43, Memleket-i Rum 2/25, 21.1/27, Tuna 25/31**

2. BÖLÜM :
NECATİ BEG DİVANINDAKİ
KASİDELERİN SÖZLÜĞÜ

-A-

a (t.zm.):O

Sultān-ı dehr Hāzret-i Maḥmūd Hān ki anuḥi
Cūdi bulutlarından olur her diyār āb

5/8, 9/18

āb (f.i.):Su

Şāh-ı cihānun ebr-i kefi-eyler nişār āb

5/1, 5/2, 5/3, 5/4, 5/5, 5/6, 5/7, 5/8, 5/9, 5/10,
5/11, 5/12, 5/13, 5/14, 5/15, 5/16, 5/17, 5/18,
5/19, 5/20, 5/21, 5/22, 5/23, 5/24, 5/25

āb-gīne-reng (f.b.s.):Su renkli, mavi

Devr eyleyeli bu felek-i āb-gīne reng
Yazılmadı senūfi gibi ‘ālī-güher nişān

21.1/2

Āb-ı Hāyāt (f.i.t.):Ölmezlik suyu, hayat suyu

Āb-ı Hāyāta benzemez olsa hezār āb

5/15

Āb-ı Hāyvān (f.i.t.):Ölmezlik suyu, hayat suyu (bkz. āb-ı hāyāt)

13/35

āb-ı lūṭf (f.i.t.):Lütuf suyu

Āb-ı lūṭfu irmese ser-sebz olmaya çinār

15/20

āb-ı revān (f.i.t.):Akarsu, bengisu

Ḳandedür āb-ı revān ü Ḳandedür cām-ı şarāb

4/25, 8/5

‘aba (a.i.):Kumaş

Ḳul olmağa Ḳapufia geyer aḳ ‘aba seher

9/43

‘Abbāsī (a.i.):Abbasiler

Urınur başa ‘Abbāsī ‘amāme

10/7, 22/2

‘acebā (a.e.):Acaba

Kim ola Ḳurtara cāmı bu sitemden ‘acebā

2/12

‘Acem (a.i.):İran

‘Acem Dārāları gibi yerin dar itdi Dārānuḥi

13/33

acı- (t.f.):Acı-

Baḫrūfi acır içi kānuḥi yūregi pārelenür

14/22

- ‘acz (a.i):**Aciz, çaresizlik
‘Acz elini hâk-i reh ya’ni Necâfi çâkerün
23/23
- aç (t.i.) :**Acıkmış
Ahşama karşı aç ola vü bî nevâ seher
9/50
- ad (a.i):**İsim
Ol fâhr-ı salâtin-i cihân adı içündür
1/13, 7/2
- a‘dâ (a.s.):**Düşman
Bir Şehriyârdur o ki a‘dâsı def‘i için
Gün yokdürür ki yapmaya taşdan hişâr âb
5/9, 5/20, 17, 18
- âdem (a.i):**İnsan
İşidürüz bunı kim âdemedür Kâ‘be mihak
12/23
- ‘âdet (a.i):**Usül
Kaşdı budur ki tapufla çeke ‘âdetce belek
12/19
- ‘adl (a.i):**Adalet, doğruluk
‘Adlûfi esâsı muhkem ü zulumûfi evi harâb
3/17, 9/19, 10/11, 13/14, 16/25
- ‘adl-İktisâb (a.f.b.s.) :**Adaleti yerleştiren.
Pâdişâh-ı dâd-güster hâkim-i ‘adl-İktisâb
4/11
- ‘adû (a.i):**Düşman (bkz. a‘dâ)
21.1/51
- ‘adû-bend (f.b.s):**Düşmanı bağlayan.
Her dem kemend u tîri ‘adû-bend cân-şikâr
6/30
- ‘adû-figen (f.b.s):**Düşmanı yıkan, öldüren.
Rüşen-zamîr ü pâk-sirişt ü ‘adû-figen
11/3
- ‘adû-yi mülk (f.i.t):**Mülkün düşmanı.
Olsa revâne şarşar-ı kahruñ adû-yi mülk
8/33
- ‘adû-yi teşne-ciger (f.s.t):**Yüreği susuzluktan yanan düşman
‘Aceb mi bağrına başsa ‘adû-yi teşne-ciger
7/17

- āfāk (a.i.c):**Ufuklar
Gözedür cümle-i āfākı serāser hātem
19/10
- āfak tut- (a.t.b.f):**Ufukları, semayı kapla-
Āfak tutdı da‘vet-i Aḥmed gibi güneş
9/2
- āferin (f.ünl.):**Aferin,bravo
Āferin ol gül-i ḥandān-ı dil-efrūzuḥa kim
Viridi hüsni ile cihān gülşenine zīb ü bihā
2/2, 20/2
- āfitab (f.b.i):**Güneş
Bir dün ki kılmış idi cemāline āfitab
3/1, 3/7, 5/19, 6/34, 20/22
- ‘afv (a.i):**Özür, af, bağışlama
Pādişāhum çün olur ‘afv-i güneḥ şān-ı kerem
18/27
- āgāh eyle- (f.t.b.f):**Haberdar et-
Āh-ı ‘āşıkdur seni ḥüsnüfiden āgāh eyleyen
15/15
- āgāz id- (f.t.b.f):**Başla-
Rüz-ı ‘id irdi gelüfi ‘işrete āgāz ideltüm
16/13
- ağyār (a.i):**Yabancılar
Eyle redd ağyārı kim dillerde maḳbül olasin
15/14
- ağzuñı ara- (t.hlk.söyl):**Haber kopar-
Saḳın ey dōst saḳın ağzuñı arar hātem
19/28
- ağ (t.s):**Beyaz
Nergisler eşrefiyi şarab ağ kāğada
Kıldı nişār-i ‘urs-i cevān-baḥt-i kām-gār
6/21
- ağar- (t.f):**Açıl-, beyazla-
Yā yok yere mi ağarub oldu dü-tā seḥer
9/36
- ağla- (t.f):**Ağla-
Ağladub çākerini ḡayriyi güldürmek ile
‘İşk-i cānāneyi terk eylemezem ben ḥāşā
2/10
- ağz (t.i):**Ağız
Ağzından ey dil ister iseñi lā’l-veş nişāb
3/43

- ağız var dili yok (t.hlk.söyl):** Çok suskun
Egerci tır-i ciger-düzüflü ağız var dili yok
7/8
- ah (a.ünl.) :**Feryat, ah
Çıksun ahum yeridür saqf-ı felekden bālā
2/9, 14/15, 15/15, 22/4
- āh-ı āteşin (f.s.t.):** Yakıcı ateş
Kaddüfe karşı idemezsin āh-ı āteşin
11/50
- 'ahd (a.i):**Söz, yemin
'Ahdüfde nola olsa Şehā tād-dār āb
5/12, 6/32, 8/31
- 'ahd (a.i):** Zaman, devir
'Ahd-i 'adlünde meger kim bağladı zünnār gül
15/32
- ahdar (a.s):** Yemyeşil
Gözüflü aç kim gösterür ahdar şecerde nār gül
15/7
- āhenin (f.i):**Demir
Çarh āhenin kafes idi encüm dūr-i hōş-āb
3/4, 20/11
- āhır (a.zf):**Sonra
Cūdun işidüp gördi gider kendüden āhır
1/26, 13/9, 19/34
- ahlāk (a.i):**Davranış, ahlak
Tib-i ahlāk-ı havası ile cinān oldı cihān
16/20
- aşmer id- (a.t.b.f):**Kırmızıya bürü-
Hün-ı qurbān ile alın ider aşmer hātem
19/14
- aşsene (a.s):**Pek güzel
Zāhır yüzinde aşsene-i eşkale ma-şadaq
21.1./13
- aşsent (f.ünl.) :**Bravo
Bülbül-i tab'-ı hōş-elhānuma aşsent ki olur
16/41
- aşşam (t.i.):**Akşam
Küyüflü gelen kimse göflülsüz gider ey dōst
Aşşama kalur zülfüflü kim kılsa temāşā
1/10

aḥter (f.i): Yıldız

Aḥter gözünü re'yi ile açsa kuḥl-i şeb

8/21, 16/15

āhū-yi Çīn (f.i.t): Çin'in misk karacası

Hırāmān olıcak ol āhū-yi Çīn

10/8

aḥvāl-ı ālem (f.i.t): Dünyanın gidişatıLevh-i zamiri zabt ider aḥvāl-ı ālemi
Kavl-i mü'ellifi nitekim şafḥa-i kitāb

3/19

aḥvāl-i cihān (f.i.t): Dünyanın gidişatı (bkz. **aḥvāl-ı ālem**)

12/1

ak- (t.f): Ak-

Yaş akduğınca gözden ider nāleler göffül

5/14, 11/42, 25/10

akçe (t.i): Gümüş para

Dānesin akçeye alan ögündür

24/11

akçe arslan ağzında (t.hlk.söyl): Para arslanın ağzında, para kazanmanın zorluğu

Gāfil olma kim bir akçe arslan ağzundadır

4/20

aķīķ (a.i): Akik taşı

Yākūt olur saht tū kurur kanı aķīķūfī

1/8, 17/11

'ākīl (a.i): Akıllı

Bu devri virme 'ākīl iseft bāda zinhār

6/3, 13/29

Aķkerman (t.öz.i): Akkerman

Kili ile Qara Buğdandan Aķkermanı

25/1

'aķl (a.i): Akıl, us

'Aķlīm esasen eyledi fikr-i lebūn ḥarāb

3/38

akrān (a.i): Yaşıt, dengi

Oldum zebān-ı tīğ ile akrānuma yegin

11/60

'aks (a.i): Yansıma, tersine

'Aks -i kaṭār-ı esb-i şeh-i tāc-dār serv

21.2./32

'aks-i ruḥ (f.i.t): Yanağının yansıması

'Aks-i ruḥunla herdem ola lāle-zār āb

5/25

- al- (t.f):Al-**
Ayağın almağ için geldi haşma yan başı
7/14, 14/11
- a'la (a.s):Yüksek**
Afımadum nām-ı a'lasın sarīh
4/16, 23/18
- ālām (a.i.c):Eziyetler**
Ālām-ı cevri devr ile ey nā-tüvān olan
8/10
- 'alāmet (a.i):İz, belirti**
Çün göstere 'alāmet-i tiğ u siper nişān
21.1./7
- 'Alelhuşūs (a.zf):Özellikle, bilhassa**
'Alelhuşūs gelüb Tunadan 'ubür itmek
Tecāvüz ola haқиkatde hadd-i imkān
25/31
- 'alem (a.i.) :Sancak**
Bayrakları ile önce 'alemler çeker nişān
21.1./14
- 'alem (a.i.) :İz, belirti**
Cüd-ı 'Ali 'alemsin ü 'adl-i 'Ömer nişān
21.1./33
- 'ālem-ārā (a.f.b.s):Dünyayı süsleyen**
Zihm ü fehmi mihr ü meh- veş 'ālem-ārādur yine
23/14
- 'Ali (a.öz.i):Hz. Ali**
Cüd-ı 'Ali 'alemsin ü 'adl-i 'Ömer-nişān
21.1./33
- Āl-i Bermek (f.i.t):Bermekoğulları**
Hatemüf cüdi başış-i Āl-i Bermek
12/14
- 'āli-cenap (a.f.b.s):Haysiyetli, şerefli**
Asitānufi her küdüretten zihni 'āli-cenap
4/1, 9/46, 13/13
- 'ali-der (a.f.b.s.):Yüce kapı**
Didüm kimüf bu-ali-der ki olmuş'arş ile hem-ser
13/14
- 'āli-güher(f.b.s):Soylu**
Yazılmadı senüf gibi 'āli-güher nişān
21.1./2
- 'Āl-i 'Osman (f.i.t):Yüce Osmanoğulları**
Revādür iftihār iderse fahrı 'Āl-i 'Osmanüf
13/25

- Allāh (a.i):**Tanrı, yaratıcı
Şol dem ki Allāh ide şādıkāne tiğ
11/4
- altun (t.i):**Altın
İşin altun eylemişdür āfitāb ü māhtāb
20/41
- āmāl (a.i.c):**Umutlar
Devletüfi şuyı ile sebz nihāl-i āmāl
16/28
- ‘amāme (a.i):**Sarık
Kapdı ‘amānesini urub çeşmine ğubār
8/16, 10/7
- ‘amel (a.i):**İş
Bāde-i hamrā ile ceng ü neye virdi ‘amel
15/9
- āmīķ (a.s):**Derin
Nisbet itme eline özif ey bahr-i āmīķ
14/20
- ‘amīl (a.i):**Faktör, etkileyen
Mādenler üzre ‘amīl iken gösterüb ziyān
Habs olmuş idi mahbes-i zulmetde āfitāb
3/7
- āmīn (a.ünl):** Kabulü, Öyle olması
İdeyin devlet du‘asın işidüb āmīn için
20/58
- ‘amire (a.s):** Bayındır
Vire kadrüfi şabl-ı ‘amireden
Hing-i gerduna cāvidān arpa
24/21
- ammā (a.be.):**Fakat, lakin
Nafē geldi ğülşene ammā inen yaraşmadı
20/14
- ‘anā (a.i):**Güçlük
Koma kim dest-i cefā eyleye pā-māl-i ‘anā
2/31
- ‘anber-fişān (f.b.s.) :** Koku saçan, dağıtan
Düşman olalı ol haññ-ı ‘anber-fişāna tiğ
11/54
- ‘anberīn (f.s):**Koku
Müşgin gülālesin gicentüfi ‘anberīn nikāb
3/1, 3/39

- ‘anber-sā (f.zf):**Anber gibi
Ne tüter âteş-i haddüfide haç-ı ‘anber-sā
2/4
- anda (t.zf.) :**O anda
Cām-ı şarāb-ı nāb mīdur anda devr iden
6/17
- ‘andelib (a.i):**Bülbül
‘Andelibinden cihānda olmadı bizār gül
15/40
- and iç- (a.t.b.f):**Yemin et-
And içerse başı ağrımaya mihrüfī zerrece
20/23
- anuñçün (t.e):**Onun için
Zātında cevheri var anuñçün açub zebān
Ṭahsīn ider bu maṭla‘-ı nazūg-beyāna tīg
11/23
- ara (t.i):**Ara,mesafe
Erz ü semā arasına düşürdi şeb keder
9/29
- ‘arak(a.i):**Ter.
Şahn-ı çemen ‘araklarımı jāle sanma kim
Ḥulkuñ işidüp itdi çiçekler hayā seher
9/28
- ārām (f.i):**Yerleşme
Yirde ārām ü karār ü gökde refār ü şitāb
4/10
- ārāyiş (f.i):**Süs
Reng ü büy ile olur ārāyiş-i gül-zārgül
15/42
- ārbede-saz (f.b.s):**Kavga yapan
Ey ceng-cüy u ārbede-saz ü yegāne tīg
11/1
- arık (t.s):**Zayıf
At arıkladı üf dir isefi uçar
24/5
- ‘arif (a.s):**Bilgili kişi
‘Arife bir gül yeter lāzım degül tekrār gül
15/6
- ‘ār id- (a.t.b.f):**Utan-
Ḥāk-i ḥākīre konmağa ider meger ki ‘ār
8/34, 21.2/43

- Aristo (öz.i):** Yunan feylesofu
Iskender âfitâb ü Aristo afa seher
9/22
- arka (t.i):** Arka
Kim arkasında nazm-ı zemîn ola üstüvâr
6/31
- armağan (f.i):** Hediye
Yâ hüd 'arüs-ı gülşene virmege armağan
6/9
- arpa (t.i):** Arpa
Devr-i felek ki kadâr zulme meyl ide arpa
11/29
- 'arşa-i 'âlem (f.i.t):** Dünya meydanı
Nice kim 'arşa-i 'âlemde ola hacc ü tavâf
12/26
- 'arşa-gâh (a.f.b.i):** Dünya
'Adü kanı ile sular 'arşa-gâh-ı meydânı
25/6
- 'arşa-i mahşer (f.i.t):** Mahşer meydanı
Bu şahn-ı sebze arşa-i mahşerdürür meger
6/7
- 'arşa-i mînâ (f.i.t):** Dünya limanı
Ter 'aķik ile dolu 'arşa-i mînâ mı degül
17/11
- arslan ağız (t.hlk.söyl.):** İmkansızlık durumu
Gafil olma kim bir akçe arslan agzındadır
4/20
- 'arş (a.i):** Gök
Didüm kimüñ bu 'ali der ki olmış 'arş ile hem-ser
13/14
- arüs (a.i):** Düğün
Gül güne gibi ırz günü feth arüsü
Sürer yüzine hün 'adüyi ki ola zîbâ
1/15, 5/3, 8/5, 11/17, 11/49
- 'arż (a.i):** Dünya
Kim ehl-i küfre varub 'arza kıla imânu
25/25
- 'arż (a.i):** Yanak
Neyler ki 'arżufida sentüfi haţ-ı mürçe
Ki etmez şafâ ile heves-i muriyâne tîg
11/55

- 'arza kı- (f.t.b.f):Göster-**
Her 'arşada ki 'arza kıla hüküm ile durer
21.1/5
- 'arz-ı hâl (f.i.t):İsteğin sunulması**
Åşafâ şî'r ü kitâbetle ne hâcet 'arz-ı hâl
23/26
- 'arz id- (a.t.b.f):Sun-**
Her tafla Şeh cenâbına 'arz it niyâzi kim
9/17, 15/27
- aşa (a.i):Değnek,soba**
Rah-ı çemene dikdi aş nergis-i a'rmâ
1/28
- Åşaf (a.öz.i):Hz.Süleyman'm veziri**
Baña gösterse gözüm Åşaf-ı devrân işigin
19/6
- Åşaf-ı yektâ (f.i.t):Eşsiz vezir**
Pertev-i şem'-i safâ Åşaf-ı yektâ mı degül
17/15
- āsār (a.i.c):Eserler, izler**
Hâtur-ı mü'min gibi kim qalmaya āsār-ı kin
20/3
- aşfar ol- (a.t.b.f):Sarar-**
Gâh olur aqmer olur gâh olur aşfar hâtem
19/15
- 'āşī (a.s):Çılgın**
Mücrim ü 'āşī isem lütf ile rahmet yaraşur
18/27
- āsitân (f.i):Kapı**
Gice gündüz āsitânufta gelür hıdmet ider
20/48
- āsitîn (f.i):El**
Åsitîn-i keremüfi ile muşaffâ mı degül
17/27, 20/27
- aşr (a.i):Devir**
Asrufida senün tevbe elinden mey-i hamrâ
1/27
- āster (f.i):Astar**
Destâr gibi hiç ola mı āster nişân
21.1/32

āsūde (f.s):Rahat

Şāye-i 'adlūfi ile ḥalk-ı cihān āsūde

16/23

āsumān (f.i):Gökyüzü

Her ay başında çeke çarha āsumān hançer

7/39, 14/31

āşikār (f.s):Açık

Pinhān şabā du'ālar ider āşikār serv

21.2/56

āşikar id- (f.t.b.f):Açığa çık-

İtdi bu demde kendüzini āşikar āb

5/6

āşikar ol- (f.t.b.f.) :Açığa çık- (bkz. āşikar id-)

11/7

āşūfte ol- (f.t.b.f):İffetsizleş-

Āşūfte olub sūnbül-i dildāra benefşe

22/19

'atā (a.i):Bağışlama

Dise olur ki 'atā dinidür imānı kerem

18/4

ata (t.i):Baba

Gam atam oldı derd anam yine hecrüfde yek-sānem

13/7

'ata id- (a.t.b.f):Bağışla-

Her şubh-dem bir eşrefi ider 'ata seher

9/38, 16/36

'atayā (a.i):Hediye

Ey ki bārān-ı 'atayāfi ile yem bir çatre

16/22

āteş (f.i):Ateş, kızgınlık

Ne tüter āteş-i ḥaddüfde ḥaṭ-ı 'anber-sā

2/4

āteş-i kīn (f.i.t):Kin ateşi, öfkesiKılıcın yalılı itse āteş-i kīn
Şerer gibi saçılır ḥun-ı kāfer

10/20

āteş-zebān (f.b.s):Dokunaklı söz söyleyen

Şem'-i sitāre-peyker-i āteş-zebāna tīg

11/21

- ‘atiyyet (a.i.c):**Hediyeler, ihsanlar
Olur şafa ‘atiyyet ü häcret-revā seher
9/21
- atlas (a.i):**Gökyüzü,kubbe
Ey serā-perdeñ için tāk-ı mu‘allā atlas
12/12
- atlas-ı nüh (f.s.t):**Dokuz felek
Atlas-ı nüh felek anda görünür pāy-i berek
12/18
- ‘atşān (a.s):**Susamış
Giribān-ı dñl ü cānt halās oldu bu ‘atşānuñ
13/38
- ‘attār (a.s):**Kokucu
Rağbet komadı tabla-i ‘attāra benefşe
22/6
- a‘vān (a.s):**Yardım edenler
Gel ey ervāh-ı kuddüsī bu gün kudretde a‘vānuñ
13/17
- āvāre (f.s):**Sersem
Mecnūn gibi āşūfte vü āvāre benefşe
22/20
- avucuna al- (t.d):**Ele geçir-
‘Ālemi ucdan uca avucufia alsafı yiridür
19/12
- ayağ (t.i):**Kapı,eşik,makam.
Yüz sürmek ile ayağufia iftihār āb
5/13, 6/11, 7/11
- ayak (t.i):**Ayak
Ayakda kalubdur işi hergiz başa varmaz
1/27
- ayaklarına kara sular in- (t.d):**Yürümekten yorul-
Reh-i hidmetde şol denlü turur kim
İner ayaklarına kara sular
10/12
- ‘ayan (a.s):**Açık
Yā lū‘b-ı hoşka-bāz-ı sipihr olmağa ‘ayan
3/10
- a‘yān (a.i):**İleri gelenler
Kuhl-i gubār-ı dergehüñ a‘yān-ı rüzigār
8/30

- ‘ayār (a.i):Ölçü**
Bāzar-ı celālünde ‘ayārın mehūfī eksük
1/19
- āyāt (a.i.c):Belirtiler**
Dest-i cevr ile yaza hūn-i dil āyāt-ı vefā
2/11, 4/6
- ayd- (t.f):Söyle-**
Kaşunla zūlfünü gören aydur ne yaraşur
3/39
- Āyet (a.i):Kur‘ān’ın herhangi bir cümlesi**
Lūtf Āyetini süsen-i çini-devāt ile
8/3
- āyet-i Raḥmet (a.s.t):Raḥmet ayetleri, hükümler**
İder enfās-ı şabā etrafā ‘arz-ı i’tidāl
Āyet-i Raḥmet getürmüş gibi Cibrīl-i Emīn
20/4
- āyin (f.i):Tören**
Devlet ü āyin ü resmi nāfi-i zulm ü fiten
20/34
- āyīne (f.i):Ayna**
Fetḥ āyīnesin gerdī sipāh ile mücellā
1/32, 19/47
- āyīne-dār ol- (f.t.b.f):Ayna tutucu ol-**
Hōş zeyn itdi oldu afa āyīne-dār āb
5/3
- āyīne-miṣāl (f.b.zf):Ayna gibi**
Zihn-i āyīne-miṣālünden temāşā eyler ol
4/24
- āyīne-i nuṣrat ol-(f.t.b.f): Yardımcı ol-**
Dōsta āyīne-i nuṣrat olur düşmana dağ
19/20
- āyīne-vār (f.b.zf):Ayna gibi (bkz. āyīne-miṣāl)**
5/16
- ‘ayn (a.i):Göz**
Ayn-ı sipihre aşmış idi şeb siyeh hicāb
3/9, 4/25
- ‘ayn (a.i):Kendisi, aynısı**
‘Ayn-ı lūtf ile iden ey beni çāker ḥātem
19/2

'ayn (a.i):Ayın harfi

Nün ile 'ayna şebîh olduğu için oldu hilal

16/1

ayruĝ (t.s):Başka

Var iken ayruĝ işe günah ola irtikâb

3/48, 7/24

'ayş (a.i):Yeme,içme

Olĝul hermişe 'işret ü 'ayş ile ber-devâm

6/37, 20/11, 12/4

âzâd eyle- (f.t.b.f):Kurtar-, serbest bırak-

Ben esîrîfî sitem-i dehrden âzâd eyle

18/25

aza çoĝa bak- (t.d):Bir nesneyi kabul gör-

Bakmayub aza çoĝa kıyar başa cânâ tîĝ

11/33

-B-**bāb (a.i):Bölüm**

Hey ber'îdür bāb-ı nisyan'dan kitāb

4/4

Bābil (a.öz.i):BabilAsılur ser-nîgün Hārūt gibi
Çeh-i zulmānî-i Bābilde ekşer

10/4

bād (f.i):Rüzgar

Virür haber-i lâ'lüni bād-ı ser-i küyüfî

1/4, 6/3, 8/1, 5/24

bād-ı bahār (f.i.t):Bahar rüzgarı

Bād-ı bahār ile nitekim sahn-ı sebze-zār

8/35

bād-bān (f.b.i): Yelken

Bād-ı murād ile doludur iki bād-bān

21.1/10

bād-bān aç- (f.t.b.f):Yelken aç-

Bād-bān açtı gül-i bādām çün buldı havā

20/11

bād-ı şaba (f.i.t): Saba rüzgarı

Göfiline girmek için goncalaruñi bād-ı şaba

2/26

bād-ı şubḥ (f.i.t):Sabah rüzgarı (bkz. bād-ı şaba)

8/14, 15/35

bādām (f.i):Badem

Bād-bān açdı gül-i bādām çün buldı havā

20/11

bāde-i ḥamrā (f.s.t):Kırmızı şarap

Bāde-i ḥamrā ile çeng ü neye virdi 'amel

15/9

bāde-i nāb (f.s.t):Saf şarapGül āteşi ile rüşen olupdur cemāl-ı bāğ
Niteki cām-ı bāde-i nāb ile rüy-i yār

8/7

bāğ (f.i):Bağ, bahçe

Gül-zāra gel ki kevşer-i bāğ u nesīm-i subḥ

8/2, 15/7, 17/1

- bağ-ı behişt (f.i.t.):**Cennet bahçesi
Bakarsa bağ-ı behişt içre filmeşel düşmen
7/23
- bāğ-ı cennet (f.i.t.):**Cennet bahçesi (bkz. **bāğ-ı behişt**)
23/10
- bāğ-ı cinān (f.i.t.):**Cennet bahçeleri
Döndürdi Allah emri ile selsebil-vār
İslām büsitānını bāğ-ı cināna tiğ
11/8
- bağ-ı irem (f.i.t.):**İrem bağı.Cennette bir bahçe
Bağ-ı irem gözine görünmez kimesnenüf
6/16
- bāğ-ı Na'im (f.i.t.):**Naim Cenneti, Cennette bir bahçe
Bu hadis içre ki Şam altıdürür bāğ-ı Na'im
14/12
- Bağdād-ı çemen (f.i.t.):**Yeşil Bağdat
Bağdād-ı çemende ide da'vā-yi hilāfet
22/2
- bağra çek- (t.b.f.):**Gönlüne sığdır-
Umar 'adū ki yalıfı yüzli diyü bağra çeke
7/31
- bağrına bas- (t.d.):**İlgi göster-, şefkat göster-
'Aceb mi bağrına bassa 'adū-yi teşne-ciger
Ki filhakika bir içim sudur hemān hañçer
7/17,7/31
- bağrı del- (t.d.):**Yüreğini parçala-, acı çek-
Çemende gonca peykānı dele bağrı sendānuf
13/22
- bağrı ezdi eritdi (t.hlk.söyl):**Gönlünü erit-, sıkıntı çek-
Ki ezdi eritdi bağrı döndürdi kına tiğ
11/42
- bahār (f.i.):**Bahar
Tolar bahārda nitekim cūybār āb
5/21
- bahr (a.i.):**Göl, deniz
Kuhsāra kaçır ebr ü güher bahr ider cā
1/23, 6/31, 10/11, 13/20, 21.1/50
- bahren (a.i.):**Denizden
Eger berren eger bahren dil-āverlikler itdūf kim
Kamu efsānedür destānları Sām ü Nerīmānuf
13/24

bahşiş (a.i):Harçlık, hediye

Bunca zer ü sîm ile yine bahşişüfî umub
Râh-ı çemene dikdi 'aşa nergis-i a'mâ

1/28

baht (f.i):Talih

Halvet-i serây-i fikrete cem' oluban havâss
Bahtumdan özge itmez idi bir kimesne hâb

3/12, 6/18, 6/37

baht-ı bidâr (f.s.t):Açık talih

Baht-ı bidâr gibi gözi açıkdur dâ'im

19/10

bak- (t.f):Bak-

Bakarsa bağ-ı behişt içre filmeşel düşmen

7/23

bakâyi (a.s):Arta kalan

Bakâyi zamm iderler gerçi gül-zârına imânuî

13/2

bâki ol- (a.t.b.f):Ebebi, sonsuz ol-

'Adl ile pâyende vü bâkî ola tâ yevm-i dîn

20/36

bal (t.i.):Lezzet, bal

Yeter ol 'âşık-ı dil-ğastelere bal ü belâ

2/1

bâl (f.i):Kanat, kol

Müjde-i rahmet için halka gelür açub bâl

16/4, 22/9

bâlâ (f.s):Yüce, yüksek

Çıksun ahum yeridür şakf-ı felekden bâlâ

2/9

bâlîde (f.s):Büyümüş, gelişmiş

Gül-zâr-ı saltanatta yetişdi iki nihâl

Bâlîde vü reside semen-çihre gül'izâr

6/23

bâliş (f.i):Yastık

Şad ol ki gird-i bâliş-i zer-beftin âfitâb

İtdi yesâr-ı devletüfîe müttekâ seher

9/27

bâm (f.i) : Yüksek, yüce

Vuşlatuî bâmına çün sa'y kemendi iremez

2/9

Ban (slavca.s.):Bey

Tatar Hânı ve Eflak ilinüfî Banı

25/36

- bang eyle- (t.b.f):**Seslen-, haykır-
Haddüñle kaduñi yādına bang eylese bülbül
Cānā gül ü serv ayda
1/2
- bang ur- (t.b.f):**Seslen-, haykır- (bkz. **bang eyle-**)
17/22
- bār (f.i.):**Ağırlık
Gerçi gül-zār-ı cihafda virdügi yok bār gül
15/5, 23/18
- bārān (f.i.):**Yağmur
Yağdura tır ü düşüre bārān gibi yire
3/21, 6/6, 25/13
- bār-geh (f.b.i):**Yüksek divan,makam
Yucaldı bār-gehüñi gayrı pādişchlerden
25/34
- bārī (f.e):**Hiç olmazsa
Bārī katında her dileği ola müstecāb
3/50
- bārīk (f.s):**İnce
İde derk-i ma'nī-i bārīk fehmi hurde-bīn
20/15
- bā-şafā (f.b.s):**Sefalı
Dört yanından du'ā-yi çār-yār-i bā-şafā
Hem nasīr ü hem zahir hem şefi' u hem mu'īn
20/60
- bas- (t.f):**Dağıt-
Zülfüñi nice yollar basa ey çeşmi harāmī
1/11
- baş- (t.f):**Yere değ-
Sen Şāh doğrusı ise başsun ayağı berk
21.2/40
- baş (t.i):**Baş
Şular habābdan başına tāc urub gezer
5/12
- başa cana kıy- (t.d):**Hayatına son ver-
Bakmayub aza çoğa kıyar başa cāna tīg
11/33
- baş eg- (t.d):**Boyun eğ-
Baş egmege şabā yeline itdi 'ār serv
21.2/43
- başın çevir- (t.b.f):**Başını bir tarafa doğru döndür-
Ki efsūs ile basın çevirür haññ-ı semen-sā
1/5

- baş üzre (t.hlk.söyl.):**Hemen
Yüz şafâ ile güneş dahi gelür baş üzre
14/34
- başdan ayağa (t.hlk.söyl):**Bütün, hepsi
Başdan ayağa hep hareket hep kirışmedür
21.2/10
- başdan çıkar- (t.d):**Tahrik et-
Başdan çıkardı âhır bî-çâreyi şarâb
3/38
- başı ağrı- (t.d):**Sıkıntıya gir-
And içerse başı ağrımaya mihrüfî zerrece
Kim kamer sen pâdişâhuî bendesidür kem-terîn
20/23
- başı aşığa (t.hlk.söyl):**Baş aşığı düş-
Başı aşığa münkesir ü kara benefşe
22/30
- başı kesil- (t.hlk.söyl):**Baş eğ-
Başı kesilmezdi şem'i münîrûfî
10/26
- başın alır gider (t.hlk.söyl):**Bir yeri terket-
Başın alır gider elbette bu muqarrerdür
7/27
- başar- (t.f.):**başar-
Umaram kuhl-i cilâ-yi başar ide hâsıl
14/36
- başka (t.s):**Ayrı
Derümü rüşen olubdur dil ehlidür ne 'aceb
Okursa her kişiye başka dâsitân hançer
7/26
- bâtın (a.i):**Gizli
Zâhiri râst olub bâşını kimüfî kec ise
Kalemüfî gibi kalem kıl dilin andan iki dil
14/32
- bay (f.i):**Zengin
Sofra-i terbiyetüfiden toyunur bay ü gedâ
2/29
- Bâyezid-i 'Oşmâni (f.s.t):** Osmanlı Beyazıt
Hüş aldı Hâzret-i Hân Bâyezid-i 'Oşmâni
25/1
- bâz (a.i):**Oyun
Vey bâz-ı himmetine cihân kem-terîn şikâr
8/19

- bāzār (f.i):**Pazar, çarşı
Bir kez gelür eyyāmda bāzāra benefşe
22/15
- bāzār-ı celal (f.i.t):**Öfke pazarı
Bāzār-ı celalüfide 'ayārın mehüfî eksük
1/19
- bāzār-ı Şam (f.i.t):**Şam çarşısı
Bāzār-ı Şam içinde habeş şayrafsine
Çarğ ahenin kafes idi encüm dür-i hōş-āb
3/4
- bebr (f.i.):** Azgın canavar
Giceyi bebr-i beyān ü gündüzi şir-i gurin
20/44
- bebr-i yabān (f.i.t):**Yaban kedisi
Saflar söker dolablar açar kalpler yarar
Bebr-i yabān ü pıl-i demān-ı zemāne tığ
11/46
- bedr (a.i) :**Dolunay
Devletüfî nāz ile donatmağ için bedr ü hilāl
Gah āyine-i sīmī ola geh zer hātem
19/47
- bedr-i beyān (f.i.t):**Azgın canavar
Bedr-i beyān ü pıl-i demān ü jiyāne tığ
11/2
- bedreka (f.i):**Kılavuz, rehber
Dünyayı tutmağa safia baht oldu bedreka
9/34
- beg (t.i):**Bey, başkan
Kerem it virme begüm türküfî eline tuğrā
2/6, 3/42, 8/26, 11/32
- be-güş id- (f.t.b.f):**Duy-, dinle-
Çok şehriyārı halka be-güşü ider nişān
21.1/21
- behişt (f.i):**Cennet
Nev-bahāra faşl didiler behişte heşte-bāb
4/18
- bel (t.i):**Bel
Geh boğazın alur ele geh beline girür
11/25, 21.1/23
- belā (a.i):**Sıkıntı
Yeter ol 'āşık-ı dil-hastelere bal ü belā
2/1

- belek (t.i):**Bahşış,hediye
Kaşdı budur ki tapuñia çeke 'âdetce belek
12/19
- beli (f.e):**Evet
Beli divâne olur âteşe ekser mâ'il
14/10
- belin iki bük- (t.d):**Aciz bırak-
Ey nice şehlerüñi belin iki bükür nişân
21.1/31
- Belkıs-i cihân (f.i.t):**Dünyanın zengini Belkıs
Göricek taht-ı şerefde seni Belkıs-i cihân
18/12
- ben (t.zm):**Ben
Ben nâr-ı hasret ile kiluram ciger kebâb
3/32
- benân (a.i):**Parmaklar
Ey keñüñi nür benânüñi meşel-i âb-ı şâhür
Yaraşur bu kim ola çeşme-i kevşer hâtem
19/11
- bencileyin (t.zf):**Benim gibi
Yağub ciğeri bencileyin nâra benefşe
22/25
- bende (f.i):**Kul, köle
Gül ruğlaruñia bende iken kaçdı meger zülñ
1/5, 7/35, 12/12, 21.1/48
- bende-i hindü (f.s.t):**Hintli köle
Rüşen oldı bu ki olur bende-i hindü muğbil
14/27
- benefşe (t.i):**Menekşe
Gülşende re'is olmağa ezhâra benefşe
22/1
- benem id- (t.b.f):**Kibirilen-, büyüklen-
Gül gibi güldi bir benem iden hezâr zâr
8/37
- benze- (t.f):**Benze-
Âb-ı Hayâta benzemez olsa hezâr âb
5/15
- beñzet- (t.f):**Benzet-
Defizde bir dile beñzetdiler elüñde görüb
7/22

- berāt (a.i):Ferman**
Yazıldı şol zemine berāt-ı müsellemlī
21.1/25
- berd (a.i):Soğuk**
Zā'il oldı 'arşa-i āfākdan berd-i şitā
20/3
- ber-devām (f.a.b.s):Devamlı**
Ola şafā vü 'ayş ü murād ile ber-devām
6/26, 6/37
- ber-karār ol- (f.a.t.b.f):Devamlı, aynı durumda ol-**
Olğıl hemişe baht ü sa'ādetle ber-ķarār
6/37, 20/53
- ber-murād ol- (f.a.t.b.f):İsteğine kavuş-**
Necāti ber-murād olduñ du'ā-yi devlete başla
13/36
- berevāt (a.i.c.):Fermanlar**
Genc-i 'ışķ oldum u sinem berevātı mālī
19/33
- berf (f.i):Kar**
Berfūñ gümüş varaklarını hall idüb havā
Cedvel çeker sahife-i gül-zāra cūy-bār
8/4, 14/1, 14/3, 14/8
- berg-i bīd (f.i.t):Söğüt yaprağı**
Şu berg-i bīd gibi görine cihān ħançer
7/33
- berg-i sebz (f.s.t):Yeşil yaprak**
Bir berg-i sebz diyu sunub düşmana ecel
11/44
- berī (a.s.):Kurtulmuş**
Hey berīdür bāb-ı nisyan kitāp
4/4
- berīn (f.s):Yüce, ulu**
'Arşa-i gülşen gibi olursa firdevs-i berīn
20/28
- berk (a.i):Şimşek**
Berkini görse tīg-i cihān-gürfūñ sentūñ
5/19, 21.2/40
- berk ur- (a.t.b.f):Şimşek çarp-**
Rüz-ı maşāf şu'le-i tīgīñ ki berķ ura
5/20, 25/12

- berren (a.i):**Karadan
Eger berren eger bahren dil-āverlikler itdūfi kim
Kamu efsānedür destānları Sām ü Nerīmānufi
13/24
- bes (f.e):**Tamam, kafi
İçindeki beyazı işārātı bes nedür
21.1/27
- beşer (a.i):**İnsan
Şol Şāh-ı Şāh-zāde bilā-misl ü bī-bedel
Kim virmedi nazırını cinn ü beşer nişān
21.1/17
- beyān (a.i.):**Açıklık
Giceyi bebr-i beyān ü gündüzi şir-i gurin
20/44
- beyāz (a.s):**Ak, beyaz
Dizdi beyāz kāğada lü'lü-yi bī-şümār
6/35
- beyt (a.i):**Beyit
Gülşen-i vaşfüftıda her beyti Necāfi çākerüfi
15/41
- beyza (a.s):**Bembeyaz
Ber beyzadur ki gösterür andan eşer nişān
21.1/8
- beyza-vār (ā.zf):**Beyaz gibi
Sīmurğ-i kadri şeh-Per-i 'adl ile beyza-vār
8/23
- bezek (t.i):**Süs
Kimse bakmazdı cihān pīre-zeninüfi yüzine
'Adlūfūfi māşītası virmese lūtf ile bezek
12/15
- bezl id- (a.t.b.f):** Saç-, bol bol ver-
Nev-bahār-ı lūtfi bezl itse kerem ni'metlerin
15/21, 16/23
- bezm (f.i):**Meclis
Bu bezme dizdi sīb ü bīh ü dāne-i enār
6/19, 7/31, 7/20, 7/7, 9/8
- bezm-geh (f.b.i):**Eğlence yeri
Meydān-ı rezmi bezm-geh idindi Hüsrevā
11/36
- Bezm-i Şāh (f.i.t):**Padişah meclisi.İçkili, eğlenceli meclis toplantı dernek.
Tā ola Bezm-i Şāh da rakkās-ı gül-'izār
6/14

- bī-bedel (f.a.b.s):**Karşılıksız
Gelmemişdür 'āleme ḥüsnüfī gibi ey bī-bedel
20/22
- bī-çāre (f.a.b.s):**Çaresiz, kimsesiz
Başdan çıkardı aḥır bī-çāreyi şarāb
3/38
- bī-dil (f.b.s):**Kalpsiz, gönülsüz
Varak-ı gülden olur bülbül-i bī-dil gūyā
2/5, 22/24
- bī-emān (f.a.b.s):**Acımasız, merhametsiz
Müyesser olmaz idi kā'inata emn ü emān
Ḥuşuş-ı ḥasımda olmasa bī-emān hançer
7/16
- bī-ğubār (f.a.b.s):**Tozsuz
Rüz-ı bahārda olmaz iften bī-ğubār āb
5/18
- bī-gümān (f.b.s):**Şüphesiz, kesinlikle
İşidüb ehl-i yakīn didi bī-gümān hançer
7/25
- bī-ḥad (f.a.b.s):**Sınırsız, pek çok
Didi bir yār-ı nesrīn-ḥad değıldür 'ömrümüz sermed
Ne deflü dir isen bī-had cefā vü cevri cānānuḥ
13/12
- bī-hazān (f.b.s):**Sonbaharsız
Ḥüsnüfī bahārı tāze vü ter bī-hazān olup
'Aks-i ruḥūfīla her dem ola lāle-zār āb
5/25
- bī-hicāb (f.a.b.s):**Utanmaz
Şāhid-i ma'nī cemālin bī-ḥicāb ü bī-nikāb
4/24
- bī-i'tidāl ol- (f.a.t.b.f):**Ölçüsüz ol-
Bī-i'tidāl olmaz imiş her diyār serv
21.2./38
- bī-kār eyle- (f.t.b.f):**İşsiz bırakıl-
Tevbe vü zūhd ü şalāḥı eyledi bī-kār gül
15/9
- bī-ķıymet ol- (a.t.b.f):**Κıymetsiz ol-
Döndürdü atın üstüne cūduḥı yeli yemüfī
Bī-ķıymet oldu dürr-i 'Aden nitekim habāb
3/25

- bī-minnet (f.b.s):**Minnetsiz
 Bir kār-gāhdur bu ki bī-minnet-i direm
 Ser-sebz olur ser-āmed ü zül iktidār serv
 21.2/3
- bī-nevā (f.b.s):**Nasipsiz, kısmetsiz
 Aḡsama karşu aç ola vü bī-nevā seḡer
 9/50
- bī-nikāb (f.b.s):**Örtüsüz
 Şahid-i ma'ni cemālin bī-hicāb ü bi-nikāb
 4/24
- bī-rızā (f.a.b.s):**Rızasız, isteksiz
 'Adlūfi şu resmedür ki söyündürmek istemez
 Bir pire-zen fetilesini bī-rızā seher
 9/24
- bī-ridā (f.a.b.s):**Örtüsüz, hırkasız
 Zühhāda meylüfi işideli gelmez oldılar
 Bī-taylesān Müşteri vü bī-ridā seḡer
 9/42
- bī-sebep (f.a.b.s):**Sebebsiz
 Ol kavi-re'y bu gün bī-sebep-i nīze vü tiḡ
 17/18
- bī-şem' (f.a.b.s):**İşiksiz
 Kişi zindānda bī-şem' oturmak müşkil
 14/37
- bī-şümār (f.b.s):**Hesapsız, sayısız
 'Ömrüfi ola bu devr-i felek gibi bī-şümār
 6/38
- bī-taylesān (f.b.s):**Şalsız
 Bī-taylesān müşteri vü bī-ridā seḡer
 9/42
- bī-tekellüf (f.a.b.s):**Sıkıntısız, dertsiz
 Bī-tekellüf serv yemiş vire isfidār gül
 15/22
- biç- (t.f):**Ölç-, biç-
 İhl'at-i ḡusni biçübdür boyufia sun'-ı ḡudā
 2/3, 12/20
- bīdār ol- (a.t.b.f):**Uyanık ol-
 Bīdār oluñ ki derde irişür devā seḡer
 9/1, 15/15
- bīh (f.i):**Ayva
 Bu bezme dizdi sīb ü bīh ü dāne-i enār
 6/19

bihā (a.zm):Onu

Virdi hüsni ile cihān gülşenine zīb ü bihā

2/2

biḥamdillāh (a.ünl.):Şükürler olsun,çok şükür

Biḥamdillāh ki cem' itmiş kemālin Şāh-ı Merdānuḫ

13/15

biḥār (a.i.c):Denizler

Şermende oldu yüzine tutar kefin biḥār

6/33

bil- (t.f):Öğren-, bil-

Bilse idi demüfî mürdeleri itdügün ihyā

1/1, 14/12, 3/46, 5/17

bilād (a.i.c):Şehirler, memleketler

Etrāf-ı bilādı ola emn ile müretteb

1/31, 25/40

Bilāl (a.öz.i):Bilal-ı Habeşi

Yaraşur Ka'be ḥarīminde nevā kulsa Bilāl

16/43

bilā-miṣl (f.s):BenzersizŞol Şāh-ı Şāh-zāde bilā-miṣl ü bī-bedel
Kim virmedü nazirini cinn ü beşer nişān

21.1/17

bīmār (f.s):Hasta

Şekkerle virür fāi'de bīmāra benefşe

22/32

biñ (t.s):Biñ

Bahşışüfî ire cihān halkına günde biñ lek

12/27

binā ol- (a.t.b.f.):Kurul-

Ki oldu zaferüfî dādesi anuḫ ile binā

1/16

bir bir gel- (t.hlk.söyl.):Tek tek gel-

Bir bir gele başına uş anı bula seşer

9/6

bir içim su (t.hlk.söyl.):Güzel ve hoş şeyler

Ki filḥaḫḫa bir içim sudur hemān ḥançer

7/17

birik- (t.f):Çoğal-, art-, birik-

Birikdi bu havada begüm āteş ile āb

3/42

bir karış dilin çıkar- (t.hlk.söyl):Saygısızlık et-
'Adüya teşne olup bir karış dilin çıkarur

7/34

bir kerre (t.zf):Bir defa, bir an
Bir kerre salsa pertevini âsumâna tig

11/7

bir ol- (t.hlk.söyl):Benze-
Lûtuî suyu ile kanda bir ol Şehâ ki çün
Âb-ı Hâyata befizemez olsa hezâr âb

5/15

Bism-i rahmâni (a):Besmele, Tanrı'nın adıyla
Eü'zü billâhuî ardınca Bism-i rahmâni

25/38

bîşe (f.i):Orman
Düşer gâzâl-i bîşe-i gerdüna ıztırâb

3/20

bit (t.i):Mektup,yazı
Çarh-ı felek bitisini hükmen dürer nişan

21.1./5

bitür- (t.f):Bitir-,çıkır-
Bitürdi iki omuzda iki yılan hançer

7/15, 14/8

bizâr ol- (f.t.b.f):Usan-
'Andelibinden cihânda olmadı bizâr gül

15/40

bî-zevâl (f.b.s):Fani, geçici olan
Gün bî-zevâl ola vü cihâni tuta şehar

9/18

boğaz (t.i):Boğaz
Geh boğazın alur ele geh beline girür

11/25

böstân (f.i):Bağ, bahçe (bkz. bāğ)

13/23, 21.2/34

böstân-ı dehr(f.i.t):Dünya bahçesi
Ebr-i 'adâletüî çü sakkadur ne gam
Böstân-ı dehre virmez ise rüzigâr âb

5/11

boyuñ (t.i) : boyun
Hil'at-i hüsnî biçüpdür boyuñ şun'-ı Hudâ

2/3

- bozdoğan (t.i.):Doğan kuşu**
Leḫāfet ile kaçan ola bozdoğan ḥançer
7/36
- bögrin ur- (t.b.f.):Bağrını vur-**
Ḥaşūdlar gibi rakib durmuş bögrin urur
7/10
- böyl (t.zf):Böyle, bu şekilde**
Döne döne çekilmez idi böyl gālibā
21.1/38
- budak (t.i):Dal**
Görinür güller budaklarda seḫer-geh şanasın
20/16
- Budin (öz.i):Budapeşte**
Gele küffārı Budinūñ bula teşrifif imānuñ
13/21
- bugün(t.i):Bugün**
Küfr ehlinūñ eyledi bugün başın aşağa
1/12, 3/22
- buhūr eyle- (a.t.b.f.):Tütsülen-**
Eyledi lāle dāğ eteginde buhūrlar
8/6
- bulut (t.i):Bulut**
Nisān bulutlarına ider ifihār serv
21.2/6
- büse (f.i):Öpme, öpücük**
Yüzini kızardub çün ala büseñi sahbā
1/8
- būsitān (a.i):Bağ, bahçe (bkz. bāğ)**
11/8
- büy (f.i):Koku**
Virmedi gülşende büy-i nāfe-i tātār gül
15/33, 15/42
- büy-i bahār (f.i.t):Bahār kokusu**
Büy-i bahār ḥulḫuñ ile toldı her diyār
8/36
- buyruk eyle-(t.b.f):Emret-**
Buyruk eyleser yağdura filḫāl
24/16
- bühtān (a.i):Yalan, iftira**
Güzeller ağızı gibi ancak adı kaldı bühtānuñ
13/27

bühtân-ı kerem eyle- (a.t.b.f):Yalandan iyilik yap-, riyakarlık göster-
Her hasise kerem it eyleme bühtân-ı kerem

18/15

bülbül (f.i):Bülbül

Ûaddüfle kadûñ yâdına bang eylese bülbül

1/2, 5/23, 21.2/41

bülend (f.s):Yüce, yüksek

Koyup bülend işi günü gerdüne dönmezem

3/34

bülend-mertebe (f.b.s):Mertebesi yüksek olan

Bülend-mertebe Hân Bâyezid ol şeh kim

Getürür ayagı tozına baş ü can hânçer

7/11

bünyâd-ı cefâ id- (f.t.b.f):Eziyet et-

İtme bünyâd-ı cefâ 'âdet iken lûtf u vefâ

18/26

bürç (a.i):Burç

Ahter-i bürç-i vefâ gevher-i deryâ-yi şehâ

Pertev-i şem'-i şafâ Âsaf-ı yektâ mı degül

17/15

bürç-i şeref (f.s.t):Şerefli burç, sancak

Bürç-i şerefde ahter-i kadri ki 'jde tulü'

9/23

bürehne kıl- (f.t.b.f):Açık, çıplak bırak-

Tigüñ kolıñ bürehne kılup kalpler yarar

3/27

bürüdet id- (a.t.b.f):Soğukluk et-

Nev'â bürüdet itse 'aceb olmaya şeher

9/12

-C-

- cā (f.i):** Yer, mekan
Kuşsāra kaçır ebr ü güher bahri ider cā
1/23, 17/21
- cābir (a.s):** Zulüm yapan
Ser-keşleri muṭī' ide cābirleri helāk
21.1/6
- cādu (f.s):** Büyücü, sihirbaz
Göstermez idi ğamzelerüñ cāduvāne tīg
11/52
- cām (f.i):** Kadeh, bardak
Yanufıdan u elüfiden ebd eksük olmaya
Bir Keykubādī cām ile bir Hüsrevāne tīg
11/64, 12/6
- cāme (f.i):** Elbise
Döndürdi cāmesini zamān-ı ğiyel-şiyāb
3/10, 25/3
- cām-ı sahbā (f.s.t):** Kırmızı şarap, içilen kadeh
Mevsim-i gül-zār ü devr-i cām-ı sahbādur yine
23/1
- cān (f.i):** Gönül, sine
Tārık itme göñlüfütü cān revzeni aç
3/14
- cān (f.i):** Hayat
Getürür ayağı tozına baş ü cān ğaçer
7/11, 16/16
- cān-bağş (f.b.s):** Can veren
Leb-i cān-bağşuñ ile kāmēt-i dil-keş şanemā
Yeter ol 'āşık-ı dīl-hastelere bal ü belā
2/1
- cān-perver (f.b.s):** Gönül açan
Bāğ ser-sebz ü şabā cān-perver ü şahn-ı çemen
20/2
- cān-şikār (f.b.s):** Can alıcı
Her dem kemend ü fīri 'adü-bend ü cān-şikār
6/30
- cān vir- (t.d):** Hayat bağışla-
Cān vire idi irmek için bu deme 'İsā
1/1, 3/21, 14/28, 24/7

- cānib-i a‘dā (f.i.t):**Düşman tarafı, yönü
Meğer ki cānib-i a‘dāya başdı yan hañçer
7/28
- Canib-i Feyyāz (f.s.t):**Nur saçan Tanrı
Nā-gāh irişdi Canib-i Feyyāzdan hıtāb
3/13
- cārī (a.s):**Meydana gelen
Cārī aḥkāmı şuyı nitteki cennetde zılāl
16/20
- cārūb (f.i):**Süpürge
Pāk ider cārūb-ı zerrīn ile her şubḥ āfitāb
4/1, 21.2/30
- cāvid ol- (f.t.b.f):**Ebedi,sonsuz ol-
Ḥaḫdan dilerem devlet ü ‘ömrüfī ola cāvid
22/47
- cavidāne (f.zf):**Ölümsüz gibi
Hindū-yi muḫbil afulur uş cavidāne tīg
11/27
- cebel (a.i):**Dağ
Vey ki mīzān-ı veḳārufīda cebel bir mişḳāl
16/22
- cebīn (a.i):**Alın
İşin altun eylemişdür āfitāb ü māh-tāb
Ḥāk-i dergāhufīa sürmelikle ruḫsār ü cebīn
20/41
- cedel (a.i):**Kavga
Nā-gāh ola ğidi rüz-i cedel mazhar-ı ḡazāb
21.2/35
- cedvel çek- (t.hlk.söyl):**Sil-, karala-
Cedvel çeker sahīfe-i gül-zāra cūy-bār
8/4
- cefā eyle- (a.t.b.f):**Eziyet yap-
Ḳoma kim dest-i cefā eyleye pā-māl-i ‘anā
2/31
- cefā-gār (a.f.b.s):**Eziyet eden
Derdā ki bir nigār ile göflümüz eglemez
Bu çarḫ-ı bī-emān u cefā-gār u pūr-şitāb
3/44
- cem‘ (a.i):**Topluluk
Ortaya aldı kendüyi şevḳufīle şem‘-i cem‘
21.2/22

cem'i şükûfe (f.i.t):Çiçeklerin hepsi

Cem'i şükûfe şahne-i deyden ferâh idüb
Tutarlar elde başı açuk cäm-ı hoş-güvâr

6/2

cem' id- (a.t.b.f):Topla-

Bihamdillâh ki cem' itmiş kemâlin Şâh-ı Merdânuî

13/15

cem' ol- (a.t.b.f):Toplan-

Halvet-seray-i fikrete cem' oluban havâss
Bahtumdan özge itmez idi bir kimesne hâb

3/12, 20/24

cemâl (a.i):Güzellik

Bir dün ki kalmış idi cemâline âfitâb

3/1, 8/7

cemâl-i yâr (f.i.t):Sevgilinin güzelliği

Buîa cemâl-i yâr-ı semen-ber afia seher

9/3

cemi' (a.s):Bütün, hepsi

'Abdi Raḥmānuî efendisi cemi'-i 'âlemüî
Ki âsitâni çevresine yüz urırlar şeyh u şâb

4/15, 7/6

Cemşid-fer (f.b.i):Çemşid gibi parlak

Şeh-i Cemşid-fer ola meh-i hõrşid-cemâl

16/14

cenâb (a.i):Büyük, ulu, hazret

Şubh-ı devlet içre çulü' eylemiş dürür
Hõrşid-vâr pâdişeh-i Müşterî cenâb

3/15, 13/34, 9/17

cenâb (a.i.):Taraf, yön

Her gün sürer yüzini cenâbına âfitâb

6/34

cenâvib (a.i.c):Taraflar, yönler

Yüz üzre her cenâvibe leyl ü neḫâr âb

5/5

ceng (f.i):Savaş

Tirüî 'ukâbı ceng günü şadr gözedür

8/34

ceng id- (f.t.b.f):Savaş-, kavga et-

Güyâ ki ceng itmege şaflar düzer suḫûr

21.1/14

- cenin (a.i):**Doğmamış çocuk, bebek
Ana karında ne kanlar yutdı rızık için cenin
20/40
- cennet (a.i):**Cennet, öldükten sonra insanlara vaad edilen yer
Min-ba'd kimse cennet için çekmez intizar
6/16, 8/9
- Cennet-i Me'vâ (f.i.t):**Sekiz cennetden biri
Sâhat-i bâğ-ı cihân Cennet-i Me'vâ mı degül
17/1
- cephe (a.i):**Yüz
Dağ eyler idi cephesini mül ile şihâb
3/5
- cevâd (a.i):**Cömertlik, el açıklığı
Dest-i cevâdufî ile meger da'vi itdi kim
Şermende oldı yüzine tutar kefin bihâr
6/33
- cevân (f.s):**Genç
Feth ayetine yazsa 'izârına filmesel
Beñzer şu bir güzel haçı gelmiş cevâna tîğ
11/10
- cevân-beht (f.b.s):**Talihli
Mağmüd-ı cevân-beht ü cihân-bahş ki onufi
Hulûkı ile virür hâr gül ü hâre benefşe
22/28
- cevân ol- (f.t.b.f):**Gençleş-
Her lâhza tâze-rüy cevân olsa tâfi müdur
9/15
- cevher (a.i):**İnci taşı
Şâhâ Necâti gevherüfîm tab'ı cevheri
Dizdi beyâz kağada lü'lü' bi-şülmâr
6/35
- cevr (a.i):**Eziyet
Dest-i cevr ile yaza hün-i dil âyât-ı vefâ
2/11, 8/10, 12/8
- cevr id- (a.t.b.f):**Eziyet et-
Ben bî-dile cevr itmek için tâbi' olubdur
22/24
- cevr eyle- (a.t.b.f):**Eziyet et- (bkz. cevr id-)
15/17
- ceyş (a.i):**Asker
Nice ki ceyş-i rüz ola pîrüz-i hayl-i şâm
3/49

cibāl (a.i.c):Dağlar

Mizān-ı vekārufıda sebūk sengi cibālūfī

1/22

Cibrīl-i Emīn (a.i):Cebrail

Āyet-i rahmet getürmüſ gibi Cibrīl-i Emīn

20/4

ciger (f.i):Ciğer

Ben nār-ı haſret ile kıluram ciger kebāb

3/32

ciger (f.i):Yürek, iç, bağır

Sal kim dokuna yā cigertüme yā cānā tīg

11/48, 22/25

ciger-düz (f.b.s):Ciğeri delip geçen

Göre idi zülfüfī ile ğamzeyi ciger-düzüfī

7/4

cihān (f.i):Dünya, alem

Eyyām-ı devletünde cihān ‘ayſ ü nūſda

3/32,5/1

cihān-bānī (f.b.s):Dünyayı bekleyenEyā ŖehenŖeh-i kiŖver-ğüŖā-yi ğīfī-ğīr
Cihānda urılalı nevbet-i cihān-bānī

25/27

cihān-ğīr (f.b.s):Dünyayı zapteden,ele geçiren

ŖaŖha-i tīg-i cihān-ğīründe bir zer-ğār ğül

15/24

cihān-ı fānī (f.s.t):Geçici dünya

Bulsa cihān-ı fānīde resm-i bakā Ŗeher

9/32

cihān-pehlevān (f.b.s):Dünyayı titreten yiğit

Ŗol bir demür kuŖaklu cihān-pehlevān gibi

11/5

cihān-perver (f.b.s):Dünyayı koruyan

Möhr kim hüküm-i cihān-pervere yazar hātem

19/20

cihān-tāb (f.b.s):Cihānı aydınlatanŖem’-i hōrŖīd-i cihān-tāb kani kim yakub
Berf pervanelerin ide cihāndan zā’il

14/3

cilā (a.i):Parlaklık

GöŖterdi kōni ğözime virüb cilā çemen

6/12, 14/36, 22/45

cīn (a.i):Cin

İder du'ayı zāhir ü bātında ins ü cīn

3/47

cinān (a.i.c):Cennetler

Yine aḥvāl-i cihān oldu cināndan yegrek

12/1, 16/20

cirm (a.i):Cisim, madde

Yirde zihn-i kām-yābuḥi gökde cirm-i āfitāb

4/5

cism-i lâṭif (f.s.t.):Hoş cisim

Cism-i lâṭifi burūr zīb ü fer cihān

21.1./19

cömerd (a.s.):CömertCömerd elin mi aldı ki yolında sen Şehüñ
Bakmayub aza çoğa kıyar başa cāna tığ

11/33

cū' (a.i):Acıkma

Vaḫt-i mesāda cū' ola vü imtilā seḫer

9/49

cū (f.i):Akarsu, ırmak

Cū gibi aña her yanadan lü'lü-i lālā

1/25

cūd (a.i):Cömertlik

Cüduñ işidüp gördi gider kendüden āḫır

1/26, 3/25, 14/21,15/22,17/16, 18/3,21.1./33

cūy-bār (f.b.i):Irmak (bkz. cū)

5/21, 8/5, 6/11, 21.2/17

cüdā ol- (a.t.b.f):Ayrıl-, terkedil-

Rüşendir āfitābdan olmaz cüdā ol seḫer

9/45

cünbiş (f.i):Hareket

Cünbiş-i bād şabā neḫa-i 'İsā mı degül

17/9

cümle (a.zm):Bütün, hepsi

Şeh kām-rān ü bendeleri cümle kām-yāb

3/30,7/1,19/10

cündī (a.i):Süvari

Bir cündīdür ki memleket-i Şāmdan gelür

9/43

cüş id- (f.t.b.f):Coş-

Nice cüş itse defiz taşraya salmaz güheri

18/29

-Ç-

- çāder (f.i):Çadır**
Hengāme-gīr çāderini kurdu şubḥ-gār
9/14,21/8
- çak (t.zf):Ta**
Dest-i 'adāletün şala çak kehkeşāna tīg
11/29
- çāk-çāk ol- (f.t.b.f):Parça parça ol-**
Çāk-çāk olmuş görür dāmānını her bār gül
15/35
- çāker (f.i):Kul, köle**
Ağladub çākerini ğayriyi güldürmek ile
'İşk-ı cānāneyi terk eylemezem ben hāşā
2/10,15/41,17/23
- çāker id- (f.t.b.f):Kul, köle et-**
'Ayn-ı lūtf ile iden ey beni çāker ḥātem
19/2
- çar-faşl (f.b.s.):Dört bölüm, safha**
Yıl virilmiş kullarufıdır çar-faşl-ı kâ'ināt
Līk ḥüsni ile kamusından bahār olmuş güzīn
20/49
- çarḥ (f.i):Felek, dünya**
Dil fikr iderdi kendüye çarḥıfı oyunların
3/11,6/32,3/45
- çarḥ-ı felek (f.b.i):Feleğin çarkı**
Şāh divānına tās olmadı ise çarḥ-ı felek
16/9,21.1./5
- çarḥ-ı mīnā(f.s.t):Mavi gök kubbe**
Şahn-ı gülşen reşk-i saḳf-ı çarḥ-ı mīnādur yine
23/3
- çarḥ-ı müdevver (f.s.t):Dönen dünya**
Getürür adımı yazmağa 'Alī Paşanuñ
Belki gün başına bu çarḥ-ı müdevver ḥātem
19/8
- Çār-yār (f.b.s):Dört dost(Halife)**
Dört yanında du'ā-yi Çār-yār-i bā-safā
Hem nasīr ü hem zahīr ü hem şefī' ü hem mu'in
20/60
- çavuş (t.i):Çavuş**
Egmezdi boyun olmasa hükmlüfi yeli çavuş
22/35

çehâr (f.s):Dört

Çehâr sancağ-ı Şâhî ki fethe merkezdir

25/9

çek- (t.f):Çek-, sök-, kopar-

Zindân hâkden bu nebâtâtî çekmeg

6/6,7/24,7/39,14/16

çekin- (t.f):Çekin-, cesaret edeme-

'Adüya teşne olub bir karış dilin çıkarur

Çekinse düşmana karşı zemân zemân hançer

7/34

çemen (f.i):Yeşillik

Geldi bir ayağ üstine bifi serv çemende

1/3, 5/3, 5/4, 8/3

çenber ol- (f.t.b.f):Kuşatıl-

Gayret-i zülfüfi ile olalı çenber hâtem

19/26

çeng (f.i) :Saz

Bâde-i hamrâ ile çeng ü neye virdi 'amel

15/9

çerağ (f.i):Meşale

Gündüz çerağlar yakup isterdi âfitâb

3/23,9/51,11/20,14/7

çerâğ (f.i):Mum

Gündüzüfi halk çerâğ ile ararlar güneşi

14/7

çerm (f.i):Deri, yüzey

Haşmetüfi bârında şundük-ı pelengî çerm-i çarh

23/18

çeşm (f.i):Göz

İdindi gamzeden ol çeşm-i nâ-tüvân hançer

7/1

çeşme (f.i):Çeşme

Defiz içinde olur çeşmeler ü küh-ı girân

2/27

çeşme-i hayvân-ı kerem (f.i.t):Ölmezlik suyu, hayat suyu (bkz âb-ı hayat)

18/10, 19/11

çeşm-i fettân (f.s.t):Fitne çıkartan göz

Begüm sâhirdürür sâhir senüfi bu çeşm-i fettânüfi

13/8

- çeşm-i giryân (f.s.t):**Ağlayan, sızlayan göz
Yine kana berâber işlerin bu çeşm-i giryânıñ
13/3
- çeşmi harâmî (f.s.t):**Haram gözler,korkulu gözler
Zülfün nice yollar basa ey çeşmi harâmî
1/11
- çeşmine ur-(f.t.b.f.):**Göz at-
Kapdı 'amâmesini urub çeşmine gubâr
8/16
- çetr (f.i):**Çadır
Şâhid-i memleketüñ haylıca zîbâ görünir
Vireli säye-i çetrüñ ruñına revnağ-ı hâl
16/32, 23/18
- çevgân (f.i):**Değnek,sopa
Çekmesin kaddini çevgân idüben haşmuñ emek
12/21, 25/14
- çık- (t.f):**Çık-
Çıksun ahum yeridür sağf-ı felekden bälâ
2/9
- çınâr (f.i):**Çınar
Anuñ içün turur bir ayağ üzre bifi çınâr
6/7
- çiçek (t.i):**Çiçek
Mestâne her çiçek ege komış külâhını
6/4
- çigzin- (t.f):**Dön-
Gözün qarardurur çigzindürür başın mihrüñ
25/23
- çihre (f.i):**Yüz
Döndürdi haşm çihresini za'ferâna tığ
11/44, 23/11
- çin (f.s):**Kıvrım, buruşuk
Şadumân olmaz hilâlüñ olmayınca qaşı çin
20/25
- çin id- (f.t.b.f):**Kıvrıl-,bükül-
Çün ebrü çin ite yazduğı tevki'
10/22
- Çin (f.öz.i):**Çin
Çin ü Hitâya ger vara tevki'-i nâfizün
Baş üzre yiri var nitekim zülf-i tâb-dâr
8/29

çinî (f.i):Çini

Çinî tábakda çarh meh ü mihr ü encümi
Bu bezme dizdi sîb ü bîh ü dâne-i enâr

6/19

çirk (f.i):Kir

Kılıcın şuyı ile yundı çirk-i cāme-i şirk

25/3

çok başlu (t.d):Birden fazla kişinin söz sahibi olması

Çok başlu dirilmesün ol zülf kim anı
Şuya ilte susuz getüre hâl-i ruḡ-i zîbâ

1/6

çok şükr (t.ünl):Şükürler olsun

Çok şükr Hâlika ki zaman ber-murâddur

3/40

çöz- (t.f):Çöz-

Saçıfı çöz ki zırh adını afımaya Dāvūd

7/2

çüp (f.i):Çöp

Ol zülf ü kadde karşı durup asılursa dil
Habl olur idi süfîbül aña çüp-ı dâr serv

21.2./21

çü (f.e):Çünkü

Ebr-ı 'dâletüfî çü sakkâdır negam eger

5/11

çün (f.e):Madem ki

Yäküt olur şaht ü kurur kanı 'akıḡüfî
Yüzini kızardub çün ala büseni şahbâ

1/8, 5/1

-D-

- dā'ī (a.s):**Duacı
Yegrek ol kim dā'ī devlet olan her faşl-ı gül
23/28
- dā'im (a.zf):**Devamlı, sürekli
Dā'im sinān ü gürzi ser-efrāz ü şaf-şiken
6/30, 10/5
- dā'im ol- (a.t.b.f):**Sürekli,devamlı ol-
Öñüfide dā'im ola şağlu şollu bendelerüfi
7/35
- dā'imā (a.zf):**Devamlı, sürekli (bkz. dā'im)
15/4
- dā'ire çek- (a.t.b.f):**Çizgi çek-
Hatt dā'ire çekerse ruhuñi üzre vechi var
5/18
- dād-ger (f.b.s):**İnsafılı
Oldı müdevver ey melik-i dād-ger nişān
21.1./15
- dād-güster (f.b.s):**Adaletli
Rüzigāra virdi süret dehri itdi bī-nazīr
Pādişāh-ı dād-güster hākim-i 'adl-İktisāb
4/11
- dāğ (f.i):**Yara
Göñli karası gitmeye kala içinde dāğ
8/12
- dağ (t.i):**Dağ
Eyledi lāle dağ eteğinde buhūrlar eyle
8/6
- dāğ-ı fūrkat (f.i.t):**Ayrılık yarası
Dāğ-ı fūrkat nicedür bilmez idi eylemese
Alınufi kara yazularını defter hātem
19/27
- dağl eyle- (a.t.b.f):**Karış-
Feleke hey di umūra dağl dağl eylesün
16/36
- dāl (a.i):**Delil
Zer ile levh-i zebercedde yazıldı bir lām
Ramazānun otuz olduğuna tā kim ola dāl
16/2

dāmād (f.i):Damat

Gazā dūgūn gibidür sancaklı şehüfî dāmād
25/22

dāmān-ı celal (f.s.t):Yüce etek, yüce elbise

Ey şāb-ı cihān gerd-i rehüfî gibi görünür
Dāmān-ı celalüfide bu nüh tāk-ı mu'alla
1/17

dāmān-ı kerem (f.s.t) :Cömertlik elbisesi

Serverā şarşar-ı gamdan söyünür cām-ı murād
Dest-gir olmaz olursa afa dāmān-ı kerem
18/24

dāmen (f.i):Etek

Ağladur dāmen-i rahm ile gözi yaşın sil
14/35, 15/34

dānā (f.s):Bilen

Zamiri geldi bir yire bu gün dānā vü nā-dānufî
13/4, 17/25, 23/27

dāne (f.i):Tane

Fāzî ile bir dānedür ey hurmen-ı 'ilm ü edeb
4/5

dāne-i enār (f.i.t):Nar tanesi

Bu bezme dizdi sīb ü bīh dāne-i enār
6/19

dāniş-ver (f.b.i):Alim, bilgili

Cübbe vü destār ile dāniş-ver olmaz ādemī
4/25

dār (a.i):Ev

Habl olur idi süfībül afa çüp-ı dār serv
21.2./21

dār (f.i):Savaş, kavga

Kış şāhnesi ile eyleyimez gır ü dār serv
21.2/13

dar id- (t.b.f):Zorla-, sıkıntı ver-

'Acem Dārāları gibi yerin dar itdi Dārānufî
13/33

dār-ı cihān (f.i.t):Dünya evi,dünya

Şem'dür terbiyetüfî dār-ı cihān bir zindān
14/37

dār-ı sâ'adet (f.i.t):Saadet, mutluluk kapısı

Gülzār-ı sarāyufta zihî dār-ı sâ'adet
22/39

- dārā (f.i):**Hükümdar
Dārāyi tac-bağş-ı salâtin-i rûzigâr
6/27, 13/33, 14/18
- dār-ül-emân (a.s.t):**Güvenli yer
Dār-ül-emânda atana hâcet degül hişâr
6/32
- dârüşşifâ (a.b.i):**Şifa yurdu
Gâh geh dârüşşifâda afîlur nâm-ı şarâb
4/17, 12/13
- darp (a.i):**Dövme, vurma
Ol şeş-perinüfi darbı elinden düşürübdür
1/14
- dâsitân (f.i):**Destan
Okursa her kişiye başka dâsitân hançer
7/26
- da'vâ-yi hilafet (f.i.t)** Halifelik davası
Bagdât-ı cemende ide da'vâ-yi hilâfet
22/2
- dâver (f.i):**İnsaflı hükümdar
Dâver-i giti-fürüz ü husrev-i rüy-i zemîn
20/32
- Da'vet-i Ahmed (f.i.t):**Peygamberin davetiyesi
Âfâkı tudı Da'vet-i Ahmed gibi güneş
9/2
- da'vi id- (a.t.b.f):**İddia et-
Dest-i cevâdufi ile meger da'vi itdi kim
Şermende oldu yüzine tutar kefin bihâr
6/33
- da'vi şî'r eyle- (f.t.b.f):**En güçlü olduğunu ilan et-
Bu 'aşr içinde da'vi-i şî'r eyleyenlere
İnsâf bu kâsîde yeter mâ-hazâr nişân
21.1/47
- da'vi-i zühhd id- (a.t.b.f):**Sofilik davası et-
Da'vi-i zühhd itme şofi nev-bahâr eyyâmıdır
20/18
- Dāvūd (a.öz.i):**İsrail oğullarının bir hükümdarı, bir peygamberi
Saçufî çözü ki zırîh adın afîmaya Dāvūd
7/2
- def (a.i):**Ortadan kaldırma
Gül virür taşdı'ler def-i şudâ' eyler gül-âb
4/13, 5/9

- defin (a.s):Gömülü**
Zâhir oldı ‘ahd-i ‘İsâ gibi her genc-i defin
20/6
- defter (a.i):Defter**
Yazılır nâm-ı hümayünü ile defter-i cüd
18/3
- defter eyle- (a.t.b.f):Defter yap-**
Fırâk odı sözün eyleye defter
10/13
- defter-i efkâr (f.i.t.):Fikir defteri**
Tâ kim her ayda defter-i efkârdan ide
3/37
- defterini dür- (t.d):Ceza ver-**
Dir demez Hâtem-i tayy defterini dürdi cihân
18/5
- degme (t.zf):Öyle**
Göz açdurur mı degme cihân-pehlevâna tiğ
11/25
- dehen (f.i):Ağız**
Hâ u hâlûfle yüzük gizleme oynar dehenüfi
19/32
- dehr (a.i):Dünya**
Kan yut cefâ-yi dehr ile bağruña taş baş
3/43, 22/32,16/8
- dek (t.e):Kadar**
Başın ortaya koyub giceleri irteye dek
Şem’-i dil-süz arar tapufı mahfil mahfil
14/13
- delir- (t.f):Delir-, çıldır-, kendinden geç-**
Şevk-i ‘izârufi ile delirmişdür âfitâb
9/9
- dellâl (a.t.b.f):Satıcılık yap-,bağır-**
Hüsniñi satmağa gül bülbülü dellâl itmiş
17/8, 23/4
- dem (f.zf):Zaman**
Bilse idi demün mürdeleri itdügin ihyâ
1/1, 3/36, 5/6, 6/30, 11/4
- demâdem (f.zf):Her vakit,daima**
Sa’âdet şadrı zeyn olsun demâdem zât-ı pāküfile
13/37

- demān (f.s):**Hiddetli, öfkeli
Safiar söker dolāblar açar kalpler yarar
Bebr-i yabān ü pil-i demān-ı zemāne tīg
11/46
- dem-be-dem (f.b.zf):**Her vakit, daima (bkz. **demādem**)
20/57
- dem-beste eyle- (f.t.b.f):**Sustur-, soluğu kes-
Dem-beste eyledükçe Necātiyi zülf-i döst
Lûtf ile hâturın ele alub yazar nişān
21.1./44
- dem-i şafak (f.i.t):**Şafak vakti
Yā hōd dem-i şafakdan irüb zahmet-i remed
'Ayn-ı sipihre asmuş idi şeb-siyeh hicāb
3/9
- dem-i 'İsā (f.i.t):**Hz. İsa'nın nefesi
Dem-i 'İsā komış Allāh kelāmında ki olur
Lûtf-i lāfzufla sentüf memleket-i Rüm ihyā
2/25
- dendān (f.i.c):**Dişler
Zengi-mişāl idi gice dendān-ı sābitāt
3/5, 20/20, 11/63
- denī-perver (a.f.b.s):**Alçak yetiştiren
Döndi ol devr ki bu çarh-ı denī-perverden
16/37
- deñiz (t.i):**Defiz
Defizde bir dile beñzetdiler elünde görüb
7/22
- dep- (t.f):**Dep-, tep-
Berf kim hār idüben yüzini depdi yere il
14/5
- depret- (t.f):**Sars-
Sebze dilini depretüb ider du'ā saña
21/49
- der-bān (f.b.s):**Kapıcı
Hādimi cüd u şehā oldı ve der-bān-ı kerem
18/13
- derc ol- (a.t.b.f):**Katıl-
Vaşfufla derc olursa güher-bār sözlerüm
İşitdügi dem ola zebāne zebāne tīg
11/59

derd (f.i):Dert, sıkıntı

Derd-i dil-dār üküş miñnet-i gerdün efzün
Kim ola kurtara cānı bu sitemden ‘acebā

2/12, 9/1

derd ehli (t.i.t):Derdli olan kimseler

Derd ehline devā olur oldı Şehā seher

9/31

derdā (f.ünl):Yazık ki

Derdā ki bir nigar ile gönlümüz eglemez

3/44

der-geh (f.i):Dergah, kapı

Hān Muhammed ki o gerdün ‘azamet der-gehinüfi

14/18, 20/41

der-i dārüşşifa (f.i.t):Hastane kapısı

‘Adetdür açılır der-i dārüşşifa seher

9/1

derk (a.i):Anlama, anlayış, kavrama

İde derk-i ma’ni-i bārık fehmi-i ħurde-bin

20/15

der-kenār (f.i):Kıyıda, kenarda

Şeh devletinde çekdi dūr-i bahtı der-kenār

6/22

der-miyān (f.i):Ortada

Cemī’-i sīm ü zerin itdi der-miyān hañçer

7/6

derrāk (a.s):Çabuk anlayan

Zihn-i derrāküfi komamışdur kitāba ihtiyāc

4/23

derün (f.i):Gönül, sine, kalp

Derünü rüşen olubdur dil ehlidür ne ‘aceb

7/26, 13/26

deryā (a.i):Deniz, okyanus

Urur yüzine dest-i sehāb ile şu deryā

1/26, 8/33, 17/15

deryā-dil (f.b.s):Gönlü deniz gibi olan

Padişāh-ı dād-ger deryā-dil ü vālā-güher

15/18

dest (f.i):El

Dest inde var nişān-ı Şeh-i mālīk-ür-rikāb

3/8, 6/33, 9/10, 13/38

destān (f.i):Hikāye, kıssa

Kamu efsānedür destānları Sām ü Nerimāntif

13/24, 18/3

destān-serā (f.b.s.):Destan okuyan,okuyucu
Nice kim destān-serā murğ-ı hōş-āvādur yine
23/28

destār (f.i):Tūlbent
Cūbbe vū destār ile dāniş-ver olmaz ādemī
4/25, 15/32, 21.1./32

deste deste (f.i):Takım takım, deste deste
Dōkmiş kenāra gelmek için deste deste gül
21.1./51

dest-gīr ol- (f.t.b.f):Yardımcı ol-
Serverā şarşar-ı gamdan söyünür cām-ı murād
Dest-gīr olmaz olursa afia dāmān-ı kerem
18/24

dest-i devlet (f.i.t):Devletin yardımı, eli
Bir dem içinde zāhir olur āfitāb feth
Çün dest-i devletūfi çeke tūğ-i ğazā seher
9/41

dest-i Padişāh (f.i.t):Padişahın kudret eli
Ummāna dūr nişārdürür dest-i Padişāh
11/15

dest-i sehap (f.i.t):Cömertlik, iyilik eli
Urur yüzine dest-i sehap ile şu derya
1/26

dest-yār ol- (f.t.b.f):Yardımcı ol- (bkz. **dest-gīr ol-**)
21.2/18

devā irüş- (a.t.b.f):Çare ol-, ilaç ol-
Bidār oluñ ki derde irişür devā seher
9/1

devār (a.i):Baş dönmesi
Yiğitliğinde kesb ide felc ü devār serv
21.2/39

devha (a.i):Büyük, ulu
Devha-i güldür menāre peretev-i envār gül
15/2

devha-i tūbā (f.i.t):Tuba ağacı
Nedür ol şūh- tāb' u şāh-peyker
Mişāl-i devha-i tūbā nigün-ser
10/1

devlet (a.i):Kurum, devlet
Feth ü zafer-i devleti Sultan Muhammed
Küfr ehlinūfi eyledi bu gün başın aşaga
1/12, 19/12

- devlet eli (t.i.t):**Devletin desteği
Her yāna devlet eli ile anı şalar hātem
19/19
- devlet-i bāki (f.s.t):**Ebedi, sonsuz devlet
Didi bir kez yüz urmakdan bulursın devlet-i bāki
13/35
- Devlet-i Dahhāk (f.i.t):**Dahhak'ın devleti
Şu defilü Devlet-i Dahhāke güldi kim āhur
Bitürdi iki omuzda iki yılan hançer
7/15
- devlet niger-bān (f.i.t):**Devletin bekçisi
Zafer kulağuzufi himmet demüfi devlet niger-bānufi
13/39
- devlet-i Sultān-ı rüzigār (f.i.t):**Devrin padişahının devleti
Yār olsa baht u devlet-i Sultān-ı rüzigār
Gün bī-zevāl ola vü cihānı tuta seher
9/18
- devr (a.i):**Zaman
Mevsim-i gül-zār ü devr-i cām-ı şahbādur yine
23/1
- devr id- (a.t.b.f):**Dön-, dolaş-
Cām-ı şarāb-ı nāb mıdur anda devr iden
6/17, 8/40
- devrān (a.i):**Felek, talih
Pür ider dürle devrān dāmenini
10/11, 21.2/41, 18/1
- devrān (a.i):**Zaman, devir, çağ
Baña gösterse gözüm Āsaf-ı devrān işigin
2/13 , 11/18
- devr-i felek (f.i.t):**Feleğin dönmesi
'Ömrüfi ola bu devr-i felek gibi bī-şümār
6/38
- devr-i kamer (f.i.t) :** Ahir zaman
Hezār sāl ola devr-i kamer gibi 'ömrüfi
7/40
- devr-i ruḥ (f.i.t):**Yanağın aksi
Devr-i ruḥufida kirpügüfiye dayanur gözüfi
11/49
- dey (f.i):**Kış
Nice kim deyde bula nār ile revnak mahfil
14/38

- dırāz (f.s):**Uzun
Didiler kim ʔalīb-i ‘ömr-i dırāz olanlara
Dolaşursa yiridür cennetde zülfi hür-i ‘in
20/29
- di- (t.f):**De-, söyle-
Gördüm seherde gülşeni uğradı bād-ı şubh
İki büküldi didi çemen idüb i‘tizār
8/14
- dib (t.i):**Dip
Bu yalanuñ dibi yakın olur olma ğāfil
14/20
- dibā (f.i):**Kumaş
‘Arşā-i rüy-i zemin ğayret-i dibā mı degül
17/1
- dīdār (f.i):**Yüz
Yıldı bir kere menār-ı şāhđan dīdār güil
15/1
- dide (f.i):**Göz
Ki oldu zaferüfi didesi anuñ ile binā
3/16, 15/37, 25/6
- diken (t.i.) :** Tiken
Gülü siper dikenı nize ğonca peykānı
25/18
- dil uzad- (t.d):**Hakaret et-
Dil uzadursa tañı mı fülān bin fülāna tığ
11/11
- dīl (f.i):**Gönül
Dil fikr iderdi kendüye çarğuñı oyunların
3/11,5/7,23/10
- dīl [ā](f.htb):**Ey gönül
Şi‘r-i pür-süzufu sen dağı dīlā ezber kıl
14/9
- dīl kes- (t.d):**Sus-
Dil kesinmek sözi rüşen-ter eyler
10/9
- dīl -āver (f.b.s):**Yiğit
Nihāyetde dīl -āverdür vilāyetde temām erdür
13/16
- dīl-āviz (f.b.s):**Gönlü asılan,gönlü çeken
Bu şi‘r-i dil-āvizi Necāti yaraşur kim
Ħal ile yaza sahfa-i jengāra benfşe
22/44

- dilber (f.b.s):**Gönlü alıp götüren
‘Adl ile dünyâyı zeyn itdi ruḡ-i dilber gibi
20/31
- dil-dār (f.b.s):**Sevgili
Derd-i dīl -dār üküṡ miḡnet-i gerdūn efzūn
Kim ola kurtara cām-ı bu sitemden ‘acebā
2/12
- dil-efrūz (f.bs):**Gönül aydınlatan
Āferin ol gül-i ḡandān-ı dīl-efrūzufia kim
Virdi hūsni ile cihān gülşenine zīb ü bihā
2/2
- dil-firīb (f.b.s):**Gönül eğlendiren
Tā el virince bu ḡazel-i pāk ü dīl-firīb
Çekdü benümle kafiyede intizār serv
21.2/14
- dil -ḡaste (f.b.s):**Dertli olan
Yeter ol ‘āşıḡ-ı dīl -ḡastelere bal ü belā
2/1,12/2
- dil-keṡ (f.b.s):**Gönül çekici
Leb-i cān-baḡşufı ile ḡamet-i dil-keṡ şanemā
2/1,20/19
- dil -pezīr (f.b.s):**Gönlün beḡendiḡi
Bu nazm-ı dīl -pezīrdürür muḡtasar nişān
21.1/48
- dil-sitān (f.b.s):**Gönül alan
Ki bezme rezme yaraşur bu dīl-sitān ḡançer
7/3
- dil-süz (f.b.s):**Yakıcı gönül
Şem‘-i dīl -süz arar tapufı mahfil mahfil
14/13
- dil -teng (f.b.s):**Sıkıntılı
Cān ile meddāhuḡiam dīl-teng koma beni kim
‘Andelībinden cihānda olmadı bī-zār ḡil
15/40
- dile- (t.f):**İste-
Bāri katında her dileḡi ola müstecāb
3/50, 12/8, 22/47
- dili çal- (t.d):**Konuşma-
Su gibi şöyle ravāndur ki hiç dili çalmaz
7/29
- dilür (f.s):**Yiḡit
Bu ḡün dilirlere rezm-ḡāh gülşendür
25/18

- dilüm dolaş- (t.d):**Söyleyeceğini unut-
Süsen gibi nazm itmege dilüm dolaşurken
Vasfufla getürdi beni güftara benefşe
22/46
- dimāg (a.i):**Akıl
Virdi dimāg-i çarha haleb cām-ı himmetüfi
3/26, 20/15
- dīn (a.i):**Din
Şehriyār-ı dīn ü devlet pādīşāh-ı fazl ü 'ilm
20/32
- dīn-i Ahmed (f.i.t):**Dinin seçkini
Mesih-i dīn-i Ahmed fahr-ı kişver
10/17
- dīn-i Nebī (f.i.t):**Nebinin dini
Dīn -i Nebī yolında yegin ü yegāne tiğ
11/3
- dīn -perver (a.f.b.s):**Dine hizmet eden
Şeh-i diyār-ı zafer Şehriyār-ı dīn-perver
25/4
- dirēm (f.i):**Dirēm, dirhem
Dirhemi 'izzet idüb tutduğı el üstine il
14/24, 21.2/3
- diril- (t.f):**Canlan-
Dirile Āb-ı Hayāt ile berāber hātem
19/24, 25/20
- dirlig um- (t.b.f):**Hayat bekle-,sağlık iste-
İşigüft dār-ı şifāsından umar dirligi halk
12/13, 18/10
- dişār (a.i):**Elbise
İdindi devletüfde şi'ār ü dişār serv
21.2/46
- ditret- (t.f):**Titret-,korkut-
Hörşidi ditreten kılıcufi korkusıdürür
9/36
- dīvān (a.i):**Meclis
Sa'adet sadrı zeyn olsun demādem zāt-ı pāküf ile
Nite kim ola evşaf ile şi'rüm zeyni dīvānufi
13/37, 18/5
- divāne (f.s):**Deli
Divāne gibi taş ile gögsin döğüb yürür
5/5, 22/9

- dīvāne ol- (f.t.b.f.)** : Deli ol-
Belî dīvāne olur âteşe ekşer mâ'il
14/10
- dīvār (f.i):**Duvar
Pây-i dīvārufîa sürer ruḡ-i zerdin hōrşid
14/33, 19/3
- diyar (a.i):**Memleket,ülke
Cüdi bulutlarından olur diyar âb
5/8, 8/36
- Diyār-ı Engürüs (öz.i):**Macaristan
Diyār-ı Engürüs ile idersin 'ahd ü peymânı
13/21
- diz- (t.f):**Sırala-, diz-
Dizdi beyâz kâğada lü'lü-yi bî-şümâr
6/35
- doğra- (t.f):**Doğra-
Acıtdıfî cānını bahrüfî yüreğın doğradıfî kânufî
13/20
- doğru (t.s):**Gerçek
Sen şâh doğrusı ise başsun ayağı berk
21/40
- dokun- (t.f):**Dokun-
Şol kim dokuna yâ cigerüme yâ cāna tiğ
11/48
- dolāb (a.i):**Dolap
Ser-sebz ü ḡurrem ola gülistān-ı devletüfî
Devr itdügince bu yedi dolāb-ı bi-karār
8/40
- Dölāb-āsā (f.zf.)** : Dolap gibi
Nice kim devr-i felek dölāb āsādur yine
23/29
- dölāb-ı felek (f.s.t):**Dönen gök kubbe
Gelmedi gelmeyiser döneli dölāb-ı felek
Saltanat bāğına ḡaddüfî gibi bir tāze nihāl
16/27
- don (t.i):**Don, iç giysi
Kalmadı at ü don u hem ḡarçluk
24/8
- dōst (f.s):**Dost
Dem-beste eyledükce Necāti'yi zülfi dōst
Lütf ile ḡātırın ele alub yazar nişān
21.1/44

- dost ol- (f.t.b.f):**Arkadaş ol-, dost kal-
Sık dost olmuşuz ki su sızmaz aramuza
11/54
- doy- (t.f):**Doy-
Doyurdu hün-ı 'adü ile vahş ü tayrı temām
25/5
- döğ- (t.f):**Ez-
Divāne gibi taş ile gögsin döğüb yürür
5/5
- dön- (t.f):**Dön-
Döndürdi atın üstine cüdufı yeli yemüfı
Bı-kıymet oldu dürr-i 'Aden nite kim habāb
3/25, 6/11
- döndür- (t.f):**Çevir-
Döndürdi cāmesini zamān-ı hiyel-şiyāb
3/10
- döy- (t.f):**Katlan-
Kesme zülfüfı ki ruḥufı tābına döymez bu cihān
2/7, 12/25
- drefş (f.i.):**Bayrak
Mıhr-i İslāmdürür tāc-ı drefşüfı Şāhā
14/25
- du'ā (a.i.):**Dua
Zira du'ā-yı devlet-i Sultan-ı rüzigār
Var iken ayruğ işe günāh ola irtikāb
3/48, 20/38
- du'ā-yi hayr (f.i.t):**Hayır duası, iyi temenni
Du'ā-yi hayr ile iller el üsürdiler itdiler
Müşeyyed kasr-ı ikbālüfı gibi ḳadr-i felek-şānufı
13/28
- dūd (f.i.):**Duman
Ateş ola gül dūd ola hem vāre benefşe
22/34
- dūde (f.i.):**Kabile, soy
Levh-i Mahfūza ne lāzım dūde ile resm ü naḳş
23/27
- duḫān (a.i.):**Duman
Ne şem' olur ki nürıdur duḫānı
10/9
- dün (a.i.):**Alçak
Cevr-i devr-i felek-i dün ile düşdüm ayağa
12/8

- dür ol- (f.t.b.f):**Düşürme-, bırakma-
Dilinden âyeti olmaz dür
7/9
- dur- (t.f):**Dur-
Hasûdlar gibi rakib durmuş rakib bögrin urur
7/10, 11/53
- durı durı (t.zf):**Temiz temiz
Reftâra daği durı durı el karar serv
21.2/12
- dür-nisâr (f.b.s):**İnci saçan,dağitan
'Ummâna dür-nisâr dürtür dest-i Padişâh
11/15
- dügün (t.i):**Eğlence
Tâ kim varub düğün günü saçu tariki ile
Şahuñ ayagı topragina eyleye nişâr
6/36
- dün (t.i):**Gece
Bir dün ki kılmuş idi cemâline âfitâb
3/1
- dünyâ (a.i):**Dünya
Dünyâyı tolanur idemez bir yeri me'va
1/21
- dünyâ-yı fâni (f.s.t):**Geçici dünya
Eğer dünyâ-yı fânide dilerseñi 'izzet-i bâkî
13/13
- dür (a.i):**İnci
Hele ey genc-i revân-ı dür ü gevher hâtem
19/4
- dür- (t.f):**Dür-
Defter-i cevri felek dürmaz ise hançer-i Şâh
12/10 , 14/6
- dürc (a.i):**Kutu,sandık
Gevher-i dürc-i siyâdet melik-i mülk-i kerem
16/15
- dür-fişân (f.b.s):**İnci saçan
Yılduz sayar şabâh değın çeşm-i dür-fişân
9/5
- dür-i baht (f.s.t):**İnci talihli
Şeh devletinde çekdi dür-i bahtı der-kenâr
6/22
- düriş- (t.f):**Çalış-, çabala-
Demidür kim dürişem Hâzret-i Pâşâyı ögem
19/45

dür-pāş (f.b.s):İnci saçan (bkz. **dür-fişān**)
13/32

dürr-i semīn (f.s.t):Kıymetli inci
Degme bir deryāda olmaz bellüdüdür dürr-i semīn
20/56

dürr-i ‘Aden (f.i.t):Dünyanın yegane incisi
Döndürdi atın üstine cüdufı yelî yemüfı
Bî-kıymet oldu dürr-i ‘Aden nitekim habāb
3/25

düş- (t.f):Düş-
Düşe tura şabā gibi gel gül-sitāna var
8/11

düşize (f.i):Bakire, el değmemiş
Tab’ düşizelerin gör ki nice her birinüfı
Serçe parmağına zeyn oldu bu cevher hātem
19/40

düşman (f.i):Düşman, hasım
Çekinse düşmana karşı zemān zemān hançer
7/34

düşmen (f.s):Düşman, hasım (bkz. **düşman**)
7/23

düşür- (t.f):İndir-
Yağdura tîrû düşüre bārān gibi yire
3/21

dü-tā ol- (f.t.b.f):Kamburu ortaya çık-, iki büklüm ol-
Yā yok yere mi ağarub oldu dü-tā seher
9/36

dütün (t.i):Duman
Dütünü farkına çıkar kaçan kim
Fırāk odı sözün eyleye defter
10/13

düzd (f.i):Hırsız
Meger ki düzd ola sevmeye mäh-ı tībānı
25/11

-E-

- e'ādi (a.i.c):Düşmanlar**
Nice ki 'ömr-i e'ādiyi kaç kılmağ için
Her aybaşında çeke çarşa āsumān hançer
7/39
- ebd (a.i):Ebedi,sonsuz**
Yanufıdan u elünden ebd eksük olmaya
11/64
- ebed (a.i) : Ebedi, sonsuz (bkz. ebd)**
10/34
- ebedā (a.zf):Asla, hiçbir zaman**
Yaşmaya āteř-i mey ħurmen-i 'aqlı ebedā
2/20
- ebededeħr (f.i):Dünyanın ebediliği,sonsuzluğu**
Dilerem Ħařdan afı kim ebededeħr idesin
2/32
- eblise-i müste'ār (f.s.t.):Ödünc giysi**
Geymez bilürsüz eblise-i müste'ār serv
21.2./44
- ebr (f.i):Bulut**
Kühsāra kaçar ebr ü güher bahri ider cā
1/23, 17/6, 17/30
- ebr-i bahār (f.i.t):Bahar bulutu, yağmur bulutu**
Saçdı zemine çün yine ebr-i bahār āb
5/1, 18/11
- ebr-i kef (f.i.t):Köpük bulutu**
Ebr-i kefünden içmeye ey Şehriyār āb
Oldı Necāti ħāk işigünde nice bir
5/22
- ebr-i nisān (f.i.t):Nisan bulutu**
Şadef ağzın açub eyler senāsm ebr-i nisānuđı
13/32
- ebreş (a.i):Benek, yüzdeki çizgi**
Yüzinüfi ebreşine semānuđı devā seher
9/35
- ebkār (a.s):El değmemiş**
Senden usanur kalduruban başını bakmaz
Gül-zār harīmindeki ebkāra benefşe
22/36
- ebrü (f.i):Kaç**
Çün ebrü çin ide yazduğu tevķı
10/22

- ecel (a.i):**Ömrün sonu
Ben söyle afillarım ki ecelden serî' dîr
11/31
- ecel uykusu (t.i.t):**Ölüm uykusu, ölüm
Düşmanlaruñ gözine ecel uykusu gelfür
11/35
- edeb (a.i):**Terbiye, ahlak
Fazl ile bir dânedür ey hürmen-ı 'ilm ü edeb
4/5, 10/34
- ednâ (a.s):**Düşük, alçak
Mî'yâr-ı zamîrîñde seher sîmi key ednâ
1/22
- ef'î yılan (t.i):**Engerek yılanı
Befîzer şu püstdan çıkan ef'î yılana tîğ
11/17
- efgendesi ol- (f.t.b.f):**Efendisi, sahibi ol-
Rüy-ı zemîn kılıcuñuñ efgendesi ola
11/65
- Eflak (t.öz.i):**Eflak
Tatar Hanı ve Eflak ilinüñ Banı
25/36
- eflâk (a.i.c):**Semâlar, gökler
Her şubh sîm ü zer döker eflâk işigüñde
9/37
- efsâne (f.i):**Efsane
Kamu efsânedür destânları Sâmi ü Nerimânuñ
13/24
- efsûs (f.i):**Üzüntü
Ki efsûs ile başın çevirür hañt-ı semen-sâ
1/5
- eger ki (f.be):**Şayet ki
Eger ki lûtf ide nâzuñ eger ki qahr ide
7/3
- eger (f.be):**Şayet
Ebr-ı 'adâletüñ çü saqqâdır ne gam eger
Böstân-ı dehre vîrmez ise rûzigâr âb
5/11
- egerçi (f.be):**Her ne kadar
Egerçi tîr-ı ciger-düzüñ ağızı var dili yok
3/43, 7/8, 13/8
- egil- (t.f):**Eğil-, saygı göster-
Egildi şarşar-ı kîn ile nâ-gehân hañçer
7/7

ehl-i küfür (f.i.t):Küfür topluluğu, inanmayan topluluk
Kâfi'-i ehl-i küfür kâmi'-i a'dâ mı degül

17/18

ehl-i minkâr (f.i.t):Yırtıcı kuş topluluğu
Çü fütî ehl-i minkâr ü suhan-ver

10/2

ehl-i yakîn (f.i.t):Gerçek bilgi sahipleri
İşidüp ehl-i yakîn didi bî-gümân hançer

7/25

ejdehâ (f.i):Ejderha
Zülf itmese idi silhr ile her kılın ejdeha
Göstermez idi gamzelerüñ câduvâne tîg

11/52

ek- (t.f):Ek-
Safia inkâr idenüñ kimini biç ü kimin ek

12/20, 22/23

ekşer (a.zf):Daha ziyade, genellikle
Ki olur karîb icâbete ekşer du'â seher

9/48, 11/34, 14/10

eksük olma- (t.b.f):Devamlı bulun-
Yanufıdan u elünden ebd eksük olmaya

11/64

el (t.i):İmkan
Kim kamunufî elinde ola bahtı kevkebi

6/18

el (t.i):El
Ol şeyş-perinufî darbı elinden düşürübdür

1/14

el aç- (t.d):Dua et-, yalvar-
Âmin için çemende durup el açar serv

21.2/49

el bağla- (t.d):Güven-
Kul oldı işiginde salâtin-i nâm-dâr
El bağlayalı hıdmet-i Şâh-ı cihâna tîg

11/19

el çek- (t.d):Vazgeç-, bırak-
Her bî-nazar sofrâ-i lûtfıfıdan el çeke

9/50, 12/11

el elden üstün (t.d):Birliktelik, beraberlik
El elden üstün olduğın işitse döstüm
Bitürmez idi sebze de bir cüy-bâr serv

21.2/17

- el kavşur- (t.hlk.söyl.):**Elleri bağla-
El kavşurub edeble ayağlar üstine durur
21.2/45
- el vir- (t.d.):**Bağlan-, teslim ol-
Tā el virince bu ğazel-i pāk ü dil-firīb
21/14
- el üşür- (t.d.) :** El birliğı yap-
Du'a-yi ğayr ile iller el üşürdiler itdiler
13/28
- elbette (a.zf):**Muhakkak,kesinlikle
Başın alır gider elbette bu mukarrerdür
7/27
- elden al- (t.d):**Yabancıdan al-
Elden al ey Şeh-i 'ādil beni zinhār dilek
12/8
- ele al- (t.f):**İşe giriş-
Binüp şikār kaşdine alsa ele kemend
3/20, 7/10
- elfāz (a.i.c):**Sözler
Evşāf-ı Şehriyār ile elfāz-ı bendeye
Bu nazm-ı dīl-pezirürdür muhtasar nişān
21.1./48
- elif (a.öz.i):**Arap alfabesinin ilk harfi
Ditrer eli bir harf elifi doğru çekemez
22/17
- elinden düş- (t.d):**Bırak-
Dā'ima mecmū'ası düşmez elinden rüz ü şeb
15/4
- elṭāf (a.i.c.):** Lütuflar, iyilikler
Āb-ı elṭāfuñ eger muşliḥ olursa arada
Yakmaya āteş-i mey ğirmen-i 'adlı ebedā
2/20,14/17
- elṭāf-ı Kirdigār (a.f.b.i):**Lātif Allāh
Bārānı rismān ider elṭāf-ı Kirdigār
6/6
- elvān (a.i):**Rengarenk
Sebzeyi elvān çiçek sol vech ile zeyn itdi kim
Şahn-ı ğülşen reşk-i şakf-ı çarḥ mīnādur yine
23/3
- emān (f.s):**Korkusuz
Mōhri aḫkāmidürdür mirvaha-i emn ü emān
19/19

emāret (a.i):Beylik

Zih̄n-i pūr-nūrı ile mülk-i emāret hurrem
Zāt-ı mesrūrı ile sadr-ı vezāret zībā

2/15

emek çek- (t.b.f):Yorul-,zahmet çek-

Çekmesün kaddini çevgān idüben haşmuñ emek

12/21

emīn ol- (a.t.b.f):Korkusuz ol-

El açanlar her belālardan emīn olsun emīn

20/58

Emīr-ül-mü'minin (a.i.t):Müslümanların başkanı

Züh̄d ü taq̄vā ile olmuşsin Emīr-ül-mü'minin

20/51

emn (a.i):Korkusuzluk,güvenlik

Etraf-ı bilādı ola emn ile müretteb

1/31,16/24,19/19

emn ü emān (a.b.i):Güvenlilik,korkusuzluk

Müyesser olmaz idi kâ'ināta emn ü emān

7/16

emr-i hümāyün (f.i.t):Padişahın kutlu emri

'Adū emr-i hümāyünuna hılāf iderse
Şu berg-i bīd gibi görine cihān hañçer

7/33

emr-i muḥāl (f.s.t):Gerçekleşmesi zor olan emir,aykırı iş

Farz idelüm ki vücūda gele her emr-i muḥāl

16/30

emrūd-şekl ol- (f.t.b.f):Armutun şeklinde ol-

Emrūd-şekl olmaz idi ey nihāl-i lūtf

21.1./30

emṭār (a.i.c.):Yağmurlar

Himmetüñ emṭārı ile sebz ü muṭarrādur yine

23/25

emvāl-i kārün (f.i.t):Karun'un zenginliği

Geçer yirden yire emvāl-i kārün
Olalı halk cūduñla tūvān-ger

10/25

emvāt (a.i.c.):Ölümler

Emvāt-ı ḥāki itdiler ihyā Mesīh-vār

8/2

enbār (a.i.c.):Anbarlar

Eyler enbār-i lūtf u himmetden
Atı kalmışlara revān arpa

24/17

- encüm(a.i.c):** Yıldızlar
Bâzâr-ı Şâm içinde Habeş sayrafsine
Çarh âhenin kafes idi encüm dür-i hoş-âb
3/4, 3/6, 6/19
- encüm-ğaşem (a.f.b.i):** Yıldız topluluğu
Şâh-ı encüm-ğaşem ü mâh-ı 'uğrid-menzil
14/17
- enfâs-ı kerrüb (f.i.t):** Büyük meleklerin nefesleri
Gel ey enfâs-ı kerrübî bu gün rif'atde enşarufî
13/17
- enîn (a.i):** İnilti
Ergânün âvâzesi ğdi nâle-i zâr ü enîn
20/26
- enşar (a.i.c.):** Yardımcılar
Gel ey enfâs-ı kerrübî bu gün rif'atde enşarufî
13/17
- envâ' (a.i.c.):** Türler
Envâ' ile hünerde eli var benüm gibi
21.2/53
- erba'in (a.s):** Kırk
Çekmedin hamsîn içinde nice nice erba'in
20/8
- erbâb (a.s):** Ehil, usta
Döndi ol devr ki biñ hüzün ile erbâb-ı kemâl
18/20
- ergânün (f.i):** Çalgı aleti, org
Ergânün âvâzesi ğdi nâle-i-zâr ü enîn
20/26
- erhâm (a.s):** Merhametli, Tanrı
Erhâma nazar eylese keş toğamaya hergiz
22/38
- eri - (t.f):** Eri-, çözüml-
Eriyüb yerlere geçse yiridür hacletden
14/5
- erkân (a.i.c):** Esaslar
Senüñ erkândân olduğı dahi erkenden umarduk
13/31
- ervâh-ı kudsî (f.s.t):** Yüce, kutsal ruhlar
Didi ervâh-ı kudsîler bizim Dâvüd Paşanufî
13/14

- ervāh-ı kıdsī (f.s.t):** Yüce, kutsal ruhlar
Didi ervāh-ı kıdsīler bizim Dāvūd Paşanufı
13/14
- erz (a.i):** Yer
Erz ü semā arasına düşürdi şeb keder
9/29
- erzānī (f.s):** Uygun, lāyık
Bu 'aysı etmedi İskendere Hakk erzānī
25/20
- erzen (f.i):** Ucuz
Bir murğdur ki erzen idinür gıda seher
9/25
- esās (a.i):** Gerçek, aslı
'Adlūfī esāsı muhkem ü zulmūfī evi harāb
3/17, 8/24
- esasen (a.e):** Aslında
Aklım esasen eyledi fikr-i lebün harab
3/38
- esb (f.i):** At
'Aks -i kaçār-ı esb-i şeh-i tād-dār serv
Durmazdı cüy-bār kenārında olmasa
21.2./32
- esbāb (a.i.c):** Sebepler, vasıtalar
Esbāb-ı murādī ola feth ile müheyyā
1/31, 8/8, 23/21
- esirge- (t.f):** Koru-, kolla-
Esirge bu yalufuzın bu gün atanufı ananufı
13/7
- esrār (a.i.c.):** Sırlar
Kamu esrār-ı cihān anda hüveydā mı degül
17/26, 23/13
- eş'ār (a.i.c):** Şiirler
Bir hāme ile kāgad-ı rengin ider ihzār
Evşafufı ile nazm olan eş'āra benefşe
22/42
- eşkāl (a.i.c):** Suretler
Zāhir yüzinde ahsene-i eşkālē mā-şadağ
21.1./13
- eşrāf (a.s):** Şerefliler, şerefli kimseler
Menba'-ı cūd u kerem merci'-i eşrāf-ı kirām
2/14, 16/17

eşref-i mülük (f.s.t):Şerefli, onurlu mülkler, ülkeler
Sultan Muhâmmed İbn-i Murâd eşref-i mülük
6/27

eşrefî (a.s):Şerefli, onurlu
Nergisler eşrefîyi şarub ağ kâğada
Kıldı nişâr-i 'urs-i cevân-baht-i kâm-gâr
6/21, 9/38

eteğine başın sar- (t.hlk.söyl):Korun-
Başın sarar eteğine mektub alur varur
21.1./12

etek (t.i):Etek
Eyledi lâle dağ eteginde buhûrlar
8/6

etfâl-mişâl (a.b.i):Çocuklar gibi
'İd-i eğhâ mîdur ol dest kim etfâl-mişâl
19/14

etrâf (a.i.c):Taraflar
Etrâf-ı bilâdı ola emn ile müretteb
1/31

ev (t.i):Mesken, bina
'Adlîfî esâsı muhkem ü zulmüfî evi harâb
3/17

evc (a.i):Yüce, yüksek
Mihrine rif atüfîfî evc-i felek câ mı degül
17/21

evlâd (a.i.c):Çocuklar
'Askerine devletine zâtına evlâdına
Sen 'inâyet eyle dâim yâ ilâh-el-'âlemîn
20/59

evrâk (a.i.c):Yapraklar
Şâh-ı gül evrâkını çıkardı koynından hemîn
20/17

evrâk-ı âl (f.s.t.):Kırmızı yaprak
Cem' idüb evrâk-ı âl üstine itmiş zer-fişân
15/3

evşaf (a.i):Sıfatlar, nitelikler
Nitekim ola evşaf ile şi'rüm zeyni divânufî
13/37, 22/42

evvel (f.i):Önce
İntihâ-yi ramazân evvel-i 'İd-i Şevvâl
16/1

evvelin (f.zf):Önceki,en önce

Hep senüfidür du‘â-yi evvelin ü ahırin

20/38

evza‘-ı aşhâb-ı kemâl (f.i.t):Olgunluk sahiplerinin halleri

Devletüfide Hüsrevâ evza‘-ı aşhâb-ı kemâl

Ber-karâr olmuş dürür mânend-i idrâk-i metin

20/53

ey[â] (a.ünl.):Ey, hey!

Toprakdan götürdüfi ey bād-ı müşg-bār

8/15

eyvân (f.i):Köşk

Felek şākında keyvân işin işler nakş-ı eyvānufi

13/18,18/22

eyyām (a.i.c):Günler

Eyyām-ı devletüfide cihân ‘ayş ü nüşda

3/32,15/42,16/14

ez- (t.f):Ez-

Nitekim mäh-tâb ey meh ezer bağrını kettānūfi

13/36

ezber id- (f.t.b.f):Akılda tut-,ezberle-

Melek-rûlar iderler dā’im ezber

10/5

ezber kıl- (f.t.b.f): ezberle- (bkz. ezber id-)

14/9

ezelî (a.s):Sonsuz

Ebr-i lûtf-ı ezeli bile mürebbâ mı degül

17/30

ezhâr (a.i.c):Çiçekler

Sebze gökünde encüm-i ezhârı aşikâr

6/12

-F-

- fağfür (f.i):**Çin imparatoru
Çeker kapufida Kayser ü fağfür intizâr
8/27
- fahr (a.i):**Övünme
Revâdur iftihâr iderse fahrî Al-i 'Osmânuñ
13/25
- fağr id- (a.t.b.f):**Övün-
Nitekim fazl ü hünerde fağr ider erbâb-ı 'ilm
4/27, 22/40
- fağr-ı kişver (f.s.t):**Büyük memleket
Ne asaf hazret-i pâşâ-yi a'zam
Mesîh-i dîn -i Ahmed fağr-ı kişver
10/17
- Fağr-i selatîn-i cihân (a.i.t):**Dünyanın övülmüş padişahları
Ol fağr-i selatîn-i cihân adı içtündür.
1/13
- fâi'de (a.i.):** Yarar, fayda
Şekkerle virtür fâi'de bimâra benefşe
22/32
- fağa tak- (t.d):**Tuzağa takıl-
Kalmadı fağa takıcak buğday
24/4
- fağr (a.i):**Fakir, yoksul
Padişâhâ nice bir rûze-i fağr ile geçem
18/30
- fânüs-i felek (f.s.t):**Dönen gök
Ola fânüs-i felek bâd-ı hatardan hâfiz
14/39
- fâriğ (a.s):**Rahat
İnanduf zülfine ey dil yürürsin gâfil ü fâriğ
13/9
- fark (a.i):**Başkalık
Her gün sürer yüzini cenâbıfâ âfitâb
Anuf içtin irürdi gökde fark-ı iftihâr
6/34
- farz (a.i):**İslamda zaruri olan şeyler, gerekli
Oldı sipihre ka'be işiğüñ tavâfi farz
9/33

- faşih (a.s):**Güzel konuşan
Her faşihüfî dili süsen gibi olmuş idi lâl
16/37
- faşl-ı nev-bahār (f.i.t):**İlkbahar mevsimi
Handān ider cihānı yine faşl-ı nev-bahār
6/1
- faşl-ı bahār (f.i.t):**İlkbahar mevsimi (bkz. **faşl-ı nev-bahār**)
9/4
- faşl-ı gül (f.i.t):** Gül mevsimi
Faşl-ı gül irdi gönül zevk u temaşādur yine
23/1
- fāş id- (f.t.b.f):**Açığa vur-
Kim gizlü rāzı fāş ider olur şarāb-ı nāb
3/41
- fazilet (a.i):**Erdemlilik
Faziletine ne noķşān gelür oķunmağ ile
25/38
- fażl (a.i):**İyilik
Şehriyār-ı dīn ü devlet padişāh-ı fażl ü ‘ilm
20/32
- fehmi (a.i):**Anlayış, idrak
İde derk-i ma’ni-i bārik fehmi-i ĥurde-bīn
20/15, 23/14
- felç id- (a.t.b.f):**Hareketsiz kal- kımıldama-
Yiğitliğinde kesb ide felç ü devār it serv
21.2./39
- felek (a.i):**Gökyüzü, sema
Mülkūn esāsı oldı felek gibi üstivār
8/24, 17/21
- felek atılası (t.i.t):**Dünya
Felek atılası ola işigine perde-serā
2/16
- felek-medar (f.b.s.) :**Dönen gökyüzü
Māh-ı nūcum-kevkebe mihr-i felek-medar
8/18
- felek-şan (f.b.s.) :**Şanı yüce olan felek
Müşeyyed kaşr-ı ikbālūfî gibi kadr-i felek-şanūfî
13/28
- fer (f.i):**Aydınlık
Cism-i lāfîfi ile burūr zīb ü fer cihān
21.1/19

- ferāgat id- (a.t.b.f):**İstirahat et-
Tā huzūr ile ide halk ferāgat hābın
Yagdurur ebr-i kefi 'āleme bārān-ı kerem
18/8
- ferāğ id - (a.t.b.f):**Terk et-
Cem'-i şüküfe şahne-i deyden ferāğ idtip
Tutarlar elde başı açık cām-ı hōş-güvār
6/2
- ferah (a.i):**Sevinç,gönül açıklığı
Āyet-i 'ayş ü neşāt ü okur her dīl ferah
12/4, 12/6
- ferd (a.i):**Kimse
Yā hōd sipihr virdi mi her ferde ihtiyār
6/17
- ferdā (f.i):**Āhiret, yarın
Güher-i ma'rifeti vākıf-ı ferdā mı degül
17/19, 23/13
- ferhunde (f.s):**Mübārek
Ahter-i bürc-i sa'ādet Şeh-i ferhunde hışāl
16/15
- Feridün-fer (f.b.s):**Feridun gibi şanlı
Hüküm eyledi cihāna Feridün-fer nişān
21.1/20
- fermān (f.i):**Buyruk, ferman
Nice kim ādem ola tābi'-i fermān-ı kerem
18/31
- ferruğ-fāl (f.a.b.s):**Bahtı açık
Şeh-i ferhunde-cemāl ü melik-i ferruğ-fāl
16/26
- fesāne id- (f.t.b.f):**Uydur-
Çün ser-güzeşti haşmufta ide fesāne tīg
11/35
- feth (a.i):**Açılma,açma
Feth ü zafer-i devleti Sultan Muhammed
1/12, 1/15
- Feth āyeti (t.i.t):**Fetih süresi
Feth āyetini yazsa 'izārına filmeşel
11/10
- feth ol- (a.t.b.f) :**Ele geçiril-
Töp-i hōrşid ile feth olmaz ise key müşkil
14/4

feth-i qarīb (f.s.t.):Yakın fetih

Hemīşe hem-dem-i feth-i qarīb olan hañçer

7/9

fetīle (a.i.):Örgü

'Adlūfī ſu resmedür ki ſöyündürmek istemez

Bir pire-zen fetīlesini bī-rızā seher

9/24

feyz al- (a.t.b.f.):Verim al-,esinlen-

Sür'at-i idrāk ü hızz-ı ſābitüfiden feyz alır

4/10

fiğān (f.i.):Figān, ſikayet

Güş it fiğānum ey gül-i handān ki yaraşur

8/38

fikr id- (a.t.b.f.):Konuş-

Dil fikr iderdi kendüye çarhuñi oyunların

3/11

fikret (a.i.): Fikir, düşünce

Esmedi fikretinüñi gülşenine bād-ı melāl

2/19, 3/12

filcümle (a.zf.):Sonunda

Ad ile filcümle te'lifātufia teşbih için

4/18, 9/32

filhaķıķa (a.zf.):Gerçekten, doğrusu

Ki filhaķıķa bir içim şudur hemān hañçer

7/17

filhāl (a.zf.):Şimdi, derhal

Buyruķ eylerse yağdura filhāl

24/16

filmeşel (a.zf.):Örneğın,misal

Bakarsa bāğ-ı behişt içre filmeşel düşmen

7/23, 8/31,11/10,21.2/25

firāk od[ı] (t.i.t.):Ayrılık ateşi

Firāk odı sözin eyleye defter

10/13

firāvān (f.s.):Çok

Kağreden telğ ola mı bağr-i firāvān-ı kerem

18/28

firdevs (a.i.):Cennet

'Arşā-i gülşen gibi olursa firdevs-i berīn

20/28, 23/9

fitāde (f.s):Düşkün

Yüzümü başa geldün ü bu ben fitādeyi
Topraktan götürdün eyā bād-ı müşg-bār

8/15

fiten (a.i.c):Fitneler

Devlet ü äyin ü resmi nāfi-l zulm ü fiten

20/34

fitne (a.i):Bela

Fitne Ye'cücima ey sedd-i Skender hātem

19/3

fitne-i āhur zaman (f.i.t):Kıyamete yakın ayrılık

Küfr açılır ve fitne-i āhur zaman uyur

11/45

fülān (a.i):Filan

Dil uzadursa tañ mı fülān bin fülāna tiğ

11/11, 24/12

füsün (f.i):Sihir, büyü

Şafak odına salar na'l-i hilāli eyyām
Ki bula şahid-i 'ide bu füsün ile vişāl

16/7

füsün-ger (f.b.i):Sihirbaz

Dimeye şab'-i Necātî'ye füsün-ger hātem

19/35

fütüh (a.i):Galibiyet, zafer

Fütüh şaf şaf olub qorlar anda pişānî

25/8

fütür (a.i):Ümitsizlik

Zerrece 'ālem yüzinde qalmadı gerd-i fütür

23/12

-G-**ġāfil (a.s):**Ġāfil, tembel

İnandıñ zūlfine ey dil yürürsin ġāfil ü färîġ

13/9

ġāfil ol- (a.t.b.f):Tembelleş-, habersiz ol-

Ġāfil olma kim bir akçe arslan aġzındadır

4/20, 14/20

ġāh (f.zf):Bazen, arasıra

Meh ola ġāh siper ġāh zer-nişān ħançer

7/40,10/3

ġālib (a. s):Üstün gelenĠālib gerek neşāt ġām üstine şimdi kim
Ġünden ġüne ziyāde olur leylden nehār

8/13

ġālib ol- (a.t.b.f.):Ġalip gel-,üstün gel-

Egerçi ġālib olmaz bir müselmāna iki kāfir

13/8

ġālibā (a.e):Sanırım, büyük bir ihtimalle

Ġālibā çāha düşdi Yūsuf-vār

24/2

gam (a.i):Tasa, keder

Gam şeş-derine mōhre-i maksudunı ā'da

1/14, 5/11, 8/13,16/12,18/24

gam-gīn (a.f.b.s):Hüzünlü

Ālam-ı cevri devr ile gam-gīn idi göñül

3/13, 7/1

ġam-ħār (a.f.b.s):Kederlenen,tasalanan

Ma'sūka ġül ü 'āşık-ı ġam-ħāra benefşe

22/8

gamze (a.i):Gamze,bakış.Naçar eger kaşun ile gözünü gamzeñ
Ol türke kim uymaya ki elinde ola tuġrā

1/9, 2/5, 7/1, 11/51

ġaraz (a.i):Hedef, maksatBu ma'nādan ġaraz devlet du'āsı
Ebed levhinde olmakdur muşavver

10/34

ġarib (a.s):Kimstesiz

Dün ġaribüfidür ey dil saçın elden komaġıl

14/14

- ġark (a.s):**Batmış
Guşsa denizi ġarkasını itmege ħalāş
6/5, 17/2
- ġarrā (a.s):**Güzel, gösterişli
Birisi hüsn-i haţ u birisi şî‘r-i ġarrā
2/30
- gavga (f.i):**Kavga, gürültü
İslam ile küfr ehli arasındaki gavga
1/13, 11/38, 17/7
- ġavvāş (a.i):**Dalgıç
Ġavvāş-ı ŧab‘ bir ġazel-i ter ider nişān
21.1./36
- ġayr (a.i):**Başka
Uzatmaz idi ġayra yed-i ittiġār serv
21/26
- ġayret (a.i):**Çaba
Ġayret-i zülfüfi ile olalı çenber ħātem
19/26
- ġayret (a.i):**Kıskanma
‘Arşā-i rüy-i zemin ġayret-i dibā mı degül
17/1
- ġayri (a.s):** Başka(bkz. ġayr)
2/10
- ġazā (a.i):**Savaş
Şu yerine kılıcuŧı ŧanlar içer rüz-ı ġazā
2/23
- ġazāb id- (a.t.b.f):**Öfkelen-, hiddetlen-
Hişm u ġazāb iderse sipihr-i mu‘ānide
Reng-i şafāġ tuta ħör ü şekl-i mesā seher
9/20, 15/31, 21.2./35
- gazāl (a.i):**Ceylan, ahu
Düşer gazāl-i bişe-i gerdüna ıztrāb
3/20, 16/25
- ġazel (a.i):**Gazel
Eylesün bu ġazelüfi maŧla‘ın ezber ħātem
19/25, 21.1./36
- ġāzī (a.s):**Zaferle dönen
Bahār-ı fetġ-i ile Pādişāh-ı ġāzīnüfi
Açıldı devlet ü dīnüfi gül ü gülistāmı
25/2

- geç - (t.f):**Geç-
Ne deflü tizlenürse geçer hemân hançer
7/5
- geda (f.s):**Fakir,dilenci
Sofra-i terbiyetüfiden toyunur bay ü geda
2/29, 15/34
- geh (f.zf):** Bazen,arasıra (bkz. gâh)
6/18
- genc (f.i):**Hazine
Açdı dil medhüfi ile genc-i ma'âni kapısı
16/39, 19/4
- genc-i 'ışk (f.i.t):**Aşk hazinesi
Genc-i 'ışk oldum u sînem berevâti mâli
19/33
- genc-i nihân (f.s.t):**Gizli hazine.
Genc-i nihân idi şanasın kînc-i hâkde
5/6
- genc-i şâyegân (f.i.t):**Husrev Perviz'in hazinesi
Ki şaldı kâfiyeye genc-i şâyegân hançer
7/38
- ger (f.be):**Eğer
Olmasa idi sâ'y-i şehâb-ı keremüfi ger
1/24, 3/21, 8/29, 10/27
- gerd (f.i):**Toz,toprak.
Konmadı re'yinüfi âyinesine gerd-i hâta
2/19, 16/19, 7/27
- gerd-i reh (f.s.t):**Toprak yol
Ey şâh-ı cihan gerd-i rehün gibi görünür
1/17
- gerdün (f.s):**Dünya, felek
Derd-i dil-dâr üküş miñnet-i gerdün efzün
2/12, 3/34
- gerdün-i dün (f.s.t) :** Alçak dünya
Oldı egerçi miñnet-i gerdün-i dün ile
Ten hânesi harâb ü göftül kişveri yebâb
3/33
- gerdün ur- (f.t.b.f):**Feleğin giydirmesi
Gerdün ururdu kendüyi 'âli cenâbufta
9/46

gerdün-'azāmet (f.s.t):Büyük,ihtişamlı dünya
Hān Muḥammed ki o gerdün-'azāmet der-gehintüfi
Bendesı olmağa Keyhusrev ü Dārā kıyıl

14/18

germā (f.i) : Yaz,sıcak
Gıce kütāh olıcak 'ālemi yakar germā

2/7

germ id- (f.t.b.f):Sıcakla-
Mıhr-i ruḫufı ḫayāli gözüm yaşın itdi germ

5/17

gevher (f.i):İnci
Şāhā Necāti gevherüfütüfı tab'ı cevher

6/35

gevher-nigīn (f.a.b.s.) : Mühürlü cevher
Her çiçek idındı bir ḫöş ḫātem-i gevher-nigīn

20/9

gevher-zā (f.b.s.): Cevher,inci doğuran
Tab'-ı gevher-zāsi enfās-ı Mesīḫādur yine

23/15

gey- (t.f):Giy-
Kul olmağa ḫapufıa geyer aḫ 'abā seḫer

9/43, 21.1/20

gez- (t.f):Dolaş-
Sular ḫabābdan başına tāc urup gezer

5/12

ğıdā (a.i):Besın, gıda
Bir murğdur ki erzen idinür ğıdā seḫer

9/25

ğınā (a.i):Zenginlik
Kim sım ü zerle kesb idübdür ğınā seḫer

9/3,16/29, 19/16

gibi (t.e):Gibi, benzer
Yağdura tır ü dıüşire bārān gibi yire

3/21, 3/45,5/5

gıce (t.i):Gece
Müşğın gülālesın gıce 'anberın nıḫāb

3/1,3/5,3/50

gil (f.i) : Balçık, çamur
Ya'ni kim muhkem olur ḫalḫ olıcak kāh ile gil

14/33

- gīr (f.i):**Savaş, kavga
Kış şahnesi ile eyleyimez gīr ü dār serv
21/13
- girān (f.s):**Ağır
Defniz içinde olur çeşmeler ü küh-ı girān
2/27, 24/4
- gird (f.i):**Yuvarlak
Şād ol ki gird -i bāliš-i zer-beftin āfitāb
9/27
- gīribān (f.i):**Yaka
Gīribān-ı dil ü cāmı hālāş oldu bu ‘aşānufi
13/38
- gīriftār çāh-ı Bijen ol- (f.t.b.f):**Bijen gibi kuyuda ol-
Sebep nedür ki gīriftār-ı Çāh-ı Bijen olur
7/28
- gītī-fürüz (f.b.s):**Cihāmı aydınlatan,nurlandıran
Dāver-i gītī-fürüz ü husrev-i rüy-i zemīn
20/32
- gītī- gīr (f.b.s.):**Dünyayı tutan
Eyā Şehensh-i kişver-güşā-yi gītī- gīr
25/27
- gonca (f.i):**Tomurcuk
Her nefesde açılır gonca-i hāndān-ı kerem
18/7
- göger- (t.f):**Yeşer-
Niçun gögerüb boynun eger serv dibinde
22/13
- göğ(i)s (t.i):**Göğüs
Divāne gibi taş ile göğsin döğüb yürür
5/5
- gök (t.i):**Gök
Anuñ için irürdi gökde fark-ı iftihār
6/34, 8/32,22/4
- gök (t.i):**Yeşillik
Sebze gökünde encüm-i ezhārı āşikār
6/12
- göñül (t.i):**Sevgi, istek
Küyuna gelen kimse göñülsüz gider ey dost
1/10, 3/14
- göñli aç- (t.d):**Sıkıntının gitmesi
Tā göñli açā ara çemen ara benefşe
22/21

- gönlü kararı (t.d):**Gönül kararı, gönül kiri
Gönlü kararı gitmeye kıla içinde dâğ
8/12
- gönlü egle- (t.d):**Hoşca vakit geçir-
Dardâ ki bir nigâr ile gönlümtüz eglemez
3/44
- gönlü yıkığını yap- (t.d):**Yıkılmış gönülü mutlu et-
Himmat kâpusın aç ve gönlü yıkığını yap
3/34
- gör- (t.f):**Gör-, bak-
Gönlüm gözlüne uydı ruh u 'ârzuñ görüb
3/42, 5/16, 6/8
- göz (t.i):**Göz
Nâçar eger kaşun ile gözünî gamzeñ
Ol türke kim uymaya ki elinde ola tuğra
1/9, 5/17, 7/2
- göz aç- (t.d):**İmkan tanı-, fırsat ver-
Göz açdurur mı degme cihân-pehlevâna tîğ
11/25
- göz bebeği (t.d):**Göz bebeği
Her yaprağı bir göz bebeği gibi olubdur
22/31
- gözden id- (t.b.f):**Gözden et-, gözü kaybet-
Yaş akduğunca gözden ider nâleler göñül
5/14
- gözüne görün- (t.d):**Görün-
Bağ-ı İrem gözüne görünmez kimesnentüñ
6/16
- ğubâr (a.i):**Toz
Kâpdı 'amâmesini urub çeşmine ğubâr
8/16, 18/28
- ğurâb (a.i):**Karga
Mağribde konub üşmüş idi başına ğurâb
3/2,4/3
- ğurūr (a.i):**Övünme
Gevhere öyküne mi bād-ı ğurūr ile ğabâb
2/22
- ğuşşa (a.i):**Sıkıntı,endişe
Guşşa defizi ğarqasını itmege ğalâş
Ħağ hâzır itdi sebzeyi her yerde Ħızr-vâr
6/5

gūyā (f.be):Sanki

Gösterdi şeb-i tār mihakdūr aña gūyā

1/19, 2/5,6/4, 9/39

gūyiyā (f.e):Sanki (bkz gūyā)

4/3

gūftār (f.i):Söz,lakırdıDifile gūftārını lūtf it ki Nccāfī bendeñi
Būlbūl-i bāğ-ı 'atā oldı şenā-ñān-ı kerem

18/23

gūher (f.i):İnci

Nccāfī nazm idegör sen şenā güherlerini

7/38

gūher-bār (f.b.s):Cevher yağdıranVaşfuñla derc olursa güher-bār sözlerüm
İşitdiği dem ola zebāne zebāne tīg

11/59

gūher-fişan (f.b.s):Cevher saçan

Lāfz-ı güher-fişan dūrür zīnet-i şavāb

3/18

gūher-rīz (f.b.s):Cevher döken

Öger kilik-i kef-i dūr-pāşufı tab'-ı güher-rīzüm

13/32

gül (f.i):Gül

Gül ruhlāruna bende iken kaçdı meger zūlf

1/5, 2/5, 5/2

gül- (t.f):Gül-Şu defilü devlet-i Dahhāke güldi kim āhır
Bitürdi iki omuzda iki yılan hañçer

7/15

gül-āb (f.b.i):Gülsuyu

Kim tāb-ı āfitāb ile hōş-büy olur gül-āb

3/36,15/39

gülbün (f.b.i):Gül kokan yer

Gülbün-i devlet behişt-i dergehüfde tā ebed

23/17

gül-fām (f.b.s):Gül renkliHağ gerekmez şafha-i ruhsār-ı gül-fāmufda kim
Görmedük cem' olmamışdur bir yere kīn ile dīn

20/24

gülgeşt (f.b.i):Gezinti

Hōş gelür bād-ı hayāt-efzāya gülgeşt-i çemen

20/12

- gül-gün (f.b.s):**Gül renkli
Lâleler gül-güne-i ruhsâr-ı şahrâdur yine
23/2
- gül-nâr (f.b.i):**Nar çiçeği
Bitürürler dem ile kuru ağacdan gül-nâr
14/8, 22/4
- gül-reng (f.b.i):**Gül renkli (bkz. gül-gün)
16/10
- gül-'izâr (f.a.b.s):**Gül yanaklı
Tâ ola bezm-i şâhda rakkâş-ı gül-'izâr
6/4, 6/23, 21.2/1
- gül-i şebbü (f.i.t):**Şebboy çiçeği, gece sefası
Gül-i şebbüyâ gıce râyiha-efzâ mı degül
17/24
- gülistân (f.b.i):**Gül bahçesi
Oldı mænend-i Medine hoş münevver gülistân
15/2, 25/2
- gülistân-ı devlet (f.i.t):**Devletin gül bahçesi
Ser-sebz ü hurrem ola gülistân-ı devletüfî
8/40
- gül-sitân(f.b.i):**Gül bahçesi (bkz. gülistân)
8/11
- gülşen (f.b.i):**Gül bahçesi (bkz. gülistân)
5/2, 5/23, 8/16, 10/24
- gül-zâr-ı cihân (f.i.t):**Dünyanın gül bahçesi
Gerçi gül-zâr-ı cihânda virdüğü yok bâr gül
15/5
- gümüş (t.i):**Gümüş
Mâhun gümüş küliçesi olmışdı nâ-be-did
3/6, 8/4
- gün (t.i):**Gün
Gün yokdürür ki yapmaya taşdan hişâr âb
5/9, 5/17
- günah (f.i):**Günah, aykırı iş
Var iken ayruğ ise günâh ola irtikâb
3/48, 3/49, 18/28
- günbed-i devvâr (f.i.t):**Gökyüzü, dönen gökkubbe
Hem-esr ola mı günbed-i devvâra benefse
22/41

gündüz (t.i):Gündüz

Gündüzü 'id ü gicesi qadr ola dem-be-dem

3/50

güneh (f.i):Günah, aykırı iş (bkz. günah)

18/28

güneh-gār (f.b.s):Günah işleyen

Mahzün oluban döndi güneh-gāra benefşe

22/12

gürz (f.i):Topuz

Dā'im sinān ü gürz ser-efrāz ü şaf-şiken

6/30,12/17, 14/28

güş (f.i):Kulak

Jale dürler taqdı güş u gerden-i şāḥ-ı güle

23/2

güş eyle- (f.t.b.f):Dinle-Güş eyler ise bu ğazel-i āb-dārımı
Her şā'iri getüre gibi tercemāna tığ

11/47

güş id- (f.t.b.f): Dinle- (bkz. güş eyle-)

5/10, 8/38

güşe (f.i):Köşe, taraf

Her güşe sebze-zārdürür her kenār āb

5/2

güş-māl id- (f.t.b.f):Kulak bük-,yola gel-

Şāḥ-ı 'ādil devridür var güş-māl it ey şabā

15/17

güy-i zemīn (f.b.i):Dünya,yeryüzü

Güy-i zemīni qapladı gerdün gibi temām

8/23

güzel (t.s):Güzel

Beñzer şu bir güzel ḥaḫı gelmiş cevāna tığ

11/10

güzer eyle (f.t.b.f):Geç-Gül- zāra güzer eyler ise şarşar-ı kahrufi
Āteş ola gül-düd ola hemvāre benefşe

22/34

-H-**ḥāb (f.i):**Uyku

Bahtundan özge itmez idi bir kimesne ḥāb

3/12, 18/8

ḥabāb(a.i):Hava

Bî-kıymet oldu dürr-i 'Aden nitekim ḥabāb

3/25, 8/17, 5/12

ḥabbezā (a.zf):Ne güzel

Ḥabbezā 'id-i hümayun u şabah-ı ferruḥ

12/3, 18/6

haber (a.i):Haber

Virür haber-i lâ'lüfî bād-ı ser-i küyüfî

1/4

habeş şayrafisi (f.s.t):Habeşli zenci

Bāzār-ı Şam içinde habeş şayrafisine

3/4

ḥābgeh (f.b.i):Uyku zamanıKüfr açılır ve fitne-i āḥır zemān uyur
Çünkü niyām ḥābgehinden uyana tîḡ

11/45

ḥabl (a.i) : İp,organ,halat

Ḥabl olur idi sünbül afia çüp-ı dār serv

21.2./21

ḥabs (a.i):Hapis,ceza

Şala ḥabāb ḥabsine inşāf-ı Şehriyār

8/17

ḥabs ol- (a.t.b.f):Tutsak ol-

Ḥabs olmuşıdi maḥbes-i zulmete āfitāb

3/7

ḥacc (a.i):Hac

Nice kim 'arşa-i 'ālemde ola ḥacc ü tavāf

12/26

ḥācet (a.i):Gerekli, lāzım

Dār-ül-emānda olanā ḥācet degül hişār

6/32

ḥācet-revā (a.b.s):İhtiyaç gören

Olur şafa 'aḫıyyet ü ḥācet-revā seḥer

9/21

- hācil ol - (a.t.b.f):**Utan-
Mıhr başın aluban kaçdı ve māh oldı hācil
14/6,16/8, 21.1/43
- haclet (a.i):**Utanma
Kızardı haclet odı ile oldı şerm-sār
6/20, 14/5
- hadd (a.i):**Yanak
Haddüfıle qadüfı yādına bāng eylese bülbü
1/2, 2/4, 21.2/16
- hadd (f.i):**Sınır
Tecāvüz ola haqıqatde hadd-ı imkānı
25/31
- hadeng (f.i):**Ok
Hadeng millet-i İslām ü tır-i nasrānı
25/26
- hadīs (a.s):**Kutsal sözler
Bu hadīs içre ki Şam altıdürür bāğ-ı Na'im
14/12
- hāfız ol- (a.t.b.f):**Korun-
Ola fānūs-ı felek bād-ı hağardan hāfız
14/39
- hā'il (a.s):**Engel
Meh husūfı gibi ruhsārufıa zülfüfı ha'il
14/15
- Hāq (a.i):**Tanrı, Allah
Dilerem Hāqdan anı kim ebededeher idesin
2/32, 6/5
- hāk (f.i):**Toprak
Oldı Necāfı hāk işıgünde nice bir
Ebr-i keflüden içmeye ey Şehriyār āb
5/22, 5/24, 20/41
- hāk id- (a.t.b.f):**Hak et-, başarı kazan-
Şafhasından rakam-ı mihri gerek kim ide hāk
12/10
- hāk-i reh (f.s.t):**Toprak yol
'Acz elini hāk-i reh ya'ni Necāfı çākerüfı
Şefkatüfı zeyline urub işi temennādur yine
23/23
- Hākān-ı kerem (f.s.t):**Cömert padişah
Görelüm taht-ı şerefde seni Hākān-ı kerem
18/32

- hākān-ı rūzigar (f.i.t):**Zamanın padişahı
Hākān-ı rūzigar şeh-i ma'dilet-me'āb
3/16
- hākīkat (a.i):**Gerçekten
Tecāvüz ola hākīkatde hadd-ı imkānı
25/31
- hakīr (a.s):**Değersiz, adi, bayağı
Hāk-i hakīre konmağa ider meger ki 'ār
8/34
- hākķ (a.i):**Doğrusu,gerçekten,aslında
Hākķ budürür ki ğamze yaraşur güzellere
11/56
- hāl (a.i):**Durum
Demidür hālūme vākıf ola Şāh-ı 'ādil
14/16
- hāl (a.i):**İz, nokta, ben
Zihī hāl ü haķ-ı ra'nā ki ider cān mülkini yağmā
13/11
- halāl ol- (a.t.b.f):**Geçerli, kabul ol-
Dün haram idi yeme içme bu ğün oldu halāl
16/13
- halāş id- (a.t.b.i):**Kurtar-
Guşşā denizi ğarķasım itmeğe halāş
6/5
- halāş ol - (a.t.b.f):**Kurtul-
Ġirībān-ı dīl ü cānı halāş oldu bu 'aşşānuŧ
13/38
- hāl-dāne id- (f.t.b.f):**Tek nokta bırak-
Yir yir 'adū kaķāsın ider hāl-dāne tīğ
11/22
- halel (a.i):**Eksiklik
Virdi dimağ-ı çarķa halel cam-ı himmetif
3/26
- hālet-i ferdā (f.i.t):**Gelecek günlerin hali
Ġün gibi buğün rüşen olur hālet-i ferdā
1/20
- halhāl (a.i):**Ayak bileziği
Pāyına yaķdı hınā şāķına daķdı halhāl
16/8

- ḥalife (a.i):**Lider, öncü
Yeryüzünün ḥalifesi Sultan Bāyezid
11/13
- Ḥaliq (a.i):**Tanrı, yaratıcı
Çok şükr Ḥaliqa zemān ber-murāddur
3/30
- ḥalk (a.i):**Topluluk
Zemāne ḥalkımı şol kim vedāyi‘ullāhdur
7/37
- ḥalka (a.i):**Halka
Ne revādur kim ola ḥalka-i her der ḥātem
19/41
- ḥalk-ı ‘ālem (f.i.t):**Dünya halkı, insanlar
Kitābın mı okurlar ḥalk -ı ‘ālem ‘ilm-i nişyānuḥi
13/29
- ḥalk-ı cihān (f.i.t):**Dünya halkı, insanlar (bkz. ḥalk-ı ‘ālem)
14/9
- ḥall (a.i):** Açıklamak
Ḥall ile yaza şafḥa-i jengara benefşe
22/44
- ḥall id- (a.t.b.f):**Hallet-
Berfūfi gümüş varaklarına ḥall idüb havā
Cedvel çeker şahife-i gül-zāra cūy-bār
8/4
- ḥalt ol- (a.t.b.f):**Fenalaş-
Ya’nī kim muhkem olur ḥalt olıcak kāh ile gil
14/33
- halvet-serāy (f.b.i):**Padişahın özel dairesi
Halvet-serāy-i fikrete cem‘ oluban ḥavāss
3/12
- ḥām-dest (f.b.s):**Beceriksiz
Her ḥām-deste dime şaḫın zinhār serv
21.1/1
- ḥāme (f.i):**Kalem
Vāşfüñ ne ḥāme şerḥ idebilür Şehā ne tūğ
11/58, 22/42
- ḥamīde-ḫāmet (f.b.s):**Eğrilmiş, bükülmüş boy
Ḥamīde ḫāmet ü ḥandīde-rüy olsa ne ḫafī
7/13

ḥamsīn (a.s):Elli yıllık kış

Çekmedin ḥamsīn içinde nice nice erba'ın

20/8

Hān Bāyezid (a.öz.i): Yıldırım Beyazıt

Bülent-mertebe Hān Bāyezid ol şeh kim

Getürür ayağı tozına baş ü cān ḥançer

7/11

Hān Muḥammed (f.s.t):Muhammed Han

Hān Muḥammed ki o gerdün- 'azāmet der-gehiniŭf

Bendesi olmağa Keyḥüsrev ü Dārā ḳāyil

14/18

hān (f.i):Sofra

Toludur kāse-i gerdün keremüf hānı ile

2/29

ḥançer (a.i):Hançer

Öliceḳ ḥançer-i ğamdan işigi toprağına

2/11, 7/1, 7/2, 7/3, 7/4, 7/5, 7/6, 7/7, 7/8, 7/9, 7/10,
7/11, 7/12, 7/13, 7/14, 7/15, 7/16, 7/17, 7/18, 7/19,
7/20, 7/21, 7/22, 7/23, 7/24, 7/25, 7/26, 7/27, 7/28
7/29, 7/30, 7/31, 7/32 7/33, 7/34, 7/35, 7/36 7/37,
7/38, 7/39, 7/40**ḥançer-i Şah (f.i.t):Padişahın kılıcı**

Defter-i cevri felek dürmez ise ḥançer-i Şah

12/10

ḥançer takın- (t.b.f):Silah kuşan-

Ki resmdür ḥançer cümle Türkman ḥançer

7/1

ḥandān (f.s):Gülen, sevinçli, neşeli

Ḥandan cihan-ı pīr nite 'ālem-i şebāb

3/31, 18/7, 18/11

ḥandan id- (f.t.b.f):Sevin-

Ḥandan ider cihānı yine faşl-ı nev-bahār

6/1

ḥandīde-rüy ol- (f.t.b.f):Güler yüzlü ol-

Ḥāmīde-kāmet ü ḥandīde-rüy olsa ne taŭf

7/13

ḥāne (f.i) :Yer

Ten ḥānesi harāb ü göftül kişveri yebāb

3/33

ḥānedān (f.i):Asil aile,soy sop

Bu ḥānedāna idübdür Ḥudā bu iḥsānı

25/33

hān-sālār (f.b.s):Baş hükümdar

Saḥḥ-ı sebze ṣahn-ı çini ola hān-sālār gül

15/21

hār (f.i):Diken

Yıllar geçe idi nāhun ile açmaya idi hār

6/13, 8/5, 14/5, 15/29, 21.2/54

ḥar-gūş (f.i): Tavşan

Ḥar-gūş gibi gözi açık uyḥuya varmış

22/16

harāb (a.s):Yıkık, yıkılmış

'Adlūfi esāsı muḥkem ü zulmūfi evi harāb

3/17, 3/33, 3/38

ḥarāc (a.i):Haraç

Ḥarāci Çin ü Māçin ola maḥzar

10/22

ḥarām (a.i):Yasaklık durumu

Dün ḥarām idi yeme içme bu gün oldu ḥalāl

16/13

ḥarç (a.i):Para

Kalmadı at ü don u hem ḥarçluk

24/8

ḥarf (a.i):Harf

Serv oldürür ki ḥarfine bir nokta konmaya

21.2/4

ḥāric (a.i):Uzaklaşmak

Kim edebden ḥāric ola 'izzet ehline ḥıḥāb

4/16

ḥarīf (a.i):Sonbahar, güz zamanı

Sebz oldu kiş u yaz u ḥarīf ü bahār serv

21.2/27

ḥarīm (a.i):Avlu, civar

Senden usanur kalduruban başını bakmaz

Gül-zār ḥarīmindeki ebkāra benefşe

22/36

hāris (a.s):Koruyan,saklayan

Şaḥklar cihāmī hāris-ı inşāf-ı Şehriyār

8/25

Hārūt (a.i):Büyü ve sihirde meşhur bir melek

Aşılur ser-nigün Hārūt gibi

Çeh-i zulmānī-i Bābilde ekşer

10/4

hās (a.i) : Seçkinler

Şehriyāra himmetüf maḥbüb-i hās u 'āmdur

15/36

hāş (a.s) : Güzel

Bir tarz-ı hāş u şīve-i refār gördi kim

Baş egmeye şabā yeline itdi 'ār serv

21.2/43

has id- (f.t.b.f):Çerçöp et-

Deryā-yi memleketde ide has gibi kenār

8/33

hāsıl ol- (a.t.b.f):Ortaya çık-

Tā hāsıl ola mive-i şirin ü ābdār

6/24

hāşıl um- (a.t.b.f):Ürün bekle-

Mezra'-ı sebz-i şarabdan göñül umma hāşıl

14/1

hasīs (a.s):Cimri

Her hasīse kerem it eyleme bühtān-ı kerem

8/15

hāşiyet (a.i):Onurluluk

Virse 'aceb mi hāşiyet-i nef ü dar nişān

21.1./24

haşm (a.i):Düşman

Havf ile haşmı giceler uyutmasun diyu

11/34

hasret (a.i):Hasret,özlem

Hasret-i lâ'lüf ile kan yudar ekşer hātem

19/26

hāşş(a.s):Hisseden

Āşaf-ı hāşş-ı Şehensāh Muhammed Paşa

2/14

hasūd (a.s):Kıskanç

Hasūdlar gibi durmuş rakīb böğrin urur

7/10

hāşā (a.e):Asla, kesinlikle

'İşk-ı cānāneyi terk eylemezem ben hāşā

2/10, 7/24

haşmet (a.i):Heybetlik, büyüklük

Vücūduf kibriyā vü haşmet ile

10/36, 23/18

ḥaşr (a.i):Toplanma

Tâ ḥaşr mîl-i mihr kôr itmeye nehâr

8/21, 14/19

ḥaṭ (a.i) :Yazı

Birisî ḥüsn-i ḥaṭ u birisi şî'r-i ğarrâ

2/30,5/18,11/55

ḥat (a.i): Tüy

Ne tüter âteş-i ḥaddüfide ḥaṭ-ı 'anber-sâ

2/4,13/11,14/11,22/21

ḥaṭâ (a.i):Kabahat, kusur,günah

Konmadı re'yinün ayinesine gerd-i ḥaṭâ

1/7, 2/19

ḥaṭar (a.i):Tehlike

Ola fânüs-i felek bād-ı ḥaṭardan hâfız

14/39

ḥâtem (a.i):Mühür

Ḥatem-i bezm-i kerem resm-i Mesihâ mı degül

17/20

Ḥâtem (a.öz.i):Hatem-i Tay, cömert liği ile ün bir padişah

İreli keff-i kerîmün unutuldu Şâhâ

Ḥâtemüfî cüdi ile bahşîş-i Âl-i Bermek

12/14

Ḥâtem-i Tayy (a.öz.i):Cömertiğiyle, adaletiyle ünlü bir Fars hükümdarı

Dir dimez Ḥâtem-i Tayy defterini dürdi cihân

18/5

ḥâtır (a.i):Keyif, hal

Gitmek gerekse ḥâtır-ı 'âtırdan inkisâr

8/10, 20/3

ḥaṭṭ-ı reyhân (f.i.t):Bir çeşit kalın yazı

Ḥaṭṭ-ı reyhân ile eṭrâfî muḥaşşâ mı degül

17/12

havâ (a.i):Hava

Yüzine şu sepeler dest-i sehâb ile havâ

2/28, 8/4

havâle (a.i):Haber

Gelmiş havâle üstine zer almağa hilâl

3/8

ḥavâss (a.s):Saygın olanlar

Halvet-i serây-i fikrete cem' oluban ḥavâss

3/12

ḥavf (a.i):Korku

Keff-i keremün göreli ḥavf ile ḥayadan

1/23, 12/17, 12/17

hayā (a.i):Utanma,ar

Keff-i keremün göreli havf ile hayādan

1/23

hayā id- (a.t.b.f):Utan-

Ḥulkuñ işidüp itdi çiçekler hayā seher

9/28

hayāl (a.i):Tasarı

Mıhr-i ruhuñ hayāli gözüm yaşın itdi germ

5/17, 21.2./41

ḥayāt āb (f.a.i.t):Ölmezlik suyu, ebedi su (bkz. āb-ı ḥayāt)

10/32

ḥayāt şuyı(t.i.t):Ölmezlik suyu, ebedi su, bengisu (bkz. āb-ı ḥayāt)

7/18

ḥayāt-efzā (a.f.b.s):Ömür arttıran

Ḥöş gelür bād-ı ḥayāt-efzāya gülgeşt-i çemen

20/12

ḥayl (a.i):Sürü

Āfitab-ı sebzevārı sebze-i ḥayl-ı cevāb

4/19

ḥayr-ül-ḥalef (a.s.t):Sonraki gelenlerin hayırlısı

Sebeb olduñ selef añılmağa ḥayr-ül-ḥalef sensin

13/30

Ḥayy-i lā-yenām (a.i):Tanrı

Maḳbül ide cihānda seni Ḥayy-i lā-yenām

21.2/58

ḥazān (f.i):Sonbahar

Ah kim eyledi ḥazān arpa

24/3

ḥazar (a.i):Barış

Ger seferdür ger ḥazar elhamdülilāh kim olur

20/42

ḥāzır ol- (a.t.b.f):Bulun-

Hep ḥāzır oldılar ki gele şöbet eyleye

21.2./26

hāzır id- (a.t.b.f):Bulundur-, hazırla-

Ḥaḳ ḥāzır itdi sebzeyi her yerde Hızır-var

6/5

hazik (a.s):Usta

Zühdi şöyle oldu ki ağzında tabīb-i hazikufi

4/17

hazın (a.s):Hüzünlü

Şi'r-i dil-keş mevsim-i nev-rüz âvâz-ı hazın

20/19

Hzret (a.i):HazretBu tüz tab'ı bu rüşen kelâmı Hzretde
'Aceb varub öge mi âteşin-zebân hânçer

7/30

Hazret-i Maḥmūd Hân (ā.öz.i):Mahmud Han Hazretleri, padişahSultan-ı dehr Hazret-i Maḥmūd Hân ki anuñ
Cüdi bulutlarından olur her diyâr âb

5/8

hecr (a.i):Ayrılık

Heçr-i ruḥufla irteye çıkmayı yazdı şem'

9/7,13/7

heft-cüş (f.b.s):Yedi karışmıBir çarḥi fâsdur felek-i heft-cüş kim
Beglik diyü kenârına yazar kamer nişân

21.1/29

helâk id- (a.t.b.f):Yok et-

Ser-keşleri muñi' ide câbirleri helâk

21.1/6

hem-'inân (f.a.b.s):Yanyana,beraber bulunan

Olursa devletüfle ne tañ baht hem-'inân

9/45

hemân (f.zf):Hemen, o anda

Ne deflü tizlenürse geçer hemân hânçer

7/5

hem-dem (f.b.s):Cancığer arkadaş

Hemişe hem-dem-i feth-i karîb olan hânçer

7/9

hem-esr (f.b.s):Esir insanlar

Hem-esr ola mı gün bed-i devvâra benefşe

22/41

hemîşe (f.zf):Daima, devamlı

Olgıl hemîşe 'işret ü 'ayş ile berdevam

6/37,21.1./45

hem-nefes (f.b.i):Arkadaş

Nice ki ola bād bu hâk ile hem-nefes

5/24

- hem-pāy (f.b.i):**Arkadaş (bkz. hem-nefes)
25/7
- hem-ser (f.b.i):**Arkadaş (bkz. hem-nefes)
13/14
- hem-tā (f.b.s):**Benzer
Şahn-ı gülşen 'arşa-i firdevse hem-tādūr yine
23/9
- hem-vār (f.b.s):**Düz yer
İti izinden olubdur yeryüzi hem-vār gül
15/23
- hemvāre (f.b.zf):**Her zaman (bkz. hemīşe)
22/34
- hemyān (f.i):**Kese
Goncalar 'arz itmeyince tapufla hemyān-ı zer
15/27
- hengām (f.i):**Mevsim
Hengām-ı güldürür yine seyr eyle gülşeni
5/2
- hengāme-gīr (f.b.i):**Oyuncu,hokkabaz
Hengāme-gīr çāderini kurdı şubḡ-gāh
9/14
- her (f.s):**Bütün, hep
Her ay başında ḡaṇçer-i sīmīn-gılāfi māh
3/28
- her-bār (f.b.zf):**Her zaman
Çāk-çāk olmuş görür dāmānını her-bār gül
15/35
- hergiz (f.zf):**Asla, katiyyen
Ayakda kalubdur işi hergiz başa varmaz
1/27
- heşte-bāb (f.b.s):** Sekiz kapılı cennet
Nev-bahāra faşl didiler behište heşte-bāb
4/18
- heves (a.i):**Heves, istek, eğilim, arzu
Düşdüfi heves-i zūlf ü ḡaṡa ey dil-i mikīn
1/7, 11/55
- heybet (a.i):**İhtişam, görünüm
Heybetüfi düşmanlara rāhat mı kor kım gösterür
20/44
- hezār (f.zf):**Pek çok
Āb-ı Ḥayāta bafizemeyen olsa hezār āb
5/15,7/40

- hezār (f.i):Bülbül**
Bir tār ile hezār nevā nitekim rübāb
3/35,20/2,25/3
- hezār-zār (f.b.s):İnleyen bülbül**
Gül gibi güldi bir benem iden hezār-zār
8/37
- Hıdīv-i zemāne (f.i.t):Devrin hıdīvi, sahībi**
Durduğı yirde şalsa Hıdīv-i zemāne tīg
11/14
- hıdmet (a.i):Hizmet**
Sıdķ ile hıdmetüfide seher-hız olmasa
9/30
- hıdmet-gār (af.b.s):Hizmetçi**
Gül-sitān-ı bezmüfte olalı hıdmet-gār gül
15/28
- hıdmet-i Şāh-ı cihān (f.i.t):Cihan padişahının yardımı**
Bel bağlayalı hıdmet-i Şāh-ı cihāna tīg
11/19
- hız (a.i):Ezberleme**
Sür'at-i idrāk ü hız-ı şābitüfiden feyz alır
4/10
- hıl'at (a.i):Güzellik**
Hıl'at-i hüsni biçübdür boyuñta şun'-ı Hıdā
2/3, 12/12
- hılāf id- (a.t.b.f):Karşı gel-**
İderse emr-i hümāyūnuñta hılāf 'adü
Şu berg-i bīd gibi görine cihān hıncer
7/33
- hıng (f.s):Beyaz at**
Hıng-i gerdūna cāvidān arpa
24/21
- hınnā (a.i):Kına**
Rüz-ı 'id irdi diyu eyledi hınnā ile al
16/6
- hıramān ol- (f.t.b.f):Nazlan-**
Hıramān olıcak ol āhū-yi Çin
10/8
- hıred (f.i):Akıl**
Her yerde re'y-i pāki hıred gibi kām-gār
8/20, 25/29

- hırmen (a.i):**Ümitsizlik, mahrumluk
Yaqmaya âteş-i mey hırmen-i 'aklı ebedâ
2/20,4/5, 9/10
- hışâl (a.i.c):**Ahlaklar,huyular
Ahter-i bürc-i sa'âdet Şeh-i ferhunda hışâl
16/15
- hışm (f.i):**Kızgınlık, öfke
Hışm u gâzab iderse sipihr-i mu'ânide
9/20, 10/19, 11/1, 11/30
- hışım eyle- (f.t.b.f):**Kızgımlaş-
'Adü kim serd ü ser-keşdür afa hışım eylemek hōşdur
13/19
- Hıtâ (a.i):**Çin'in kuzeyi ile Türkistan'ın topraklarına verilen ad
Çin ü Hıtâyâ ger vara tevķī'-i nâfizün
Baş üzre yiri var nitekim zülf-i tâb-dâr
8/29
- hıṭâb (a.i):**Seslenme
Nâ-gâh irişdi cânib-i Feyyâzdan hıṭâb
3/13, 4/8
- Hıṭay (t.öz.i):**Hıtay
Revâdürür ki olalar Hıṭay ḥaḳanı
25/35
- hızâb (a.i):**Renk,boya,kımalama
Rüz-ı gâzâda hün-i 'adüdan idüb hızâb
3/27
- Hızır (a.öz.i):**Hızır,ölümsüzlük suyunu içen kimse.
Girürse Hızır gibi zulmete revân ḥançer
7/18, 11/18, 20/2
- Hızır-vâr (f.zf):**Hızır gibi
Ḥaḳ hazır itdi sebzeyi her yerde Hızır-vâr
6/5
- hicâb (a.i):**Perde,örtü
'Ayn-ı sipihre asmış idi şeb siyeh hicâb
3/9
- hicrân (a.i):**Ayrılık
Bir gün irişe zulmet-i hicrân açıkluğa
9/13
- hiç (f.s):**Değersiz
Destâr gibi hiç ola mı âster nişân
21.1./32

- hiç (f.zf):**Asla,kesinlikle
Şu gibi şöyle revāndur ki hiç dili çalmaz
7/29
- hidāyet (a.i):**Doğruya gelme
Hakk şundi dest-i Şāha hidāyet çerāğıdır
11/20
- hilāl (a.i):**Yeni ay
Geçdi bu hayāl-i kec-ile günü hilālūfi
1/18, 3/8, 7/12
- hilāl-i 'id (f.i.t):**Bayram hilālī
Hilāl-i 'id gibi itdi şādumān hançer
7/37
- hilm (a.i):**Yumuşaklık
Oldur ol şab'-ı revānufidaki hilm ile seşā
2/27, 4/7
- himayet (a.i):**Korunma
'Adlūfi nesiminūfi gerek imiş himāyeti
21.2/38
- himmet (a.i):**Yardım
Himmet kapusun aç ve gönül yıkıgını yap
3/34
- Hind (öz.i):**Hindistan
Getürür Hind ilinden Ruma 'anber
10/6
- Hindū-beçe (f.b.i):**Hindli çocuk
Hindū-beçe-i micmere-gerdān-ı cemendür
22/6
- hindūstān (a.f.b.i):**Baharat
Hindūstānı almağ için dem-be-dem virür
21.1./22
- hindū-yi muqbil (f.s.t):**Mutlu Hindli
Hindū-yi muqbil afıdur uş cāvidāne tīg
11/27
- hisāb (a.i):**Hesap,sayma
Gökde müneccim eylesün yıldızı hisāb
3/24, 12/6
- hisār (a.i):**Kale, hisar
Gün yokdürür ki yapmaya taşdan hisār āb
5/9,6/32, 8/25
- hiyel-şiyāb (a.f.b.s) :**Hileli elbise
Döndürdi cāmesini zemān-ı hiyel-şiyāb
3/10

hōd (f.zm):Kendi

Ya hōd dem-i şafaktan irüb zahmet-i remed

3/9, 6/17,10/19, 21.1./34

hoqqa (a.i):Küçük

Tiryak koydı hoqqa-i la'line läleler

6/10

hoqqa-bāz (a.b.i):Hileci

Yā lū'b-i hoqqa-bāz-ı sipihr olmaya 'ayān

3/10

hōr (f.i):Güneş

Reng-i şafaq tuta hōr ü sekl-i mesā seher

9/20

horoslan- (t.hlk.söyl.):Kabadayılık yap-

Tāc üstine horoslanub haşmı döndürür

11/41

hōrşid (f.i):Güneş

Hōrşid tabl-ı bāz-ı zer ü mōh-ı nev rikab

3/22

horşid-cemāl (f.a.b.s):Güneş yüzlü

Şeh-i Cemşid-fer ola meh-i horşid-cemāl

16/14

hōrşid-i münir (f.s.t):Işık saçan güneş

Nitekim sāye olur tābr'-i hōrşid-i münir

2/18

hōrşid-i āsumān (f.i.t):Semanın güneşi

Hōrşid-i āsumān gibi baş üzre yiri var

11/11

hōrşid-nūr (f.b.s):Parlak güneş

Hōrşid-nūr u kūh-sükün filmeşel sentüfi

8/31

hōrşid-rütbet ol- (f.t.b.f):Güneş dereceli ol-

Hōrşid-rütbet olduğıdur hūb-ter nişān

21.1/35

hōş (f.s):Güzel, iyi

Hōş bahrdürür keff-i kerimüfi ki revāndur

1/25, 5/3

hōş-āb (f.s):Parlak

Çarh āhenin kafes idi encüm dür-i hōş-āb

3/4

- hōş-āvā (f.b.s):**Güzel sesli
Gülşeninde kapuñuñ murğ-ı hōş-āvā mı degül
17/29, 23/28
- hōş-büy ol- (f.t.b.f):**Güzel kokulu ol-
Hōş-büy olur meger ki Huten sebze-zārıdur
21.2./2
- hōş-elhān (f.b.s):**Güzel sesli,nağmeli
Cenābun gülşeninden dūr ola murğ-ı hōş-elhānuñ
- hōş-güvar (f.b.s):**Tatlı
Tutarlar elde başı açuk cām-ı hōş-güvar
6/2, 8/1, 21.2/25
- hōş-ḥāl (f.a.b.s):**Hali vakti yerinde
Māye-i bezlūñi ile ehl-i zemāne hōş-ḥāl
16/23
- hōş-havā (f.b.s):**Güzel hava
'Adlı nesīmi ile olur hōş-havā seḥer
9/19
- hōş-nesīm (f.b.s):**Güzel rüzgār
Kim bād hōş-nesīm dūrür āb hōş-güvār
8/1
- hōş-vaḳt (f.b.s):**Güzel vakit
Hōş-vaḳt olmasun mı ki 'ahdüñde her sabāh
9/40
- ḥüb-ter (f.b.zf):**En güzel
Ḥorşid-rütbet oldıḡıdur ḥüb-ter nişān
21.1./35
- ḥuccet (a.i):**Delil
Ḥuccetüñe lā dimez gerdün ḳazā itmez ḥılāf
23/20
- ḥuceste (f.s):**Saadetli, uğurlu
Zi 'ālem-i ḥuceste zihī mevsim-i bahār
8/1
- Ḥudā-yi Müte'āl (a.s):**Yüce Tanrı
Zātını eşref-i ḥalḳ itdi Ḥudā-yi Müte'āl
16/16
- ḥuld (a.i):**Cennet
Zi meclis-i şerif ü zihī reşk-i bāḡ-ı ḥuld
6/15

- hulq (a.i):**Ahlak, huy
Büy-i bahār-ı hulqı ile tıldı her diyār
8/36, 9/28, 15/20
- hulq-ı şerif (f.s.t):**Yüce ahlak
Oqınur hulq-ı şerifi ile destān-ı kerem
18/3
- humār (a.i):**Sersemlik, baş ağrısı
Kaçan ki uyğudan tura ister humār āb
5/4
- hün (f.i):**Kan
Hün-ı qurbān ile alnın ider aḥmer hātem
19/14, 25/5
- hün-bār (f.b.s):**Kan yağdıran
Kim bu ma'niden idübdür dīdesin hün-bār gül
15/37
- hün-ı adū (f.s.t):**Kan için düşman
Sürer yüzine hün-ı adū ki ola zībā
1/15, 3/27
- hün-i dil (f.s.t):**Kanlı gönül
Öliceḳ ḥançer-i gamdan işigi toprağına
Dest-i cevr ile yaza hün-i dil āyāt-ı vefā
2/11
- hün-rīz (f.b.s):**Kan döken
Kār itmez oldu ḥançer-i hün-rīz-i rüzigār
11/12
- hurde-bīn (f.b.s):**İnce şeyleri gören, zeki
İde derk-i ma'nī-i bārīk fehmi hurde-bīn
20/15
- hūr-i 'īn (f.i.t):**Cennet kızı
Dolaşursa yiridür cennetde zūlf-i hūr-i 'īn
20/29
- hurmā (a.i):**Hurma
Lābūd getürür Kābe müsafirleri hurmā
1/4
- hurrem (f.s):**Sevinçli
Hurrem ḳulüb-i ḥalq nite mevsim-i bahār
3/31, 8/40, 21.2/58
- Husrev (f.i):**Padişah
Gül-zār-ı devletüfde cihān ḥalqı Husrevā
8/37, 11/12, 11/16

- Ḥusrev-i āfāk (f.i.t):**Ufukların padişahı
Sultan-ı Rüm Ḥusrev-i āfāk Bayezid
9/19
- Ḥusrev-i Cemşid (f.i):**Cemşit
Nite ki 'ahd-i Ḥusrev-i Cemşid-iktidar
6/15
- ḥusūf (a.i):**Ay tutulması
Meh ḥusūfi gibi ruḥsāruḥā zūlfūfi ḥā'il
14/15
- ḥuṣūṣa (a.zf):**Ayrıca
Göñül eyyām-ı tarab geldi ḥuṣūṣa Begümtiz
16/14
- ḥuṣūṣ-ı haṣm (f.i.t):**Düşmanını işi, yolu
Ḥuṣūṣ-ı ḥaṣmda olmasa bî-emān ḥaṇçer
7/16
- Ḥuten (f.i):**Doğu Türkistan, Hatā
Ḥōṣ-büy olur meger ki Ḥuten sebze-zāridur
21.2/2
- ḥüküm (a.i):**Hüküm, kanun
Möhr kim ḥüküm-i cihān-pervere yazar ḥātem
19/20
- ḥüküm eyle- (a.t.b.f):**Karar ver-
Ḥüküm eyler ise çekmeye ḥōrşid-i ṣubḥ-dem
11/21
- ḥükümün geç- (a.t.b.f):**Sözü geç-
Şu vech ile geçe ḥükümü ki bir kez emr ider olsañ
13/22
- ḥümā-yi zafer (f.i.t):**Zafer kuşu
Ey ḥān-ı şevketine ḥümā-yi zafer mekes
8/19
- ḥümāyun (f.s):**Mübarek
Şeref-i nām-ı ḥümāyundur anı bilgil
14/24, 18/3
- ḥüsn (a.i):**Güzellik
Virdi ḥüsn-i cihān gülşenine zāb ü bihā
2/2,2/30,5/25
- ḥüsn-i cihān-efrüz (f.s.t):**Dünyayı kaldıran güzellik
Sentfi ḥüsn-i cihān-efrüzü tercih ider cānum
13/2

hüveydâ (f.s):Belli, açık

Çamu esrâr-ı cihân anda hüveydâ mı degül

17/26

-I-

- 'ırz (a.i):**Namus,iffet
Gül güne gibi 'ırz günü feth arısı
Sürer yüzine hün-ı 'adüyi kim ola zibā
1/15
- ıslāh id- (a.t.b.f):**İyileştir-
Äb-ı 'adlütüfden humārımı ider ıslāh gül
15/30, 22/32
- ıssı (t.i):**Sıcaklık
Açdı dil medhütü ile genc-i ma'ānı kâpusı
Rüşen bu ki söyledür imiş ıssını māl
16/39
- ışık ur- (f.t.b.f):**İşık vur-
Havf-ı gürzütüfle felekde ışık urındı güneş
12/17
- 'ışık-perdāz (f.a.b.s):**Aşkın düzenleyicisi
'Arūs-i 'ışık-perdāz-ı zemāne
10/16
- ızırāb düş- (a.t.b.f):**Sıkıntı düş-
Düşer gazāl-i bişe-i gerdüna ızırāb
3/20

-İ-

ibn-i sulṭān (f.i.t):Sultanın oğlu

Şevket ü 'adl ile Sulṭān ibn-i Sulṭānsın velî
Zühd ü taqvā ile olmuşsun Emîr-ül-mü'minîn

20/51

icābet (a.i):Kabul edilme

Ki olur karîb icābete ekser du'a seher

9/48

icāzet vir- (a.t.b.f):İzin ver-

İcāzet virmese 'adlî bahārî bād-ı şubḥ ile
El oyun oynamağa cânı yokdur serv-i böstānufl

13/23

iclāl (a.i):Büyüklik

Merkez-i ma'dileti Kâ'be-i 'izz ü iclāl

16/17

ictināb (a.i):Sakinma

Küllî kılurdu 'işret ü şādîden ictināb

3/11

iç (t.i) :İç

Kim subḥ-ı devlet içre tulü' eylemişdürür

3/15, 3/40, 5/7,14/4

içün (t.e):İçin

Ol faḥr-i salāḥin-i cihān adı içündür

1/3

'İd (a.i):Bayram

Gündüzü 'İd ü gicesi qadr ola dem-be-dem

3/50,9/49

'İd-i eḡḡā (f.i.t):Kurban bayramı

'İd-i eḡḡā mıdur ol dest kim eḡḡāl-i mişāl
Ḥün-ı ḡurbān ile alnın ider aḡmer ḡātem

19/14

'İd-i ḡümāyün (f.s.t):Mübarek bayram

Yine dil 'İd-i ḡümāyün ile şād olsa gerek

12/1

'İd-i ḡurbān (f.i.t):Kurban bayramı

Çün olmaz ey kemān-ebrü hilālî 'İd-i ḡurbānufl

13/6

'İd-i Şevvāl (f.i.t):Şeker Bayramı

İntihā-yi ramazān evvel-i 'İd-i Şevvāl

16/1

idrāk (a.i):Kavrama

Sür'at-i idrāk ü hıfz-ı sabitüfiden feyz alır

4/10

iftihār (a.i):Öğünme

Anuñ için irürdi gökde fark-ı iftiḥār

6/34

iftihār id- (a.t.b.f):Gurur duy-, övün-Sen bir nihāl-i serv-i revān miḡlisin ki
İder iftiḥār yüz sürmek ile ayağunā iftiḥār āb

5/13, 13/25, 8/26

iftiḫār (a.i):Fakirlik

Uzatmaz idi ġayra yed-i iftiḫār serv

21.2./36

iḥsān id- (a.t.b.f):İyilik et-

ġayrı şehler kereminden eger iḥsān ideler

18/14

iḥtirā' eyle- (a.t.b.f):Vücuda getir-

Eyledi iḥtirā' yeşil tengtār serv

21.2./8

iḥtiyār (a.i):SeçmeCām-ı şarāb-ı nāb mıdur anda devr iden
Yā ḥöd sipihr virdi mi her ferde iḥtiyār

6/17

iḥtiyār eyle- (a.t.b.f):Seçil-Şāhā Necāfī şî'rine kuşlar mı ḳondurur
Kim etdi redifin anuñ iḥtiyār eyle serv

21.2./50

iḥtiyār id- (a.t.b.f):Seç-

Şunlar ki bağ lāle gibi itmez iḥtiyār

8/12

iḥyā id- (a.t.b.f):Canlandır-Bilse idi demüfi mürdeleri itdügin iḥyā
Cān vire idi irmek için bu deme 'İsā

1/1

iḥzār eyle- (a.t.b.f):Hazırla-

Eylemiş lā'lin ḫabaklar üzre zer-i iḥzār güll

15/26

iḥzār id- (a.t.b.f):Hazır et-

Bir hāme ile kāğad-ı rengin ider iḥzār

22/42

- 'iḳāb id- (a.i):**Eziyet et-
Çarḫa tutar ki ide muḫāliflere 'iḳāb
3/28
- ikbāl (a.i):**Saādetli
Du'a-yi ḫayr ile iller el üşürdiler itdiler
Müşeyyed ḳaşr-ı ikbālūfi gibi ḳadr-i felek-şānufi
13/28
- iḳlīm (a.i):**Diyar, memleket
Açar bir parmağ ile nice iḳlīm
10/14, 13/11, 17/17
- iḳtidār (a.i):**Hakimiyet
Nite ki 'ahd-i ḫusrev-i Cemşid iḳtidār
6/26
- iḳtisāb id- (a.t.b.f):**Çalış-
İtdügince her biri fazl ü kemāli iḳtisāb
4/27
- il (t.i):**Memleket
Berf kim ḫār idüben yüzini depdi yere il
14/5
- İlāh (a.i):**Tanrı
Mihri bürc-i kerem ü sāye-i elṫāf-ı İlāh
Şāh-ı encüm-ḫoşem ü mäh-ı 'Uṫārid-menzil
14/17
- 'ilm (a.i) :**Bilgi
Olmaya bir 'ilm kim zihn ile müstahzar degül
4/4
- ilticā eyle- (a.t.b.f):**Sığın-, barın-
'Ahdüfide kimse eylemesün çarḫa ilticā
6/32
- 'ilticā bul- (a.t.b.f):**Sığın- (bkz. iltica eyle-)
9/47
- iltihāb (a.i):**Tutuşma, yanma
Zihn-i āyine misālūfiden temāşā eyler ol
Bi-duhān olsa 'aceb midür güneşde iltihāb
4/23
- imān (a.i):**İnanma, inanç
Atıldı tūr-i sa'ādet kemān-ı ḫayretiden
Meleksin mülkini geldüfi müşerref itdüfi imānufi
13/10, 25/25
- imkān (a.i):**İmkan, fırsat
Eyleme meyl-i sitem var iken imkān-ı kerem
18/26

- imtiḥān (a.i):**İmtihan, sınav
Ben şöyle aḫların ki ecelden serī' dūr
Hāzırdūrūr inanmaz iseḫi imtiḥāna tīg
11/31
- imtilā (a.i):**Dolgunluk
Vaḫt-i mesāda cū' ola imtilā seḫer
9/49
- imtinān id- (a.t.b.f) :**Minnet et-
Egiltüb itdi bu teşbīhe imtinān ḫanḫer
7/22
- imzā (a.i):**İmza
Ḳādi-i ḫarḫ işi ol maẓmūna imzādur yine
23/20
- iñ- (t.f):**İn-
Rūz-ı bahārda olmaz ifen bī-gubār āb
5/18
- 'inān (a.i):**Dizgin, idare
Feth ü nuşrat hem 'inān ü baḫt ü devlet hem-nişin
20/42
- 'ināyet (a.i):**İyilik,lütuf
Kıl nazar 'ayn-ı 'ināyetle Necāti bendeḫe
4/26
- 'ināyet eyle- (a.t.b.f):**İyilik yap-
Sen 'ināyet eyle dā'im yā İlāh-el-'ālemīn
20/59
- ince (t.s):**Hoş,latif
Bu ince söze yoğun yumru söz şebīh olmaz
7/36
- inhizām ol- (a.t.b.f):**Yenil-, bozguna uğra-
Devletüfide düşmana maḫşuş olubdur inhizām
20/43
- inkār (a.i):**Gerçeği gizleme
Saḫa inkār idenüfi kimini biḫ ü kimin ek
12/20
- inkisār (a.i):**Gücenme
Ālām-ı cevr-i devr ile ey nā-tüvān olan
Gitmek gerekse ḫātır-ı 'atırdan inkisār
8/10
- ins (a.i):**İnsan
İder du'ayı zāhir ü baḫında ins ü cān
3/47

- inşâf-ı Şehriyâr (f.s.t):**İnsaflı,merhametli padişah
Şala hâbâb hâbsine inşâf-ı Şehriyâr
Ol korkudan görünmez olubdur şemâl kim
8/17
- intifâ bul- (a.t.b.f):**Menfaat, fayda bul-
Bula çerâğı devletinin intifâ seher
9/51
- intihâ (a.i):**Sonunda, son olarak
Gice ne deflû olsa bulur intihâ seher
9/13, 16/1
- intihâb id- (f.t.b.f.):**Seç-
Tâ kim her ayda defter-i eskârdan ide
Tûf-i tâb' bir gazel-i nâzûğ intihâb
3/37
- intisâb (a.i):**Bağlanma, itaat altına girme
Diler ki ide der-ger-i 'ulyâfia intisâb
3/29
- intisâb id- (a.t.b.f.):**Bağlan-
İtdi güyâ Şâh-ı Merdâna şecâ'at intisâb
4/22
- intizâr çek-(a.t.b.f.):**Bekle-
Mîn-ba'd kimse cennet için çekmez intizâr
6/16, 8/27, 21.2/14
- ir- (t.f):**Ulaş-
Durduğı yirde şalışa Hüdîv-i zemâne tûğ
Cânın olur 'adûnûfî irer yıldırım gibi
11/14
- İrem (a.öz.i):**Ad kavmi döneminde cennete benzetilerek yapılan bahçe
İrem gül-zârı gibi tâze vî ter
10/15
- iriş- (t.f):**Eriş-, yetiş-
Bir gün irişe zulmet-i hicrân açukluğa
9/13
- irte (t.i):**Ertesi,yarın
Hecr-i ruhufla irteye çıkmayı yazdı şem'
9/7, 14/13
- irtibâf (a.i):**Bağlanış
Şol nefes kim zâhir oldu irtibâf-ı mâ' ü fîn
20/37
- irtifa' (a.i):**Yükseklik
Tâ irtifa'-i kâdrini Tîr eyleye şümâr
8/22

- irtikāb (a.i):**Rüşvet
Eylemez bir ferd rāh-ı nā-şavāba irtikāb
4/21
- ‘İsā (a.öz.i):**İsa peygamber
Cān vire idi irmek için bu deme ‘İsā
1/1
- işār eyle- (a.t.b.f):**Bahşış yap-,ikram et-
Gel ki ‘işret ni‘metini eyledi işār gül
15/8
- isfidār (f.s):**Ak kavak,ak söğüt
Bī-tekellūf serv yemiş vire isfidār gül
15/22
- İskender (f.öz.i):**Makedonya kralı.
Dünyāyı tutsalar ne ‘aceb ola ki oldılar
İskender āfitāb ü Aristō afa seher
9/22
- İskender-i Rūm (f.s.t):**Anadolulu İskender
Senūfī destūr olduğufi bu gün İskender-i Rūma
‘Acem Dārāları gibi yerin dar itdi Dārānufi
13/33
- İslām (a.i):**İlahi dīn
Ol fāhr-i salātin-i cihān adı içündür
İslām ile küfr ehli arasındaki gavgā
1/13
- ism-i şerīf (f.s.t):**Şerefli isim
İsm-i şerīfi ile olur nām-ver nişān
21.1./19
- istifsār (a.i):**Sorma,öğrenme
Andan itse luğf yollarını istifsār gül
15/43
- istiğfār id- (a.t.b.f):**Tövbe et-,bağışlan-
Būlbüle cevri eylemekden itsün istiğfār gül
15/17
- istiğnā (a.i):**Tok gözlülük
Bay ü yoğsul oldı istiğnā da mānend ü qarīn
20/7
- istiğzār (a.i):**Hazıra getirme
Beftzer ider ruğlarufi vaşfını istiğzār gül
15/4
- istimā‘ id- (a.t.b.f):**Kabul et-
Cennetde gice olmadufın istimā‘ idüb
Kaşd itdi kim uzun gice mağv ide bahār
8/9

- iş (t.i):İş**
Koyup bülend işi güffi gerdūna dönmezem
3/34
- işārāt (a.i.c):İşaretler**
İçindeki beyazı işārātı bes nedür
21.1./27
- işig (t.i):Eşik, kapı**
Öliceğ hancer-i ğamdan işigi toprağına
2/11, 4/2, 4/8, 5/22, 18/9, 22/27
- işit- (t.f):Duy-**
İşidüb ehl-i yakîn didi bî-gümân hancer
7/25
- ‘ışk (a.i):Aşk**
‘İşk-ı cānāneyi terk eylemezem ben hāşā
2/10
- ‘işre (a.i):Zevklenme**
Bağlandı kâfile-i ‘işre ü şādi mahmil
14/2
- ‘işret (a.i):İçme**
Olğıl hemişe ‘işret ü ‘ayş ile ber-devām
6/37
- iştihār (a.i):Ünlü olma**
Azādlıkla bulmuş ola iştihār serv
21.2/4
- ‘işve-gār (a.f.b.s):Nazlı**
Göñül götürmesün ifen ey ‘işve-gār serv
21/19
- itā‘at id- (a.t.b.f):Boyun eğ-**
İtā‘at itdi e‘ādī tapufla söylemedin
7/21
- ittifāk id- (a.t.b.f):Bir araya gel-,anlaş-**
İttifāk itse viremez nev-bahār ü müşğ-i Çin
20/36
- iz (t.i):Yol,iz**
Kim izüfi tozi için yollara şaldum yaşımı
14/36
- ‘izār (a.i):Yanak**
Ne düşer āb-ı ‘izārufıda ol iki sünbül
2/4, 9/9, 11/10
- izdivāc (a.i):Evlilik**
Yā Rab sa‘ādet ile cihānda bu izdivāc
Çün devr-i mihr-ü ‘ömr-i Mesih ola pāy-ı dār
6/25

'izz (a.s): Yüce,ulu

Bâğ-ı cihânda şâhib-i 'izz ü veķâr serv

21.2./7

'izzet (a.i): Yüce,ulu (bkz. 'izz)

1/29, 3/14

'izzet-i bâki (f.i.t): Tanrı'nın yücelilği

Eğer dünyâ-yı fânide dilerseñi 'izzet-i bâki

Yirüñi varufi şu 'ali-cenâb işiği yaslanufi

13/13

-J-**jäle (f.i):Çiğ**

Şahn-ı çemen 'araklarını jäle şamma kim
Hulkuñi işidüb itdi çiçekler hayâ seher

9/28,22/43

jengār (f.i):Kir, pas

Hall ile yaza şafha-i jengāra benefşe

22/44

jengārī (f.i):Bakır yeşili

Egmezdi boyuñi olmasa hükümün yeli çavuş
Ol sancağ-ı jengārī-i zer-kāra benefşe

22/35

jiyān (f.s):Hişimli, kızgın

Bebr-i beyān tū pīl-i demān tū jiyāne tīg

11/2

-K-

- Kâ'be (a.öz.i) :** Kabe, kutsal mekan
Oldı sipihre Kâ'be işigüflü tavâfi farz
9/33
- Ka'be-i 'izz (f.s.t):** Yüce Kâbe
Lâbüd getürür Ka'be müsafirleri hürma
1/4, 16/17
- kâ'inât (a.i):**Dünya, âlem
Müyesser olmaz idi kâ'inâta emn ü emân
7/16, 20/49
- kaçan ki (t.zf):**Ne zaman ki
Kaçan ki uyğumdan tura ister humâr âb
5/4, 7/36, 10/13
- kad (a.i):**Boy
Haddüfle kadüflü yâdıma bâng eylese bülbül
1/2, 11/50 ,15/25,15/27,19/33,21.2./16
- ka-dem (a.i):**Ayak
Serv-i çemene 'izzet olalı ka-demüfide
Höş gecdi revân tab' olanlar nitekim mâ'
1/29, 4/6
- ka-dem-rence kıl- (a.t.b.f):**Kabul et-
Demdür ki ka-dem-rence kıla vara benefşe
22/1
- ka-der (a.i):**Hüküm,takdir
Mîr-i çaža-tuvân ü ka-der ka-dr ü yem-yesâr
6/28
- ka-dî (a.s):**Yapan, düzenleyen
Ka-dî-i çarh işi ol mazmûna imzâdur yine
23/20
- ka-dr (a.s):**Değerli, onurlu
Rüz nevrüz u şebüflü ka-dr ola bahtuflü pirüz
2/33, 3/50, 6/28
- kâ-fer (a.i) :**Kafir
Şerer gibi saçılır hün-ı kâ-fer
10/20
- kafes (a.i):**Zindan
Çarh âhenîn kafesdi encüm dür-i hoş-âb
3/4
- kâfi (a.i):**Yeterli
Ki bir kez içme kâfidür şuyından Âb-ı Hayvânuflü
13/35

ķāfile (a.i):Topluluk

Bağladı ķāfile-i 'işre ü şādī mahmil

14/3

kāfir (a.i):İnkarcı,gerçeği gizleyen, münkir

Zülfüñ nice yollar başa ey çeşmi harāmī

Şimden gerü yüz virme gel ol kāfire zirā

1/11, 10/21

kāfir-kīş (a.f.b.s):Merhametsiz

Zülf ü ruşsarufī arasında ģaţ-ı kāfir-kīş

Beñzer ol leşkere kim puşuda durub ala dil

14/11

kāfiye (a.i):Kafiye

Ki şaldı kāfiyeye genc-i şāyegān ģançer

7/38

kāfiye-i şāyegān (f.s.t):Yakışan kafiye

İdüb redif kāfiye-i şāyegāna tığ

11/57

kāğad (a.i):Kağıt, yaprak

Dizdi beyāz kāğada lü'lü-yi bī-şümār

6/35

ķahr (a.i):Kahr,üzüntü

Olsa revāne şarşar-ı ķahrufī 'adü-yi mülk

8/33, 14/30

ķahr id- (a.t.b.f):Üzül-

Eğer ki lütf ide nāzün eğer ki ķahr ide lütf

7/3

ķal- (t.f):Kal-

Ķalmadı zulum ü sitem 'adlüfütüfī eyyāmında

2/24, 8/12

kal'a-i küffār (f.i.t):Kāfirlerin kalesi

Getürür kal'a-i küffār kilidinden dil

14/30

ķalb (a.i):Kalp

Dilindedür nesi var ise ķalbi şāfidür

7/5, 21.1./51

ķāl (a.i):Söz

Püte-i ķāle döker nice suģan-ver ģātem

19/36

ķalem (a.i):Kalem

Şol Şah kim kemālini vaşf idemez ķalem

11/57

qalem kııl- (a.t.b.f):Kalem yap-

Qalemüfi gibi qalem kııldın andan iki dil

14/32

kām-bīn (f.b.s):Mutlu

Kām-bīn ü kām-rān ü kām-baḥş ü kām-yāb

4/28

qamer (a.i):Ay

And içerse başı ağırmaya mihrüfi zerrece

Kim qamer sen padişahufi bendesidür kem-terin

20/23

qāmet (a.i):Boy

Leb-i cān-baḥşufi ile qāmet-i dil-keş şānemā

2/1, 7/13

kām-gār (f.b.s):Mutlu (bkz. kām-bīn)

12/20,17/20,20/31

qāmi' (a.s):Kahreden

Qāi'-i ehl-i küfür qāmi'-i a'dā mı degül

17/18, 20/33

kāmil id- (a.t.b.f):Olgunlaştır-

Pir-i berf idi riyāztle bu ḥalqı kāmil

14/8

kām-rān (f.b.s):İsteğine kavuşan

Kām-bīn ü kām-rān ü kām-baḥş ü kām-yāb

4/28

qamu (t.zm):Herkes

Kim qamunufi elinde ola baḥtı kevkebi

6/18,12/9,17/26

kān (f.i):Öz, kaynak

Acıdufi cānını baḥrıfi yüreğın doğradufi kānufi

13/20

kan (t.i):Kan

Kanlara boyanu mu yatur nāfe-i tātar

6/8, 11/42

qan yut- (t.d):Kan iç-

Qan yut cefa-yi dehr ile bağrufia taş baş

3/43

qana qana iç- (t.hlk.söyl.):Doya doya iç-

Her dem Ḥayāt Şuyın iç qana qana iç tiğ

11/18

ķande (t.i):Nerede

ķandedür āb-ı revān ũ ķandedür cām-ı ŗārāb

4/25, 5/15

ķani (t.i):Hani, nerede

Ŧatalum öyķüne ol ķani ŗebāt ile ŗinā

2/22,14/3,16/26,24/13

ķap- (t.f):Ele geķir-

ķapdı 'amāmesini urub ķeŗmine ğubār

8/16

ķapıŗ- (t.f):Kapıŗ-

Yire dūŗırmeyip ķapıŗur tūtiyā gibi

8/30

ķapla- (t.f):Kapla-

Rūy-i zemīni ķapladı ğerdūn gibi temām

8/23

ķapu (t.i):Kapı

Ğörsün ķapunda kebbebūn izi sa'ādetin

3/24

ķara (t.s):Kötü

Dūŗman ĩŗŗarı ile ķara kāfir illerin
ķalb-i 'adū gibi ide zır ũ zeber niŗān

21.1/51

ķara Buğdan (t.i):Kara Buğdan

Ğöŗ aldı Ğazret-i Ğān Bāyezīd-i 'Osmānī
Kili ile ķara Buğdandan Aķkermanı

25/1

ķār itmez ol- (a.t.b.f):Fayda getirme-

ķār itmez oldu ğanķer-i ğūn-rīz-i rūzigār

11/12

ķarañuluk (t.s):Karanlık

ķarañuluk mu ķalur ğöstere ķün ŗem' zıyā

2/24,13/1

ķarār (a.i):Karar, ölçü

Ğözün ķarārdur u ķizindürür baŗın mihrūfı

25/23

ķarār eyle- (a.t.b.f):Rahatla-

Nice ki ola bād bu ğāk ile hem-nefes
Nice ki nār ile bile eyler ķarār āb

5/24

- qarar id- (t.b.f):**Sonuca, hükme bağla-
Cn kara Őaęufla karar itse 'rzf
Gören Şanur ki leyle-i qadr içre trur b
3/40
- qara yazu (t.hlk.syl.):**Talih, kader, alm yazısı
Başuna qara yazu imiş bu quru sevda
1/7, 19/27
- karęa derneği (t.i.t):**Karęa, kuş topluluğu
Ne deflu karęa derneği gibi çoğ ise hasm
11/37
- karb ol- (a.t.b.f):**Yakınlaş-
Őh Nect medhfi kıldı seher-redif
Ki olur karb ol icbete ekşer du' seğer
9/48
- qarn (a.s):**Yakın
Bay  yoğsul oldu istiğn da mnend  qarn
20/7
- karşu dur- (t.b.f):**Karşı gel-
Ol zülf  qdde karşu durub aŐılırsa dil
Habl olur idi sünbül afa p-ı dr serv
21/21
- krzr (f.i):**Savaş
Ser-dr-ı krzr  ser-efrz-ı ma'reke
11/2, 21/35
- qŐd (a.i):**Niyet
Binüp Őikr qŐdine alsa ele kemend
Düşer gzl-i bişe-i gerdna iztrb
3/20, 12/19
- qŐd id- (a.t.b.f):**Niyetlen-
QŐd itdi kim uzun giyceyi mahv ide bahr
8/9
- kse (f.i):**anak, kap
Toludur kse-i gerdn keremfi hanı ile
2/29
- qŐr (a.i):**Köşk
Müşeyyed qŐr-ı ikblfi gibi qadr-i felek-Őnfi
13/28
- qŐ (t.i):**KaÇ
Nqr eger qŐun ile gzn gamzen
1/9, 3/39
- kŐif (a.s):**İcat yapan
Mihr-i re'yi kŐif-i esrr-ı ferddur yine
23/13

kat (t.i):Huzur, makam

Bāri katında her dileği ola müstecāb

3/50

kat' kıll- (a.t.b.f):Sona erdir-,bitir-Nice ki 'ömr-i e'ādiyi kat' kıllmağ içtin
Her ay başında çeke çarha āsumān hānçer

7/39

kaṭār (a.i):Hayvan sürüsüDurmazdı cūy-bār kenārında olmasa
'Aks -i kaṭār-ı esb-i Şeh-i tād-dār serv

21.2./32

kāṭi' (a.s):Kesin

Kāṭi'-i ehl-i küfür kāmī'-i a'dā mı degül

17/18

katl (a.i):Öldürme

Olurmuş katlūme māni' görüñ billāhi yarānlar

13/3

kaṭre (a.i):DamlaEy ki bārān-ı 'aṭāyāfi ile yem bir kaṭre
Vey ki mīzān-ı veḡarufıda cebel bir mişkāl

16/22, 17/28

kavi-re'y (f.b.s):Sağlam görüşlü

Ol kavī-re'y bu gün bī-sebeb-i nize vü tiğ

17/18

kaṭl-i mü'ellif (f.i.t):Eser sahibinin sözüLevh-i zamīri zabt ider aḡval-i ālemi
Kaṭl-i mü'ellifi nitekim şafha-i kitāb

3/19

kaṭs-i kuṭah (f.i.t):Ebem kuşağı

Ebr ile kaṭs-i kuṭahdan bedel olmuş gibidür

19/6

kaṭır- (t.f):Koru-Kaṭırma kaṭşer ü Fağfürdan seni şofıra
Getürdi ise felek ey Sikender-i Sānī

25/37

kayır- (t.f):Aldırma-

Öldüğüme kayırmazın ey kaşları kemān

21.1/40

kaṭıl (a.s):Razı

Bendesı olmağa Keyḡusrev ü Dārā kaṭıl

14/18

- Ḳayser (a.i):**Bizans imparatorları
Çeker kapuñda Ḳayser ü Fağfür intizâr
8/27, 25/37
- każâ iriş- (a.t.b.f):**Felaket gel-
Āsumāndan irişür dürlü każâ düşmenüñe
14/31
- kāzib (a.s):**Yalancı
Kim biri kāzib ola biri şadiķā seher
9/11
- ḳāziyye (a.i):**Mesele
Bu ḳāziyye gūyā 'ahdüñde oldı münfehim
4/3
- kec (f.s):**Eğri, çarpık
Geçdi bu hayāl-i kec ile günü hilālüñ
1/18, 14/32
- kec-ḫāb (f.a.b.s):**Aksi olanlar,ters olanlar
Kec-ḫāblar tefevvuk iderse Necāñ'yā
Şabr idelüm şu resme kim ider kemāna tiğ
11/61
- keder (a.i):**Üzüntü, tasa
Erz ü semā arasına düşürdi şeb keder
9/29, 17/27
- kef-i tehī (a.f.b.i):**Züğürt eli
Serv urur gögsine kef-dest-i tehī 'aşık mişāl
15/38
- keff (f.i):**Köpük
Keff-i keremün göreli havf ile hayādan
1/23, 6/31
- Keh-keşān (f.b.i):**Samanyolu
Hilālden ḫaķınur rāh-ı Keh-keşān ḫançer
7/19, 11/29, 24/14
- kej (f.s):**Eğri, çarpık (bkz. kec)
22/38
- kej-rev (f.b.s):**Çarpık yürüyen
Çü su'bān müstakim-endam ü kej-rev
10/2
- kelām (a.i):**Söz
Bu tiz ḫab'ı bu rüşen kelāmı Hāzretde
'Aceb varub öge mi āteşin-zebān ḫançer
7/30

- Kelim (a.öz.i):**Hz. Musa
Keff-i dür-bağşı kifâyetde hemân dest-i Kelim
23/15
- kemâl (a.i):**Olgunluk
Demdür ki söze terbiyettüfile kemâl ire
3/36, 4/9, 10/28, 11/57
- kemân (f.i):**Yay
Atıldı tîr-i sa'âdet kemâni gayretden
25/25
- kemân_ebrû (f.b.s):**Keman kaşlı
Çün olmaz kemân_ebrû hilâli 'îd-i kurbañuñ
13/6
- kemend (f.i):**İdam kayışı
Binüb şikâr kaçdıne alsa ele kemend
3/20, 6/30, 7/12, 21.1/6
- kemer (f.i):**Kemer
Diler meger kemer-i himmetüfle ola şebîh
7/19
- kemîn (a.i):**Pusu
Fitne eyyâmıdırür gözler kemân ile kemîn
20/46
- kem-terîn (f.b.s):**Pek âciz, zayıf
Vey bâz-ı himmetine cihân kem-terîn şikâr
8/19
- kenâr (f.i):**Kıyı
Her güşe sebze-zârdürür her kenâr âb
5/2, 8/33
- kendü (t.zm):**Kendi
Kendüden gördi gider cüduñ işidüb 'ummân
2/28, 3/11, 11/6, 9/46
- kendüzi (t.zm):**Kendisi, özü
İtdi bu demde kendüzini aşikâr âb
5/6, 21.1./22
- kerem (a.i):**İyilik
Hâtem-i bezm-i kerem resm-i Mesîhâ mı degül
17/20
- kerem id- (a.t.b.f):**İyilik yap-
Kerem it virme begüm türküñ eline tuğrâ
2/6, 15/21
- Kerem-i Şah (f.i.t):**Padişahın lûtfu
Kerem-i Şah Mesîhâ-yi zemân olsa gerek
12/13

- kerem-nişān (a.f.b.s):**Cömertlik
Afv-i kerem-nişāndürür muşlih-i hāṭa
3/18
- kes- (t.f):**Kes-
Kesme zülfi ki ruḥuṭi tābına döymez bu cihān
2/7
- kesb (a.i):**Kazanç
Her şubḥ-dem bir eşrefi ider 'aṭā seher
Goncalar kesb itmeğe çözmüş tükmesin
20/13
- kesb id- (a.t.b.f):**Çalış-
Kesb ideli nesāyim-i 'adlūfīle i'tidāl
9/31, 23/9
- kesb-i ma'āş (a.i):**Kazanma, geçimini sağlama
'Adlūfī eli ile 'āleme kesb-i ma'āş için
9/38
- keşān keşān (f.zf):**Sürükleye sürükleye
Hilāl olursa muḥālif işigüne getürür
Kemend-i şa'sa'a ile keşān keşān hāncer
7/12
- kettān (f.i):**Keten
Senün rüşen bilūfī ṭağıdur düşmanı her dem
Nitekim mah-tāb ey meh ezer bağrını kettānuṭi
13/36
- kevkeb (a.i):**Yıldız
Kim ḫamunuṭi elinde ola baḫtı kevkebi
6/18, 12/16, 17/28
- kevn (a.i):**Varlık, vücut
Anda ḫöd esrārı kevnūfī āşikārādur yine
23/27
- kevşer (a.i):**Kalabalık
Gül-zāra gel ki kevşer-i bāğ u nesīm-i şubḥ
Emvāt-ı ḫāki itdiler ihyā Mesīḥ-vār
8/2
- key (f.i):**Padişah
Görinür tāk-ı keyde bir lāle-i ter
10/24, 14/4
- key (f.zf):**Ne zaman, ne kadar
Mi'yār-ı zāmirūfīde seḫer sīmi key ednā
1/22
- Keyḫusrev (f.b.i):**Fars hükümdarı
Bendesı olmağa Keyḫusrev ü Dārā ḫāyil
14/18

- keykubādī (f.i):**Kadeh çeşidi
Yanufıdan u elünden ebd eksük olmaya
Bir keykubādī cām ile bir Hüsrevâne tığ
11/64
- keyvān (f.i):**Zuhal,satürn gezegeni
Kemālün kıadri keyvāna berāber
10/28, 13/18
- kez (t.zf):**Defa
Ki bir kez içme kāfidür şuyından Ab-ı Hayvānuñ
13/35
- kıble (a.i):**Yön,taraf
Südde-i saltanatı kıble-i eşraf-ı kirām
16/17
- kıble-nümā (a.f.b.i):**Pusula,yön gösteren
Dir idüm gözlerümüñ şişesine kıble-nümā
2/13
- kıl (t.i):**Kıl, tüy
Zülf itmese jdi sıhr ile her kılın ejdahā
Göstermez idi gamzelerüñ cāduvāne tığ
11/52
- kıla‘ (a.i.c):**Kaleler
Aça parmak kıadarı kağad ile nice kıla‘
Ne yarağ isteye bir zerre ne leşker hātem
19/23,25/41
- kılc (t.i):**Kılıç
Şu yerine kılicuñ kıanlar içer rüz-ı ğazā
2/23, 6/31
- kından el ur- (t.b.f):**Silahı kılıftan çıkar-
Düşman ğünü ki kından el urub çıkara Şāh
11/17
- kısmet (a.i):**Talih, nasip
'Ahdüñde hācil oldu yüzi yerlere düşdi
Girdüğü için kısmet-i küffāra benefşe
22/33
- kışşa (a.i):**Hikāye
Destānlar itdi kışşamı ol nā-be-kār serv
21.2/23
- kısı (t.i):**Sıkıntı, eziyet
Zer fesād eylemesün diyü tutub kısıleyüb
Eyledü zerre kadar mûma müsahhar hātem
19/21

- kıyāmet (a.i):**Öldükten sonraki zaman
Ey haşre münkir ol kaç ü ol hāle kıl nazar
Yetmeye mi kıyāmete bu fitneler nişān
21.1./41
- kıyāmet kop- (t.d):**Feryat et-
Beñzer ki kıyamet kıparur ol kaç-i ra'nā
1/3
- kıyās (a.i):**Karşılaştırma
Kıyās u fikrete hem-pāy 'azm-i yek-rānı
25/7
- kızır- (t.f):**Utan-, sıkıl-
Kızardı haclet adı ile oldu şerm-sār
6/20
- kibār (a.i.c):**Büyükler
Maķbūl-i řab'-ı cümle şıgār ü kibār serv
21/57
- kibriyā (a.i):**Ululuk, yücelik
Vucūduñ kibriyā vü haşmet ile
Serīr-i 'izz ü devletde muķarrer
10/36, 25/4
- kifāyet (a.i):**Yeterlilik
Keff-i dūr-bağşı kifāyetde hemān dest-i Kelīm
Tab'-ı gevher-zārı enfās-ı Mesīhādur yine
23/15
- Kili (t.i):**Kili
Kili ile Kıara Buğdandan Aķkermanı
25/1
- kilīd (f.i):**Kilit, anahtar
Tā kim kilīd-i zıhn ola dendāne-i kıalem
11/63, 14/30
- kilk (f.i):**Kamış kalem
Öger kilk-i kef-i dūr-pāşuñı řab'-ı güher-rizüm
13/32
- kim (t.bağ.):**Ki
Ol Türke kim uymaya ki elinde ola tuğra
1/9, 3/36
- kimse (t.zm):**Herhangi bir kişi, kimse
Küyuna gelen kimse göñülsüz gider ey döst
1/10, 3/12, 6/16,6/32
- kīn (f.i):**Düşmanlık
Egildi şarşar-ı kīn ile nā-gehān ħançer
7/7, 11/1, 20/3

kinār (f.i):Kenar

Her gün gelür kinārına ma'sūka-ı zafer

11/32

kirām (a.s):Soylular,şerefliiler

Menba'-ı cüd u kerem merci'-i eşraf-ı kirām

Āşaf-ı hāşş-ı Şehensāh Muhammed Paşa

2/14

kirişme (f.i):İşve, eda, gözle ve kaşla yapılan işaret

Başdan ayağa hep hareket hep girişmedür

21.2/10

kīse (f.i):Kese

Goncanufl zer kīsesin açmaqla qocar hār gül

15/38

kisvet (a.i):Elbise

Zihī zihī şeref-i kisvet-i müselmānī

25/3

kişi (t.zm):İnsan, şahıs, kişi

Derünü rüşen olubdur dil ehlidür ne 'aceb

Okursa her kişiye başka dāsitān hānçer

7/26

kişt (f.i):Tohum

Raḥm umarsam nola kim kişt-i tümīdi 'ālemüfl

23/25

kişver (f.i):Memleket , ülke (bkz. iklim)

3/33

kişver-güşā (f.b.s):Ülke fetheden

Eyā Şehensāh-i kişver-güşā-yi gīfl-gīr

25/27

kitābet (a.i):Kātiplik

Āşafā şī'r ü kitābetle ne hācet 'arz-ı hāl

Çün zamīrūfl 'ālem ahvāline dānādur yine

23/26

kitābet (a.i):Yazı

Mazmuna virse nola hūsn-ü kitābet şuret

17/24

qo- (t.f):Bırak-

Qo qoğalsun ruḥufl üstinde perişān zülflüfl

2/8, 2/31, 4/23, 2/25, 8/28, 11/53, 14/14

qoca (t.i):Koca, eş

Lāzımdürfl 'arūs-ı memālik qocana tīg

11/49

- koca- (t.f):**Yaşlan-
Görsefi ne sîm-berleri 'uryân idüp kıocar
5/16, 15/38
- koğu (t.i) :** Koku
Ni'met-i hulkufi koğuşından ire diyü naşib
15/34
- kol (t.i):**Kol
Tîgun kolun bürehne kılup kalbler yarar
3/27
- kon- (t.f):**Kon-
Mağribde konub düşmüş idi başına gurâb
3/2
- köni (t.s):**Doğru
Gösterdi köni gözüme virtüb cilâ çemen
6/12
- kor- (t.f):**Kork-
Ol kıorkudan görünmez olub dur şemâl kim
Şala habâb habsine inşâf-ı Şehriyâr
8/17
- koy- (t.f):**Bırak-
Koyub bülend işigüni gerdüne dönmezem
3/44
- köhne (f.s):**Eskimiş
Her şubh-dem ki açıla bu köhne merğ-zâr
8/39
- kör id- (t.b.f):**Kör et-,görmez ol-
Ahter gözini re'yi ile açsa kuhl-i şeb
Tâ haşr mil-i mihr kör itmeye nehâr
8/21
- küçe (f.i):**Çarşı,pazar
Uğradı meger küçe-i hammâra benefşe
22/17
- kıudret (a.i):**Kuvvet,zenginlik
Kıudret şunalı Hıusrev-i şâhib-kırâna tîğ
11/12, 19/39
- küh (f.i):**Dağ
Defiz içinde olur çeşmeler ü küh-ı girân
Oldur ol tab'-ı revânuftaki hilm ile şehâ
2/27
- kuhl (a.i):**İlaç,sürme
Ahter gözünü re'yi ile açsa kuhl-i şeb
Tâ haşr mil-i mihr ile kör itmeye nehâr
8/21, 14/36

- kühsâr (f.b.s):Dağlık**
Kühsâra kaçar ebr ü güher bahri ider cā
1/23, 22/11
- kul ol- (t.b.f):Kul ol-, köle ol-, emrine gir-**
Kapuftıda kulufi olmağ ile ider iftihâr
8/26, 9/43
- kulağuz (t.i):Kılavuz, rehber**
Zafer kulağuzlufi himmet demüfi devlet nıgeh-bānufi
13/39
- ku llāb (a.i):Çengel**
Ku llāba aldı çekdi iki yayı bir kezın
Eyledi iki başa zaferden yeter nişān
21.1./11
- ku lle (a.i):Tepe, zirve**
Ol resme çıkar ku lle-i kühsâra benefşe
22/11
- ku lüb (a.i.c):Kalpler**
Hürrem ku lüb-i halk nıte mevsim-i bahâr
3/31, 4/12
- ku lzüm (a.i):Deniz**
Dil gibidür ku lzüm-i gevher-feşāna tıg
11/15
- ku mās (a.i):Kumaş**
Mağzen-i saltanatufıdan çıkacak dürlü ku mās
12/18
- ku rbān (a.i):Kurban**
Hün-ı ku rbān ile alın ider ağımer hātem
19/14
- ku rş-ı āfitāb (f.i.t):Güneşin uzakta görünen yüzü**
Uş mişālufi şir-i gerdün ile ku rş-ı āfitāb
4/20
- ku rtar- (t.f):Kurtar-**
Kim ola ku rtara cānı bu sitemden ‘acebā
2/12, 7/27
- ku ru (t.s):Boş ,geçersiz**
Başuna kara yazı imiş bu ku ru sevdā
1/7, 14/8
- ku şak (t.i):Kuşak**
Demdür ki ku şağın iki yerden ku şana tıg
11/5, 13/26

kütāh id- (f.t.b.f.):Kısalt-

Ḥaşmuñuñi sāye gibi itmege 'ömrin kütāh

17/21,23/19

kütāh ol- (f.t.b.f.):Kısalt-

Gice kütāh olıcağ 'ālemi yağar girmā

2/7

kūy (f.i):Mezar, divan edebiyatında sevgilinin bulunduğu yer

Küyüña gelen kimse gönülsüz gider ey dōst

1/10

kūdūret (a.i):Sıkıntı

Āsitānuñi her kūdūretten zihī 'ali-cenāb
Pāk ider cārūb-ı zerrīn ile her şubḥ āfitāb

4/1

kūfr (a.i):İnkar

Kūfr ehlinüñi eyledi bu gün başın aşığa

1/12, 1/13, 11/4

kūh-sūkūn (f.b.s) :Sakin dağ

Hörşid-nūr-u kūh-sūkūn filmeşel sentüñi

8/31

kūllī kıl- (a.t.b.f):Hepsini yap-

Kūllī kılurdu 'işret ü şādiden ictināb

3 /11

kūllī vücūh(a.zf):Her bakımdan

Zülfüñe befizemek ile kūllī vücūh ile
Ey dül-rübā keñarda olur meger nişān

21.1./42

kūnc-i ḥāk(f.i.t):Yeryüzü

Genc-i nihān idi şanasın kūnc-i ḥākde

5/6, 14/29

kūrte (f.i):Gömlek

Mestāne durub kūrte-i nīlisin ider çāk

22/1

-L-**lā (a.i):**Hayır, yok

· Huccetüfîe lā dimez gerdün kazâ itmez hılâf

23/20

lâ'in (a.s):Lanetlenmiş

Nitekim şeytân-ı mârid hakkına lâfz-ı lâ'in

20/43

lâ'î (a.i):Kırmızı

· Husrevâ sen güneşüfî terbiyeti ile virtür

Bu kadar lâ'î ve bu deflü zeri kân-ı kerem

18/18, 19/26

lâ'î-nâb(f.s.t):Saf, kıpkırmızı dudak

Döndürdi lâ'î-nâbı mey-i ergavâna tîg

11/43

lâ'î-veş (f.zf):Kırmızı şarap gibi

· Kan yut cefâ-yî dehr ile bağruña taş bas

Ağzından ey dil ister isen lâ'î-veş nişâb

3/43

lâbüd (a.zf):Aslında

Lâbüd getirür Kâ'be müsafirleri hurma

1/4

Lâ-cerem (a.zf):Şüphesiz

Lâ-cerem 'aklı olan kişi ider fikr-i me'al

16/33

lâfz (a.i):Söz

Lâfz-ı güher-fişanüdüdür zînet-i şavâb

3/18, 20/43

lâhn (a.s):Güzel ses

Lâhn okur âyât-ı hüsniyyâtı gördi 'andelîb

20/17

lâhza (a.i):Bir anlık zaman

Her lâhza tâze-rüy cevân olsa tâfi midür

9/15

lâhza eyle- (a.t.b.f):Bak-

Bir lâhza eylemezdi cemende karar serv

21.2/31

lâkab ol- (a.t.b.f):İsim takıl-

Kim oldı lâkab çarh-ı perestâra benefşe

22/39

lāle (f.i):Lāle

Şahn-ı çemende lāle midür görinen yā hōd
Kānlara boyanu mu yatur nāfe-i tatar

6/8, 8/6, 17/23

lāle-i ter (f.s.t):Islak lale

Görinür tāt-ı key bir lāle-i ter

10/24

lāle-zār (f.b.i):Lāle bahçesi

Vālā-yi surğa müşg-i siyah lāle-zār

6/9

lām (a.i):Lām harfi

Zer ile levh-i zebercedde yazıldı bir lām

16/2

lā-mekān (a.s):Mekānsız, yersiz

Olalıdan yed-i kadrüfde lā-mekān hānçer

7/20

lāmi' (a.s):Parıldayan

Uşda kapuñ felekinden gice gündüz lāmi'

18/21

lāmi'-i nūr (f.st):Nur saçarak parlayan

Kāmi-i şirk ü dālālet lāmi'-i nūr-i yakīn

20/33

lāţif (a.s):Güzel

Zı 'işret-i lāţif ü zihī ğayret-i bahār

6/15

lā-ya'kıl ol- (a.t.b.f):Hoşnutsuz ol-

Na'ra-i tōpun ile hāşmuñ olur lā-ya'kıl

14/29

lāyık (a.s):Uygun

Lāyık degül şalābet-i şir-i jiyāna tīg

11/30

le'āl (a.i.c):İnciler

Dizmedi rişte-i nazma kişi bu resme le'āl

16/42

leb (f.i):Dudak

Leb-i cān-bahşuñ ile kāmēt-i dil-keş şanemā

2/1

le'im (a.s):Aşağılık kimse, alçak

Kān anuñi tab'-ı sehā-pişesine göre le'im

14/23

- lek (a.e):**Senin için
Balşıştîñ ire cihân halkına günde bifi lek
12/27
- leşker (f.i):**Asker
Befîzer ol leşkere kim puşuda durub ala dil
14/11, 19/23
- leţāfet (a.i):**Güzellik
Leţāfet ile kaçan ola bozdağan ljançer
7/36
- Levh (a.i):**Levha
Ebed levhinde olmaktadır muşavver
10/34, 17/26
- leyl (a.i):**Gece
Yüz üzre her cevānibe leyl ü nehār āb
5/5, 8/13
- leyl-i zūlmānī (f.i.t):**Gecenin karanlıđı
Meb-i münir ile açıla leyl-i zūlmānī
25/40
- leyle-i Qadr (f.i.t):**Kadir Gecesi
Gören şanur ki leyle-i Qadr içre turur āb
3/40
- Leylī (a.üz.i):**Leyla
Leylī şaçıñıñ 'ışk-i ile dağlara düşñiş
22/20
- libās (a.i):**Elbise
Ekşer kara libās geyer şeb-revāne tığ
11/34
- lık (f.be):**Lâkin, ancak
Ne şu'bāndur ne tūñdür gelür lik
Dilinden gāh zehr ü gāh sükker
10/3, 20/30
- livā (a.i):**Bayrak
Māh-ı livā-i kadrüñi gün gibi āşikār
8/32
- lūb (a.i):**Oyun
Yā lūb-i hoşka-büz-ı sipih olmađa 'ayān
3/10
- lū'bet-nümā (a.f.b.s):**Oyun gösteren
Mihir oldı anda lū'bet ü lū'bet-nümā seher
9/14

lü'lü (a.i):İnci

Sözi ben çakerüfüfi lü'lü-i lälâ mı degül

17/23

lü'lü-yi bî-şümâr (f.s.t):Sayısız inci

Dizdi beyâz kâğada lü'lü-yi bî-şümâr

6/35

lü'lü-i lälâ (f.s.t):Parlak inci

Cü gibi aña her yañadan lü'lü-i lälâ

1/25

lûtf (a.i):İyilik

Lûtfuñ şuyu ile kanda bir olur Şehâ ki çün

Âb-ı hayâta beñzemez olsa hezâr âb

5/15, 8/3

lûtf id- (a.t.b.f):İyilik et-

Eğer ki lûtf ide nâzûfi eger ki kahr ide lûtf

7/3

lûtf-i ezeli (f.s.t):Sonsuz iyilik

Kimse lûtf-i ezeli hükmini tağyir idemez

12/22

-M-

- mā' (a.i):Su**
Serv-i çemene 'izzet olalı kademüfide
Hoş geçdi revān tab' olanlar nitekim mā'
1/29, 20/37
- mā-ḥazar (a.i):Barış ve güvenlik**
İnşāf bu kaşide yeter mā-ḥazar nişān
21.1./47
- ma'ānī (a.i):Anlam**
Açdı dil medhūfī ile genc-i ma'ānī kapısı
16/39
- Māçin (a.öz.i):Çin'in güney bölgesi**
Ḥarāc-ı Çin ü Māçin ola maḥzar
10/22
- māder (f.i):Anne**
Māder-i dehr yine tıfl-ı mehūfī parmağını
16/6
- ma'dilet (a.i):Adalet**
Merkez-i ma'dileti Kā'be-i 'izz ü iclāl
16/17, 17/19
- ma'dilet-me'āb (a.f.b.s):Sığımlacak kişi**
Ḥākān-ı rüzigār şeh-i ma'dilet-me'āb
3/16
- mağrib (a.i):Batı**
Mağribde konub üşmüş idi başına gurāb
3/2
- māh (f.i):Ay**
Māhūfī gümüş küliçesi olmuşdı nā-be-dīd
3/6, 3/28
- māh-ı münevver(f.s.t):Nurlu ay**
Şeb-i tārik ile māh-ı münevver
10/10
- māh-ı nev (f.s.t):Yeni ay**
Ḥörşid-i tabl-ı bāz-ı zer ü māh-ı nev riķāb
3/22
- māh-ı tābān (f.s.t):Parlak ay**
Karaftu giceler açar cemālin māh-ı tābānūfī
13/1, 25/11
- māh-rüy (f.b.s):Ay yüzlü**
Bir mihr-i māh-rüy ile sürer şafā seḥer
9/15

māh-tāb (f.b.s):Parlak ay (bkz. **māh-ı tābān**)
13/36

maḥall (a.i):Yer
Od düşdi bāğa gel berü yağmā maḥallidür
8/8

maḥbes (a.i):Hapishane
Hıabs olmuş idi maḥbes-i zulmetde āfitāb
3/7

maḥbüb (a.i):Sevgili
Şhriyārā himmetüfi maḥbübü ḥās ü 'āmdur
15/36

maḥfil (a.i):Meydan, yer
Nice kim deyde bula nār ile revnāk maḥfil
14/38

maḥfil maḥfil (a.zf):Meydan meydan, yer yer
Şem'-i dil-süz arar ṭapufı maḥfil maḥfil
14/33

māhī (a.s):Yok edici
Baḥr-ı kefinde kılıcı şol māhī gibidür
6/31, 25/19

maḥmil (a.i):Sepet
Bağladı kâfile-i 'işre ü şādī maḥmil
14/2

maḥv id- (a.t.b.f):Mahvet-, yok et-
Kaşd itdi kim uzun giyeceği maḥv ide bahār
8/9

maḥz (a.i):Halis, kendisi
Mevḳi'inde itdüğüçün lûtf-ı maḥz olur ğazāb
15/31

maḥzār (a.s):Hazır
Ḥarāc-ı Çin ü Māçin ola maḥzār
10/22

maḥzen (a.i):Yer
Maḥzen-i salṭanatufıdan çıkıcak dürlü kumāş
12/18

mā'il (a.s):İstekli
Belī divāne olur āteşe ekşer mā'il
14/10

ma'îşet (a.i):Yaşama

Nev-bahâr-ı ma'îşetümi benüm
Ah kim eyledi hazân arpa

24/3

maḳâlât (a.i.c):Sözler, yazılar

El irişmez bu maḳâlâta egerçi çok çok
Püte-i ḳâle döker nice süḫan-ver

19/36

maḳarr (a.i):Yer

Vey nâm-ı Pâdişâh-ı cihâna maḳarr nişân

21.1./1

maḳbûl (a.s):Geçerli

Maḳbûl-i tab'-ı cümle şîgâr ü kibâr serv

21.2./57

maḳbûl ol- (a.t.b.f):Geçerli ol-

Eyle redd aġyârı kim dillerde maḳbûl olasın

15/14

ma'ḳılî (a.i):Yazı sitili

Ma'ḳılî ḫaṭṭ ile yazmış bâb-ı gülşende çemen

20/5

mâkiyâne (f.zf):Tavuk gibi

Tâc üstine ḫoroslanub ḫaşmı döndürür.
Başını şâh şâh idüb mâkiyâne tîġ

11/41

maḳşûd (a.i):İstek, dilek

Maḳşûdi yanmadur nice olursa tâ seḫer

9/8, 16/16

mâl (a.i):Servet

Rüşen oldı bu ki şöyledür imiş ıssını mâl

16/39

mâlâmâl (a.zf):Dopdolu

Naġamllı ile gülistan-ı cihân mâlâmâl

16/41

mâlî (f.zf):Çok fazla

Genc-i 'ışk oldum u sînem berevâtı mâlî

19/33

mâlikâne (f.b.s):Zengin köşk

Şal kim cihâna ḫüküm ide ḫöş mâlikâne tîġ

11/26

mâlikerrîḳâb (a.b.s):İnsanın özgürlüğüne sahip olan

Ey server-i zemâne ve yâ mâlikerrîḳâb

11/26

mālik-ür-riqāb (a.b.s):İnsanın özgürlüğüne sahip olan (bkz. **mālikerrīqāb**)

3/8

ma'mūr (a.s):Bakımlı, bayındır

Cihān ma'mūr re'yi ile serāser

10/18

ma'nā (a.i):İç yüz

Cümle insān bir degüldür gel berü ma'nāya bak

4/13

ma'nā-yi güzīde (f.s.t):Beğenilmiş anlam

Bu haṭṭ ile bu ma'nā-yi güzīde

10/32

ma'nī (a.i):Anlama, anlayış

Kim bu ma'nīden idübdür dīdesin ḥūn-bār gül

15/37, 20/15

mānend (f.i):Benzer

Oldı mānend-i Medīne ḥōş münevver gülsitān

15/2, 20/7, 20/53

māni' ol- (a.t.b.f):Engelle-

Olurmuş katlūme māni' görüfi billāhi yarānlar

13/3

manşūr (a.s):Galip

Manşūr ola ne yafia kim ider sefer nişān

21.1./45

mār (f.i):Yılan

Görüb çemende āb-ı revānı mişāl-i mār

6/10

ma'reke (a.i):Savaş meydanı

Ser-dār-ı kārzār ü ser-efrāz-ı ma'reke

11/2, 25/19

mārid (a.s):İnatçı

Nitekim şeytān-ı mārid ḥaḳḳına lâfz-ı lâ'in

20/43

ma'rifet (a.i):Hüner

Söyleşür iken kemāl-i ma'rifetden ehl-i müterāb faẓl

4/9

mā-şadaḳ (a.zf):Doğrulukla

Zāhir yüzinde aḥsene-i eşkāle mā-şadaḳ

21.1./13

māşita (a.i):Kuaför

Kimse bakmazdı cihān pīre-zeyniniñ yüzine

'Adlūfiñ māşitası virmese lūtf ile bezek

12/15, 17/17

maşrık (a.i):Doğu

Maşrık ilinden uçmuş idi şāh-bāz-ı mihr

3/2

ma'sūka-i zafer (f.i.t):Zafer sarhoşları

Her gün gelür kinārına ma'sūka-i zafer

11/32

maṭla' (a.i):Başlangıç

Taḥsin ider bu maṭla'-ı nāzūg-beyāna tīg

11/23, 19/25

māya (f.i):İktidar

Kim ecel irse olur her kişi māya māyil

14/28

maydān-ı rezm (f.i.t):Savaş meydanı

Maydān-ı rezmi bezm-geh idindi Ḥusrevā

11/36

māye (f.i):İktidar, güç

Māye-i bezlūfi ile ehl-i zemāne ḥōş-ḥāl

16/23

māyil (a.s):İstekli

Kim ecel irse olur her kişi māya māyil

14/28

maẓhar(a.i):Ortaya çıkma, görünme

Nā-gāh ola_jdi rüz-i cedel maẓhar-ı ğāzab

21.2./35

mecāl bul- (a.t.b.f):Güçlen-

Tūfi-i ṭab' söze başlamağa buldı mecāl

16/38

meclis (a.i):Topluluk

Şāhā benem ki meclis-i medḥūfide eylerem

Bir tār ile hezār nevā nitekim rübāb

3/35

Mecmū'a (a.i):Dergi

Yazmış ol mecmū'aya vaşf-ı ruḥūfi ey yār gül

15/3

Mecnūn (a.öz.i):Mecnun

Mecnūn gibi āşūfte vü āvāre benefşe

22/20

meddāḥ (a.s):Öven, metheden

Cān ile meddāḥūfiām dil-teng koma beni kim

'Andelībinden cihānda olmadı bīzār gül

15/40

medh (a.i):Övme işi

Halka sen lûtf u kerem halk safia medh ü senâ
2/32, 3/46

medh kıl-(a.t.b.f):Öv-, yücelt-

Şâhâ Necâfî medhûnû kıldı seher-redîf
9/48

Medîne (a.öz.i):Medine

Oldı mânend-i Medîne hş münevver gülsitân
15/2

Medîne-vâr (f.zf):Medine gibi

Gülşen münevver oldı serâser Medîne-vâr
21/9

meger (f.be):Meğer, oysaki, halbuki

Gül ruhlaruña bende iken kaçdı meger zülf
Ki efsüs ile başın çevirir hañ-ı semensâ
1/5, 6/33

meh (f.i):Ay (bkz. mäh)

1/19, 6/19, 12/12

meh-cebîn (f.s.t):Ay alınlı

Āfitâb-ı müşteri-fer zöhre-çal'at meh-cebîn
20/22

meh-i tâbân (f.s.t):Parlak ay (bkz. mäh-ı tâbân)

18/30

mehîn (a.s):Aşağılık, değersiz

Sîm ü zer cüdüfî katında bir avuc hâk-i mehîn
20/39

meh-riqâb (a.f.b.s):Ay üzengili

Şâh-ı nücüm-kevkebe hşîd-im meh-riqâb
6/28

meh-veş (f.zf):Ay gibi

Zihn ü fehmi mihr ü meh-veş 'âlem-ârâdur yine
23/14

mekân (a.i):Yer

Devletüfî ahterine südde-i gerdün mekân
2/17, 7/20

mekes (a.i):Sinek

Ey hân-ı şevketine hümâ-yi zafer mekes
8/19,16/24

mekîn (a.s):Oturan

Müşerref oldı memalikde her mekân ü mekîn
7/20

- mekr sūr (a.t.b.f):**Hile yap-
Meydān yüzine haşm kanından mekr sūrüb
11/22
- melah (f.i):**Çekirge
Oldı çünkim melah-ı berf havādan nāzil
14/1
- melāl (a.i):**Sıkıntı
Esmedi fikretinüfi gülşenine bād-ı melāl
2/19, 16/19
- melāyik-siper (a.f.b.s):**Meleğin korunduğu[yer]
Ma'nā yüzinde çarḥ-ı melāyik-siper nişān'
21.1./13
- melca' (a.i):**Sığımlacak yer
Der-gehi fażl u kemāl ehline melca' mi degül
17/14
- melek (a.i):**Melek
Meleksin mülkini geldün müşerref itdüfi imānufi
13/10
- melek-rū (f.a.b.s):**Melek yüzlü
Melek-rūlar iderler dā'im ezber
10/5
- melik (a.i):**Padişah (bkz. şāh)
16/26, 21.1/50
- memālik (a.i.c):**Ülkeler
Müşerref oldı memālikde her mekān ü mekīn
7/20, 11/49
- memleket (a.i):**Memleket, ülke
Şāhid-i memleketüfi ḥaylıca zibā görünür
16/32
- memleket-i Şām (f.i.t):**Şam ili, Suriye
Bir cündidür ki memleket-i Şāmdan getir
9/43
- Memleket-i Rūm (f.i.t):**Anadolu
Lûtf-ı lāfzufla senüfi Memleket-i Rūm ihyā
2/25, 21.1/27
- menār (a.i):**Nur
Yılda bir kere menār-ı şāhdan didār gül
15/1
- menār ol- (a.t.b.f):**Nurlu ol-, nurlan-
Kumrılar anda muḳri' olurlar menār serv
21.2./9

menāre (a.i):Minare

Devḥa-i güldür menāre pertev-i envār gül

15/2

menba' (a.i):Kaynak, asıl

Menba'-ı cüd u kerem merci'-i eşrāf-ı kirām

2/14

menşür (a.i):Ferman, buyruk

Yıkmağa şehr-i ğamı sebze getürmiş menşür

17/5

menzil-i 'izz (f.i.t):Yücelik yolu

Buldı bu defilü menzil-i 'izz ü 'ülā seḥer

9/44

merci' (a.i):Danışılacak yer, kimse

Menba'-ı cüd u kerem merci'-i eşrāf-ı kirām

2/14

merdān (f.i.c):Mertler, yiğitler, erler

Şecā'atde bu serverdür bu gün merdānı meydānuñı

13/16

merdümek-i çeşm (f.b.i):Gözbebeği

Şan merdümek-i çeşm dürür perçem-i tüġuñı

1/16

merg (f.i.):Ölüm

Güyā ki oldı nāḥun-ı tīz-i 'uqāb-ı merg

11/39, 25/26

merġüb (a.s):Beğenilmiş

Bu tarz-ı tāzeye raġbet sezādur

Ki olur merġüb dā'im şāḥ-ı nev-ber

10/31

merġ-zār (f.b.s):Çimenlik

Her şubḥ-dem ki açıla bu köhne merġ-zār

8/39

merḥamet (a.i):Şefkat

Her tende lūtf u merḥameti cān gibi revān

8/20

merhem (a.i):Merhem

Yine dil-ḥastelere vaşl ile merhem geliser

12/2

merkez (a.i):Merkez, meydan

Merkez-i ma'dileti Kā'be-i 'izz ü iclāl

16/17, 25/9

- meşâf id- (a.t.b.f):**Mesafe bırak-
Rezmine binse meşâf idemeye Rüstem-i Zâl
16/18
- meşel (a.e):**Gibi
Ey kefüf nür benânuñ meşel-i âb-ı şahûr
19/11
- mesîh (a.s):**Diriltici
Mesîh-i dîn-i Ahmed fâhr-ı kişver
10/17
- mesîhâ-yi zemân (f.i.t):**Zamanın mesihi
Kerem-i Şâh mesîhâ-yi zemân olsa gerek
12/13
- Mesîh-vâr (f.zf):**Mesih gibi, Hz.İsa
Emvât-ı hâki itdiler ihyâ Mesîh-vâr
8/2
- mesrûr (a.s):**Sevinçli, memnun
Zât-ı mesrûri ile şadr-ı vezâret zîbâ
2/15, 10/18
- mest (f.i):**Kendinden geçme
Üstur-i mest gibi şaçdı kefin yere şehâb
14/2
- mest bul- (f.t.b.f):**Sarhoşluk bul-, sarhoş ol-
Gülşen yolında mest bulub nergisi şemâl
Kâpdı 'amâmesini urub çeşmine gubâr,
8/16
- mest ol- (f.t.b.f):**Sarhoşluk bul-, sarhoş ol- (bkz. mest bul-)
11/51
- mestâne (f.zf):**Sarhoşça
Mestâne her çiçek ege komış külâhını
6/4, 9/3
- meşşâta (a.s):**Süsleyici
Zeyn itdi gül 'arûsını meşşâta-i nesim
8/5
- meşşâta-i şabâ (f.s.t):**Süsleyici rüzgar
Bu dem çemen 'arûsını meşşâta-i şabâ
5/3
- me'vâ (a.i):**Yurt, mesken
Dünyayı tolanur idemez bir yeri me'vâ
1/21
- mevâlid (a.i.c):**Mevcutlar
Mevâlid-i selâs oldukça mevcûd olsun ey server
13/39

- mevcüd (a.s):**Var olan
Mevālīd-i selās oldukça mevcūd olsun ey server
13/39
- mevki' (a.i):**Yer
Mevki'inde itdüğüfçün lûtf-ı maḥz olur ğazab
15/31
- mevsim (t.i):**Mevsim
Ey dil bu mevsim içre olan teşne-dillere
Şāh-ı cihānuḡi ebr-i kefi eyler nişār āb
5/7
- mevsim-i bahār (f.i.t):**Bahar mevsimi
Zī 'ālem-i ḡuceste zihī mevsim-i bahār
8/1
- mevsim-i saḡrā (f.i.t):**Çöl mevsimi
Nev bahār olmadı mı mevsim-i saḡrā mı degül
17/3
- mevzūn (a.s):**Vezinli söz
Beḡzer ol mevzūn nihāle kim ucında var gül
15/41
- mey (f.i):**Şarap
Elüfte sāġar-ı zerrīnle mey-i gül-reng
16/10, 21.2./25
- meydān (a.i):**Alan, saha
Ser-āmed oldı bu meydānda pehlevān ḡançer
7/14
- mey-i ergāvān (f.s.t):**Kırmızı şarap
Döndürdi lā'ı-nābı mey-i ergāvāna tıġ
11/43
- meyl (a.i):**Eġilim, yönelme
Zühhāda meylüḡi işideli gelmez oldılar
9/42, 11/29
- meyli ol- (a.t.b.f):**İsteġi ol-, eġilimi ol-
İslāma meyli olmasa durmazdı şolda
11/6
- meyl-i sitem eyle- (a.t.b.f):**Zulme yönel-
Eyleme meyl-i sitem var iken imkān-ı kerem
18/26
- meyl id -(t.a.b.f):**Yönel-
Nergis çemende tān mıdur iderse āba meyl
5/4
- mezellet (a.i):**Alçaklık
Cihān oldukça var olsun bu ġün dest-i mezelletden
13/38

mezra‘ (a.i): Yer

Mezra‘-ı sebz-i tarabdan göffül ümma hāşıl

14/1

Mısr-nijād (a.f.b.i): Mısır doğumlu

Yūsuf-cemāl ü Mısr-nijād olduğı için

Allāh ki bunca lûtlar ider sināna tığ

11/9

mi‘yār (a.i): Ölçü

Mi‘yār-ı zamîrûfide seher sîmi key-ednâ

1/22

micmere-gerdân (a.f.b.s): Buğurdan göğüslü

Hîndü-beçe-i micmere-gerdân-ı çemendür

22/6

midād (a.s): Sulu

Levh-i maḥfûza ne ḥacet kim ola resm-i midād

17/26

miğfer (a.i): Miğfer

Ḥabâb-ı âb-ı tîgi ḥöd-u miğfer

10/19

miğfer-i zer (f.s.t): Altın miğfer

Kesilmezdi başı şem‘-i münîrîfî

Eger re‘yüfle geyse miğfer-i zer

10/26

mihak (a.i): Mübarek ay

Gösterdi şeb-i târ mihakdür ana güyâ

1/19, 12/23

miḥnet (a.i): Eziyet, zahmet

Derd-i dil-dâr üküş miḥnet-i gerdün efvün

2/12, 12/25

mihr (f.i): Güneş

Çini tābakda çarḥ meh ü mihr ü encümi

Bu bezme dizdi sîb ü bih ü dâne-i enâr

6/19, 9/14, 9/26, 17/28, 19/12

miḥrâb (a.i): Yön

Semendi na‘lintîfî miḥrâbına ser

10/21, 15/23, 25/8

mihr-i felek (f.i.t): Semânın güneşi

Yeter ey mihr-i felek rüy-i zemînden el çek

12/11

mihr-i İslâm (f.i.t): İslam’ın güneşi

Mihr-i İslâmdürür tâc-ı drefşün Şahâ

14/25

- mihri ruḥ (f.i.t):**Yanağının parlaklığı
Mihri ruḥuñi ḥayāli gözüm yaşın itdi germ
5/17
- mihribān (f.b.s):**Merhametli
Ḳani ol yār-ı mihribān arpa
24/1
- miḳdār (a.i):**Sayı
Bu gūn neden irişdi bu miḳdāra benefşe
22/26
- mīl (a.i):**Işın
Dağlar eyler idi cephesini mīl ile şihab
3/5, 8/21
- milket (a.i):**Ülke
Doyurdi ḥūn-ı ‘adū ile vahş u tayrı temām
Mūsellemler olmağ için milket-i Süleymānī
25/5
- mīnā (f.i):**Şarap şişesi
Ter ‘aḳıḳ ile dolu bāzār-ı mīnādur yine
23/4
- min-ba‘d (a.zf):**Bundan sonra
Min-ba‘d kimse cennet için çekmez intizār
6/16, 8/25
- minḳār (a.i):**Taşçı kalemi
Ḥārı naḥun bergi şeh-per goncayı minḳār gül
15/29, 16/5
- mir (f.i):**Baş
Mir -i ḳazā-tüvān ü ḳader-ḳadr ü yem-yesār
6/28
- mirveḥa (a.i):**Yelpaze
Şalalı ‘adlūfi eli mirveḥa-i aḥkāmı
Ḥān-ı emn üzre te‘addī mekesi açmadı bāl
16/24, 19/19
- mişāl (a.i):**Örnek,numune
Ger cān-ver mişālını vaz‘ eyleye şehāb
3/21, 9/11, 10/1, 16/5
- misk-i ezfer ol- (a.t.b.f):**Güzel kokulan-
Olur başduğı yerler misk-i ezfer
10/8
- mişli (a.i):**Aynı
Sen bir nihāl-i serv-i revān mişlisin kiḳider
Yüz sürmek ile ayağuna iftiḥār āb
5/13

- mīve-dār (f.b.s):** Yemiş veren
Bostān-ı saltanatda bu gün mīve-dār serv
21.2/29
- mīve-i şīrīn (f.s.t):** Tatlı meyve
Tā hāşıl ola mīve-i şīrīn ü ābdār
6/24
- miyān (f.i):** Orta
Kim gāh başdan aşā geh ire miyāna tīg
11/24
- miyān-beste (f.b.s):** Bel bağlayan kişi
Tarīkat ehli miyān-beste müfred olduĝ için
Cemī'-i sīm ü zerīn itdi der-miyān hānçer
7/6, 7/32
- mizān (a.i):** Tartı, ölçü
Mizān-ı veķārunda sebük sengi cibālūf
1/22, 16/22
- möhre (f.i):** Mühre, tavla zarı
Gam şeş-derīne möhre-i maķşūdumı ā'dā
1/14
- mu'allā (a.s):** Yüce, yüksek
Kevkebi himmetüfütüf mihr-i mu'allā mı degül
17/28
- mu'ammer (a.s):** Yaşayan sevgili
Daĝlar möhr ü nişān ķadd-i mu'ammer hātem
19/33
- mu'anber (a.s):** Güzel kokulu
Medhūfī yazanlarufı olur mu'anber hānesi
20/52
- mu'ānid (a.s):** İnatçı
Hışm u ĝazab iderse sipihr-i mu'ānide
Reng-i şafāk tuta hūr ü şekl-i mesā şeher
9/20
- mu'āvin (a.s):** Yardımcı
Nāşır u yār ü mu'āvin ola Hāķ
16/45
- muḫālif (a.s):** Muhālefet eden, ayrılık gösteren
Çarḫa tutar ki ide muḫāliflere 'ikāb
3/28, 7/11
- muḫaşşā (a.s):** Haşiye yazılmış
Hāḫı-ı reyḫān ile eḫrāfı muḫaşşā mı degül
17/12

muḥkem (a.s):Sağlam

‘Adlūfi esāsı muḥkem ü zulmūfi evi ḥarāb

3/17

muḥkem ol- (a.t.b.f):Sağlamlaş-

Ya‘nī kim muḥkem olur ḥalt olıcak kāh ile gil

14/33

muḥtaşar (a.s):Kısa

Bu nazm-ı dil-pezirdürür muḥtaşar nişān

21.1./48

mu‘īn (a.s):Yardımcı (bkz. mu‘āvin)

20/60

muḥadder (a.s):DeğerliNice kim devri gerdün ola ola
Her emrūfi nāfiz ü ḥükmūfi muḥadder

10/35

muḥalleb-aḥvāl (a.b.s):Döndüren, çeviren haller

Nice kim devr ide bu çarḥ-ı muḥalleb-aḥvāl

16/44

muḥārin (a.s):Erişmiş, yaklaşmış

Şiddik gibi ki□ola muḥārin Muḥammede

9/16

muḥarrer (a.s):Sağlam

Başın alur gider elbette bu muḥarrerdür

7/27, 10/36

muḥbil (a.s):Mutlu, kutlu

Rüşen oldı bu ki□olur bende-i hindü muḥbil

14/27

muḥīm (a.s):OturunHer dem serir-i salṭanat füzre muḥīm olub
‘Ömrün ola bu devr-i felek gibi bī-şümār

6/38

muḥri’ (a.s):Okuyan

Kumrılar anda muḥri’ olurlar menār serv

21.2./9

muḥri’ id- (a.t.b.f):Oku-

Vaḫt-i şabāḥ muḥri’ ider ḥōş şalā şeḥer

9/4

murād bul- (t.hlk.söyl.):İsteğine kavuş-

Dilegüm bu ki çapufidan bula her kişi murād

12/27

murād (a.i):İstek

Her murādūfı müyesser ide Allāh safā

2/33, 6/26, 8/39, 21.1./10

murçe (f.i):Karıncı

Lāyık degül ki murçelerden yā cāna tīg

11/48, 11/55

murğ (f.i):Kuş

Bir murğdur ki erzen idintür ğidā seher

9/25, 13/34, 17/29

muriyāne (f.zf):Karıncı gibi

Ki etmez şafā ile heves-i muriyāne tīg

11/55

muşaffā (a.s):Temizlenmiş

Āsiti-i keremūt ile muşaffā mı degül

17/27

musahhar id- (a.t.b.f):Ele geçir-

İdübdür tır-i tedbirūtī musahhar

10/23

musallağ ol- (a.t.b.f):Yapış-

Halka musallağ olmaz idi bu kadar nişān

21.1./3

muşavver ol- (a.t.b.f):Tasarlan-

Edeb levhinde olmakdur muşavver

10/34

muşliğ (a.s):İyileştirenĀb-ı elṭāfuṭi eger muşliğ olursa arada
Yağmaya āteş-i mey ḥırmēn-i ‘aqlı ebedā

2/20, 3/18

muṭarrā (a.s):Taravetli, taze

Olmasa idi şāḥ-ı emel sebz ü muṭarra

1/24, 17/16, 23/25

muṭī‘ (a.s):Boyun eğen

Bağt bīdār ü sa‘ādet hem-dem ü gerdün muṭī‘

23/21

muṭī‘ id- (a.t.b.f):İtaat et-

Ser-keşleri muṭī‘ ide cābirleri helāk

21.1./6

muzmer ol- (a.t.b.f):Saklı ol-, gizlen-

Zımnında muzmer olmasa bir tīg-i āb-dār

21.1./9

- mücellā (a.s):**Cilalı, parlak
Feth āyinesin gerdi sipah ile mücellā
1/32
- mücrim (a.s):**Günahkâr, suçlu
Mücrim ü 'āşī isem lûtf ile rahmet yaraşur
18/27
- mü'min (a.s):**Mü'min
Hâıır-ı mü'min gibi kim ıalmaya āşār-ı kin
20/3
- müceb-üd-du'ā (a.s.t):**Kabul edilen dua
Olmaz idi bu resme müceb-üd-du'ā seher
9/30
- mücevher (a.s):**Süsle donanmış
Devletüfı parmağına çarh mücevher hâtem
19/9
- müdevver ol- (a.t.b.f):**Dön-
Oldı müdevver ey melik-i dād-ger nişān
21.1./15
- müflis (a.s):**Züğürt, iflas eden
Kim bakar müflise kim şol ele gelmez sağar
19/43
- müfred (a.i):**Tek başma
Tarikat ehli miyān beste müfred olduğ için
Cemī'-i sīm ü zerīn itdi dermiyān hançer
7/6
- müheyyā (f.s):**Hazır
Esbāb-ı murādı ola feth ile müheyyā
1/31, 17/6
- müjde (f.i):**Müjde, sevinçli haber
Müjde-i rahmet için halka gelür açub bāl
16/4, 25/21
- mül (f.i):**Şarap
Āb-ı 'adlūfiden humārını ider ıslāh mül
15/30
- mülk (a.i):**Mülk
Mülkün esāsı oldı felek gibi üstüvār
8/24, 17/16, 20/37
- mülk-i cihān (f.i.t):**Dünyanın mülkü, tapusu
Ey tād-dār mülk-i cihān beyleri sentüfı
Kapunda kuluflı olmağ ile ider iftiħār
8/26

mülük (a.i.c):Mülkler

Mülük-i 'aşr rikâbuftca yûriye nitekim
Tatar Hânı ve Eflak ilinüfi Banı

25/36

müma (f.s):Adı geçen

Eyledi zerre kadar müma müsahhar hâtem

19/21

mümteni' (a.s):Çekingen

Mümteni' dür ki nazîrûfi getüre devr-i felek

16/30

müneccim (a.i):Yıldız falcısı

Gökde müneccim eylesün yıldızı hisâb

3/24

münevver (a.s):Aydınlatılmış, parlak

Oldı mænend-i Medîne hoş münevver gülsitân

15/2, 19/12

münfehim ol- (a.t.b.f):Anlaşı-

Bu kazîyye güyîyâ 'ahdünde oldı münfehim

4/3

münkesir (a.s):Kırılmış

Başu aşğa münkesir ü kara benefşe

22/30

müsahhar eyle- (a.t.b.f):İtaat eyle-

Eyledi zerre kadar müma müsahhar eyle hâtem

19/21

müsellem (a.t.b.f):Müslüman

Müsellem olmag için milket-i Süleymânî

25/5

müsellemî (a.i):Doğrulukla, gerçeklikle

Yazıldı sol zemine berât-i müsellemi

21.1./25

müselmân (a.i):Müslüman

Egerci gâlib olmaz bir müselmâna iki kâfir

13/8

müstağrak (a.s):Batmış

Müstağrak ola lü'lü'-i şeh-vâra benefşe

22/43

müstahzâr (a.s):Hazır

Olmaya bir 'ilm kim zihn ile müstahzâr degül

4/4

- müstaķīm-endām (f.a.b.s.):Doğru endam, boy**
 Çü şu'bān müstaķīm-endām ü keĵ-rev
 10/2
- müstecāb (a.i):Kabul**
 Bārī katında her dileği ola müstecāb
 3/50
- müstedrek (a.i):Arapça'da bir vezin**
 Ah kim şadlığı gördi felek müstedrek
 12/7
- müstekīm (a.s):Doğru, düzgün**
 Zāhid sözine katlanmaz ŧab'-ı müstekīm
 21.2./13
- müsteġāb (a.s):Güzel bulunan**
 Ĥazretüne oldu her yerden Ĥitāb-ı müsteġāb
 4/9
- müşerref id- (a.t.b.f):Şeref ver-**
 Meleksin mülkini geldüŧi müşerref itdüŧi imānuŧi
 13/10
- müşerref ol- (a.t.b.f):Şeref duy-**
 Müşerref oldu memālikde her mekān ü mekīn
 7/20
- müşeyyed id- (a.t.b.f):Sağlamlaştır-**
 Du'ā-yi ĥayr ile iller el üşürdiler itdiler
 Müşeyyed kaşr-ı ikbālün gibi kağr-i felek-şānuŧi
 13/28
- müşğ-bār (f.b.s):Koku yağdıran**
 Toprakdan götürdüŧi eyā bād-ı müşğ-bār
 8/15
- müşğ-i siyeh (f.s.t):Kötü koku**
 Valā-yi surha müşğ-i siyeh şardı lāle-zār
 6/9
- müşkil (a.s):Zor**
 Töp-i ĥörşid ile feth olmaz ise key müşkil
 14/4
- Müşterī (a.i):Müşteri gezegeni. Feleğin kadısı ve hatibi olarak bilinir**
 Bī-taylesān Müşterī vü bī-ridā seĥer
 9/42
- müşterī-fer (f.b.s):Parlaklık saçan Müşteri (yıldızı)**
 Āfitāb-ı müşterī-fer zöhre-ġal'at meh-cebīn
 20/22

- müttekâ id- (a.t.b.f):**Dayanak et-
İtdi yesâr-ı devletüfle müttekâ seher
9/27
- müyesser ol- (a.t.b.f):**Kolaylaş-
Müyesser olmaz idi kâ'inâta emn ü emân
7/16, 12/5
- müyesser id- (a.t.b.f):**Kolaylaştır-
Her murâdufı müyesser ide Allâh safia
2/33
- müzeyyen (a.s):**Süslenmiş
Nice kim ola çerâğ ile meclis müzeyyen
14/38

-N-

- nā-be-dīd (f.b.s):**Görünmez, belirsiz
Māhun gūmtış küliçesi olmışdı nā-be-dīd
3/6
- nā-be-kār (f.a.b.s):**Hayırsız
Destānlar itdi kıışsamı ol nā-be-kār serv
21.2/23
- nāçār (f.b.s):**Çaresiz, zavallı
Nāçār eger kaçun ile gözini gamzen
1/9, 15/39
- nā-dān (f.s):**Bilgisiz
Zamiri geldi bir yire bu gün dānā vū nā-dānuñ
13/4
- nā-gāh iriş- (f.t.b.f):**Ansızın gel-
Nā-gāh irişdi cānib-i Feyyazdan hıtāb
3/13
- nā-gehān (f.zf):**Ansızın, birdenbire
Egildi şarşar-ı kīn ile nā-gehān hānçer
7/7, 11/40
- nā-mūnāsib (a.s):**Uygun olmayan
Nā-mūnāsibdūr hākākatde bahār ü pūstūn
20/14
- nā-mūstaķīm (a.f.b.s):**Doğru olmayan
Büy-ı hūlķuñ řemm olur nā-mūstaķīm olsa mizāc
20/47
- nā-řavāb (f.a.b.s):**Doğru olmayan (bkz. nā-mūstaķīm)
4/6, 4/21
- nā-tūvān (f.b.s):**Güçsüz, zayıf
İdindi gamzeden ol çeřm-i nā-tūvān hānçer
7/1, 8/10, 11/40
- nā-tūvān eyle- (f.t.b.f):**Zayıflat-
Ey řabīb-i zemān cevāb buyur
Ki eyledi beni nā-tūvān arpa
24/19
- nāfe-i tatar(f.i.t):**Tatar miski
Kānlara boyanu mu yatur nāfe-i tatar
6/8, 15/33
- nāfi (a.s):**Yok eden, gideren
Devlet ü āyīn ü resmi nāfi-i zulm ü fiten
20/34

nağamāt (a.i.c):Ahenkler, ezgiler

Nağamatı ile gülistān-ı cihān mālāmāl

16/41

naḥ (f.i):İp

Hārī naḥun bergi şeh-per goncayı minkār gül

15/29

naḥl (a.i):Hurma ağacı

Bezmüfe bir naḥl-i rengin bağladı kim yaraşur

15/43

nāhun (f.i):Tırnak

Güyā ki oldı nāhunı tiz-i 'uqāb-ı merg

11/39

naqd-i cān (f.s.t):En kıymetli eşya

Meger bu şive ile ola naqd-i cān ḥançer

7/31

naqş (a.i):Süs

Felek tākinda keyvān işin işler naqş-ı eyvānuḫi

13/18, 18/22

naqş-ı eş'ār (f.s.t):Nakışlı, süslü sözler

Zeyn olaldan naqş-ı eş'ārı ile şahın-ı kā'ināt

20/55

Nāl (f.i):KamışBaşını kes dilini dil şu kişinün kim ola
Zāhiri doğru kalem gibi içi egri çü nāl

16/34

na'l (a.i):Nal, nal şekli

Kim na'l-i semendüfi eşrefde ola hem-ta

1/18, 10/21, 15/23, 16/7

nāle (f.i):İnleme, inilti, feryat

Yaş akduğunca gözden ider nāleler göñül

5/14, 20/26

nām (a.i):İsim.

Şeref-i nām-ı hümāyunıdır anı bilgil

14/24, 16/11, 18/3

nām-ver ol- (f.t.b.f):Ünlü ol-

İsm-i şerifi ile olur nām-ver nişān

21.1/19

nār (a.i):Ateş

Nice ki nār ile bile eyler karar āb

5/24, 8/6

na'ra (a.i):Bağırma

Vā'izlîfi na'raları bir kuru gavgâ mı degül

17/7

na'ra-i bülbül (f.i.t):Bülbülün feryadı

Na'ra-i bülbülden olur her seher bî dâr gül

15/15

na'ra-i töp (f.i.t):Top gürlemesi

Na'ra-i töpüfi ile haşmun olur lâ-ya'kı

14/29

na're (a.i):Bağırma, nara (bkz. na'ra)

9/3

naşb ol- (a.t.b.f):Atan-

Naşb olunmadı çemen iklîmine ser-dâr gül

15/27

nâşır (a.s):Yardımcı

Nâşır u yâr ü mu'âvin ola Hâk

16/45

nağ'-ı saltanat (f.s.t):Saltanatın döşeği

Sen nağ'-ı saltanatda murâd atına süvâr

8/28

nâz (f.i):Şımarıklık

Eğer ki lûtf ide nâzufl eger ki kahr ide lûtf

7/3, 15/11

nazar eyle- (a.t.b.f):Bak-

Erhâma nazar eylese kej toğamaya hergiz

22/38

nâzenîn (f.s):Cilveli

Yalın ayak sebzede seyritilmek olur nâzenin

20/12

nâzil ol- (a.t.b.f):İn-

Oldı çünküm melağ-ı berf havâdan nâzil

14/1

nazîr (a.s):Taze

Kim virmedi nazîrini cinn ü beşer nişân

21.1./17

nazm (a.i):Kafiyeli söz

Kim arkasında nazm-ı zemîn ola üstüvâr

6/31, 7/38, 10/11, 16/42, 21.1./48

nâzüğ (f.i):İnce

Tûfî-i tab' bir gazel-i nâzüğ intihâb

3/37

nāzüğ-beyān (a.f.b.s):İnce söz

Taḥsīn ider bu maḥla'-ı nāzüğ-beyāna tūğ

11/23

ne deñlü (t.zf):Ne kadar

Ne deñlü tizlenürse geçer hemān ḥançer

7/5

nebāt[āt] (a.i.c):Bitkiler

Zindān-ı ḥāḳden bu nebātātı çekmege

Bārānı rismān ider elṭaf-ı Kirdigār

6/6

Nebī (a.i):Peygamber

Eyledüñ dīn-i Nebī ihyāsını

4/7

Necātī (a.öz.i):XV.asrın meşhur Osmanlı şairi olup, asıl adı İsa'dır.1508'de öldü.

Virdüñi du'ā eyle Necātī Şehe tā kim

Şükri şeker-i tūḳi-i ṭab'uft ola güyā

1/30, 2/30, 3/45, 4/26, 5/22, 6/35, 7/38, 8/38,
9/48, 10/33, 11/61, 12/24, 13/36, 14/35,
15/41, 16/43, 17/29, 18/23, 19/35, 20/54,
21.1/44, 21.2/50, 22/44, 23/23, 24/18, 25/39**nef' (a.i):**Fayda, kâr

Virse 'aceb mi ḥāşiyet-i nef' ü ḍar nişān

21.1./24

neffāz (a.s):Büyü yapan

Emr-i neffāzına rām oldu sipihri 'ulyā

2/18

nefḥa-i 'İsā (f.i.t):Hz. İsa'nın mucizevi nefesi

Cümbiş-i bād-ı şabā nefḥa-i 'İsā mı degül

19/9

nehār (a.i):Gündüz

Yüz üzre her cevānibe leyl ü nehār āb

5/5, 8/13, 8/21,21/11

nekbet (a.i):Felaket

Baḥtı yüzi gerd-i nekbetten muşaffādur yine

23/24

nem (f.i):Islaklık, yaşlık

Kim nem-i ḥulḳından eyler sebzeler izhār gül

15/18

nemek (f.i):Tuz

Şuya döymekde berāberdür'a şekkerle nemek

12/25

neng (f.i):Utanma

Baş açuḳ nüş idelüm nām ile nengi şuya şal

16/11

nergis (f.i):Nergis

Nergis çemende tañı mıdır iderse äba meyl

5/4, 6/21, 8/16

nergis-i ä'mä (f.s.t):Görmeyen göz

Rah-ı çemene dikdi 'aşa nergis-i ä'mä

1/28

Nerimän (f.öz.i):Rüstem'in babası Sam'ın babasıdır. Yiğitliği ile anılır.

Kamu efsänedür destänları Sam-ü Nerimänüfi

13/24

nesäyim (a.i.c):Rüzgarlar

Kesb ideli nesäyim-i 'adlütüfle i'tidäl

9/31

nesim (a.s):Rüzgâr

'Adli nesimi ile olur hoş-havâ seher

9/19

nesim-i nev-bahâr (f.i.t):İlkbahar rüzgârı

Her kişiyi kâm-rân itdi nesim-i nev-bahâr

20/7

nesim-i şubh(f.i.t):Sabah rüzgârı

Gül-zâra gel ki kevşer i bağ u nesim-i şubh

8/2

nesrin- had (f.b.s):Gül yanaklı

Didi bir yâr-ı nesrin-had değıldür 'ömrümüz sermed

13/12

neşät (a.i):NeşeGalib gerek neşät gam üstine şimdi kim
Günden güne ziyâde olur leyden nehâr

8/13, 12/4

neşv ü nemä (a.b.i):Yetişip büyütme

Şahib-i neşv ü nemä mänend-i Tübädur yine

23/17

nevnev (f.s):Yeni yeni

Virsin zemâne destüfle nevnv gül-i murâd

8/39

nev-bahâr (f.b.i):İlkbahar

Nev-bahâr-ı lütfi bezl itse kerem ni'metlerin

15/21

nev-bäve (f.b.i):Hediye

Nev-bäve-i ser ämed-i Sulţän Bâyezid

21.1./18

nev-cevân (f.b.s):Genç delikanlı

Ki rây-i pîr bulur baht-ı nev-cevân hançer

7/13

- nevrüz (f.b.i):** Yeni gün, yılbaşı
Rüz nevrüz u şebüfi kadar ola bahtuñ pirüz
2/33, 15/11, 20/19
- nev'ā (a.i):** Çeşit
Nev'ā bürüdet itse 'acceb olmaya seher
9/12
- nevā kıl- (f.t.b.f):** Makam yap-
Yaraşur Ka'be hariminde nevā kılsa Bilāl
16/43
- ney (f.i):** Ney, müzik
Bāde-i hamrā ile çeng ü neye virdi 'amel
15/9
- ney-şeker (f.b.i):** Şeker kamışı
Hāme gibi kaçan yaza her ney-şeker nişān
21.1./49
- nezāre kıl- (a.t.b.f):** Bak-, seyret-
Dikmiş nezāre kılmağ için bir kaşâr serv
21.2/51
- nezzāre id- (a.t.b.f):** Bak-, seyret- (bkz. nezāre kıl-)
22/31
- ni'met (a.i):** İyilik
Gel ki 'işret ni'metini eyledi işār gül
15/8, 15/34
- nice (t.s):** Kaç, ne kadar
Zülfüñ nice yollar başa ey çeşm-i harāmī
1/11, 21.2/34
- nice bir (t.zf):** Ne zamana kadar
Oldı Necāti hāk işigünde nice bir
Ebr-i kefüfiden içmeye ey Şehriyār āb
5/22
- nidā (a.i):** Çağırma
Ey nidā-yi küntü kenzen eyledügince 'ulüm
Tapuñta oldı işāret Hāzret-i Hāqdan hıtab
4/8
- nigār (f.i):** Sevgili
Derdā ki bir nigār ile göñlümüz eğlenmez
3/44, 6/4
- nigeh-bān (f.s):** Gözcü
Diyār-ı dīne bu gün hāris ü nigeh-bānsın
25/33

- nig̃n (f.i):Mühür**
Sensin ol 'izz ü sa'adetde ser-efrâz nig̃n
19/5
- nig̃n-sâr (f.b.s):Baş aşağı olmuş**
Zülf-i siyah ü çarç-ı nig̃n-sâra benefşe
22/24
- nig̃n-ser (f.b.s):Baş aşağı olmuş (bkz. nig̃n-sâr)**
10/1
- nihâl (f.i):Fidan**
Gül-zâr-ı saltanatda yetişdi iki nihâl
6/23, 15/41, 21.1./30
- niķâb (a.i):Yüz örtüsü**
Müşgün gülâlesin gicenün 'anberin niķâb
3/1
- nîlis (f.s):Mavi, çivit renkli**
Mestâne durub kürte-i nîlisin ider çäk
22/18
- nîrencât (a.i):Hileler, düzenler**
Bâğa nîrencât evrâkıını aşdı her çiçek
20/10
- nişâb (a.i):Dercesinde, seviyesinde**
Ağzından ey dil ister isen la'l-veş nişâb
3/43
- Nisân (f.i):Nisan ayı**
Nisân bulutlarına ider ifiķâr serv
21/6
- nişâr eyle- (a.t.b.f):Saçıl-**
Şâh-ı cihânuñ ebr-i kefi eyler nişâr âb
5/7
- nisbet eyle- (a.t.b.f):Bağlan-**
Kendüyi nisbet eyleyüben çaylesâna tîğ
11/6
- nisbet id- (a.t.b.f):Bağla-**
Nisbet itme eline özüñi ey baħr-i 'âmik
14/20
- nisyân (a.i):Unutma**
Hey berîdür bād-ı nisyândan kitâb
4/4, 13/29
- nişân (f.i):Ferman**
Ne için zerle kenârına nişân yazdı hilâl
16/9

nite (t.zf):Nasıl

Ḥurrem k̄ulüb-i halk̄ nite mevsim-i bahār

3/31, 12/16

nitekim (t.be):Hakikaten, gerçekten

Kavl-i mü'ellifi nitekim saf̄ha-i kitāb

3/19, 3/25, 5/14, 5/21

niyām (a.s):Uyuyanlar

Çünkü niyām hāb gehinden uyana tīg

11/45

niyāz (f.i):Yalvarma

Her tafla Şeh cenābına 'arz it niyāz kim
Gökler kapısı açılır ey meh-liqā seher

9/17

nizām (a.i):Düzen

İşgünden irişür 'āleme 'adl ile nizām

12/9

nizām-ül-mülk (a.t.b.f):Mülkün düzenleyicileri

Unutdurduñ nizām-ül-mülk olan 'ākılleri yoksa
Kitābın mı okurlar halk̄-ı 'ālem 'ilm-i nisyānuñ

13/29

nizār (f.s):Zayıf

Nizār ü zerd ehl-i hāle beñzer

10/7

nizār id- (f.t.b.f):Zayıflat-

Yüzüñ göster de kanum dök nice zerd ü nizār itmek

13/6

nīze (f.i):Mızrak, süngü

Yanar od gibi girer kalb-i 'adūya nīzeñi

2/23, 17/18, 25/18

noqşān gel- (t.hlk.söyl):Eksik kalma-

Fazāetine ne noqşān gelür okunmağ ile

25/38

noqta kon- (a.t.b.f):İz, işaret bırak-

Serv oldürür ki harfine bir noqta konmaya
Azādlıkla bulmuş ola iştiḥār serv

21.2/4

nola (t.zf):Ne çıkar

Çerāğufidur nola ger nevbetüfide
Geyerse tāt-ı zerrin şāh-ı ḥāber

10/27

nūn (a.i):Nun harfi

Nūn ile 'ayna şebih olduğı için oldu hilāl
İntihā-yi ramazān evvel-i 'id-i şevvāl

16/1

nūr (a.i):Aydınlık

Ne şem' olur ki nūridur duḡānı

10/9, 18/15

Nūr-ı Aḡmed Muḡtār (f.s.t):Seçilmiş ve övülmüşlerin nuru(Hz.Muhammed)

Gösterür nite ki Nūr-ı Aḡmed Muḡtār gül

15/1

nūr-i ma'nā (f.i.t):Mana nuru

Sevād-ı dīdesinde nūr-i ma'nā
Şeb-i tārīk iile mäh-ı münevver

10/10

nuşrat (a.i):Yardım

Binā-yi nuşratuñ oldu çehār erkānı

25/9

nūş id- (f.t.b.f):Zevklen-

Başı açuk nūş idelüm nām iile nengi şuya şal

16/11

nuḡ (a.i):Söz

Diyārına bulmaz pāy-i nuḡ pāyānı

25/39

nūh (f.s):Dokuz

Dāmān-ı celālünde bu nūh ḡaḡ-ı mu'allā

1/17, 8/25

nūh-tūy (f.b.s):Dokuz kat

Zihī ḡalā' ki bürc-i sipihr-i nūh-tūya

25/30

nūkte (a.i):İnce mânalı söz

Şaf ḡa-i sebzedede çün nūktesi şerḡ olmağ için
ḡaḡ-ı reyḡān iile etrāfi muḡaşşā mı degül

17/12

nūmūdār (f.s):Görücü

Devletün ḡātemine çarḡ nūmūdārdürür

19/13

nūmüvv id- (a.t.b.f):Yetiş-, büyü-

Yir yüzine çıkdı ḡaḡsīn-i nūmüvv itdi nebāt

20/6

-O-**o (t.zm):O**

Bir şehriyârdür oki a'dâsı def'i için
Gün yokdürür ki yapmaya taşdan hişâr âb

5/9

od (f.i):Ateş

Yanar od gibi girer kalb-i 'adüya nizefi

2/23

od düş- (t.hlk.söyl):Ateş düşmek, sıkıntı kapla-

Od düşdi bâga gel bertü yağma mahallidür

8/8

od ol- (f.t.b.f):Ateş ol-

Bulmayub derd ile bir pâre od oldu her dil

14/7

oşsa- (t.f):Okşa-

Bu hañ ile bu ma'nâ-yi güzîde
Siyâhîde Hâyât Âbını oşsar

10/32

oku- (t.f):Oku-

Okursa her kişiye başka dâsitân hançer

7/26

ol (t.s):O, işte

Çok başlu dirilmesün ol zülf kim anı
Şuya ilte şusuz getüre hâl-i ruñ-i zîbâ

1/6

omuz (t.i):Omuz

Bitürdi iki omuzda iki yılan hançer

7/15

'Osmân Oğulları (t.i.t):Osmanlılar

'Osmân Oğullarında sen ey Şâh-ı muhterem

21.1./33

-Ö-

- ög- (t.f):Meth et-**
Tapuñdan ayruğın öge ğidi ğoncalar ğaşā
7/24, 13/32
- öge (f.i):Eleman**
'Aceb varub öge mi āteşin-zebān ğançer
7/30
- ögün- (t.f):Övün-**
Dānesin aķçeye alan öğünür
24/11
- öğret- (t.f):Öğret-**
Ey serv-i nāz ğamzeye öğretme ğözlerüfi
11/51
- ölç- (t.f):Ölç-**
Rismān-ı zer ile ğaşre dek ölçerse ğüneş
Bulmaya devletinüfi baħrına 'umķ u sāħil
14/19
- 'ömr (a.i):Hayat**
'Ömrüfi ola bu devr-i felek gibi bī-şümār
6/38, 20/29
- 'ömr-i ebed (f.s.t):Sonsuz hayat**
'Aş iden bir dem çemende kesb ider 'ömr-i ebed
23/9
- 'ömr ipini uzat- (t.hlk.söyl):Hayat yaşantısını uzat-**
Kimün uzatdı 'ömr-i ipini Necāfi çarķ
3/45
- 'Ömr-i Mesih (f.i.t):Mesih'in ömri, hayatı. Hz. İsa'nın lakabıdır**
Yā Rab sa'ādet ile cihānda bu izdivāc
Çün devr-i-mihr ü 'Ömr-i Mesih ola pāy-dār
6/25
- 'ömer-nişān (a.f.b.i):Ömer'in izi beliritisi**
Cüd-ı 'Alī 'ālemsin ü 'adl-i 'Ömer-nişān
21.1./33
- öñ (t.i):Ön**
Öñtinde dā'im ola sağlu şollu bendelerüfi
7/35
- öp- (t.f):Öp-**
İçüb şöfi-i zerrāķı tutub öplüşme ey sāķi
13/15
- öykün- (t.f):Özen-**
Gevhere öyküne mi bād-ı ğurür ile ğabāb
2/22, 19/38, 22/40

özge (t.e):Başka

Bahtumdan özge itmez idi bir kimesne hāb

3/12, 3/46

-P-

- pādişāh-ı ‘aşr (f.i.t):**Asrın, zamanın padişahı
Güş itse dürr-i lâfzufu ey pādişāh-ı ‘aşr
Olurdu şermden güher-i şāh-vār āb
5/10
- pādişāh-ı dād-ger (f.s.t):**Adaletli padişah
Pādişāh-ı dād-ger deryā-dil ü vālā-güher
15/18
- pādişeh-i Müşteri (f.s.t):**Müşteri yıldızı padişah
Hörşid-vār pādişeh-i Müşteri cenāb
3/15
- pāk (f.s):**Temiz
Zihn-i pākūfi bu cihān hāline dānā mı degül
17/25, 21.2./16
- pāk id- (f.t.b.f):**Temizle-
Pāk ider cārāb-ı zerrīn ile her şubh āfitāb
4/1
- pāk-sirişt (f.b.s):**Temiz yaradılışı
Rüşen-zamir ü pāk-sirişt ü ‘adū-figen
11/3
- pā-māl kıl- (f.t.b.f):**Çiğne-
Faqr mülkini gūnā leşkeri kıldı pā-māl
16/29
- pā-māl (f.b.s):**Çiğnenmiş
Koma kim dest-i cefā eyleye pā-māl-i ‘anā
2/31
- pāre (f.i):**Parça
Bir pāre yummadı gözün olunca tā seher
9/7, 14/7
- pāy (f.i):**Ayak
Pāy-i divārūfla sürer ruḡ-i zerdin hōrşid
14/33
- pāyān (f.i):**Son
Diyārına bulmaz pāy-i nuṭṭ pāyānı
25/39
- pāy-dār ol- (t.b.f):**Sürekli, devamlı ol-
Çün devr-i mihr ü ‘ömr-i Mesīh ola pāy-dār
6/25, 11/4
- pāyende (f.s):**Sürekli
‘Adl ile pāyende vü bākī ola tā yevm-i dīn
20/36

- pehlevān (f.s):** Yiğit, korkusuz
Ser-āmed oldı bu meydānda pehlevān hançer
7/14
- pelengī (f.i):** Panter
Haşmetüfī bārında şundūķ-ı pelengī çerm-i çarķ
23/18
- penāh (f.i):** Sığınma
Ey ser-efrāz-ı cihān tapufı idindi penāh
2/31
- penāhı ol- (t.b.f):** Koruyucu ol-
Oldı penāhı sāye-i inşāf-ı Şehriyār
6/29
- perçem (f.i):** Süs
Şan merdümek-i çeşmdürür perçem-i tüğufı
1/16, 14/26
- perde-serā (f.b.s):** Çalgıcı
Felek atlastı ola işigine perde-serā
2/16
- perestār (f.i):** Hizmetçi
Kim oldı lākāb çarķ-ı perestāra benefşe
22/39
- perī (f.i):** Peri
Pervāne gibi bāl ü perī kabkara yanmış
22/9
- perī-çihre (f.b.s):** Peri yüzlü
Ol perī-çihre eğer gizler ise gün yüzini
Dün garībüfidürür ey dil saçın elden komagıl
14/14
- perişān (f.s):** Dağınık
Ķo çoğalsun olsun ruĶufı tistinde perişān zülfiüfı
2/8
- pertev (f.i):** Işık, parlaklık
Bir kere şalsa pertevini āsumāna tīg
11/7, 17/15
- pertev-i envār (f.s.t):** Nurlu ışık
DevĶa-i güldür menāre pertev-i envār gül
15/2
- pervāne (f.i):** Fırıldak
Pervānesine şem⁴ her aĶşamın itdüğün
Bir bir gele başına uş anı bula seĶer
9/6, 14/3

- pervâne-i dil (f.i.t.):**Gönül fırlıdağı
Yakışur ruğlarufluñ şem'ine pervâne-i dil
14/10
- perverde (f.s):**Beslenmiş, büyütölmüş
Möhr kim zehr ile perverde yüzük kaşı ola
İde mihrüfle anı kırşa-i sükker hâtem
19/17
- Perverd-gâr (f.i):**Tanrı
Ey beğlerün yegânesi Mağmüd Pâdişâh
Sensin olursa säye-i Perverd-gâr serv
21.2/28
- Pervîz (f.öz.i):**Hüsrev'in lakabı
Şüret-i Pervîzdür Şävür aşubdur yer yerin
20/16
- peyâm (f.i):**Haber
Peyâm-ı merg iledür müjde-i zafer getürür
25/26
- peydâ eyle- (a.t.b.f):**Ortaya çık-
Bâga gel kim eyledi peydâ Yed-i Beyzâ semen
15/7
- peyk (f.s):**Haberci
Peyk olubdur zeng ü zencir-ile her şubh âfitâb
4/14
- peykân (f.i):**Sevgilinin kirpiği
Çemende gönca peykân dele bağrını sendânufi
13/22
- peykâr id- (f.t.b.f):**Savaş-
Zâhid-i yâbis-dimâg ile ider peykâr gül
15/13
- peymân id- (f.t.b.f):**Yemin et-
Diyâr-ı Engürüs ile idersin 'ahd ü peymân
13/21
- peyvend id- (f.t.b.f):**Ulaş-
Peyvend itdi rişte-i şer' ile Şâh-ı 'aşr
6/24
- pîl (f.i):**Fil
Bebr-i yabân ü pîl-i demîn-ı zemâne tîg
11/46
- pîl-i demân (f.s.t):**Hiddetli fil
Bebr-i beyân ü pîl-i demân ü jiyâne tîg
11/2

pinhān (f.s):Gizli

Pinhān şabā du'ālar ider āşikār serv

21.2/56

pīr (f.s):Önder

Pīr-i berf itdi riyāzetle bñ halkı kāmīl

14/8, 19/42

pīrehen (f.i):GömlekPervāne gibi bāl ü perī kabkara yanmış
Divāne gibi pīrehen-i pāre benefşe

22/9

pīre-zen (f.b.s):Koca karı, yaşlı kadın

Bir pīre-zen fetīlesini bñ-rızā seher

9/24, 12/15

pīrüz (f.s):Uğurlu

Rüz nevrüz u şebūfī kadr ola bahtufl pīrüz

2/33

pīrūze (f.i):Mavi taş, firuzeBařdan ayađa zer ü yāqūt ile pīrūzedēn
Donanur diler kim ola řāhid-i bāzār gül

15/10, 15/28

pīřānī (f.i):Alın

Fütūh řaf řaf olub řorlar anda pīřānī

25/8

pīře-kār (f.b.i):Oyuncu

Müflis olursa nola řehā pīře-kār serv

21.2/53

pīř-rev (f.b.s):Önden giden

Nitekim ola pīř-rev ezhāra benefşe

22/47

pīř-vā ol- (a.t.b.f):Önder ol-

Nite ki āfitāba olur pīř-vā seher

9/34

piyāde (f.i):Yayaşehler piyāde ruş yere şorlar olalıdan
Sen nat'-ı řalānatda murād atına sūvār

8/28

pūlād (f.i):Çelik

řalalı řal'a-i pūlād-ı yađ iře řuyı bād

14/4, 21.1/9

pūr-nūr (f.a.b.s):Nur dolu, aydınlık

Zihni pūr-nūrı ile mülk-i emāret ĥurrem

2/15

- püst (f.i):Post**
Befizer şu püstdan çıkan ef'i yılana tığ
11/17
- Püsfin (f.i):Post (bkz. püst)**
20/14
- puşu (t.i):Pusu**
Befizer ol leşkere kim puşuda durub ala dil
14/11
- püte (f.i):Tahta**
Püte-i kâle döker nice suhan-ver hâtem
19/36
- pür id- (f.t.b.f):Sahiplen-**
Pür ider dürle devrân dâmenini
10/11
- pür-ğavğa (f.b.s):Kavga dolu**
Zihî iklim-i pür-ğavğa ki olmuş alan alanufi
13/11
- pür-süz (f.b.s):Yakıcı**
Şi'r-i pür-süzufu sen dağı dilâ ezber kııl
14/9
- püser (f.i):Oğul**
Bir kezde befizese kaşufia ey püser nişân
21.1/38

-R-**rāfi' (a.s):** Yükselten

Şubh-ı 'adli rāfi' -i yeldā-yi zulm oldu bu gün

23/13

rağbet ko- (a.t.b.f): Yanaş-

Rağbet kıomadı tabla-i 'aṭṭārā benefşe

22/6

rāh (f.i): Yol

Bir kadem bir kimse gitmez oldu rah-ı nā-şavāb

4/6

rāh-ı çemen (f.s.t): Yeşil yol

Rāh-ı çemene dikdi aşā nergis-i a'mā

1/28

rahm (a.s): Merhametli

Ağladur dāmen-i rahm ile gözi yaşın sil

14/35

rağşān (f.s): Parlak

Olubdur ebr kefi berķ tīg-i rağşānı

25/12

raķam (a.i): Miktar

Şağhasından raķam-ı mihri gerek kim ide ĥak

12/10

raķīb (a.i): Rakip, bir işte birbirine karşı kimseler

Ĥasūdlar gibi durmuş raķīb böğrin urur

7/10

rām ol- (f.t.b.f): Boyun eğ-

Emr-i neffāzına rām oldu sipihr-i 'ulyā

2/18

ra'nā (a.s): GüzelŞalın ey dōst şalın ķāmet-i ra'nān ile kim
Ĥıl'at-i ĥüsni biçübdür boyufla şun'-ı Ĥuda

2/2, 13/11

rāst (f.i): DoğruZāhiri rāst olub bātını kimüfl kec ise
Ķalemüfl gibi ķalem kıl dilin andan iki dil

14/32, 20/56

raşad (a.i): Gözetme, pusu

Raşad oldu sipihr ü suşurlāb āfitāb

8/22

- rāy (a):Görüş**
Rāyufl tabībī itdi sifidāc-ı şubḥ ile
9/35
- rāyegān (f.b.s):Değersiz**
Dānesin akçeye alan ögünür
Ki eline girdi rāyegān arpa
24/11
- rāyet (a.i):Sancak**
Şalınsa serv-şifāt rāyet-i ḥirāmānı
25/10, 25/40
- rāy-i pīr bul- (a.t.b.f):Doğruyu bul-**
amīde-kāmet ü ḥandīde-rūj olsa ne ṭāfi
Ki rāy-i pīr bulur baḥt-ı nev-cevān ḥançer
7/13
- rāyiḥa-efzā (f.a.b.s):Koku artıran**
Gül-i şebbūya gice rāyiḥa-efza mı degül
17/24
- rāz (f.i):Sır**
Kim gizlū rāzı faş ider olur şarāb-ı nāb
3/41
- redd eyle -(a.t.b.f):Red et-, geri çevir-**
Eyle redd eḡyārı kim dillerde maḳbūl olasın
15/14
- redif id- (a.t.b.f):Tekrarla-**
İdüp redif kāfiye-i şāyegāne tīg
11/57
- ref ol- (a.t.b.f):Hükümsüz ol-**
Ḥaḳ budur kim ref olur ḥāḡırdan ölmek ḳorḳusu
20/28
- refi' (a.s):Yüce**
Şol vech iledür ḳaşr-ı refi'üfl kim ider faḡr
22/40
- refi'-ül-ḳadr (a.s):Şanı yüce olan**
Refi'-ül-ḳadr paşasın ne 'ālī yılduzufl var kim
Felek ṭākında keyvān işin işler naḳş-ı eyvānufl
13/18
- refṭār (f.i):Hareketsizlik**
Yirde arām ü ḳarār ü gökde refṭār ü şitāb
4/10, 21.2./43
- reh-ber (f.b.s):Yol gösterici, kılavuz**
Kaḳan kim re'y-i Aşaf ola reh-ber
10/14

- reh-i hıdmet (f.i.t):**Hizmet tolu
Reh-i hıdmetde şol defilü turur kim
İner ayaklarına kara şular
10/12
- reh-revân (f.b.s):**Yolcular
Ola maflüb-ı reh-revân arpa
24/20
- re'is ol(a.t.b.f):**Önder ol-
Gülşende re'is olmağa ezhâra benefşe
22/1
- remed (a.i):**Göz yorgunluğu
Yâ hõd dem-i şafaqdan irüb zahmet-i remed
3/9
- reng (f.i):**Renk
Reng-i şafaq tuta hõr ü şekl-i mesâ seher
9/20, 15/43
- reside (f.s):**Yetişmiş, büyümüş
Bâlîde-vü reside semen-çihre gül'izâr
6/23
- resm (a.i):**Resim
Ki resmdür taqınur cümle türkman hançer
7/1, 17/26, 14/31, 9/24
- reşk (f.i):**Kıskanma
Zî meclis-i şerîf ü zihî reşk-i bağ-ı huld
6/15,23/3
- revâ (f.s):**Uygun
Revâdur iftihâr iderse fâhrı Âl-i 'Osmânuñ
13/25, 19/31
- revâdar (f.zf):**Yakışır bir şekilde
Şimden gerü getürse revâdar şudâ'ı gül
8/36
- revân (f.s):**Giden,yürüyen
Hõş bahrdürür keffî kerîmüñ ki revândur
1/25, 1/29, 7/29, 8/33
- revân id- (f.t.b.f):**Geçir-, yürüt-
Her düşmâna ki vara ider hûkmîni revân
21.1./4
- revnaq (a.i):**Güzellik
Şâhid-i memleketüñ haylıca zibâ görünür
Vireli säye-i çetirüñ ruhına revnaq-ı hâl
16/32

- revze (f.i):**Pencere
Güyâ ki mihr revzenesidür sarâyufiüfî
9/39
- revzen (f.i):**Pencere (bkz. revze)
3/14
- re'y (a.i):**Görüş
Kaçan kim re'y-i Âşaf ola reh-ber
10/14, 17/17, 18/15
- re'y-i pâk (f.s.t):**Temiz görüş
Her yerde re'y-i pâki hured gibi kâ-m-gâr
8/20
- reyâhîn (a.i.c):**Fesleğenler
Ne tereddüd ya reyâhîn için olmaz mı sifâl
16/35
- rezm (f.i):**Savaş, cenk
Ki bezme rezm yaraşur bu dil-sitân haçer
7/3, 10/19, 16/18
- rezm-gâh (f.b.i):**Savaş meydanı
Bu gün dilirlere rezm-gâh gülşendür
25/18
- riyâzat (a.i):**Nefsi kırma, kanaatla yaşama
Pir-i berf itdi riyâzatile bu halkı kâmil
14/8
- ribâţ (a.i):**Han, tekke
Nice kim bu ribâţ-ı gerdünda
Ola maţlüpla reh revân arpa
24/20
- ridâ (a.i):**Örtü
Secde yirin pâk ider şubhuft ridâsı ile güneş
4/2
- ridâ-yi sebz (f.s.t):**Yeşil örtü
Ağ destârı ridâ-yi sebzi varken yaqdılar
15/32
- rif'at (a.i):**Yücelik
Zihî rif'at ki kadrüfti gülşeninde
Görinür tâc-ı key bir lüle-i ter
10/24, 13/17, 16/31
- rîsmân (f.i):**İp
Rîsmân-ı zer ile haşre dek ölçerse güneş
14/19

- rismān id- (a.t.b.f):**İnce, ip yap-
Bārānı rismān ider elṭāf-ı Kırdigār
6/6
- rişte (f.i):**Bağ
Peyvend itdi rişte-i şer‘ile Şāh-ı ‘aşr
6/24, 16/42
- ruḥ (f.i):**Yanak, yüz
Gül ruḥlarına bende iken kaçdı meger zülfi
1/5, 3/42, 5/18, 8/28, 14/33, 20/31
- ruhsār (f.i):**Yanak (bkz. ruḥ)
15/25, 20/24
- Rum (a.i):**Anadolu
Getürür Hind ilinden Ruma ‘anber
10/6
- rüşen id- (f.t.b.f):**Parlat-
Cihānı söyle rüşen itdi zihnüfi āfitābı kim
13/27
- rüşen ol- (f.t.b.f):**Parla-
Gün gibi bugün rüşen olur ḥālet-i ferdā
1/20, 7/26, 8/7
- rüşen eyle- (f.t.b.f):**Parlatıl-
Söyle rüşen eyledi āyātu şem‘i ‘ilmi kim
Bir qadem bir kimse gitmez oldı rāh-ı nā şavāb
4/6
- rüşen-ter eyle- (f.t.b.f):**Parlaklandır-
Dilin kesmek sözi rüşen-ter eyle
10/9
- rüy (f.i):**Yüz
Gül āteşi ile rüşen olubdur cemāl-i bāğ
Nite ki cām-ı bāde-i nāb ile rāy-i yār
8/7, 23/16
- rüy-i ‘ālem (f.i.t):**Yer yüzü
Bahar-ı ‘adli ile rüy-i ‘ālem
İrem gül-zārı gibi tāze vü ter
10/15
- rüy-ı zemīn (f.i.t):**Yeryüzü (bkz. rüy-i ‘ālem)
11/65
- rüz (f.i):**Gün
Nā-gāh ola_jdi rüz-i cedel mazhar-ı ğāzab
21.2/35

- rüz-ı bahār (f.i.t):**Bahar günü
Rüz-ı bahārda olmaz iften bī-ğubār āb
5/18
- rüz-ı ġāza (f.i.t):**Savaş günü
Tıġuñ kolum bürehne kılib ƣalpler yarar
Rüz-ı ġāzede hün-ı ‘adüdan idüb hızāb
3/27
- rüz-ı ‘İd (f.i.t):**Bayram günü
Rüz-ı ‘İdirdi diyu eyledi ħımnā ile al
16/6
- rüz-ı maşāf (f.i.t):**Savaş günü (bkz. rüz-ı ġāza)
5/20
- rüz-i rüze (f.i.t):**Oruç günü(Ramazan)
‘İd ola her ġünüñi nitekim rüz-i rüzedede
9/49
- rüze (f.i):**Oruç
Pādişāha nice bir rüze-i faƣr ile geçem
18/30
- rüzigār (f.i):**Zaman,vakit
Ebr-i ‘adaletüñi ƣü saƣƣadur negam eger
Böstān-ı dehre virmez ise rüzigār āb
5/11, 20/36
- rübāb (a.i):**Kemençe, ƣalgı aleti
Bir tār ile hezār ile nevān nitekim rübāb
3/35
- Rüstem-i Destān (f.i.t):**Rüstem’in hikāyeleri
Ben umarım kim aña Rüstem-i Destān diyeler
19/22
- Rüstem-i Zāl (f.i):**İran’ın ünlü kahramanı
Rezmine binse meşāf idemeye Rüstem-i Zāl
16/18

-S-**sa'adet (a.i):**Mutluluk

Görsün қапуғида кебкебуғи изи са'адин

3/24, 6/37, 16/15

sa'adet-i şāh-ı cihān (f.i.t):Cihan padişahının mutluluğu

Lazım degül sa'adet-i şāh-ı cihāna hışım

11/30

şabā (a.i):Rüzgar

Düşe tura şabā gibi gel gül-sitāna var

8/11, 9/10, 20/2

şabāh-ı ferruḡ (f.s.t):Uğurlu sabah

Ḥabbezā 'id-i hümāyun u şabāh-ı ferruḡ

şābit (a.s):Hareketsiz

Nice ki şābit günah üstine sevāb

3/49 4/10

şābitāt (a.s):Seyyar gezegenler

Zengi-mişāl idi gice dendāni şābitāt

3/5

şābit-ḳadem (a.b.s):Hareketsiz ayak

Şāh-ı çemende serkeş ü şābit-ḳadem sihi

21.2/7

şabr id- (a.t.b.f):Dayan-, sabr et-

Şabr idelüm şu resme kim ider kemāna tiḡ

11/61

şabūḡ (a.i):Sabah şarabı

İrmesün zerrece ḡörşid şabūḡına zevāl

16/12

saç- (t.f):Dök-, saç-

Saçdı zemine çün yine ebr-i bahār āb

5/1, 10/20

saç (t.i):Saç

Tā kim varub düḡün günü saçu tarıķı ile

Şāhuñ ayāḡı topraḡına eyleye nişār

6/36, 14/14

şadef (a.i):Sedef

Şadef agzın açub eyler şenāsın ebr-i nīsānuñ

16/42

sāde-rū (a.f.b.s):Yüzü tüysüz, genç delikanlı
Her sāde-rū şanem ki beyāz ola serd olur

9/12

şadr (a.i):Baş, önder
Zāt-ı mesrūrī ile şadr-ı vezāret zibā

2/15, 8/34, 13/37

şādiqā (a.s):Doğru sözlü
Hıtt u 'izār-ı yāra iki şubh olur mişāl
Kim biri kāzib ola biri şādiqā seher

şādiqāne id- (a.t.b.f):Sadık ol-
Şol dem ki Allāh ide şādiqāne tūğ

11/4

şāf (a.s):Temiz
Zihn-i şafuū pādişāh olalı rüşen dillere

4/14

şaf şaf ol-(a.t.b.f):Temiz ol-
Fütüh şaf şaf olub qorlar anda pişāni

25/8

şaf-der (a.f.b.i):Yiğit savaşçı
Alsa 'izzetle ele Aşaf-ı saf-der hātem

19/6

şaf-derün ol- (a.t.b.f):Temiz kalpli ol-
Şāhā yoluūda şaf-derün olduğı ile
Buldı bu deflü menzil-i 'izz ü 'ulā seher

9/44

şafā (a.i):Eğlence
Pertev-i şem'-i şafā Aşaf-ı yektā mı degül

17/15

şafā (a.i):Temiz, berraklık
Ola şafā vü 'ayş ü murād ile ber-devām

6/26, 9/2, 12/3, 14/34

şafā-'aşıyyet (a.b.s):Parlaklık veren
Mānend-i hāk-i Ka'be-i dergāh-ı Şehriyār
Olur şafā-'aşıyyet ü hacet-revā seher

9/21

şafa sür- (a.t.b.f):Güzel vakit geçir-
Bir mihr-i mäh-rüy ile sürer şafa seher

9/15

şafha (a.i):Yüz, kısım

Şafha-i sebze de çün nüktesi şerh olmağ için
Hatt-ı reyhan ile muhaşşâ mı degül

17/12

sâfi (a.s):Temiz

Dilindedür nesi var ise qalbi sâfidür

7/5

sâgar (f.i):Kadeh

Elüfe sâgar-ı zerrinle mey-i gül-reng al

16/10, 19/43, 18/11

sâhat (a.i):Meydan

Sâhat-i bağ-ı cihân Cennet-i Me'vâ mı degül

17/1

şahâ'if (a.i.c):Sayfalar

Yazdı çemen şahâ'ifine şun'-i Kirdigâr

8/3

şahbâ (a.i):Şarab

Yüzini kızardub çün ala büsefi şahbâ

1/8

şahib (a.i):Sahib

Şiddiğ oldı şahib-i siddiğ u şafâ şeher

9/2, 21.2/7

şahib-ül-beyân (a.i.t):Söz sahibi

Vay ol güne kim ola şahib-ül-beyân hançer

7/21

şahife (a.i):Yaprak

Cedvel çeker şahife-i gül-zâra cüybar

8/4

şahil (a.i):Kıyı

Bulmaya devletinüfi bahırına umç-u şahil

14/19

sâhir (a.s):Büyücü

Egerçi gâlib olmaz bir müselmâna iki kâfir
Begüm sâhirdürür sâhir sentüfi bu çeşm-i fettânufi

13/8

şahrâ (a.i):Çöl

Şit-i 'adlûfle şeref bulalı şahrâ-yi cihân
Hem-dem olub salunur şit-i jiyân ile gazal

16/25

şahn (a.i):Meydan

Bu şahn-ı sebze 'arşa-i maşşerdürür meger

6/7, 8/35, 15/21

şahne-i dey (f.i.t):Kış sahnesi

Cem'-i şükûfe şahne-i deyden ferâğ idüb
Tutarlar elde başı açuk cām-ı hõş-güvâr

6/2

saht (f.s):Katı, çetin, set

Yāküt olur saht ü kurur kanı 'aķikün

1/8

saht ol- (f.t.b.f):Sertleş-

Ebr dürdi yüzini bu işe saht oldu zemîn

14/6

sā'il (a.s):Dilenci

Bahr anuñ keff-i güher-pāşına göre sā'il

14/23

sā'ir (a.i):Diğer, öteki

Sā'ir yarağ içinde nitekim yegâne tığ

11/60, 13/25

sāk (a.i):Baldır, ayak

Pâyına yaqdı hınā sākına daqdı halhāl

16/8

saķf (a.i):Tavan, çatı

Çıksun ahum yeridür saķf-ı felekden bālā

2/9, 23/3

sāķi (a.s):İçki sunan, kadeh tutan

İçüb şõfi-i zerrāķı tutub öpüşme ey sāķi

13/5

saķķā (a.i):Sucu, saka

Ebr-i 'adaletüñ çü saķķādür ne ğam eger
Bostān-ı dehre virmez ise rüzigār āb

5/11

şakla- (t.f):Koru-

Şaklar cihānı hārisi inşāf-ı Şehriyār

8/25, 11/53

sāl (f.i):Yıl

Hezār sāl ola devr-i kāmēr gibi 'ömrüñ

7/40, 8/17, 14/4, 25/13

sal- (t.f):Bırak-, sal-

Ki saldı kāfiyeye genc-i şāyegān hānçer

7/38, 11/7

şalā (a.i):Seslenme

Vakt-i şabāh muķri' ider hõş şalā seher

9/4

şalâbet-i şîr-i jiyân (f.i.t):Korkusuz aslanın kuvveti

Lâyık degül şalâbet-i şîr-i jiyâna tîğ

11/30

şalâh (a.i):rahatlık, kurtuluş

Her dem şalâh-ı 'âlem için 'adldür işüfî

11/28, 15/9

şalâfîn-i nâm-dâr (f.st):Ünlü padişahlar

Kul oldı işiginde şalâfîn-i nâm-dâr

11/19

şalâfîn-i rûzigâr (f.i.t):Zamanın padişahları

Dârâ-yi tâc-bahş-ı salâfîn-i rûzigâr

6/27

şalın- (t.f):Nazlan-Şalın ey döst şalın kâmet-i ra'nân ile kim
Hıl'at-i hüsni biçübdür boyuña şun'-ı Hüdâ

2/3

şalţanat (a.i):Hükümdarlık,zenginlikHer dem serîr-i şalţanat üzre muķim olup
'Ömrüfî ola bu devr-i felek gibi bi-şümâr

6/38,12/18

Sâm (f.ö.i):Şehnâme'de adı geçen kahraman Nuh peygamberin oğlu

Kamu efsânedür destânları Sâm ü Nerimânufî

13/24

saman eyle- (t.b.f):Samanlaştır-

Dağları eyledi saman arpa

24/5

şan- (t.f):Zannet-

A'dâ şanur ki toldı yemîn ü yesâr âb

5/20, 11/42

sanasın (t.be):Güya, sanki

Genc-i nihân idi sanasın kînc-i hâkde

5/6

şanem (a.i):Put gibi duran sevgili

Leb-i cân-bahşuñ ile kâmet-i dil-keş şanemâ

2/1, 3/45, 9/12

şar- (t.f):kapla-

Vâlâ-yı surha müşk-i siye şardı lale-zâr

6/9

- sarāy (f.i):Saray**
Şahn-ı sarāy-ı 'izzetün içinde Hüsrevā
Bir murğdur ki erzen idintir gıda seher
9/25
- şarīh (a.s):Açık**
Afımadum nām-ı a'lāsın şarīh
4/16
- şarşar (a.s):Şiddetli**
Egildi şarşar-ı kīn ile nā-gehān hañcer
7/7, 18/24
- şatḥ (a.i):Kısım, yüzey**
Şatḥ-ı sebze şahn-ı çinī ola hān-sālār gül
15/21
- şavāmi' (a.i.c):Tapınaklar**
Şavāmi'-i ḥarem-i nūh sipihr sükkānı
25/24
- şavur- (t.f):Taşı-**
Ki esdi şavurdu ḥürmen-i gülde şabā seher
9/10
- sa'y (a.i):Çalışma**
Olmasa idi sa'y-i sehāb-ı keremüñ ger
Olmaya idi şāḥ-ı emel sebz ü muṭarrā
1/24, 2/9, 10/18
- sa'y id- (a.t.b.f):Çalış-**
Sa'y idüb iremez gül-i gül-zāra benefşe
2/10
- sāye (f.i):Gölge**
Vireli sāye-i çetrüñi ruḥına revnāk-ı ḥāl
16/32, 21.2./28
- sāye ol- (f.t.b.f):Gölgelen-**
Nitekim sāye olur tābi'-i ḥörşid-i münir
2/18
- saye-bān (f.b.s):Çadırılık**
Bu müşg saye-bān ile ol 'anberin tınāb
3/39
- sāye-i inşāf-ı şehriyār (f.i.t):Merhametli padişahın gölgesi**
Tāb-ı temüz-ı zulmden üşenmesin şu kim
Oldı penāhı sāye-i inşāf-ı Şehriyār
6/29
- sāye-i zūlf (f.i.t):Saçının gölgesi**
Zāhidā sāye-i zūlfinde ruhın cennet bil
14/12

- sāye-perver (f.b.s):**Gölge veren
Bu zībā haṭṭ ile ma'nā-i rengīn
Mişāl-i şāhidān-ı sāye-perver 10/29
- şayru (t.s):**Hasta
Şayruya sıḥhat ata cān arpa 24/1
- şayyād-ı çarḥ (f.s.t):**İnsafsız dünya
Şayyād-ı çarḥ zāğ-ı şebi kılmağa şikār 3/3
- sebāt (a.i):**Sabır
Tutalum öyküne ol ḳani sebāt ile şinā 2/22
- sebep (t.i):**Sebep, neden
Sebep nedür ki giriftār-ı Çāh-ı Bijen olur 7/28
- sebük (f.s):**Hafif,çabuk
Mizān-ı veḳāruḑda sebük sengi cibālün 1/22
- sebze (f.i):**Yeşil
Hāḳ ḥāzır itdi sebzeyi her yerde Ḥızır-vār 6/5, 23/29
- sebze-i cinān(f.i.t):**Cennetin yeşilliği
Görine gözlerine sebze-i cinān ḥançer 7/23
- sebzevār (f.zf):**Yeşillik gibi
Āfitāb-ı sebzevārı sebze-i ḥayl-ı cevāb 4/19
- sebze-zār (f.b.s):**Yeşillik
Kıldı cihān yüzini yine sebze-zār āb 5/1, 5/1, 5/2, 8/11
- secde-gāh (a.f.b.i):**Secde yeri
Atı na'linden cihān mihrāb gibi secde-gāh 15/23
- sedd (a.i):**Engel
Fitne Ye'cücina ey sedd-i Skender ḥātem 19/3
- sefine (a.i):**Gemi
Oldı meger sefine-i fetḥ ü zafer nişān 21.1./10

sehā (f.s):cömert

Ahter-i bürc-i vefā gevher-i deryā-yi sehā

17/15

sehāb (a.i):Bulut

Ger cān-ver mişālını vaz' eyleye sehāb

3/21

sehāb-ı himmet (f.i.t):Yardım bulutu

Āb-ı cüd irse sehāb-ı himmetinden sebzeye

15/22

sehāb-ı kerem (f.i.t):İyilik bulutu

Olmasa idi sa'y-i sehāb-ı keremüfî ger

1/24

sehāb-veş (f.zf):Bulut gibi

Sehāb-veş göge çıkub duĥāmı tōpinuŧi

25/13

sehā-pişe (f.b.s):Cömertliĝi meslek edinmiş

İderler ey sehā-pişe dil ü destüfiden endişe

13/20, 14/23

seher (a.i):Sabah vakti

Gördüm seherde gülşene uğradı bād-ı şubh

8/14, 9/1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,
16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,
30,31,32,33,34,35,36,37,38,39,40,41,42,43,
44,45,46,47,48,49,50,51, 17/19**seher-hiz (a.f.b.s):Erken kalkan**

Şıdk ile hidmetüfide seher-hiz olmasa

Olmaz idi bu resme mücāb-üd-du'ā seher

9/30

seher-redif (a.b.s):Seher redifli

Şāhā Necāü medhüfî kıldı seher-redif

9/48

selef (a.s):Önce gelenler

Sebep olduŧi selef aŧılmaĝa ĥayr-ül-ĥalef sensin

13/30

selis (a.i):Düzgün anlatış

El kavşurub edeble ayāĝ üstine durur

İş bu selis nazma idüp i'tizār serv

21.2/45

Selmān (a.öz.i):Selmān, İnan'ın ünlü şairi

Aķub aĝzı şuyı taĥşin ide Selmān ü Kemāl

16/40

- selsebîl (a.s):**Tatlı, hafif
Selsebîl-i sühanüm böyle revân görür ise
Aķub ağzı şuyı taķsîn ide Selmân ü Kemâl
16/40
- selsebîl-vâr (a.b.zf.):**Tatlı su gibi
Döndürdi Allâh emri ile selsebîl-vâr
11/8
- semâ (a.i):**Gök
Erz ü semâ arasına düşürdi şeb keder
9/29
- semek (a.i):**Balık
Zahm-ı tîrûfle defîzlerde zırh geydi semek
12/17
- semen (f.i):**Yâsemin
Bâğa gel kim eyledi peydâ Yedi Beyzâ semen
15/7
- semen-ber (f.b.s):**Yasemin göğüslü[sevgili]
Buña cemâl-i yâr-ı semen-ber aña seher
9/3
- semen-çihre (f.b.s):**Yasemin yüzlü
Bâlîde vü resîde semen-çihre gül'izâr
6/23
- semend (f.i):**Güzel at
Semendi na'linüfi mihrâbına ser
10/21
- şemer (a.i):**Mahsul, verim
Olmasa bâğ-ı salţanatıfıda şemer nişân
21.1/30
- sen (t.zm):**Sen
Sen bir nihâl-i serv-i revân mişlisin ki□ider
Yüz sürmek ile ayâğuna iftihâr âb
5/13
- şenâ (a.i):**Övme
Halķa sen lûtf u kerem halk saña medh ü şenâ
2/32, 3/47, 7/38
- Sencileyin (t.e):**Senin gibi
Ķani bir sencileyin salţanat atına süvâr
16/26
- sendân (a.i):**Örs
Ķemende ķonca peykân dele bağrını sendânıfı
13/22

- seng (f.i):taş**
Mizân-ı vaqârufıda sebük sengi cibâlün
1/22
- sep- (t.f):Sep-**
Yüzine şu sepeler dest-i şehâb ile havâ
2/28
- ser (f.i):Baş**
Yafağufı alnını açar ser-i zülfi perîşanufı
13/1
- ser-âmed (f.b.s):Başta bulunan**
Ser-âmed oldı bu meydânda pehlevân hançer
7/14, 21.1/18, 21.2/3
- serâ-perde (f.b.i):Saray perdesi**
Ey serâ-perdeñi için tāk-ı mu'allâ atlas
12/12
- serâser (f.zf):Baştan başa**
Cihân ma'mûr re'yi ile serâser
10/18, 19/10
- serçe parmak (t.hlk.söyl.):Serçe parmak**
Serçe parmagına zeyn oldı bu cevher hâtem
19/40
- serd (f.s):Sert**
'Adû kim serd ü ser-keşdür afa hısm eylemek hoşdur
13/19
- serd ol- (f.t.b.f):Acımasızlaş-, sertleş-**
Her sâde-rû şanem ki beyâz ola serd olur
9/12
- serdâr (f.b.i):Komutan**
Serdâr-ı kârzâr ü ser-efrâz-ı ma'reke
11/2, 15/27
- ser-efrâz (f.b.s):Benzerlerinden üstün,mümtaz**
Dâ'im sinân ü gürzi ser-efrâz şaf-şiken
6/30, 11/2, 19/5
- ser-geşte (f.b.i):Şaşkın, sersem**
Zerre-veş ser-geştesi için mihr-efzâdur yine
23/22
- ser-güzeşt (f.b.i):Macera**
Çün ser-güzeşti haşmüña ide fesâne tığ
11/35
- serî' (a.s):Hızlı**
Ben şöyle afilların ki ecelden serî' dür
11/31

serîr (a.i):Taht

Her dem serîr-i saltanat üzre muķîm olup
'Ömrüñ ola bu devr-i felek gibi bî-şümâr

6/38, 10/36

ser-keş (f.b.s):Sarhoş, sersem

'Adü kim serd ü ser-keşdür aña hısm eylemek hõşdur

13/19, 21.1/6

sermāye (f.b.i):Mal

Güzelüñ kaşı gözi bir eyü sermāyedürür

19/30

sermed (f.s):Sürekli

Didi bir yar-i nesrîn-ħad deĝildir 'ömrümüz sermed

13/12

ser-sebz (f.b.s):Yeşillik (bkz. **sebze-zār**)

8/40, 15/20

ser-zeniş (f.b.s):Sitemli

Sezādur serzeniş sâ'ir salāfîne vücüdufila

13/25

serv (f.i):Servi, selvi

Geldi bir ayaĝ üstine bin serv çemende

1/3, 6/11, 13/23

serv-i nāz (f.s.t):Uzun boylu sevgili

Ey serv-i nāz ĝamzeye öĝretme gözlerüñ

11/51

serv-şifat (a.f.b.zf):Servi gibi

Şalinsa serv-şifat rāyet-i ħurāmāñ

25/10

şevāb (a.i):Yapılan iyi iş, hayır işleme

Niceki şābit ola ĝünāh üstine şevāb

3/49

şevāb ol- (a.t.b.f):Hayır işle-

Çok çok şevāb olur şaklayana tiĝ

11/53

sevād (a.i):Siyahlık

Ki sevād olsa yaraşır bilürüz her ħātem

19/31

sevād-ı dīde (f.s.t):Kara göz

Sevād-ı dīdesinde nūr-i ma'nā

10/10

sevdā (f.i):Sevgi

Çünkim eyyām-ı bahār olıcaĝ arţar sevdā

2/8

- seyr eyle- (t.b.f):**Seyret-, gözle-
Hengāmı güldürür yine seyr eyle gülşeni
5/2
- seyr id- (a.t.b.f):**İzle-, seyr et- (bkz. seyr eyle-)
6/18, 20/12
- sezā (f.s):**Uygun
Bu tarz-ı tāzeve rağbet sezādur
10/31, 13/25
- şığār (a.s):**Küçük
Mağbül-i şab'-ı cümle şığār ü kibār serv
21.2/57
- şidk (a.i):**Doğruluk
Şiddik oldı şāhib-i şidk u safā seher
9/2, 9/30
- Şiddik ol- (a.t.b.f):**Güvenilir ol-
Şiddik oldı şāhib-i şidk u safā seher
9/2
- şık (t.s):**Samimi, sık
Şık dōst olmuşuz ki şu sızmaz aramuza
11/54
- şır (a.i):**Gizlilik
Lā'li tuyurdu hiç degül ağzı sırrını
3/41
- sīb (f.i):**Elma
Bu bezme dizdi sīb ü bih ü dāne-i enār
6/19
- sifāl (f.i):**Çanak, çömlek
Ne tereddüd yā reyāhīn için olmaz mı sifāl
16/35
- sifidāc-ı şubh (f.i.t):**Sabah üsdübecisi
Rāyufi şabībi itdi sifidāc-ı şubh ile
Yüzinüfi ebreşine semānufi devā seher
9/35
- şihhat (a.i):**Sağlamlık, sağlık
Sayruya şihhat ata cān arpa
24/1
- sihr id- (a.t.b.f):**Büyü yap-
Şu veche sihr ider kim sihrin anufi
Melek-rūlar iderler dā'im ezber
10/5

- silsile (a.b.s):**Art arda gelen sıra
Silsile lûtf-ı demâdemdür ü zındân kerem
18/9
- sîm (f.i):**Gümüş
Mî'yâr-ı zamîründe seher sîm-i key ednâ
1/22, 7/6, 19/47
- sîm-ber (f.b.s):**Göğsü güneş gibi olan
Görsefi ne sîm-berleri 'uryân idüb kocar
5/16
- sîm-âbî (f.b.s):**Gümüş sulu
Gâlibâ vaz' olalı bu şadef-i sîm-âbî
16/42
- sîm-endâm (f.b.s):**Gümüşten boylu
Âferin ey serv-i sîm-endâm dilber âferin
20/21
- sîmîn-gilâf (a.f.b.s):**Gümüş kılıçlı
Her ay başında hâncer-i sîmîn-gilâfi mâh
3/28
- sîm-sâ (f.b.zf.):**Gümüş gibi
Oldur ki mihr zer gibidür sîm-sâ seher
9/37
- Sîmurğ-i kâdr (f.s.t):**Yüce kuş (Anka kuşu)
Sîmurğ-i kâdri şeh-Per-i 'adl ile beyzâ-vâr
8/23
- sîn (a.i):**Sin harfi (sin harfi gibi dişler)
Lebleri nazügdürür zaḥmet virür dendân-ı sîn
20/20
- sinân (a.i):**Süngü
Dâ'im sinân gürzi ser-efrâz-ü şaf-şiken
6/30, 11/9
- sîne (f.i):**Kalb
Naḫş itdi sînesinde iki pâdişah adın
21.1/16
- sîneye sığ- (t.d):**Kalbe gir-
Şevḫ-ı ruḫufila sîneye sığmaz bu dil Şehâ
5/21
- sipah (f.i):**Asker
Feth âyinesin gerd-i sipah ile mücellâ
1/32
- siper (f.i):**Koruyucu, engel
Meh ola gâh siper gâh zer-nişân hâncer
7/40, 21.1/7

- sipîhr (f.i):**Gök, semâ
Yâ hüd sipîhr virdi mi her ferde ihtiyâr
6/17, 8/22
- şîr (a.i):**Ün
Şîr 'adlûfle şeref bulalı şahrâ-yi cihân
Hem-dem olub salınur şîr-i jiyân ile ğazal
16/25
- sitâre (f.i):**Yıldız
Ger sitârem var ise halkası olam didi çarĥ
18/17, 21.1/28
- sitâre-peyker (f.b.s):**Yıldız çehreli
Şem'-i sitâre-peyker-i âteş-zebâne tîĝ
11/21
- sitem (f.i):**Haksızlık
Kalmadı zulm ü sitem 'adlûfîüñ eyyâmında
2/24, 18/25
- sitem-gâr (f.b.s):**Zalim
Husrevâ çarĥ-ı sitem-gâr Necâtî kulufı
Aĝla dur dâmen-i raĥm ile gözi yaşın sil
14/35
- siyâdet (a.i):**Sahiplik
Gevher-i dürc-i siyâdet melik-i mülk-i kerem
16/15
- siyâset id- (a.t.b.f):**İdarecilik et-
Gönmiş beline deflûti yere ki ide siyâset
22/14
- siyeh (f.s):**Kara
'Ayn-ı sipîhre asmış idi şeb siyeh hicâb
3/9
- siyeh-baĥt (f.a.b.s):**Talihsiz
Şâhâ bu siyeh-baĥt kulufta nazar it kim
Baĥmakla cilâlar virür ebşâra benefşe
22/45
- Skender (f.öz.i):**İskender
Fitne Ye'cücini ey sedd-i Skender ĥâtem
19/3
- Skender[âne] (f.b.zf.):**İskender[gibi]
Skenderâne elinden Ĥayât şuyın içer
7/18
- şofi (a.i):**Takva sahibi
Da'vi-i zühd itme şofi nev-bahâr eyyâmıdır
20/18

- sofra (f.i):Sofra**
Sofra-i terbiyetüfiden çoyunur bay ü gedä
2/29
- sofra-i lûtf (f.i.t):Bağış, ihsan sofrası**
Her bî-nazar ki sofr-a-i lûtfüfiden el çek
9/50
- şoħbete gel-(t.d):Konuş- dile gel-**
Gül yüzini eline alup geldi şoħbete
6/20
- şol- (t.f):Sol-**
Güller çemende elde ele varmağın şolar
21/24
- söy- (t.f):Sön-**
'Adlûfi şü resmedür ki söyündürmek istemez
9/24, 18/24
- söyle- (t.f):Söyle-**
İtâ'at itdi e'âdi tapufla söylemedin
7/21
- söyleş- (t.f):Sohbet et-**
Söyleşür iken kemâl-i ma'rifetden ehl-i fażl
4/9
- söz (t.i):Kelam,lakırdı**
Demdür ki söze terbiyetüfle kemâl ire
3/36, 7/36
- şu (t.i):Su (bkz. āb)**
5/12, 7/29
- sū (a.i):Kötülük, fenalık**
Bâzâr-ı tîz-i çâr sū-yi dehr içinde bil
3/46
- şu sızmaz aramuza (t.hlk.söyl.):İyi olmak, güzel geçinebilmek**
Şık dōst olmuşuz ki şu sızmaz aramuza
11/54
- şu'bân (a.i):Yılan**
Çü şu'bân müstaķim-endām ü kej-rev
10/2
- şubħ (a.i):Sabah**
Kim şubħ-ı devlet içre tülü' eylemişdürür
3/15, 19/12
- şubħ-dem (a.f.zf.):Sabah vakti**
Her şubħ-dem ki açla bu köhne merg-zār
8/39, 9/38

şubh-gâh (a.f.zf.):Sabah vakti (bkz. şubh-dem)

23/5, 9/14

şudâ' (a.i):Baş ağrısı

Gül virür taşdı'ler def'-i şudâ' eyler gül-âb

4/13, 8/36, 15/30

suhan (f.i):Söz

Selsebîl-i suhanüm böyle revân görür ise

Akub ağzı şuyı taşsîn ide Selmân ü Kemâl

16/40

suhan-ver (f.b.s):Düzgün konuşan

Çü tûfî ehl-i minkâr ü suhan-ver

10/2, 19/36

Sultân Bâyezîd (a.öz.i):Osmanlı padişahlarından Sultan Bayezit

Yer yüzinin halîfesi Sultân Bâyezîd

11/13

Sultân Maḥmûd (a.öz.i):Sultan Mahmud

Âfitâb-ı şeref-i devlet Sultân Maḥmûd

12/11

Sultân Muhammed (a.öz.i):Sultan Mahmud (bkz. Sultân Maḥmûd)

1/12, 6/27

şultân-ı dehr(f.i.t):Dünyanın sultanı, padişah

Sultân-ı dehr Ḥazret-i Maḥmûd Hân ki anufî

Cüdi bulutlarından olur her diyâr âb

5/8

şultân-ı Rûm (f.i.t):Anadolu'nun padişahı, sultanı

Sultân-ı Rûm Ḥusrev-i âfâk Bâyezîd

3/16

şun'-ı Ḥudâ (f.i.t):Allah'ın kudreti

Ḥıl'-at-ı ḥüsni biçübdür boyufîa şun'-ı Ḥudâ

2/3

şun'-ı Kadîm (f.i.t):Allah'ın kudreti (bkz. şun'-ı Ḥudâ)

12/19

şun'-ı Kırdigâr (f.i.t):Allah'ın kudreti (bkz. şun'-ı Ḥudâ)

8/3

şundûk (a.i):sandık

Ḥaşmetüfî bârında şundûk-ı pelengî çerm-i çarḥ

23/18

şurâhî (a.i):Su şişesi

Çinî şurâhî dolu mey-i ḥoş-güvâr serv

21.2/25

şüret (a.i):Görüntü

Rüzigāra virdi şüret dehri itdi bī-nazīr

4/11, 20/16

surḥ (f.i):Kırmızı

Vālā-yi surḥa müşg-i siyah sardı lāle-zār

6/9

sūsen (f.i):Susam çiçeği

Çekerdi sūsen-i āzādede zebān ḥançer

7/24, 8/3, 16/37

suṭūr (a.i.c):Satırlar

Güyā ki ceng itmege şaflar düzer suṭūr

21.1./14

suturlāb (a.i):Gözetleme, pusu (bkz. raşad)

Oldı raşad sipihr ü suturlāb āfitāb

8/22

şuya ilte şusuz getüre (t.hlk.söyl.):Menfaat uğruna her şeyi göze almak.

Şuya ilte şusuz getüre şāl-i ruḥ-i zibā

1/6

sūzen (f.i):İğne

‘İsā nitelim sūzen ile çıqdı semāya

22/11

sūbhān-ı Qadīm (f.s.t):Cömert Tanrı

Gicefī qadr ü güfün ‘İd ide Sūbhān-ı Qadīm

18/32

sūdde (a.i):Kapı

Devletüf aḥterine sūdde-i gerdün mekān

2/17, 16/17

sūhā (a.i):Astr. küçük yıldız

Görinür āfitāb nitelim sūhā seḥer

9/23

sūkkān (a.s):Oturanlar

Şavāmi‘-i ḥarem-i nūh sipihr sūkkānı

25/24

sūkker (a.i):Şeker

Dilinden gāh zehr ü gāh sūkker

10/3, 19/17

Süleymān Peygamber (a.öz.i):Süleyman Peygamber

Taḳınur gerçü Süleymān Peygamber ḥātem

19/37

sūnbül (f.i):Sünbül

Befizer ki urdı deste-i sūnbüllerüfte dest

9/10

sür'at (a.i):Hız

Sür'at-i idrāk ü hıfz-ı sâbitüfiden feyz alır

4/10

şüreyyâ (a.öz.i):Süreyya, ülker yıldızı

Oldı gül nergis ile mâh ü şüreyyâ şebîh

17/6, 23/7

sürh (f.s):Kırmızı

Sürh minkâr idinür tûî-i ser-sebz-i felek

16/5

sürini sürini (t.zf):Sürüne sürüne

Sürini sürini şu gibi sebze-zâra git

8/11

sürme (a.i):Göz ilacı

Gözüme sürme revâdur ayagun toprağını

19/31

süvar (f.i):Binici

Sen nat'-ı saltanatda murâd atına süvar

8/28

süz- (t.f):İncele-,süz-

Gözüfi süz ki taşınmaya Erdevân hânçer

7/2

-Ş-

- şāb (a.s):Genç**
Ki-āsītānı çevresine yüz ururlar şeyḥ u şāb
4/15
- şād (f.i):Sevinme**
Ah kim şadlığı gördi felek müstedrek
12/7
- şād ol- (f.t.b.f):Sevinçli, mutlu ol-**
Şād ol ki gird-i bāliš-i zer-beftin āfitāb
9/27, 12/1
- şādī (f.s):Sevinçli**
Küllī kııurdu 'işret ü şādīden ictināb
3/11, 14/2
- şādumān id- (f.t.b.f):Memnun et-**
Hilāl-i 'īd gibi itdi şādumān ḥançer
7/37, 13/30
- şādumān ol- (f.t.b.f):Sevinçli ol-, sevin-**
Şādumān olmaz hilālūfı olmayınca kaşı çin
20/25
- şafaḥ (a.i):Şafak**
Reng-i şafaḥ tuta hōr ü şekl-i mesā seḥer
9/20
- şāh (f.i):Dal**
Yılda bir kerre menār-ı şāhdan didār gül
15/1
- şāh şāh id- (f.t.b.f):Parça parça et-**
Başını şāh şāh idūb mākiyāna tīg
11/41
- Şāh-ı 'ādil (f.s.t):Adaletli padişah**
Demidür ḥālūme vākıf ola Şāh-ı 'ādil
14/16
- Şāh-ı bülend-mertebe (f.s.t):Yüksek dereceli padişah**
Şāh-ı bülend-mertebe Sulṭān Bāyezid
8/18
- şāh-ı emel (f.i.t):Padişahın İsteği**
Olmaya idi şāh-ı emel sebz ü muṭarrā
1/24
- şāḥ-ı gül (f.i.t):Gül dalı**
Şāḥ-ı evrākını çıkardı koyınından hemin
20/17

- şāh-ı hāver (f.i.t):**Doğunun padişahı
Geyerse tēc-ı zerrīn gey şāh-ı hāver
10/27
- Şāh-ı Merdān (f.i):**Hz.Ali
İtdi güyā Şāh-ı Merdāna şecā'at intisāb
4/22,13/15
- şāh-ı nev-ber (f.b.s):**Taze dal
Ki olur mergüb dā'im şāh-ı nev-ber
10/31
- şāh-ı nücüm-kevkebe (f.i.t):**Gökteki yıldızların padişahı
Şāh-ı nücüm-kevkebe hōrşid-i meh-rikāb
6/28
- şāh-bāz (f.b.i):**Beyaz doğan
Maşrık ilinden uçmuş idi şāh-bāz-ı mihr
3/2
- şāh-peyker(f.b.s):**Padişah yüzlü
Nedür ol şūh-tab' u şāh-peyker
10/1
- şāhid(f.s):**Güzel
Mişāl-i şāhidān-ı sāye-perver
10/29, 16/32
- şāhid-vār (f.zf.):**Güzel gibi
Şāh-ı şūhufi şalınur boynuna şāhid-vār gül
15/11
- şāhīn (f.i):**Şahin
Şemşir ki oldı şeh-per-i şāhīn-i salţanat
21.1/8
- şakāyık (a.i):**Gelincik
Yakdı havā eli ile şakāyık yakada nār
8/6
- Şam (öz.i):**Şam, Suriye'nin başkenti
Bu hadīş içre ki Şam altıdürür bāğ-ı Na'im
14/12
- şām-ı ecel (f.i.t):**Ecel akşamı
Tārık ide şām-ı ecel rüz-i haşmuftı
9/51
- şām-ı siyeh Hind (f.s.t):**Siyah Hindli
Olahı şām-ı siyeh Hind mişāl
16/5
- şāmil (a.s):**İçine alan
Şol kerimüfti ki ola 'āleme cüdi şāmil
14/21

şarāb (a.i):İçki

Başdan çıkardı āhır bî-çāreyi şarāb

3/38

şarāb-ı nāb (f.s.t):Saf şarab

Kim gözlü rāzi fāş ider olur şarāb-ı nāb

3/41, 6/17

şa'şā'a (a.s):Görkemli

Kemend-i şā'şā'a ile keşan keşan hānçer

7/12

şeb (f.i):Gece

Rüz nevrüz-u-şebüfi kadr ola bahtufi pürüz

2/33, 3/9, 8/21, 9/29

şeb-i tār (f.s.t):Karanlık gece

Gösterdi şeb-i tār miḥabdür aḥla güyā

1/19

şeb-i tārīk (f.i.t):Karanlık gece (bkz. şeb-i tār)

10/10

şeb-efrüz (f.b.s):Geceyi aydınlatan

Şu'ā'-ı şem'-i şeb-efrüz-i bezm-i devletdür

7/7

şeb-revān (f.b.s):Gece giden

Ekşer kārā libās geyer şeb-revāne tīg

11/34

şeb-rengi (f.b.i):Gece rengi

'Arūs-ı nuşrata āyīne na'l-i şeb-rengi

25/7

şebāb (a.i):Tazelik

Handān cihān-ı pir nite 'ālem-i şebāb

3/31

şebīh (f.s):Benzer, benzeyici

Diler meger kemer-i himmetüfte şebīh

7/19

şebīh ol- (f.t.b.f):Benze-

Bu ince söze yoğun yumru söz şebīh olmaz

7/36, 16/1

şecā'at (a.i):Yiğitlik

İtdi güyā Şāh-ı Merdāna şecā'at intisāb

4/22, 13/16

şeçer (a.i):Ağaç

Gözüñ aç kim gösterür şeçerde nār gül

15/7, 21.2/8

şefî' (a.s):Şefaâtçi

Getürür bende Necâî tapufia iki şefî'

2/30

şefkat (a.i):Merhamet

Şefkatüfî zeyline urub işi temennâdur yine

23/23

şeh (f.i):Padişah

Şeh kâm-rân ü bendeleri cümle kâm-yâb

3/30, 5/15, 5/21

Şeh-i ezhâr (f.i.t):Padişahın çiçeği

Nice kim her nev-bahâr olur şeh-i ezhâr gül

15/44

Şeh-i kişver-sitân (f.i.t):Büyük padişahın ülkesi

Yan başşa tañı mı sen Şeh-i kişver-sitâna tiğ

11/28

şeh-bâz (f.b.i):Beyaz doğan (bkz. şâh-bâz)

11/37

şeh-per (f.b.i):Kuş kanadının tüyü

Hârî nahun bergî şeh-per goncayı minkâr gül

15/29, 21.1/8

şeh-per-i 'adl (f.i.t):Adalet kuşunun kanadı

Simurg-i kadri şeh-per-i 'adl ile beyzâ-vâr

8/23

şeh-per-i Rûh-ül Emîn (f.a.i.t):Cibril'in kanadı

Şeh-per-i Rûh-ül Emîndir ki Cenâb-ı Hâkdan

Müjde-i rahmet için halka gelür açub bâl

16/4

şeh-süvâr (f.b.s):Usta binici

Ey şeh-süvâr oldı bu gün kadrüfî atına

3/22

şeh-vâr (f.b.s):Padişaha yakışacak surette

Mustagrağ ola lü'lü'-i şeh-vâra benefşe

22/43

şeh-zâde-i yegâne (f.s.t):Biricik, kıymetli padişah

Şeh-zâde-i yegâne gül-i bağ-ı saltanat

6/22

Şehenşâh (f.b.i):Ulu hükümdar

Âşaf-ı hâşş-ı Şehenşâh Muhammed Paşa

2/14

şehr (a.i):Şehir

Yıkmağa şehr-i gamı sebze getürmiş menşür

17/5

- şehrī-vār (f.zf.):Şehirli gibi**
Kendüyi zînet iderse tâfi mı şehri-vār gül
15/16
- şehriyār (f.b.i.):Padişah, hükümdar (bkz. şeh)**
3/23, 5/9, 20/31
- şekker (f.i.):Şeker (bkz. sükker)**
16/38
- şekl (a.i.):Şekil**
Zemîni şekl-i kürî kıldı şun'-ı Yezdānî
25/16
- şekl-i hilāl (f.i.t.):Ayın şekli**
Şekl-i hilāl kılmış idi çengel-i 'uqāb
3/3
- şem' (a.i.):Mum**
Şöyle rüşen eyledi āyâtı şem'-i 'ilmi kim
Bir kadem bir kimse gütmez oldı rāh-ı nā-şavāb
4/6, 7/7, 9/6, 21.2/22
- şemāl (a.i.):Yüz**
Gülşen yolında mest bulub nergisi şemāl
8/16, 16/21
- şemm (a.i.):Koklama, koklanma**
Büy-ı hulkufî şemm olur nā-müstakîm olsa mizāc
20/47
- şemme (a.i.):Koku**
Tohfe iltür çemene şemme-i hulkufî şeher
2/26
- şems (a.i.):Güneş**
Şemse-i şems-i ziyā-efrüz-i 'âlem husrevā
15/24
- şemse (a.i.):Süs, süsleme**
Şemse-i şems-i ziyā-efrüz-i 'âlem husrevā
15/24
- şengāl (f.i.):Pençe**
Şāh-bāz-ı felek açdı yine zerrîn şengāl
16/3
- şer' (a.i.):İlahi kaideler**
Birisi şer' dā'iresidür birisi 'urf
21.1/24
- şer'-i mübîn (f.s.t.):Apaçık olan hükümler**
'Ādet ü kânün u 'urfî zînet-i şer'-i mübîn
20/34

- şeref (a.s):**Onur
Gİtdi zalām-ı şirk ideliden şeref göki
8/32
- şerer (a.i.c):**Kıvılcımlar
Şerer gibi saçılır hün-ı kâfer
10/20
- şerh id- (a.t.b.f):**Açıkla-
Vaşfuñ ne hâme şerh idebilür Şehâ ne tiğ
11/58
- şerh ol- (a.t.b.f):**Açıklan-
Şafha-i sebze de çün nüktesi şerh olmağ için
Hatt-ı reyhân ile etrafı muhaşşa mı degül
17/12
- şermende ol- (f.t.b.f):**Utangaç ol-
Şermende oldu yüzine tutar kefin bihâr
6/33
- şerm-sâr ol-(t.b.f):**Utangaç ol- (bkz. şermende ol-)
5/19, 6/20
- şeş-der (f.b.i):**Dünya
Gam şeş-derine möhre-i maşşudunı â' da
1/14
- şeş-per (f.b.i):**Altı kanat
Ol şeş-perintüñ darbu elinden düşürübdür
1/14
- şevk (a.i):**Diken
Yüzün afluñ dilberüñ ah it göñül bu demde kim
Bülbül-i şüride gül şevki ile güyâdur yine
23/8
- şevk (a.i):**Sevinç-
Şevk-i 'izârufi ile delirmişdür âfitâb
9/9, 22/3
- şevk-ı ruh (f.i.t):**Yanağımın neşesi
Şevk-ı ruhuñla sineye sığmaz bu dil Şehâ
5/21
- şevket (a.i):**Azametli
Ey hân-ı şevketine hümâ-yi zafer mekes
8/19
- şeyh (a.i):**İhtiyar
'Abdi Raḥmānuñ efendisi cemî'-i 'âlemün
Ki-âsitānı çevresine yüz urlar şeyh u şâb
4/15

seytān (a.i):Şeytan

Nitekim şeytān-ı mārīd ḥaqqına lâfz-ı lâ'im

20/43

şi'ār (a.i):Alamet, iz

İdindi devletüfide şi'ār ü dişār serv

21.2/46

şihāb (a.i):Kıvılcım

Dağ eyler idi cephesini mīl ile şihāb

3/5

şikār (f.i):Av

Şayyād-ı çarḥ zağ-ı şebi kılmaya şikār

3/3, 3/20, 8/19

şikār eyle- (f.t.b.f):Avlan-Tāyir 'id-i hümāyūnı şikār eylemege
Şāh-bāz-ı felek açdı yine zerrīn şengāl

16/3

şimden gerü(t.zf):Bu zamandan itibarenZülfüfi nice yollar başa ey çeşm-i ḥarāmī
Şimden gerü yüz virme gel ol kāfire zirā

1/11, 8/36

şimdi (t.zf):Şu andaGalib gerek neşāt ḡam üstine şimdi kim
Günden güne ziyāde olur leyden nehār

8/13

şinā (f.i):Yüz

Tutalum öyküne ol ḡani sebāt ile şinā

2/22

şināver (f.s):Suda yüzen, yüzgeç

Çü baḡr-i nazmda ola şināver

10/11

şi'r (a.i):Şiir

Birisi ḡüsn-i ḡaḡ u birisi şi'r-i ḡarrā

2/30, 9/4, 13/37, 14/9, 20/19, 21.2/50

şir-i ḡurīn (f.s.t):Kükreyen aslan

Gıceyi bebr-i beyān ü gündüzi şir-i ḡurīn

20/44

şir-i jiyān (f.st.):Kükreyen aslan (bkz. şir-i ḡurīn)

16/25

şişe (f.i):Şişe

Dir idüm gözlerümüfi şişesine ḡable-nümā

2/13

- şitā (a.i):Kış**
Zā'il oldı 'arşa-i āfākdan berd-i şitā
20/3
- şive (f.i):Naz**
Meger bu şive ile ala naqd-i cān hānçer
7/31, 21.2/43
- şive-gār (f.b.s):Cilveli**
Güyā ki bir nigārdürtür şüh u şive-gār
6/4
- şol (t.s):Şu**
Bağr-ı kefinde kılıcı şol mähī gibidür
6/31
- şöyle (t.zf):Şu şekilde**
Şu gibi şöyle revāndur ki hiç dili çalmaz
7/29
- şu deñlü (t.zf):Şu şekilde (bkz. şöyle)**
7/15, 10/12
- şu'ā' (a.i):Işık**
Şu'ā'-ı şem'-i şeb-efrüz-i bezm-i devletdür
7/7
- şu'le-i tığ (f.i.t):Kılıcın parlaklığı**
Rüz-ı maşāf şu'le-i tığuñ ki berķ ura
5/20
- şüh (f.s):Neşeli**
Şāh-ı şühufi şalınur boynına şāhid-vār gül
15/11
- şüride (f.s):Aşık, tutkun**
Bülbül-i şüride gül şevki ile güyādur yine
23/8
- şüh-tāb' (f.a.b.s):Hareketli, oynak yaratılışlı kadın**
Nedür ol şüh-tāb u şāh-peyker
10/1
- şükr(a.i):Şükr, memnunluk**
Şekker-i şükrüñ ile āyine-i lütfuñdan
Tüñ-i tab' söze başlamağa buldı mecāl
16/38
- şümār eyle- (f.t.b.f):Hesapsız ol-**
Tā irtifā'-i kadrini tür eyleye şümār
8/22

-T-**tā (f.zf):**O zamana kadar

Tā feyz-i nūr-i 'izzet idesin sen iktisāb

3/14

tā kim (f.zf):O zamana kadar ki

Tā kim her ayda defter-i efkārda ide

3/37, 6/36

tāb (f.i):Güç

Kesme zülfün ki ruhuñ tábına döymez bu cihân

2/7, 6/29, 11/43

tab' (a.i):Yaratılış, huy

Şāhā Necāfī gevherüfüfī tab'ı cevheri

6/35, 7/30, 8/31, 13/32, 21.2/57

tāb-ı āteş (f.s.t):Parlak ateş

Bilürsin tāb-ı āteşdür gülistānı zemistānuñ

13/19

tab'-ı münir (f.s.t):Nurlu yaratılışın

Bir zerre teveccüh ide ger tab'-ı münirün

1/20

tabağ (a.i):Tabak

Eylemiş lā'īm tabağlar üzre zer ihzār gül

15/26

tābende ol- (f.t.b.f):Parla-

Tā-ebed tābende olsun āfitāb-ı devletüñ

23/22

tābi' (a.s):Bağlı kalan, uyan

Nitekim sāye olur tābi'-i hōrşid-i münir

2/18, 18/31

tābi' ol- (a.t.b.f):Katıl-

Ben bī-dile cevır itmek için tābi' olubdur

22/24

tabīb (a.i):Doktor

Rāyuñ tabībi itdi sifidāc-ı şubh ile

Yüzinüñ ebreşine semānuñ devā seher

9/35

tabīb-i 'adl (f.s.t):Adaletin doktoru

Koyub tabīb-i 'adlūñ uyarsa havāsına

21.2/39

tabl-bāz (a.f.b.i):Davulcu

Hōrşid tabl-ı bāz-ı zer ü mäh-ı nev rikāb

3/22

- tablo (t.i):**Tablo
Rağbet komadı tablo-i 'aṭṭāra benefiše
22/6
- tāc (a.i):**Taç, başlık
Görinür tāc-ı key bir lāle-i ter
10/24
- tāc ur- (a.t.b.f):**Tac giymek, başlık giy-
Şular ḥabābdan başına tāc urub gezer
5/12
- tāc-ı yāķūtī (f.s.t):**Yakuttan taşlı
Tāc-ı yāķūtī geyer pīrūzeden bağlar kemer
15/28
- tāc-ı zerrīn (f.s.t):**Altın taç
Geyerse t tāc-ı zerrīn gey şāh-ı hāver
10/27
- tācir (a.i):**Tüccar
Ne tācirdür ki yāķut ü dür ile
Getürür Hind ilinden Ruma 'anber
10/6
- tāc-ver (a.f.b.s):**Taç giyen hükümdar
Tac-verler üzre şāhā şehriyār ol şehriyār
15/44
- tağ (f.i):**Yara
Senün rüşen bilün vallah tağıdur düşmānı her dem
13/36
- tağyır id- (a.t.b.f):**Boz-
Kimse lūtf-ı ezeli ḥükmini tağyır idemez
12/22
- ṭāhir-ṣiyab (a.b.s):**Temiz giyecekler
İşigüfide her seher çün şoft-i ṭāhir-ṣiyab
4/2
- taḥşil (a.i):**Tahsil, bilgi
Taḥşil-i fāzil ü kesb-i kemālāt eyleyüb
Kodı cihānda gerçi çok ehl-i hüner nişān
21.1/46
- taḥsīn id- (a.t.b.f):**Güzelleştir-
Tahsin iter bu matla'-ı nāzūg-beyāna tiğ
11/23, 16/40
- taḥt-ı sa'ādet (f.i.t):**Mutluluk tahtı
Sen şehriyārı taḥt-ı sa'ādet de görmege
Gündüz çerāğlar yaķub isterdi āfitāb
3/23

ṭahūr (a.s): Temiz

Ey keffüfî nūr benāfiufî meşel-i āb-ı ṭahūr

19/11

tāk (a.i): Kubbe

Felek tākında keyvān işin işler naqş-ı eyvānufî

13/18, 23/19

tāk-ı mu'allā (a.i.t): Yüksek taht

Dāmān-ı celālūfide bu nūh tāk-ı mu'allā

1/17, 12/12

ṭākāt (a.i): Güç

Küffüfî ne ṭākāti ola kim ola pāy-dār

11/4

taḳvā (a.i): Allah'tan korkma

Zühd-ü taḳvā ile olmuşsin Emīr ül mü'minīn

20/51

ṭal'at (a.i): Yüz

Ṭal'atüfî nūri bedr hilāl-i ümmīd

16/28

ṭālib (a.s): İstekliDidiler kim ṭālib-i 'ömr-i dirāz olanlara
Dolaşursa yiridür cennette zülfi ḥür-i 'in

20/29

ta'līm id- (a.t.b.f): Öğret-

Necātī'ye meger ki itdi ta'līm

10/33

ta'līm-ḥāne (a.f.b.i): Meydan

Ta'līm-ḥānesine anuḫ atdılar nişān

21.1./28

ṭaḫī (t.i): Şaşılabak şey

Nergis çemende ṭaḫī midur iderse āba meyl

5/4, 7/13, 9/15, 9/45

ṭa'ne (a.i): Zemmetme

Ṭa'ne-i Ḥıẓr ü Mesihādür hezārān āferīn

20/2

ṭanīn (a.i): Çınlama, tınlama

Düşmedi gālib felek ṭāsına u resme ṭanīn

20/55

ṭapu (t.i): Kapı

Getürür bende Necātī ṭapuḫa iki şefi'

2/30, 4/8, 5/16, 7/21

- tārīk id- (f.t.b.f):**Karanlık et-
Tārīk itme göflünü cān revzeni aç
3/14, 9/51
- tarīkat (a.i):**Tasavvuf yolu
Tarīkat ehli miyān-beste müfred olduĝ içün
Cemī'-i sīm ü zerīn itdi der-miyān hānçer
7/6
- tarz (a.i):**Yol, yöntem
Bu tarz-ı tāzeyeye raĝbet sezādur
10/31, 21.2/43
- tās (f.i):**Gök kubbe
Çalaram ah ile tāsın feleküñ olur ise
Meh ħusūfī gibi ruĝsāruña zūlfün ħā'il
14/15
- taşdı' (a.i):**Can sıkma
Gül virür taşdı'ler def'-i sudā'eyler gül-āb
4/13
- taş (t.i):**Taş
Divāne gibi taş ile göğsin döĝüb yürür
5/5, 5/9
- taş bas- (t.d):**Sıkıntıyı yüreğine at-
Kanyut cefā-yı dehr ile baĝruna taş bas
3/43
- Tatar (t.öz.i):**Tataristan
Tatar Ĥanı ve Eflak ilinüñ Banı
25/36
- taṭāvīl id- (a.t.b.f):**Azalt-
Zihnüm du'āda istedi taṭāvīl ite veli
21.1./55
- Ṭavāf (a.i):**Kâbenin etrafında dolaşmak
Oldı sipihre Kâ'be işigüñ Ṭavāf farz
9/33, 12/26
- ṭavḳ (a.i):**Gerdanlık, halka
Çok tāc-dāri ṭavḳ-ı 'ubūdiyyete çeker
21.1./21
- ṭāvūs (a.i):**Tavus kuşu
Kim güneş ṭāvūs-ı zerrīn-bāl olubdur şeb ĝurab
4/3, 21.1/22
- ta'yīn id- (a.t.b.f):**Naklet-
Zabṭ-ı mülki tiĝine ta'yīn idübdür Kirdigār
20/37

- tavk (a.i):**Gerdanlık, halka
Çok təc-dârı tavk-ı 'ubüdiyyete çeker
21.1./21
- tavūs (a.i):**Tavus kuşu
Kim güneş tavūs-ı zerrîn-bâl olubdur şeb gurab
4/3, 21.1/22
- ta'yîn id- (a.t.b.f):**Naklet-
Zabt-ı mülki tûgine ta'yîn idübdür Kirdigâr
20/37
- tâyir (a.i):**Kuş
Tâyir-i 'id-i hümâyünü şikâr eylemege
Şah-bâz-ı felek açdı zerrîn şengâl
16/3
- tayr (a.i):**Kuş (bkz. tâyir)
25/5
- tâze (f.s):**Taze
Hüsniñ bahârı tâze vü ter bî-hazân olup
'Aks-i ruğunla her dem ola lâle-zâr âb
5/25, 10/15, 10/31
- tâze-rüy (f.b.s):**Genç yüzlü
Her lâhza tâze-rüy cevân olsa tafî mudur
9/15
- tâziyâne (a.i):**Kırbaç
Tâ kim semend-i fethe ola tâziyâne tûg
11/63
- Te'addî (a.i):**Düşmanlık
Hân-ı emn üzre te'addî mekesi açmadı bâl
16/24
- te'lifât (a.i.c):**Eserler
Ad ile filcümle te'lifâtufia teşbîh için
Nev-bahâra fâşl didiler behişte heşte-bâb
4/18
- tedbîr (a.i):**Yol, çare
Diyâr-ı cüdü vü iklîm-i lûtf-ı
İdübdür tîr-i tedbîrîfî musahhar
10/23
- tefevvuğ id- (a.t.b.f):**Yüksel-
Kec-tablar tefevvuğ iderse Necâti'yâ
Şabr idelüm şu resme kim ider kemâna tûg
11/61
- tefvîz kıl- (a.t.b.f):**İşleri devret-
Şimdiden kıldı umürin saña tefvîz felek
16/33

tehî (f.s):Boş

Serv urur gögsine kef-dest-i tehî 'âşık mişâl

15/38

tehî-dest (f.b.s):Eli boşBir kere hıdmetüfe tehî-dest gelmeğin
Tutar elin yüzine olub şemsâr serv

21/33

tekin (t.s):Uğursuz

'Uryân olub tekin mi düşer tağlara seher

9/9

tekrâr (a.i):Tekrar

'Ârife bir gül yeter lâzım degül tekrâr gül

15/6

telh (f.s):Acı

Kahtreden telh ola mı baħr-ı firāvân-ı kerem

18/28

temâmet (a.i):Tamamıyla

Zemân mesrür sa'yi ile temâmet

10/18

temannâ (a.i):Dilek, istek

Şeġkatüfi zeyline urub işi temennâdur yine

23/23

temâşa (f.i):Bakıp seyretme

Aħşama kalur zülfüni kim kılsa temâşa

1/10, 17/10, 23/1

temâşa eyle- (f.t.b.f):Seyret-

Zihn-i âyine-mişâlüfiden temâşa eyler ol

4/24

ten (f.i):Vucut

Ten hânesi ħarâb ü gönül kişveri yebâb

3/33, 8/20, 12/3

tena'um (a.i):Nimet içinde olma

Zevk ü tena'um ehli söze vire mi şeref

21.1./49

tenfiz id- (a.t.b.f):Hükmünü yürüt-Sen Şehriyâr ħükmini tenfiz itmege
Bağlandı beline iki yerden kemer nişân

21.1/23

tengtâr (f.b.i):Küçük çadır

Eyledi ihtirâ yeşil tengtâr serv

21/8

- ter (f.s):**Yaş, ıslak
İrem gül-zârı gibi taze vü ter
10/15
- ter (f.s):**Taze, yeni
Ğavvâs-ı şab' bir gazel-i ter ider nişân
21.1/36, 23/4
- terahhüm id- (a.t.b.f):**Merhamet et-
Yine sensin kulufia lûtf u terahhüm idecek
12/24
- terâne (f.i):**Nağme
Döne döne terâne ile bâğa cüy-bâr
6/11
- terbiye (a.i):**Görgü
Demdür ki söze terbiyetüfle kemâl ire
3/36
- tercemân (a.i):**Mütercim, çeviren
Olursa yetmiş iki dilde terceman hançer
7/29, 11/47
- tercîh id- (a.t.b.f):**Tercih et-, seç-
Senüñ hüsn-i cihân efrüzüñü tercîh ider cânüm
13/2
- terennüm id- (a.t.b.f):**Şarkı söyle-
Her şâhda terennüm ider bülbül-i hayâl
21.2/41
- terk (a.i):**Terk, vazgeçme
Başlar üzre yiri vardır itse terk-i hâr gül
15/14
- terk eyle- (a.t.b.f):**Bırak-
'İşk-ı cânaneyi terk eylemezem ben hâşâ
2/10
- teşbîh (a.i):**Benzetme
Egilüb itdi bu teşbîhe imtinân hançer
7/22
- teşne (f.s):**Susamış
'Adüya teşne olup bir qarış dilin çıkarur
7/34
- teşne-dil (f.b.s):**Gönülden istekli
Ey dil bu mevsim içre olan teşne-dillere
Şâh-ı cihânüñü ebr-i kefi eyler nişâr âb
5/7
- teşrîf (a.i):**Şereflendirme
Gele küffârı Budinüñü bula teşrîfin imânüñü
13/21

tevbe (a.i):Pişmanlık

‘Aşrufıda sentüfi tevbe elinden mey-i hamrâ

1/27, 15/9

teveccüh (a.i):İltifat

Bir zerre teveccüh ide ger şab‘ı münirüfi

1/20

tevkî‘ (a.i):Padişah buyruğu

Cii ü Hıtâya ger vara tevkî‘-i nâfizüfi

8/29, 10/22, 21.1/26

tıfl-ı meh (f.s.t):Ayyüzlü çocuk

Mâder-i dehr yine tıfl-ı mehüfi parmağımı

Rüz-ı ‘İd irdi diyu eyledi hınna ile al

16/6

tınâb (a.i):Çadır tipi

Bu müşg saye-bân ile ol ‘anberin tınâb

3/39

tıb (a.i):Güzel

Bâd-ı şubh ol deflü hılkuftı tıbini pür itdi kim

Çâk-çâk olmuş görür dâmânını her bâr gül

15/35, 16/20

tığ (f.i):kılıç

Tiğün kolun bürehne kılup kalbler yarar

3/27, 5/19, 9/41, 11/1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,
12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,
26,27,28,29,30,31,32,33,34,35,36,37,38,39,
40,41,42,43,44,45,46,47,48,49,50,51,52,53,
54,55,56,57,58,59,60,61,62,63,64,65**tımâr kıl- (f.t.b.f):Bakım yap-**

Büy-i hılkuftıdan şudâ‘ına kılur tımâr gül

15/30

tin (a.i):Çamur

Şol nefes kim zâhir oldu irtibât-ı mâ‘ü tın

20/37

tir (f.i):Ok

Her dem kemend ü tiri ‘adü-bend ü cân-şikâr

6/30, 7/8

tir-cân (f.b.i):Can oku

Yolunda çünkü miyân-bestedür ‘aceb omaz

İderse cân ü dil-i haşmı tir-cân hançer

7/32

tire (f.s):Karanlık

Yüzüfidür aydın ey meh içinde befilertüfi tire

13/4

tiryāk (a.i):Zehir

Tiryāk koydı hokka-i lâ'line lâleler

6/10

tiz (f.s):KeskinBu tiz tab'ı bu rüşen kelâmı Hâzretde
'Aceb varub öge mi âteşin-zebân hânçer

7/30

tiz-bâl (f.b.s):Keskinleşmiş kanatlı

Şebâz-ı tiz-bâldürür husrevâne tığ

11/37

tohfe (f.i):Armağan

Tohfe iltir çemene şemme-i hulkufı seher

2/26

tol- (t.f):Dol-Toludur kâse-i gerdün keremüfî hânı ile
Sofra-i terbiyetünden toyunur bay ü gedâ

2/29

tolan- (t.f):Dolaş-

Dünyayı tolanur idemez bir yeri me'vâ

1/21

töp (f.i):Top

Safâ şunuldı bu meydânda sa'âdet töpü

12/21

töp eyle- (f.t.b.f):Yığ-

Töp eyleyüb eflâki öninde qodı taqdır

22/29

töp-i hürşid (f.i.t):Güneşin şekli

Töp-i hürşid ile feth olmaz ise key müşkil

14/4

toprak (t.i):Toprak

Şahuñ ayağı toprağına eyleye nişâr

6/36, 8/15

toy- (t.f):Doy-

Sofra-i terbiyetüfiden toyunur bay ü gedâ

2/29

toz (t.i):Zerre

Getürür ayağı tozına baş ü cân hânçer

7/11, 14/36

tüg (f.i):Tuğ

San merdümek-i çeşmdürür perçem-i tüğüfî

1/16, 14/26

- tuğra (t.i):**Padişah imzası
Ol Türke kim uymaya ki elinde ola tuğra
1/9, 2/6
- tulü' id- (a.t.b.f):**Doğ-
Bürc-i şerefde ahter-i kadri ki ide tulü'
9/23
- tulü' eyle- (a.t.b.f):**Ortaya çık-
Kim şubh-ı devlet içre tulü' eylemişdürür
3/15
- Tuna (t.öz.i):**Tuna
'Alel huşuş gelüb Tunadan 'ubür itmek
25/31
- tur- (t.f):**Dur-
Anuñ için turur bir ayağ üzre bifi çinār
6/7, 8/11
- tura iste- (t.b.f):**Kamçı iste-
Nergis çemende tañı mıdur iderse āba meyl
Kaçan ki uyhudan tura ister humār āb
5/4
- turra (a.i):**Saç lülesi
Sünbülüñı turraları üstine tuğrā mı degül
17/5
- tut- (t.f):**Tut-
Şermende oldı yüzine tutar kefin bihār
6/33
- tutduğı el (t.hlk.söy.):**Savunduğı el
Dirhemi 'izzet idüb tutduğı el üstine il
14/24
- tüñi (f.i):**Dudu,papağan cinsinden bir kuş
Şükr-i şeker-i tüñi-i tab'un ola güyā
1/30
- tütiyā (a.i):**Sürme
Yire düşürmeyüb kapısur tütiyā gibi
8/30
- tuz (t.i):**Tuz
Yine tuz saçılısar var ise yaralu yürek
12/2
- tük- (t.f):**Yüksel-
Goncalar kesb-i havā itmeğe çözmüş tükmesin
20/13

Türk (t.öz.i):Türk

Ol türke kim uymaya ki elinde ola tuğra

1/9, 2/6

Türkman (t.i):Türk adamlar

Ki resmdür taqınur cümle Türkman hançer

7/1, 11/51

tüvân (f.i):Güç, kuvvet, zenginlik

Mîr-i kaža tüvân ü kader-şadr ü yem-yesâr

6/28

tüvân-ger (f.b.s):Zengin

Geçer yirden yire emvâl-i Qârün

Olalı halk cüdufla tüvân-ger

10/25, 19/43

-U-

- ‘ubür id- (a.t.b.f):Geç-**
‘Alelhuşuş gelüb Tunadan ‘ubür itmek
25/31
- ‘ubüdiyyet (a.i):Kulluk**
Çok təc-dârı tavk-ı ‘ubüdiyyete çeker
21.1/21
- uc (t.i):Uç**
Bir eşrefi başınıft ucında bula seher
9/40
- uğ(u)r (t.i):Şans, uğur**
Uğrı gibi bağlu getürürler nazarufia
22/37
- uğra- (t.f):Ziyaret et-**
Gördüm seherde gülşeni uğradı bād-ı şubh
8/14
- ‘uqāb (a.i):Kartal**
Şekl-i hilālî kılmış idi çengel-i ‘uqāb
3/3, 8/34, 11/39
- ‘ulā bul- (a.t.b.f):Şan, şeref bul-**
Buldı bu deflü menzil-i ‘izz ü ‘ulā seher
9/44
- ‘ulūm (a.i.c.):İlimler**
Ey nidā-yi eyledüğince ‘ulūm
4/8
- ‘ulyā (a.s):Yüce**
Emr-i neffāzına rām oldı sipihr-i ‘ulyā
2/18, 3/29, 23/19
- um- (t.f):Temenni et-**
Umar ‘adū ki yalıft yızlı diyu bağra çeke
7/31, 12/5
- ûmīde gel- (t.d):Umutlan-**
Bu ûmīde gellir Necāī dağı
24/18
- ‘umq (a.i):Derinlik**
Rismān-ı zer ile haşre dek ölçerse güneş
Bulmaya devletinüfti bağrına ‘umq u sāhil
14/19
- ‘ummān (a.i):Okyanus, ulu deniz**
Kendüden gördi gider cüdufti işidüb ‘ummān
2/28, 11/15, 18/19

- ur- (t.f):**Vur-, el at-
Urur yüzine dest-i sehâb ile şu deryâ
1/26, 9/10
- ‘urf (a.i):**Örf
‘Âdet ü kânûn ü ‘urfi zînet-i şer‘-i mübîn
20/34
- urg[a]n (a.i):**Urgan, ip
Senüfî boynufidadır âhır bir ucu şimdi urganufî
13/9
- ‘urs (a.i):**Örf (bkz. ‘urf)
6/21
- urın- (t.f):**Örtün-, giyin-
Urınur başa ‘Abbâsî ‘amâme
10/7
- ‘uryân id- (a.t.b.f):**Çıplak bırak-
Görsefi ne sîm- berleri ‘uryân itüb kocar
5/16
- ‘uryân ol- (a.t.b.f):**Çıplak ol-
‘Uryân olub tekin mi düşer tağlara seher
9/9
- usan- (t.f):**Bık-
Senden usanur kalduruban başını bakmaz
22/36
- uş (t.i):**İşte, şu
Uş mişâlüfi şîr-i gerdün ile kuruş-ı âfitâb
4/20, 11/27, 8/27, 9/6
- ‘uşşâk (a.i.c):**Aşıklar
Arturur zemzemeyi çün göre ‘uşşâk yüzüfî
2/5
- ‘uṭārid-menzil (a.f.b.i):**Utarit yıldızı
Şâh-ı encüm-ḥaşem-ü mâh-ı ‘Uṭārid-menzil
14/17
- uyḥu (t.i):**Uyku
Kaçan ki uyhudan tura ister ḥumâr âb
5/4
- uyḥuya var- (t.b.f):**Uyu-
Ḥar-güş gibi gözi açuk uyḥuya varmış
22/16

-Ü-**üf (t.ünl.):Üf**

At arıkladı üf dir isefi uçar

24/5

üftāde (f.s):Düşkün

Kapuñ üftādesi Şāhā yalufuz mäh degül

14/34, 21.2/20

üküş (t.zf):Çok

Derd-i dil-dār üküş miñnet-i gerdün efzün

2/12

ülfet (a.i):Kaynaşma

Mıhr ile tutdı ülfet-i vahşet-zedā seher

9/16

ümmīd (f.i):Ümit

Tal'atüñ nürü ile bedr hilāl-i ümmīd

16/28

üstühān ol- (f.t.b.f):Kemikleş-

Kendümi ki oldı üstühān arpa

24/6

üstüvār ol- (f.t.b.f):Kuvvetli ol-

Kim arkasında nazm-ı zemīn ola üstüvār

6/31

üşen- (t.f):Üzül-, rahatı kaç-Tāb-ı temüz-ı zulmden üşenmesin şu kim
Oldı penāhı sāye-i insāf-ı Şehriyār

6/29

üş- (t.f):Toplan-

Mağribe konub üşmüş idi başına gurab

3/2

üştur (f.i):Deve

Üştur-i mest gibi şaçdı kefin yere şehāb

14/2

üzre (t.i):Üstüne

Yüz üzre her cevānibe leyl ü nehār āb

5/5

-V-

- vaḥṣet-zedā (a.f.b.s):** Vahşet yakalanmış
Mihr ile tutdı ülfet-i vaḥṣet-zedā seḥer
9/16
- vaḳār (a.i):** Ağırbaşlılık
'Ahdüfideki vefā ola ṭab'ufidaki vaḳār
8/31
- vāḳıf (a.i):** Hakim, haberdar
Demidür ḥāltime vāḳıf ola Şāh-ı 'ādil
14/16, 17/19
- vaḳt-i mesā (f.i.t):** Akşam vakti
Vaḳt-i mesāda cū' ola vü imtilā seḥer
9/49
- vaḳt-i şabāḥ (f.i.t):** Sabah vakti
Vaḳt-i şabāḥ muḳri' ider ḥōş şalā seḥer
9/4
- vālā (f.s):** Yüksek
Vālā-yi surḥa müşg-i siyah sardı lāle-zār
6/9
- vālā-güher (f.b.s):** Cevheri yüce olan
Pādişāh-ı dād-ger deryā-dil ü vālā-güher
15/18
- vālī (a.i):** Vali, vilayetin başı
Vālī ki 'ahd-i salṭanatında olubdürür
3/17
- vālīh ol- (a.t.b.f):** Şaş-
Ḳaddüfte vālīh olmağın oldı ele beni
21.2./23
- vallāh (a.ünl.):** Vallahi
Senüfi rüşen bilüfi vallāh ṭağüdur düşmānı her dem
13/36
- var (t.i):** Var
Ḥaṭṭı dā'ire çekerse ruḥufi üzre vechi var
5/18
- var- (t.f):** Ulaş-
Düşe ṭura şabā gibi gel gül-sitāna var
8/11
- varaḳ (a.i):** Yaprak
Varaḳ-ı gülden olur bülbül-i bi-dil güyā
2/5, 8/4

- vaşf (a.i):**Sıfat, nitelikler
Yazmış ol mecmû'aya vaşf-ı ruḥufî ey yâr gül
15/3
- vaşf id- (a.t.b.f):**Anlat-
Şol Şâh kim kemâlini vaşf idemez kalem
11/57
- vaşl (a.i):**Ulaşma
Yine dil-ḥastelere vaşl ile merhem gelişer
12/2
- vaşl-ı yâr (f.i.t):**Sevgilinin kavuşması
Ḥandân ider cihâmı yine vaşl-ı nev-bahâr
Niteki cân-ı 'âşık-ı ğam-ġını vaşl-ı yâr
6/1
- vay (t.ünl):**Vay
Vay ol ğüne kim ola şâhib-ül-beyân ḥançer
7/21
- vaz' (a.i):**Koyma, konulma
Ġalibâ vaz'olalı bu şadef-i sîm-âbî
Dizmedi rişte-i nazma kişi bu resme le'âl
16/42
- vaz' eyle- (a.t.b.f):**Konul-
Ger cân-ver mişâlini vaz'eyleye şehâb
3/21
- vech (a.i):**Yüz
Ḥatt dâ'ire çekerse ruḥufî üzre vechi var
5/18, 11/56
- vedâyi'ullâh (a.i.t):**Allah'ın emaneti
Zemâne ḥalkını şol kim vedâyi'ullâhdur
7/37
- vefâ (a.i):**Sözünde durma
Dest-i cevri ile yaza ḥün-i dil âyât-ı vefâ
2/11, 8/31, 17/15, 11/27
- veġa (a.i):**Savaş
Söyündüre diyu şem'-i sipihri şarşar-i töp
Veġa ġünü yüzün örter ġubâr dâmânı
25/17
- veġâr (a.i):**Aġırbaşlıklı
Mizân-ı veġârufida sebük sengi cibâlûfî
1/22, 16/22, 21.2/7
- veli (f.be.):**Fakat
Şevket ü 'adl ile Sulţan İbn-i Sulţânsın velî
20/51

veter (a.i):Çile

Eyledi iki başa zaferden veter nişan

21.1/11

vey (f.ünl.):Yazık ki, yazıklar olsun

Vey bāz-ı himmetine cihān kem-terin şikār

8/19, 11/1, 16/22,

vezāret (a.i):Vezirlik

Hātem-i mülk-i vezāret şunulaldan eline

Bāğ-ı cūd ebr-i 'adāletle muṭarrā mı degül

17/16, 19/1

vilāyet (a.i):Vilayet

Nihāyetde dil-āverdür vilāyetde temām erdür

13/16

vir- (t.f):Ver-

Böstān-ı dehre virmez ise rüzigār āb

5/11, 6/17

ver- (t.f):Ver- (bkz. vir-)

Kim vermedi soft ucu şanem zülfi gibi ṭāb

3/45

virān (f.s):Yıkılmış

'İmāret olmaya maḥşer olunca virān

25/15

vird (a.i):Zikir, dua

Virdüfii du'ā eyle Necāfī Şehe tā kim

Şükri şekeri ṭūfī-i ṭab'ufi ola gūyā

1/30,9/3, 13/36

vuşlat (a.i):Kavuşma

Vuşlatufi bāmına çün sa'y kemendi iremez

2/9

vücüd bul- (a.t.b.f):Sağlık bul-, hayat bul-

Hāk-ı hākīr terbiyetüfīle bulur vücüd

8/35

-Y-

yā (f.bağ.):Öyle ise, ya
Yā lû'b-i hoşka-bâz-ı sipihr olmağa 'ayân
3/10, 6/8

Yā Rab (a.htb):Ey Rabbim!
Yā Rab sa'âdet ile cihânda bu izdivâc
6/25, 21.2/5

yabân (f.s):Yabancı
Bebr-i yabân ü pîl-i demân-ı zemâne tîğ
11/46

yād (f.i):Gönül, hatır
Haddüfle kadüfi yādına bang eylese bülbül
1/2

yād-gâr (f.b.i):Yâdigâr, nesne
Esbâb-ı 'ayşdan alıgôr sen de yād-gâr
8/8

yağ- (t.f):Yağ-
Yağdura tîr ü düşüre bārân gibi yire
3/21

yağmā (f.i):Talan
Od düşdi bâğa gel berü yağmā maħallidür
8/8

yağma id- (f.t.b.f):Talan et-, dağıt-
Zihî hâl ü haţ-ı ra'nâ ki ider cân mülkini yağma
13/11

yağmur (t.i):Yağmur, bolluk
Ümîd bâğına yağmağa fetħ yağmuru
25/12

yağ (f.i):Soğuk
Şalalı kal'a-i pülâd-ı yağ içre şuyı bād
14/4

yak- (t.f):Yak-
Yakmaya âteş-i mey hürmen-i 'aklı ebedâ
2/20

yağa (t.i):Taraf, yön
Yağdı havâ eli ile şakâyık yağada nâr
8/6, 12/7

yağın ol- (t.b.f):Yakınlaş-
Bu yalanuñ dibi yağın olur olma gâfil
14/20

yaqış- (t.f):Yakış

Yaqışur ruqlaruftufl şem'ine pervâne-i dil

14/10

yaqîn (a.s):Gerçek

Kâmi-i şirk ü dâlâlet lâmi'-i nür-i yaqîn

20/33

yâqût ol- (a.t.b.f):Kızar-

Yâqût olur saht-ü kurur çanı 'aqqûfl

1/8

yâqût (a.i):Değerli süs taşı

Ne tâcirdür ki yâqût ü dür ile

Getürür Hind ilinden Rûma 'anber

10/6, 15/10

yalan (t.i):Yalan

Bu yalanufl dibi yaqîn olur olma gâfil

14/20

yalû (t.s):Sade

Umar 'adû ki yalûfl yüzli diyu bağa çeke

7/31

yalû ayak (t.hlk.söyl.):Çıplak ayak

Yalûfl ayak sebzede seyr itmek olur nâzenîn

20/12

yalû id- (t.b.f):Çıplak bırak-

Kılıcın yalûfl itse âteş-i kîn

Şerer gibi saçılır hûn-ı kâfer

10/20

yan- (t.f):Yan-

Yanar od gibi girer kalb-i 'adüya nîzeff

2/23, 9/8

yan (t.s):Yan

Meger ki cânib-i a'dâya başdı yan hançer

7/28

yañak (t.i):Yanak

Dûn bāğa çıkdı ol yañağı lāle-zār serv

21.2/15

ya'ni (a.be):Sözün kısası

Ya'ni kim muhkem olur halt olıcak kâh ile gil

14/33, 21.1/39

yār (f.i):Dost,sevgili

Nite ki cām-ı bāde-i nāb ile rüy-i yār

8/7, 9/11, 9/18, 13/12, 21.2/16, , 22/29,

- yara (t.i):**Acı
Yine tuz saçılısar var ise yaralu yürek
12/2
- yarag (t.i):**Silah
Sâ'ir yarag içinde nitekim yegâne tiğ
11/60
- yarān (f.i.c):**Dostlar
Olurmuş katlūme māni' görün billāhi yarānlar
13/3
- yaluñuz (t.bağ.):**Yalnız
Kapufi üftādesi Şāhā yalunuz kapunufi düşkünü mäh degül
14/34
- yaraş- (t.f):**Yakış-
Kaşufila zülfinü gören aydur ne yaraşur
3/39, 7/3, 20/14
- yarat- (t.f):**Yarat-
Bu hüsn ile seni ey meh yaratmış
13/10
- yesār (a.i):**Sol taraf
Yemīninde yesārında eğer tiğ u eğer hāme
13/15
- yaş (t.i):**Gözden akan su, yaş
Yaş akduğunca gözden ider nāleler göftül
5/14, 11/42
- yat- (t.f):**Yat-, uyu-
Kanlara boyanu mu yatur nāfe-i tatar
6/8
- yayan eyle- (t.b.f):**Yolda bırak-
Begleri eyledi yayan arpa
24/9
- yaz- (t.f):**Yaz-
Yazdı çemen şāhā'ifine Şun'-i Kirdigār
8/3
- yazuk (t.i):**Yazık
Yazuk degül mi kim çala serv-i revāna tiğ
11/50
- Ye'cūc (a.öz.i):**Ayrılığa sebep olan topluluk
Fitne Ye'cūcına ey sedd-i Skender hātem
19/3
- yebāb (f.s):**Harap
Ten hānesi hārāb-ü gönül kişveri yebāb
3/33

yed (a.i):El

Uzatmaz idi ğayra yed-i iftikār serv

21.2./36

Yed-i Beyzā (f.i.t):Hz. Musa'nın Fir'avuna karşı mucize olarak kullandığı ışıklı eli

Bāğa gel kim eyledi peydā Yed-i Beyzā semen

15/7

yed-i kadr (f.s.t):İtibarlı, şerefli el

Olalıdan yed-i kadrüfde lâ-mekân hāncer

7/20

yeg (t.s):Üstün, kuvvetli

Yegi şeh-zâdelertüf Hazret-i Sulţān Maĥmūd

18/1, 20/50

yegin ol- (f.t.b.f):Galip ol-

Oldum zebān-ı tığ ile akırānuma yegin

11/60, 20/50

yegrek ol- (t.b.f):İyileş-, düzel-

Yine aĥvāl-i cihān oldu cināndan yegrek

12/1, 23/28

yek-rān (f.b.s):Al at

Kıyās u fikrete hem-pāy 'azm-i yek-rānı

25/7

yek-sānem (f.b.s):Biricik sevgili

Ĝam atam oldu derd anam yine hecrüfde yek-sānem

13/7

yek-ser (f.zf):Yalnız başına

Bekleyelden berü uc illere yek-ser ĥātem

19/18

yeldā (f.s):Uzun

Şubĥ-ı 'adlı rāfi'-i yeldā-yi zulm oldu bu ğün

23/13

yem-i ğam (f.i.t):Sıkıntı denizi

Yem-i ğam ğarķası çıksa ölü dirilse ne var

17/2

yemīn (a.i):Sağ

A'dā şanur ki toldı yemīn ü yesār āb

5/20, 13/15

yemüñ (t.i):Ant, söz verme

Döndürdi atın üstine cüdufı yeli yemüñ

3/25

yem-yesār (a.b.i):Zenginlik denizi

Mīr-i kazā-tüvān ü kâder-kâdr ü yem-yesār

6/28

- yenür et- (t.b.f):Yen-**
Gördüm kılıc ile yenür etmek anuñ için
Şahâ getürmüşem bu yuca âsitâna tîğ
11/62
- yer (t.i):Mahal**
Her yer de re'y-i pâki hîred gibi kâm-gâr
8/20
- yesâr (a.i):Sol**
A'dâ şanur ki toldı yemîn ü yesâr âb
5/20
- yesâr (a.i):Zenginlik**
İtdi yesâr-ı devletüne müttekâ seher
9/27
- yet- (t.f):Yet-**
'Arife bir gül yeter lâzım degül tekrâr gül
15/6
- yetiş- (t.f):Büyü-, olgunlaş-**
Gül-zâr-ı saltanatda yetişdi iki nihâl
6/23
- yetmiş iki dil (t.s.t):Bütün dünya lisanı**
Olursa yetmiş iki dilde tercemân hançer
7/29
- yevm (a.i):Gün**
'Adl ile pâyende vü bâki ola tâ yevm-i dîn
20/36
- yık- (t.f):Yık, yok et-**
Yoksa zulm ile yıkardı şamu dünyâyı felek
12/9
- yılan (t.i):Yılan**
Bitürdi iki omuzda iki yılan hançer
7/15
- yıldırım (t.i):Yıldırım**
Cânın alur 'adünüñ irer yıldırım gibi
11/14
- yılduz (t.i):Yıldız**
Gökde müneccim eylesün yılduzı hisâb
3/24
- yine (t.i):Tekrar, gene**
Hengâm-ı güldürür yine seyr eyle gülşeni
5/1, 5/2
- yir (t.i):Yer**
Baş üzre yiri var nitekim zülf-i tâb-dâr
8/29

yoğun (t.s):Ağır

Bu ince söze yoğun yumru söz şebîh olmaz

7/36

yok (t.i):Yok

Gün yokdürür ki yapmaya taşdan hişâr âb

5/9, 14/3

yol (t.i):Yol

Zülfün nice yollar başa ey çeşmi haramî

1/11

yol (t.i):İz, peşinde

Gün zer döküp yolufia sürer yüz işigine

3/29, 7/32, 11/3

yuca (t.s):Yüce, ulu

İde jdi yuca dergehüfi ilticâ seher yuca

9/47, 11/62

yufka (t.s):Yufka, yumuşak

'Ahdüfde kalmadı eli yufka meger çinâr

21/47

yum- (t.f):Kapat-, yum-

Bir päre yummadu göziñi olınca tâ seher

9/7

yumru (t.i):Yuvarlak

Bu ince söze yoğun yumru söz şebîh olmaz

7/36

yun- (t.f):Temizle-

Kılıcı şuyı ile yundi çirk-i câme-i şirk

25/3

Yüsuf-cemal (a.f.b.i):Hz. Yusuf suretli

Yüsuf-cemâl ü Mişr-nijâd olduğı için

Allah ki bunca lûtfılar ider sinâna

11/9

yürü- (t.f):İlerle-

Divâne gibi taş ile gögsin döğüb yürür

5/5

yüz (t.i):Yüz

Yüzini kızardup çün ala büsefi sahbâ

1/8, 2/21, 5/1, 5/5, 6/33

yüz bul- (t.d):Taviz al-

Görsefi ne sîm-berleri 'uryân idüp kocar

Tapufıda yüz bulalıdan âyine-vâr âb

5/16

yüz sür- (t.d):Yüz vur-, şükranlık belirtisi
Gün zer döküp yoluña sürer yüz işigüne

5/13

yüz ur- (t.d):Yüz sür- (bkz. yüz sür-)

4/15, 6/11, 8/27, 13/35

yüz vir- (t.d.):Taviz göster-

Zülfüñ nice yollar basa ey çeşmi harāmī
Şimden gerü yüz virme gel ol kâfire zīrā

1/11

yüzi yerlere düş- (t.d):Utan-

'Ahdüfde hâcıl oldı yüzi yerlere düşdi

22/33

yüzini sür- (t.d):Yüz vur- (bkz. yüz ur-)

6/34

yüzük urun- (t.b.f):Yüzük tak-

Yüzük urunmağ ile her kişi hem-ser olmaz

19/37

-Z-

- zabt (a.i):**İdare altına alma
Zabt-ı mülki tığine ta'yın idubdür Kirdigâr
20/37
- zabt id- (a.t.b.f):**Kaydet-
Levh-i zamîri zabt ider ahvâl-i âlemi
3/19
- zafer (a.i):**Galibiyet
Feth ü zafer-i devleti Sulţan Muḥammed
1/12
- za'ferân (a.i):**Sofran
Döndürdi ḥaşm çihresini za'ferâna tığ
11/44
- zağ (f.i):**Karga
Şayyâd-ı çarḫ zağ-ı şebi kılmaya şikâr
3/3
- zâhid (a.s):**Sofu
Zâhidâ sāye-i zülfinde ruḫın cennet bil
14/12
- zâhir (a.s):**Görünen, ortaya çıkan
İder du'âyı zâhir ü bātında ins ü cân
3/47, 14/32
- zâhir ol- (a.t.b.f):**Ortaya çık-, görünmek
Bir dem içinde zâhir olur âfitâb-ı feth
9/41, 20/6
- zaḫm-ı tîr (f.i.t):**Ok yarası
Zaḫm-ı tîrûfle defizlerden zırh geydi semek
12/17
- za'if (a.s):**Zayıf, güçsüz
Degme bir şâḫ-ı za'ife zararî degmemege
16/21
- zâ'il id- (a.t.b.f):**Yok et-
Berf pervânelerin ide zâ'il
14/3, 14/25
- zâ'il ol- (a.t.b.f):**Yok ol-
Zâ'il oldı 'arşa-i âfâkdan berd-i şitâ
20/3

zālām (a.s):Karanlık

Gitti zālām-ı şirk ideliden şeref göki

8/32

zamān (a.i):Zaman

Şalduka āfitāb zemīn ü zamāna tīg

11/65

zamīr (a.i):Vicdan

Mi'yār-ı zamīrūfide seher sīm-i key ednā

1/22, 13/4, 23/26

zamm id- (a.t.b.f):Ekle-

Bağayı zamm iderler gerçi gül-zārına imānufl

13/2

zār (f.s):Ağlayan

Dāmenin açub gedālar gibi durur zār gül

15/34

zār zār (f.zf):İnleye, inleye

Dolābı ifledür nitekim zār zār āb

5/14

zār id- (f.t.b.f):Ağla-, inle-Sen sevinmezsin beni zār itmesefi kim rüz-ı 'id
Şādumān olmaz hilālūfi olmayınca kaşı çin

10/25

zāt (a.i):Şahıs

Zātında cevheri var anuflçin açub zebān

11/23

zāt-ı pāk (f.s.t):Temiz şahıs

Sa'adet şadri zeyn olsun demādem zāt-ı pākūfile

13/37

zebān (f.i):Dil

Çekerdī süsen-i āzādede zebān hançer

7/24, 11/23

zebāne (f.i):Alev

Vey hışm ü kīn ü hiddet odına zebāne tīg

11/1

zebāne zebāne (f.i):Alev alev

İştüdügi dem ola__zebāne zebāne tīg

11/59

zeberced (a.i):Süs taşı

Zer ile levh-i zebercedde yazıldı bir lām

16/2, 21.1/50

- zehr (f.i):Zehir**
Möhr kim zehr ile perverde yüzük kaşı ola
19/17
- zelzele (a.i):Sarsıntı**
Küre-i hâke düşer zelzele ditrer hürşid
14/29
- zemân(a.i):Zaman (bkz. zamân)**
24/15
- zemîn (f.i):Yer yüzü**
Saçdı zemîne çün yine ebr-i bahâr âb
5/1, 11/65, 6/31
- zemistân (f.b.i):Kış mevsimi**
Bilürsin tâb-ı âteşdür gülistânı zemistânı
13/19
- zemzeme (a.i):Nağme**
Arturur zemzemeyi çün göre 'uşşâk yüzüfî
Varağ-ı gülden olur bülbül-i bî-dil güyâ
2/5
- zen (f.i):Kadın**
Şafağ u mâhı gören şöyle şanur kim zen-i dehr
Pâyına yakdı hınâ sâkına dakdı halhâl
16/8
- zengî-misâl (f.a.b.s):Zenci misali adam**
Zengî-misâl idi gice dendân-ı sâbitât
3/5
- zer (f.i):Altın**
Gelmiş havâle üstine zer almağa hilâl
3/8, 9/37
- zer-beft (f.b.s):Sırmalı kumaş**
Şâd ol ki gird-i bâliş zer-beftin âfitâb
9/27
- zer-çâr (f.b.s):Altından yapılmış**
Şafha-i fîğ-i cihân-gürüfde bir zer-çâr gül
15/24
- zer-fisân id- (f.t.b.f):Altın saç-**
Cem 'idüb evrâğ-ı âl üstine zer-fisân itmiş
15/3
- zer-ger (f.s):Kuyumcu**
Ki_ide kurşundan anı bir eyü_zer-ger hâtem
19/13

- zer-nişān (f.b.s):Süslü**
Meh ola gāh siper gāh zer-nişān hañçer
7/40
- zer-nişān id- (f.t.b.f):Süsle-**
Altun qalemler ile ider gerçi zer-nişān
21.1./26
- zerd (f.s):Solgun**
Nizār ü zerd ehl-i hāle befizer
10/7, 13/6
- zerīn (f.s):Parlak**
Cemr-i sīm ü zerīn itdi der-miyān hañçer
7/6
- zerrāk (a.s):İki yüzlü**
İçüb şöfi zerrākı tutub öptüşme ey sāki
13/5
- zerre (a.i):Tane, zerre**
Bir zerre teveccüh ide ger tab'ı münirüfi
1/20, 16/12
- zerrīn (f.s):Parlak (bkz. zerīn)**
4/1, 7/6, 16/10
- zerrīn-bāl (f.b.s):Parlak kanatlı**
Kim güneş tävüs-ı zerrīn-bāl olubdur şeb gurāb
4/3
- zevāl (a.i):Sona erme, bitme**
İrmesün zerrece hürşid şabūhına zevāl
16/12
- zevķ (a.i):Neşe, zevk**
Cām-ı zevķ ile durub şubha çıkardum giceyi
12/6
- zevraķ (a.i):Kayık**
Zevraķ-ı 'ayşe benefşe lenger oldı āhenin
20/11
- zeyline ur- (a.t.b.f):Eteğe yapış-**
Şefķattüfi zeyline_urub işi temennādur yine
23/23
- zeyn (a.t.b.f):Süsle-**
Hüş zeyn itdi oldı_afta āyine-dār āb
5/3, 8/5
- zeyn ol- (a.t.b.f):Süsle- (bkz. zeyn)**
13/37

- zeyrek (f.s):Zeki**
Niteki-hüş-i zeyreke keyfiyyet-i şarâb
3/26
- zindân (f.i):Karanlık, yer altı, hapis**
Zindân-ı hâkden bu nebâtâtı çekmege
Bârânı rîsmân ider eltâf-ı Kirdigâr
6/6, 14/37
- zıyâ (a.i):Işık**
Karañuluk mu kalur göstere çün şem' zıyâ
2/24, 9/44
- zıyâ-bağş (f.a.b.s):Işık bağışlayan**
Nür-i re'yüñ var iken mihre zıyâ-bağş dime
18/15
- zıyâ-efrüz (f.a.b.s):Parlak ışık**
Şemse-i şems-i zıyâ-efrüz-i'âlem husrevâ
15/24
- zî (a.i):Kılık**
Zî meclisi-i şerîf ü zihî reşk-i bağ-ı huld
6/15, 8/1
- zîb (a.i):Süs**
Virdi hüsni□ile cihân gülşenine zîb ü bihâ
2/2
- zîbâ (f.s):Yakışıklı ,süslü**
Şuya ilte şusuz götüre hâl-i ruğ-i zîbâ
1/6, 1/15 , 10/29, 16/32
- zih-gîr (f.b.s):Halka yüzük**
Güç çeker kalmadı 'ahdüñde meger kim zih-gîr
19/18
- zihî (a.i):Ne güzel**
Zî meclisi-i şerîf ü zihî reşk-i bağ-ı huld
6/15, 13/11
- zihn (a.i):Anlama**
Olmaya bir 'ilm kim zihn ile müstağzar degül
4/4,17/25, 11/63
- zillet (a.i):Alçaklık**
Yakdı zillet nârına ben hâki tab'-ı âb-dâr
15/39
- Zill-i Hudâ (f.i.t):Tanrı'nın gölgesi**
Begi âzâdelerüñ Zill-i Hudâ Hân-ı kerem
18/2
- zînet (a.i):Süs**

'Ādet ü k̄anūn u 'urfi z̄inet-i ŧer'-i mübîn

20/34

z̄inet-i ŧavāb (f.i.t):Doğruluğun süsü

Lâfz-ı ḡüher-fiŧānıdırür z̄inet-i ŧavāb

3/18

z̄inhār (f.e):Aslâ, kesinlikle

Bu devri virme 'âkı̄l iseŧi bâda z̄inhār

6/3, 21/1, 11/51

z̄irā (f.bağ):Çünkü, ŧundan dolayı

Zülfiŧi nice yollar başa ey çeŧmi ħarāmî

ŧimden gerü yüz virme gel ol kafire z̄irā

1/11, 3/48

z̄iver (f.i):Süs

Bulur āyine-i baħtı_ile z̄iver bul

10/16, 19/29, 23/11

ziyāde ol- (a.t.b.f):Çok ol-, art-

Günden güne ziyāde olur leylden nehār

8/13

ziyān (f.i):Kayıp

Ma'denler üzre 'āmil iken gösterüb ziyān

3/7

ziyān eyle- (f.t.b.f):Zarar ver-

Eyledi ħalkā çok ziyān arpa

24/8

z̄öhre-ŧal'at (f.b.s):Parlak yüzlü, z̄öhre gibi parlak

Āfitāb-ı Müŧterî-fer z̄öhre-ŧal'at meh-cebîn

20/22

zulm (a.i):Eziyet

Tāb-ı temüz-ı zulmden üŧenmesin ŧu kim

Oldı penāhı sāye-i insāf-ı ŧehriyār

6/29, 20/34

zulmānî (a.s):Karanlıkla ilgili

Asılur ser-nigün ħarūt gibi

Çeh-i zulmānî-i Bābilde ekŧer

10/4

zulmet (a.i):Karanlık

Girürse ħıẓr gibi zulmete revān ħaçer

7/18, 16/12

z̄ühdi (a.s):Tanrı'dan korkan

Z̄ühdi ŧöyle oldı ki□ağzında ŧabîb-i ħazîkufî

4/17

- zühhād (a.s):**Aşırı sofular, zahidler
Zühhāda vird ü 'āşıkā mestāne na'reler
9/3, 9/42
- zülāl (a.s):**Tatlı su
Tıb-i ahlākı havāsı ile cinān oldı cihān
Cārī ahlkāmı şuyı niteki cennetde zülāl
16/20
- zülcelāl (a.s.t):**Ululuk sahibi Tanrı
Bir hān yaşadı gülşen-i 'ahdüfide Zülcelāl
21.2/48
- zül f (f.i):**Sevgilinin saçı
Küyüfla gelen kimse göfütülsüz gider ey dōst
Aşşama kalur zülfiñi kim kılşa temāşa
1/10, 1/11, 3/45, 7/4
- zül-f-i perişān (f.s.t):**Dağınık saç
Yaflağufı alını açar ser-i zül-f-i perişānuñi
13/1
- zül-f-i tāb-dār (f.s.t):**Parlak saç
Çin ü Hıfāya ger vara tevki'-i nāfizülfi
Baş üzre yiri var nitekim zül-f-i tāb-dār
8/29
- Zülfican (f.öz.i):**Efsane kahramanı
Takinmaya idi 'ömrince Zülfican hançer
7/4
- zünnār (a.i):**Kuşak
'Ahd-i 'adlüfide meger kim bağladı zünnār gül
15/32

SONUÇ

Bu çalışma Ali Nihat TARLAN'ın MEB tarafından yayımlanan “**Necati Beg Divanı**”,(İst.s.22-96) adlı eser üzerinde yapıldı.Kasideler üzerinde yapılan çalışmada, madde başı olan kelimeler alfabetik sıraya göre alındı,kelimenin anlamı verildikten sonra tanığın geçtiği mısra ve numarası sözlüğe aktarıldı.

Çalışmanın giriş bölümünde divan edebiyatı türü olan kaside hakkında bilgi verildikten sonra,Necati Beg'in hayatına ve eserlerine kısaca değinilmiştir.

Tez çalışması iki bölümden oluşmaktadır.Birinci bölümde “**Necati Beg Divanındaki Kasidelerin Dil Özellikleri**” hakkında bilgi verildi.Dil özellikleri kısmında Türkçe arkaik kelimeler,Türkçe halk söyleyişleri ve deyimler,bugün kullanılmayan Türkçe ekler,Farsça ekler,Arapça çokluk alan kelimeler,kişi ve yer adlarına yer verildi.

Necati Beg'in yalınlık çabası kasidelerde kendini açıkça göstermektedir.Atasözlerini ,halk söyleyişlerini,deyimleri kullanması,Türk şiirinde Orhan Veli ile zirveye ulaşan halk söyleyişisi,halk düşünüşünü okuyucuya sunma işi Necati Beg' in kasidelerinde son derece belirgin bir şekilde görülmektedir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde **Necati Beg Divanındaki Kasidelerin Sözlüğü** yer almıştır.Burada madde başı olan kelimeler alfabetik sıraya göre verilmiştir.Arapça-Farsça tamlamalar aynen sözlüğe aktarıldı.Madde başı olan kelimeler ve kelimenin anlamı 12 punto,tanığın geçtiği mısra ve numara 10 puntoyla verildi.

Yapmış olduğumuz bu inceleme divan edebiyatının farklı bir yönünü ortaya çıkardı.O da Necati Beg gibi şairlerin elinde bu edebiyat zengin halk kültürünü (söz varlığı,deyimler,halk söyleyişleri) ortaya çıkarması ve yüksek zümre edebiyatı olarak da bilinen bu edebiyatın halk söyleyişine yakınlaştırılmasıdır.

KAYNAKLAR

- AKSOY, Ömer Asım**, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, İnkılap Yay., yeniden bas. 1993
- BANARLI, N. Sami**. Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, c. 1-2 yeniden bas. İst. 1998
- Prof. Dr. ERGİN Muharrem**. Türk Dilbilgisi, Bayrak Bas. İst. 1993
- ÇAVUŞOĞLU, Mehmet. Necati Beg Divanının Tahlili**, İst. 1971
- DEVELLİOĞLU, Ferit**. Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Ank. 1993
- DİLÇİN, Cem**. Yeni Tarama Sözlüğü, TDKYay. Ank. 1983
- Prof. Dr. HACİEMİNOĞLU, Necmettin**. Türk Dilinde Edatlar, MEB. yay. İst. 1992
- KABAKLI, Ahmet**. Türk Edebiyatı, İst. 1967
- KOCATÜRK, V. Mahir**, Türk Edebiyatı Tarihi, Ank. 1964
- LEVEND, Agah Sırrı**, Divan Edebiyatı, Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar, 4. bas. İst. 1984
- Prof. Dr. MENGİ, Mine**, Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Akçağ yay. Ank. 1997
- ONAN, Necmettin Halil**, İzahlı Divan Şiiri Antolojisi, Öğret. Kitap. Diz. MEB. YAY. İst. 1991
- ONAY, A. Talat**, Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar, Ank. 1992
- ÖZÖN, Mustafa Nihat**, Küçük Osmanlıca-Türkçe Sözlük, İnk. yay. İst. 1995
- PALA, İskender**, Divan Edebiyatı, Ötüken yay. İst. 1997
- PALA, İskender**, Divan Şiiri Sözlüğü, Akçağ yay. Ank. 1995
- PALA, İskender, Necati**, Timaşyay. İst. 1998
- Şemsettin Sami**, Kamus-ı Türki İst. Der saadet, 1317
- Prof. Dr. TARLAN, Ali Nihat**, Necati Beg Divanı, MEB yay. 1997
- TANYERİ, Ali**, Örnekleriyle Divan Şirinde Deyimler, Akçağ yay. Ank. 1999

ÖZ GEÇMİŞ

Tez eserinin sahibi Ertan AKBAŞ, 1973 yılında Samsun'un Çarşamba ilçesinde doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini aynı ilçede yaptıktan sonra, lise yıllarında ideali olan edebiyat bölümünü 1994 yılında kazanarak Erzurum Atatürk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne kayıt yaptırdı. 1998 yılında bölümden mezun oldu. Aynı yıl Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün açmış olduğu yüksek lisans sınavını kazanarak Türk Dili Ana Bilim Dalına kayıt yaptırdı.